

ספר
אוצרות רשב"י

מריח ניהוח

אוסף קונטרסים
על אדוננו רשב"י זי"ע ועבד"א
ויום הילולא במירון וענין החלאקה ועוד

שיצאו ע"י
הצב"י רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט

יוצא לכבוד יום ההילולא
ל"ג בעומר תש"פ
עפולה ת"ו

❖ רשימת ספרי מכון "מורי"ח ניהוח" בסוף הספר ❖

כל הארה והערה תתקבל בברכה

כתובת המכון:

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט

רח' תאשור 6 ג' עפולה

טלפון: 052-7727591

rantorah@gmail.com

ran0527727591@gmail.com

הרב מרדכי אלמקייס נר"ו

ת.ד. 309 נתיבות

טלפון: 054-3155662

elmakias72@gmail.com

עיאוד: י"ח

הקדמה

הודו להו"ה כי טוב כי לעולם חסדו. יודו להו"ה חסדו ונפלאותיו לבני אדם. טוב הו"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו.

בימים האלו ימי העומר בימים הסמוכים ליום ההילולא הקדושה של אדוננו רבי שמעון בר יוחאי זיע"א נבצר מעמך בית ישראל להגיע לאתרא קדישא מירון לשמוח בשמחתו של אדוננו רשב"י זיע"א, בגלל המגפה שמשתוללת בעולם מגפת הקורונה.

ברוך ה' והודו לה' כי טוב בארץ הקודש, ארץ אשר עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה, מידי יום ביומו משתפר המצב ומספר החולים במגפה יורד וכן מספר הנדבקים יורד וכן המתים במגפה מתחיל מספרם לרדת וברוך ה' שבאופן יחסי לכל העולם כולו המצב בארץ ישראל טוב, וכמובן שאנו בצער על רבים וטובים שכן נפטרו במגפה ובהם הרבה יהודים צדיקים וצדקניות כאן בארץ הקודש ובעולם כולו אבל ברוך ה' מספר הנפטרים במגפה הוא מועט יחסית לכל המצב בעולם.

אבל עדיין על פי הוראות הרבנים עפ"י דעת הרופאים מונעים התקהלות ולא מרשים להגיע לציון רשב"י זיע"א במירון, ואנשים רבים בצער על דבר זה שאינם יכולים להגיע לרבי שמעון בר יוחאי זיע"א במירון.

ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך (עיה"ק רחובות ת"ו) הביא את דברו קדשו של האדמו"ר בעל ה"חוקי חיים" זיע"א האדמו"ר משומרי אמונים דברים שאמר בשיחת הקודש ליל ל"ג בעומר תשכ"ז ערב פרוץ מלחמת ששת הימים, שגם אז לא זכו עם ישראל להגיע להילולת רשב"י זיע"א במירון, וז"ל:

כדאי רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק (ברכות ט' ע"א), הנה בכל שנה נוסעים למירון על ציון קדשו, והשנה שאי אפשר ללכת שם להתפלל, כדאי לסמוך עליו בשעת הדחק כזה, שהוא יתפלל עלינו.

בעת הוא בבחינת ויעבור מרדכי, (אסתר ד' י"ז), שביטל מרדכי הצדיק היום טוב של פסח, והתענו אז ביום טוב, (מגילה ט"ו ע"א), והוא כדי להראות לעילא איזה פנים יש לכל העולמות כשבני ישראל אינם מקיימים הפסח, וכן היום, כי בכל שנה ושנה נוסעים רבבות לציון הרשב"י, והשנה שלא נוסעים למירון, מראים בזה איזה פנים יש לכל העולמות כשאינם נוסעים למירון, ובודאי הרשב"י ירעיש עולמות על זה, והוא יפטור אותנו מן הדין, כי אם בחייו אמר כן, כל שכן לאחר הסתלקותו, וזכותו יעמוד לנו להינצל מכל פגעים רעים אנחנו וכל בני ישראל אמן. עכ"ל קודשו זיע"א.

לומדים אנו מדברות קודשו דברים נפלאים שרשב"י זיע"א ירעיש עולמות על ענין זה שלא לא עולים על קברו ביום הילולה שלו ביום שמחתו, וכידוע שהוא יום שמחה גדול מאד לרשב"י וכמובא בספרים הקדושים טעמים מטעמים שונים על יום ל"ג לעומר כיום שמחתו של רשב"י זיע"א.

אמרת לעצמי בס"ד לאגד כל הקונטרסים שיצאו ע"י בס"ד ובחמלת ה' יתברך עלי במשך השנים קונטרס "החלאקה", קונטרס "נעשה אדם נאמר בעבורך", קונטרס "הוד שבהוד", קונטרס "בר יוחאי יסוד עולם", קונטרס "כניסת מהנים לציון הרשב"י", קונטרס "ימי ספירת העומר ועבודתם". כדי שעם ישראל יהנו וישמחו בדברי התורה לכבוד רבי שמעון בר יוחאי זיע"א.

כדרכי בקודש אני מביא כאן עוד משהו חדש לכבוד התנא האלהי רשב"י זיע"א משבחיו בתוך הפיוטים של משפחת אביחצירא זיע"א לדורותיהם.

הליקוט שנביא כאן אינו מושלם לעת עתה אבל לפחות נביא כאן משהו משבחי רשב"י זיע"א כפי שהוזכר בפיוטים בספר יגל יעקב לרבני משפחת אביחצירא.

אני אלקט בס"ד את לשון הפיוט (לא את כל לשונו), ואבאר מעט כפי הבנתי בס"ד, השתמשתי בספר יגל יעקב שיצא לאור ע"י "עוז והדר" (כ' טבת תשע"ו), וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

פיוט בר יוחאי יסוד עולם לרבי יעקב אביחצירא זיע"א

א. בר יוחאי יסוד עולם – רשב"י זיע"א הוא היסוד של העולם, בכח זכותו עומד כל העולם כולו.

ב. בו בחר מלך עולם – היינו הקב"ה בחר לגלות ע"י את סודות התורה הקדושה.

ג. נגלה לו סוד הנטמן. אשר נגלה להימן. – סודות הנסתרים בתורה הקדושה נגלו לו לרשב"י זיע"א, אשר סודות אלו נגלו רק למשה רבנו ע"ה אשר הוא נאמן בכל ביתו של ה' יתברך ועל כן נכנס בכל גנוי המלך.

ד. יום ברח למערה. משם האור לו זרח. הציץ ציץ וגם פרח. וגדלו המלך. – הנה רשב"י ע"ה ובנו רבי אלעזר ברחו למערה מפני הגזירה של המלכות, ובזכות ישיבתם במערה נגלו להם סודות נעלמים בתורה הקדושה ובזכות שנטמנו במערה נגלו להם סודות ורוי התורה הקדושה, ואחרי שיצאו מהמערה גדלם המלך וכולם הכירו בגדולתם העצומה.

ה. יצק מים אשריהו. על ידי אליהו. – רשב"י ובנו רבי אלעזר זכו שהגיע להם אליהו הנביא במשך שלוש עשרה שנה כל יום למערה ללמוד איתם תורה וזה מגיע לחשבון עצום של למעלה מעשרת אלפים פעם שזכו לגילוי אליהו הנביא זיע"א ולא רק ראו אותו בחלום אלא ממש פנים בפנים ולמדו תורה מפיו.

ו. כל סוד נפלא הורהו. כי כן צוה המלך. – אליהו הנביא גילה כל סוד לרשב"י זיע"א ע"ה בתורה הקדושה כי כן נצטווה ע"י המלך מלכו של עולם ושם בביאור (מהדורת עוז והדר אות כ') כתבו שמשמע מכאן שאין אליהו הנביא מגלה סודות אלא רק ע"י רשות מאת הקדוש ברוך הוא. וה' יזכנו אכ"ר.

ז. עבודה זו תפלה. היא העולה למעלה. את סודותיה גילה. כי כן יסד המלך. – רשב"י זיע"א הוא גילה את סוד הכוונות של התפילות מה יכוון האדם בכל תפילה ותפילה ואיפה והיכן כל תפילה פועלת בעולמות העליונים.

ח. קדושת שבת קודש. וסוד מועד וחודש. גלה וגם סוד קדיש. ברב עם הדרת מלך. – רשב"י זיע"א גילה בזוה"ק את קדושת שבת קודש ויש בזוהר הרבה מאמרים המדברים על קדושת השבת. כן הוא גילה סוד המועד והחודש, ומעלת כל יום מימי הראשי חודשים במשך השנה וכן המועדים. וגלה הוא את סוד הקדיש ומה הוא פועל, ובפרט שאומרים אותו ברוב עם הדרת מלך.

א"ה ריחמ"א: עוד רציתי להאריך בענין זה אך לא יכולתי לעת עתה. וה' יזכנו לאסוף עוד פנינים יקרים על אדוננו רשב"י זיע"א מפיטי משפחת אביחצירא זיע"א.

ואמרתי להביא כאן לסיום איזה ב' רמזים נחמדים על רשב"י שעלו לי בס"ד.

א. מי יאכילנו בשר – עלה לי בס"ד לפני שהלכתי לישון בליל שבת קודש פרשת אמור תש"פ, שאם תצרף את מילת מ"י למילת בשר"ר יוצא מילת מרשב"י והוא נוטריקון של מ'תורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי והיינו שבני ישראל אמרו מתורת רשב"י יאכילנו, רצו הם את סודות התורה שגילה רשב"י זיע"א.

ב. צמאה לך נפשי כמה לך בשרי – מילת בשר"י תרמוז לרבי שמעון בר יוחאי שכן בשר"י הוא נוטריקון של ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי. (כן עלה לי ג"כ בליל שבת קודש הנ"ל).

הכותב והחותם לכבוד רשב"י זיע"א
הצב"י רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט
מח"ס מריח ניחוח ועוש"ס
ט"ז אייר תש"פ
עיה"ק עפולה ת"ו

ספר
מרי"ח ניהוח

קונטרס
"בר יוחאי יסוד עולם"
בעניני רשב"י ול"ג בעומר

חברתיו וערכתיו בעזרת
החונן לאדם דעת
רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א
רבי משה אביחצירא שליט"א

עפולה
שנת התשע"ו

מפתחות

א	הקדמה
יא	❖ תקנה במרוקו בדבר ההילולא וטעם מחודש להילולת רשב"י
יב	❖ שאלות בעניני רשב"י ומה שנטמן במערה סובב על הקדמת תיקוני הזוהר הקדוש
יד	תשובות שהשיבו הרבנים החשובים
לג	❖ מערת הרשב"י היכן מקומה? - סגולתה - ועוד ...
	❖ תמיהת וקושיית מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע: איך אכלו רשב"י ובנו החרובין בג' שנים הלא
לג	אסורים מדין ערלה?
לד	❖ התירוצים שנאמרו על קושיא זו
לד	❖ בהמה שנבראה ע"י ספר יצירה מותר לאוכלו בעודו חי
לה	❖ לכמה שנים טוען החרוב פירותיו
לו	❖ בזוה"ק איתא דרך אילן הדקל טוען פירותיו לשבעים שנה
לו	❖ בערב שבת היה האילן של החרוב נהפך לאילן של תמרים והטעם בזה
לז	❖ בתיקוני הזוה"ק איתא דהמערה היתה בלוד
לח	❖ מערת הרשב"י היא מערת משה ואלהיו שנבראה בערב שבת בין השמשות
לח	❖ האור החיים הקדוש למד ב' חודשים במערה זו
לח	❖ המהר"ל מפראג קילס המערה כמקום מקודש מאוד
לט	❖ בל"ג בעומר יצאו רשב"י ור"א מן המערה
מ	ליקוטים על עניני רשב"י והזוהר ויום שמחתו ל"ג בעומר
מ	❖ מה למד רשב"י במערה
מא	❖ עניני רשב"י ול"ג בעומר
מב	❖ טעמי השמחה ביום ל"ג בעומר
מג	❖ מסכת שבת דף ל"ג - והקשר לרשב"י
מד	❖ ההבדל בין רבי שמעון לרשב"י כאשר מובא בשמו בלבד ובשם אביו
מה	❖ כיצד קיים רשב"י קידוש במערה
מז	❖ ישועות על קברו
מח	❖ ההדלקה במירון
מח	❖ הטעם שישב רשב"י דווקא במערה
מח	❖ בענין החרוב ומעיין המים שנבראו בנס

❖ בענין מה שטמנו עצמם בחול בעת שהיו לומדים במערה	מט
❖ טעם שנטמן רשב"י במערה י"ב שנה	מט
❖ הטעם שנטמנו במערה י"ב שנה ועוד שנה עד י"ג שנה	מט
❖ בענין נס החרוב	נ
❖ האר"י הקדוש ניצוץ רשב"י	נ
❖ אמו של רשב"י	נ
❖ גילוי אליהו הנביא לרשב"י ובנו במערה	נא
❖ ליקוטים מספר "משאת בנימין" עניני ל"ג בעומר דברים שכתבתי יום לפני ל"ג בעומר	
תשע"ה	נג
❖ ליקוטי שיחות לל"ג בעומר מעובד מתוך שיחות שמסרתי מהספר 'עירין קדישין' להרה"ק	
הרבי רבי ישראל מרוז'ין זצוק"ל וזיע"א	נז
❖ ל"ג בעומר – כיום השבת	נז
❖ סוד ל"ג בעומר	נט
❖ סוד הילולא דרשב"י	נט
❖ תשובות לעלון מעדני אשר	סא
מאמרים	סה
❖ מאמר בשבח העליה לציון הרשב"י ביום שמחתו	סה
מכתבי תגובות	סז

ספר
מריח ניחוח

קונטרס
בר יוחאי
יסוד
עולם

הקדמה

הודו להוי"ה כי טוב כי לעולם חסדו – תודה רבה לה' יתברך שזיכני לכתוב כבר כמה וכמה קונטרסים בשבחו של צדיק יסוד עולם רבי שמעון בר יוחאי זי"ע ועכ"א, והובאו בספרי "אוצר הקונטרסים מרי"ח ניחוח" ח"ב עיי"ש. ועתה זוכה אני שוב לפרסם מה שהתחדש לי בעיני רשב"י זי"ע א ול"ג בעומר, שאלות ששאלתי את החכמים והת"ח על מה שמובא בהקדמת תיקוני הזוהר על בריחת רשב"י עם בנו יחד למערה, ושאלתי על זה כמה וכמה שאלות והשיבו לי הרבנים תשובות נפלאות כל אחד לפי דרכו.

וכן הבאתי ליקוטים ממה שמצאתי בפנקסי (וישר כח לידידי היקר הרה"ג מרדכי אלמקיים שליט"א שעזר לי בחיפוש הדברים בפנקסי, יבורך על זאת מפי עליון וזכות הרבים תלויה בו). וכן כמה וכמה מכתבים שקיבלתי על הדברים לאחר שפרסמתי את הדברים בתשע"ה בגליוני הקטן "מרי"ח ניחוח", והוסיפו על זאת חכמים דברים יפים ונחמדים. אני מבקש סליחה אם לא הבאתי דברים של חכמים ששלחו לי כי אולי שכחתי ולא יקפידו עלי בזה, ובעזרת ה' יתברך שאזכה להוציא עוד דברים על רשב"י זי"ע א אביא את דבריהם בלי נדר.

קראתי את שם הקונטרס "בר יוחאי יסוד עולם", על שם הפיוט שכתב אבי משפחתי מרן "אביר יעקב" רבי יעקב אביחצירא זצוקללה"ה וזי"ע א, ומובא הפיוט בספר הפיוטים של משפחת אביחצירא הנקרא "יגל יעקב"א. אמרתי לעצמי להביא את הפיוט בשלמותו בהקדמה וללקט ממנו מעט כפי הבנתי מעט פנינים יקרים בשבחו של רשב"י.

מבנה הפיוט: פתיחה ושמונה עשר בתים, כאשר הפתיחה היא גם הפזמון. הפתיחה והבתים כולם בנויים מארבע צלעות, שלש צלעות הראשונות מתחרזות זו עם זו, וסיומי הבתים מתחרזים ביניהם, כולם מסתיימים במילה 'מלך'.

פיוט זה עוסק בגודל שבחו של רשב"י שגילה את סודות התורה ופעל תיקונים נשגבים בימי חייו, וגודל מעלת ההילולא שלו. הבית הי"ז פותח במילים "זה היום ל"ג בעומר", ומזה נראה שהפיוט נתקן ליום ל"ג בעומר שהוא יום ההילולא דרשב"י, וכן נוהגים רבים לשיר פיוט זה ביום ל"ג בעומר שהוא יום ההילולא של רשב"י.

א. השתמשתי בספר "יגל יעקב" המבואר מהדורת עוז והדר שיצא לאור בהילולת האביר יעקב כ' טבת תשע"ו, בשיתוף מכון אור לישירים שע"י ישיבת אביר יעקב נהריה בראשות האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א.

ב. א"ה ריחמ"א: באמת היתה במחשבתי ללקט מספר "יגל יעקב", מפיוטי משפחת אביחצירא, מכל רב מרבני אביחצירא מה שכתב פיוט על מעלת רשב"י, וללקט את שבחי רשב"י, אך מה שהלב חושק הזמן עושק ועוד חזון למועד להביא שבחי רשב"י מרבני משפחת אביחצירא ועוד חכמים בקונטרס בפני עצמו בעזה"י ובלי נדר.

סימן: אני יעקב אביחצירא חזק

בר יוחאי יסוד עולם. בו בחר מלך עולם.

בזכותו עומד עולם. עד בוא בן דוד מלך

אשרי חלקו ואשריו. ואשרי כל חבריו. אשרי הוגי אמריו. מעדני המלך.

בר יוחאי

נגלה לו סוד הנטמון. אשר נגלה להימן. הוא בביתי נאמן. בכל גזי המלך.

בר יוחאי

יום למערה ברח. משם האור לו זרח. הציץ ציץ וגם פרח. וגדלו המלך.

בר יוחאי

יצק מים ואשריהו. על ידי אליהו. כל סוד נפלא הורהו. כי כן צוה המלך.

בר יוחאי

עבודה זו תפלה. היא העולה למעלה. את סודותיה גלה. כי כן יסד המלך.

בר יוחאי

קדושת שבת קודש. וסוד מועד וחודש. גלה וגם סוד קדיש. ברב עם הדרת מלך.

בר יוחאי

ברכות בסוד נפלא. גלה אותם והפלא. הכל לעטר כלה. לבוא אל בית המלך.

בר יוחאי

אות ברית ציצית ואות. תפילין הנוראות. הוה בהם נפלאות. חן בעיני המלך.

בר יוחאי

בסוד הסופר חתם. אות ברית טמון נסתם. הכל בזוהר נחתם. בטבעת המלך.

בר יוחאי

יחד כל מצות תורה. גלה סודם והורה. הכל נחתם בברירה. בחותם המלך.

בר יוחאי

חבר כל העולמות. ויחד כל השמות. ותקן הנשמות. לבוא אל בית המלך.

בר יוחאי

צדק שלום נשקו. חסד אמת דבקו. על ידו נתמתקו. ונחה חמת המלך.

בר יוחאי

יחד את השכינה. קשטה והכינה. כל מעשיו אמונה. טוב בעיני המלך.

בר יוחאי

ראו יום פטירתו. הוא נקרא התונתו. בו נכנס לחופתו. גנת ביתן המלך.

בר יוחאי

את קול שמחה ורנה. נשמע בשמי מעונה. צאינה גם ראינה. בנות ציון המלך.

בר יוחאי

חדוה ושמחה רבה. שעשוע ואהבה. עת בא לעולם הבא. אל תוך חצר המלך.

בר יוחאי

זה היום ל"ג לעומר. נהלל בו נזמר. על קדוש זה יאמר. שירו שיר אל המלך.

בר יוחאי

קולי יערב לך. כמו שי לפניך. קדש בך בכורך. מהר למקדש המלך.

בר יוחאי

עד כאן הפיוט של רבי יעקב אביחצירא זיע"א

א"ה ריחמ"א: הגה הפיוט הנפלא הזה שכתב רבי יעקב אביחצירא זיע"א, מקיף את כל

מעשיו היקרים של רשב"י זיע"א ומה שעשה למען עם ישראל, ואביא

כאן כמה גרגירים כפי הבנתי במעלתו, וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

א. רשב"י הוא יסודו של עולם ועליו העולם עומד, והיינו העולם מתקיים בזכותו. ונראה

בזה כי ידוע שמעלתו ומעלת ספרו ספר הזוהר, שהסכים הקב"ה ע"י שיתגלו סתרי

תורה, הוא הגורם שיהיה קיום והעמדה לעולם בזכות ספר הזוהר, וכמו שכתוב על הזוהר

"בדא יפקון מן גלותא ברחמי", וכל העולם יתקיים בזכות רשב"י עד בוא משיח בן דוד

שיהיה מלך עלינו והוא יקרבנו לעבודתו יתברך.

ב. אשרי חלקו ואשריו של רבנו הרשב"י, שנגלו ע"י סודות הזוהר הקדוש והוריד לנו

הקב"ה את התורה של הנסתר ע"י. ומובן מזה שאם הוא זכה להוריד את התורה של

הנסתר אלינו ולקרבה לעמו ישראל, נשמה עצומה ופלאית יש בו. ומכיון שטוב לצדיק

אז גם טוב לשכנו, והיינו כל החבריא הקדושה שהיו עמו, גם כן אשריהם ואשרי חלקם

שזכו להסתופף בחלקו של רשב"י זיע"א. וכמו שמופיע כמה וכמה פעמים בזה"ק ביטויים

כאלו שאמרו החבריא הקדושה על רשב"י. ואף מי שלא זכה לראות את רשב"י או להיות מבני חברתו הקדושה, יכול הוא לזכות להיות מחלקו ונחלתו ע"י שהוגה במאמרו. ואלו מאמרי הרשב"י הם מועדני המלך, והיינו למלך מביאים מכל מעדני עולם, ומאמרי הרשב"י בזוה"ק הם מעדנים למלך. ומזה נלמד כי מי שלומד בספר הזוהר הקדוש כאילו אוכל ממועדני המלך ועל שולחנו של המלך.

ג. לרשב"י נגלו סודות התורה שהיו צפונים מכל אחד, וסודות שנגלו לרשב"י נגלו גם למשה רבנו ע"ה שנקרא הימן, והיה נקרא כך כי היה הנאמן בכל בית ה' יתברך, ויכול ה' יתברך לגלות למשה רבנו מה יש לו בבית גזיו, וכן רשב"י זכה להכנס לגזיו המלך ולראות את כל המטמונות של ה' יתברך.

ד. ביום שברח למערה מפני גזרת המלכות (כמובא בגמ' בשבת לג ע"ב), הכל היה מכוון מאת ה' יתברך שכך יהיה שיברח הוא ובנו למערה, כי רצון ה' יתברך היה שילמדו שם סתרי תורה וסודות הזוהר הקדוש. וכדי ללמוד את הסודות העמוקים האלו היה צריך להיות נבדל מחברת בני אדם, כי צריך להיות בפרישות כדי להשיג ולהבין את הסודות האלו. וכן היה מתגלה אליו אליהו הנביא ע"ה כל יום ב' פעמים כמובא בתיקוני זוהר, ואם היה בחברת בני אדם לא היה יכול להתגלות אליו אליהו הנביא בכזאת תדירות, ואז הציץ ציץ וגם פרח, היינו שנתעלה רשב"י ובנו מאוד בסודות התורה הקדושה ע"י הבריחה למערה. ומזה ילמד האדם שאף אם עובר עליו מה שעובר ידע שבכל דבר יש דבר נסתר ועצום, וגם אם לא רואה זאת כרגע יראה את זה בהמשך, שיזכה לכל טוב שבעולם בזכות מה שעובר עליו ויצא מזה תועלת עצום ורב, כי מטרת הכל הוא שהמלך יגדלו וינשאו.

מה שכתב כאן רבנו בפיוט 'הציץ ציץ וגם פרח' הוא כלשון הפיוט של מורנו ורבנו שמעון לביא זיע"א בפיוט בר יוחאי " ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרחקים, סוד תורה כציצים ופרחים" וכו'. וביאור 'ציצים ופרחים', ביאר הגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל בביאורו על הפיוט ז"ל: כציצים ופרחים – כמ"ש (שבת קמ"ה ע"ב) שעושין ציצין ופרחין לתורה, ועיין בזוה"ק (פרשת שלח) שהבאנו לעיל בעת שרשב"י וחברייא היינו בגן עדן העליון היו נותנים להם פרחים ושושנים, והם רמזים שהם ראויים לשמוע סודות התורה משמים, וזהו דקפייט עליה רשב"י סוד תורה כציצים ופרחים.

ה. רשב"י זכה להיות תלמידו המובהק של אליהו הנביא. ומשמעות הדבר היא כי אליהו הנביא הוא מבין מוסרי התורה, וכמובא בהקדמת פירוש המשניות לרמב"ם עיי"ש. וא"כ לרשב"י יש קשר ישיר למשה רבנו, כי פנחס הוא אליהו, ואם אליהו קיבל תורה ממושה, גם רשב"י קיבל תורה ממושה רבנו, וכבר ידוע הקשר בין רשב"י לבין נשמת משה רבנו, וכל סוד קטן או גדול היה מגלה אליהו לרשב"י כין כן צווה מאת המלך מלכו של עולם לגלות לרשב"י את כל סודות התורה הקדושה.

ו. כשבית המקדש היה קיים "עבודה" זו היתה עבודת הקרבנות, וכעת שבית המקדש לא קיים יהי רצון שיבנה במהרה בימינו אכי"ר, "עבודה" היא התפילה. והנה מכיוון שעבודת הקרבנות במקדש היתה עבודה מיוחדת במינה, כי היתה גורמת לקרב את כל הכוחות הרוחניים אחד לשני, א"כ כעת שהתפלה היא במקום הקרבנות נדרש מן האדם לעשות את התפילה באותו אופן ולאחד את כל הכוחות הרוחניים ביחד. והנה רשב"י גילה את סודה ומעלתה של התפילה ואת כל כוונותיה ומה שהיא פועלת בעולמות העליונים, כדי שבני אדם יתאמצו בתפילתם וידעו מה הם פועלים על ידי תפילתם בעולמות העליונים. וכל זאת היה 'כי כן יסד המלך' מלכו של עולם שהכל יעשה על ידי התפילה, כי היא במקום הקרבנות.

ז. רשב"י זיע"א גילה לעם ישראל את הסודות של קדושת שבת קודש, וכל הכוונות שמכוונים בכל מעשה ומעשה של השבת מכניסנו עד יציאתו, בתפילות שבו, בזמן הסעודות, לאיזה ענין תרמוזו כל סעודה ועד איזה עולמות מגיעים ביום השבת. כמו כן גילה את סוד המועדים וראש חודש. והנה מה שלא מניחים תפילין בחול המועד הוא מהטעם שכתב רשב"י בזה"ק שהמועד הוא גם כן אות, ועל כן אין להניח בו תפילין. והרי לנו שע"י מה שעלה ונתעלה רשב"י הוריד סוד זה לעולם, שמועד הוא גם אות ולכן אין להניח בו תפילין, וכן ראש חודש שמעלתו גדולה ולכן יש להוריד את התפילין בקדושת כתר, וכן גילה לנו את מעלת הקדיש כמה גדול כוחו לשבר את כח הסט"א. וכל זה כאשר נעשה הדבר הזה ברוב עם הדרת מלך, והיינו שכל שיש יותר עונים ממילא מתהדר שמו של הקדוש ברוך הוא.

ח. רשב"י זיע"א גילה לנו את סוד הברכות, שברכה היא כמו בריכה, והיינו שפע עצום של אורה והשפעה, כי על ידי הברכה פועלים להוריד שפע גדול לעולם. וגילה רשב"י בברכות את מעלתם ופלאם העצום, שאע"פ שנראה בעינינו כי כשמברך לכאורה עושה פעולה פשוטה, אך מעלתה וכוחה של הברכה הוא הפלא ופלא. וכל זה הוא על מנת לעטר את הכלה הרומזת לספירת המלכות, כי ע"י שמעטרים את הכלה שהיא ספירת המלכות היא יכולה לבוא לפני המלך בכל קישוטיה, וככל שהאדם פועל עם השכינה לקשטה בפני המלך כן ייטיב לו המלך.

ט. רשב"י זיע"א גילה כוונות ודברים עליונים במצוות ברית המילה, שכמה וכמה כוונות וסודות יש במצוות המילה, ע"י המוהל, הסנדק, אבי הבן, וכמה יש לטרוח אחרי מוהל וסנדק יראי שמים, כי כמה שהם יותר יראי שמים זה משפיע על הנימול למשך כל ימי חייו. וכן מצוות ציצית שהיא אור המקיף על האדם ושומרת אותו מכל דבר רע, ועל ביטול מצוות ציצית מענישים בעידנא דריחחא אע"פ שאין היא חובה. ומצוות התפילין, גילה לנו את מעלתה ומקומה בעולמות העליונים וכנגד מה היא, רשב"י כנגד אימא ור"ת

כנגד אבא, ואלו ואלו דברי אלהים חיים, ושעל ידי מצוות התפילין מושך הוא לעצמו חיים, כידוע מכוונות התפילין, ועוד דברים נפלאים. וגילה כל זאת כדי לעשות נחת יותר ויותר למלכו של עולם, כי כמה שמהדרים ומחשיבים יותר את המצוות יש נחת רוח לה' יתברך מזה יותר ויותר.

י. הסופר של רשב"י זיע"א היה רבי אבא וכמובא בזה"ק, ורבי אבא היה יודע להעלים את הסודות של הזה"ק ולטמון אותם באופן שמי שאינו ראוי ללמוד את סודות הזה"ק הקדוש יהיו הדברים חתומים וסתומים בפניו. וזה כמו אות הברית שהיא מכוסית ומוצנעת ואינה גלויה לכל, כן הסודות שהם בחינת יסוד הם חתומים וסתומים ואינם גלויים בפני כל. ורק העמל על הדבר ומראה את אהבתו לדבר ואת הקרבתו בכל המובנים, הן בעמל התורה והן ביראת שמים שלו, רק אז מתגלים בפניו כל הסודות הנעלמים. כמו שאין האשה מגלה את מסתוריה לבעלה עד שרואה שהוא אוהב אותה באמת ומסור אליה ושומר את עצמו רק אליה. ואת הכל חתמו בטבעת המלך מלכו של עולם.

יא. רשב"י זיע"א גילה את סודות כל מצוות התורה והורה איך לקיימם בפועל, יחד עם כל כוונותיהם. והכל נעשה בדקדוק רב, כמו שבוררים את המאכל כמה פעמים שיהיה נקי וזך מכל פסולת. ועל תורתו של רשב"י חתם המלך מלכו של עולם.

יב. רשב"י זיע"א חיבר את כל עולמות אבי"ע, וזה נעשה ע"י שעושים את עבודת ה' בכוונה שלימה ומיוחדים את הלב לה' יתברך. כמו כן גילה יחודים לשמותיו של ה' יתברך, וע"י זה אפשר להדבק בהשם יותר ויותר על דרך אשגבהו כי ידע שמי. וכן רשב"י פעל בדורו לתיקון כמה וכמה נשמות שהיו מגיעים אליו לתיקון כל העולמות העליונים, כדי שיהיו ראויים לבוא אל בית המלך, והיינו אל גן עדן, לעולם הבא.

יג. רשב"י זיע"א פעל ועשה שצדק ושלוש, היינו מידת מלכות ויסוד, נשקו, והוא מרמז על יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. חסד ואמת דבקו הוא יחוד של אבא ואמא הנקראים חסד ואמת. והכוונה שע"י שדבקו חסד ואמת נעשה שזו"ן יהיה להם גם זיווג. ועל ידי זה הכל נתמתק, ושככה חמת המלך מלכו של עולם, כי נתמתקו הגבורות בחסדים.

יד. רשב"י זיע"א יחד את השכינה הקדושה וקישט אותה והכינה ליחוד העליון ע"י תורתו וסודות התורה שגילה. כל מצוותיו של רשב"י זיע"א אמונה היינו שעשה מצוות ומעשים טובים בכוונה ובשלימות בדרך האמת, בכוונה אמיתית ובהבנת עומק סודותיהם, ובזה קישט ועיטר את הכלה העליונה היא השכינה והביאה לידי היחוד העליון. ולא זאת אלא גם הוא היה הגורם לאחרים לעשות מצוות ומעשים טובים באופן של כוונה אמיתית ושלימה. ודבר זה טוב הוא בעיני המלך מלכו של עולם.

מז. יום פטירתו של רשב"י זיע"א הוא נקרא גם יום חתונתו. ומשמעות הענין כי ביום החתונה נושא האדם את הכלה וזוכה על ידי זה לשלימות, כי מי שאין לו אשה הוא לא אדם שלם. והנה יום פטירתו של הצדיק נקרא יום חתונתו, כי הוא מגיע למקום שלא יכל להגיע בחיים חיותו, וכעת יש לו עילוי נפלא בעולמות העליונים והוא נכנס למקום שהיה מוכן לו בעולם העליון ומקבל את החופה שעליה טרח ועמל כל ימי חייו והשיג בכוחו, וזו היא נקראת גינת ביתן המלך מלכו של עולם.

מז. בעת פטירתו של רשב"י נשמע קול גדול של שמחה ורינה בשמי מעונה, על מה שבא כעת צדיק גדול כזה לעולם העליון, וכולם יצאו לקבלו בשמחה גדולה, מלאכים וצדיקים מדורות קודמים. ויצא כרוז מכריז בשמים צאינה וראינה בנות ציון, והיינו שיצאו כל הצדיקים בגן עדן לראות ולחזות את פני המלך, כי חוץ ממה שנקראו התלמידי חכמים מלכים, מאן מלכי רבנן, גם רשב"י נקרא בעצמו מלך וכמו שכתוב בזוהר הקדוש.

יז. בעת פטירת רשב"י זיע"א כשהגיע לשמים היה חדוה ושמחה רבה, כי יש שמחה בשמים כשמגיע נפש נקי וצדיק. וכן היה שעשוע ואהבה גדולה, כי בעת פטירת רשב"י זיע"א עולים איתו כל הדברים שפעל ועשה בעולם הזה מתורתו ומצוותיו, וכן כל הצדיקים שמחים כעת כי יבוא רשב"י לדרוש בעולם העליון את הדרשה שצריך לדרוש להם ממה שהכין והשיג כל ימי חייו, וכבר נודע מעלתו הנשגבה של רשב"י זיע"א. ועל כן כעת בעת בואו אל העולם הבא אל תוך חצר המלך מלכו של עולם יש שמחה רבה בכל העולמות כולם.

יח. זה היום ל"ג לעומר. נהלל בו נזמר. על קדוש זה יאמר. שירו שיר אל המלך- הנה בביאור בית זה יש לומר, כי מכיוון שיום זה הוא יום ל"ג לעומר, ויש כמה וכמה מיני שבח ביום זה, כי ביום זה פסקו מלמות תלמידי רבי עקיבא, וכן הוא יום הילולת רשב"י, שביום זה נפטר לעולם הבא, וכן ביום זה מתגלה שם קדוש הממתק את ימי הדין ימי העומר. ועוד, שנשמכו בו תלמידי רבי עקיבא, ועוד טעמים נוספים יש ביום זה. ועל כן מכל זאת יש להלל ולזמר בו לה' יתברך על כל מה שעשה עמנו, וכן יש להלל ולשבח את הצדיק רשב"י, כי כשמהללים את הצדיקים יש שמחה גדולה למעלה בשמים. ועל כן נשיר שיר למלך מלכו של עולם, ונשיר שירים לכבוד הצדיק רשב"י.

ג. א"ה מ"א: שמעתי ממורי ורבי הגה"צ רבי ראובן דרעי שליט"א כי אם זוכה האדם, הוא מייחד בשעת פטירתו ומקשר את העולמות כולם, ומה שעושה ופועל בשעת פטירתו לא יכול לפעול כל ימי חייו כולם. והאריך בענין זה ואין כאן מקומו כעת.

ד. א"ה ריחמ"א: אף כי ידוע שישנם דעות אם זה יום פטירתו יום זה או לא, ועיין בשו"ת מבשרת ציון להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א, חלק א', בכל אופן נראה כאן מדברי הפיוט שיום פטירת רשב"י זיע"א היא בל"ג בעומר, וכפי המסורת שיש לעם ישראל מדורות.

יש לציין כי במהדורת עוז והדר כתבו לפני הפיוט הערה על בית זה, וז"ל: יש להעיר, כי מי ששר את הפיוט בליל ל"ג בעומר לפני ספירת העומר, צריך להזהר לכתחילה לדלג את המילים "זה היום ל"ג לעומר", עיין בשו"ע (סימן תפ"ט ס"ד) ובפוסקים שם. עכ"ל.

ויש להעיר על זה ממה שמצאתי כתוב בשו"ת שערי שמחה להרה"ג יוסף אריה יודי שליט"א (ראש כולל "בית אבא", בני ברק) סימן ז' אות א' (עמ' ר"ה), וז"ל: העונה לחבירו את ימי הספירה - ז"ל מרן בש"ע סימן תפ"ט ס"ד: מי ששאל אותו חבירו בה"ש כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך. שאם יאמר לו היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה וכו' עכ"ל. ובמשנ"ב שם סוף ס"ק כ"ב כתב שכל זה מייירי קודם שהגיע לשבועות. הא אי שאל לו בשעה שהגיע לשבועות, אפילו אמר לו היום כך וכך לאו כלום הוא כל שלא הזכיר שבועות, וצריך לחזור ולספור בברכה, עכ"ד. וראה שם בשעה"צ אות כ"ח שהוא מדברי הפר"ח וא"ר עיי"ש, (נ"ב: וזהו רק בעונה לשאלת חברו, אבל הסופר בכוונת ספירה יצא י"ח גם בלא להזכיר שבועות אם הזכיר במשלם שבועי, כמבואר במשנ"ב שם סק"ט בשם הא"ר, עיי"ש, וכן בסק"ז ואכמ"ל). גם בחזון עובדיה פסק כהמשנ"ב והא"ר שחזור וסופר בברכה. אמנם בכה"ח נשמר מזה ורק כתב בס"ק ה"ן שאף שבועות בלא ימים או ימים בלא שבועות לא ישיב. עיי"ש. וכן בס"ק נ"ט לא הכריע להדיא בענין זה שהזכיר ימים בלא שבועות. ומזה היה נראה לכאורה לומר דכיון דאין חולק להדיא בדבר זה, לא שייך למימר הכא סב"ל. אלא שראיתי בספר ידי חיים לרבנו הבן איש חי הלכות ספירת העומר הלכה ט"ו שכתב להדיא, שהאומר לחבירו בוא עמי להדלקה כי היום ל"ג בעומר, יכול לחזור ולספור בברכה, כי לא נתכווין אלא לומר שהוא יום טוב ולא לספירה. אבל מי ששאל אותו חבירו כמה היום לעומר והשיב היום ל"ג בעומר, הפסיד הברכה. עיי"ש. הראית לדעת שאף בעונה לשאלת חבירו ולא הזכיר שבועות אינו יכול לחזור ולברך, ודלא כהא"ר הנ"ל. ומימלא אפשר דהאי כללא דסב"ל קאי נמי בהאי דינא ואינו ראשי לחזור ולברך. וצ"ע למעשה, והמברך לא הפסיד ותבא עליו ברכה (ברכת העומר), עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: בכל אופן מכל הנ"ל מוכח שכאשר אין כוונתו לספירה כלל אלא שאומר לחבירו בוא עמי להדלקה כי היום ל"ג בעומר אין בזה שום חשש שנחשב שספר את העומר. וכן כאן בפיוט שאומר "זה היום ל"ג לעומר" אין כוונתו לספירה אלא כוונתו לפייט את הפיוט של רבי יעקב אביחצירא זיע"א על מעלת רשב"י זיע"א, ואם כן אין בזה שום חשש ויכול ללא שום פקפוק לשורר את הפיוט ואת הבית הזה בפיוט אף קודם הספירה.

◆ קונטרס בר יוחאי יסוד עולם ט

יט. הסיזמת של הפיוט "קולי יערב לך. כמו שי לפניך. קדש בנך בכורך. מהר למקדש המלך" - בא כאן רבי יעקב אביחצירא זיע"א לומר, יהי רצון שיערב הפיוט הזה לקדוש ברוך הוא ויהיה כמותנה לפניו. וע"י זה נזכה להתקדש בקדושת בכורות, והיינו שלעתיד לבוא תהיה העבודה בבית המקדש בבכורות, ונבוא מהר לבית מקדשו של המלך מלכו של עולם, במהרה בימינו אכי"ר.

תם ונשלם ביאור הפיוט "בר יוחאי יסוד עולם"

כ"ד הכותב וחותרם זעירא זמן חבריא
הצב"י רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט
ט' למטמונים גבורה שבגבורה ה'תשע"ו
עפולה

ו. א"ה מ"א: עי' אוה"ח הקדוש בראשית מ"ט כ"ח, ועיי"ש בביאור ישמח משה (להרה"ג אפרים משה קורנגוט שליט"א) ומשם בארה.

קונטרס בר יוחאי יסוד עולם

תקנה במרוקו בדבר החילולא וטעם מחודש לחילולת רשב"י

בספר 'ריח ניחוח' להרב יחייא בן הראש זצוק"ל הרב הראשי ומו"ץ בערים קנטירא, ראבט, וקזבלנקה (מארוקו), הוציאו לאור הרה"ג חיים אמסלם שליט"א (הר נוף ירושלים) הביא נאום במעמד גדולי תורה, הרב הראשי למרוקו והמפקח הראשי, ושאר הרבנים בענייני הדור והשעה ותקנות הנחוצות, ממה שדיבר הרב יחייא בן הראש זצוק"ל, ובתוך הדברים הובאו דברים שאמר על ענין ההילולות שנעשות בערי מרוקו ודיבר שם דברים על הילולת רשב"י ול"ג בעומר, ומכיון שיש בדבריו חידוש אמרתי להביאם, וז"ל (בעמ' 75):

וכן בהילולא, למה מייחדים הילולא רק בערי וואזאן וסאלי? בכל עיר ועיר קטנה הילולא תהיה בלי הפרש, שכל אחד ואחד ילך להשתטח ולהתרחם על מתיו וקרוביו אם ירצה, וכל ההולך מעירו לעיר אחרת אין רוח חכמים נוחה הימנו, ובזה יוסר מדעת ההמון המחשבה אשר תקועה בליבם אין צורך לבארה כבוד אלהים הסתר דבר, וכל ההכנסות של יום ההילולא יהיו לטובת חברת תלמוד תורה, הכל בין רב בין מועט, ויצהירו הרבנים הי"ו ענין ההילולא מהו שכהיום הזה המגיפה נעצרה בימי רבי עקיבא זה מ"מ קרוב לאלפיים שנה, ובימי רשב"י נעשה לו נס ולבנו רבי אלעזר חרוב ומעיין וכו', ופעם אחת בשנה הוא ל"ג בעומר היו תלמידיו באים אצלו למערה לשמוע דברי תורה מפיו^א

^א. א"ה ריחמ"א: הנה מה שכתב הרב זיע"א, "ופעם אחת בשנה הוא ל"ג בעומר היו תלמידיו באים אצלו למערה לשמוע דברי תורה מפיו", צ"ע מה כוונתו, האם כוונתו היא שבעת שהיה במערה במשך 13 שנה היו תלמידיו באים אליו פעם בשנה ביום ל"ג בעומר ושומעים מפיו דברי תורה, דלכאורה זה לא יתכן, כי בהקדמת תיקוני זוהר כתוב שהיו נטמנים במערה "ולא ידע אינש בהו", ועוד שבזוהר חדש פרשת כי תבוא מובא שהוצרכו לשלוח יונה כדי לשאול את רשב"י שאלה, והטעם ששלחו יונה מכיון שלא ידעו מקומו של רשב"י, וא"כ אי אפשר לומר שבכל שנה היו מגיעים אליו התלמידים ביום ל"ג בעומר לשמוע ממנו דברי תורה. ויתכן לומר שבכל שנה לאחר שיצא מן המערה היו באים רשב"י ותלמידיו אל המערה ושומעים ממנו דברי תורה ביום ל"ג בעומר, ויתכן שהיה עושה גם רשב"י מסיבת הודיה להשם יתברך עם סעודה ודברי תורה ביום זה שיצא מן המערה בל"ג בעומר במקום המערה. ע"כ. ועיין במכתבו של הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א במה שהביא משם מורו ורבו רבי ראובן דרעי שליט"א.

ובאותו יום נתבש"ם רשב"י ז"ל, א"כ למה עלינו לייחד ההילולא רק בערים אלה ייחוד זה קרוב לודאי שבעתיד תצא ממנו חורבה, בנינו ובני בנינו יחשבו שיש ממש בדבר וכו' וכו' אין צריך להאריך והמשכיל יבין, מי שיש לו שכל יודה שאילולי היו חיים הרבנים הקדושים רבי רפאל אנקווה ורבי עמרם בן דיוואן זצוק"ל לא היו רוצים בהמעשים האלה אשר המה עושים עמי הארץ, הבל המה מעשיהם תעתועים.

הכ"ד העוסק ב"ש ואל תאמר קבלו דעתי, אדם להבל דמה, עפר מן האדמה, תקוות אנוש רימה, הוא הצעיר אע"ה יחייא בן הרוש

**שאלות בעיני רשב"י ומה שנטמן במערה
סובב על הקדמת תיקוני הזוהר הקדוש
בסיפור רשב"י ובנו שישבו במערה**

לכבוד כל הרבנים היקרים והחשובים
שלום וברכה וכט"ס!

מצורף כאן קטע של הקדמת תיקוני הזוהר העוסק ברשב"י זיע"א ובנו שברחו והסתתרו במערה, ואשמח מאוד אם הקוראים היקרים יוכלו להשיב לי על השאלות, ברוכים תהיו.

בהקדמת תיקוני הזוהר מובא (וכן הוא בזוהר חדש פרשת כי תבוא) וז"ל:

רבי שמעון בן יוחאי, אזל ליה וערק למדברא דלוד, ואתגניז בחד מערתא, הוא ורבי אלעזר בריה. אתרחיש לון ניסא, ונפק להו חד חרובא, וחד מעיינא דמייא. אכלי מההוא חרובא, ושתאן מאינזן מיין. הוה אליהו זכור לטוב, אתי לון בכל יומא תרי זמני, ואוליף לון. ולא ידע אינש בהו וכו' ודא אתקרי "תיקוני הזהר".

ובס"ד עלו לי כמה וכמה שאלות, וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

א. כתב כאן "אזל ליה וערק למדברא דלוד", שלכאורה מתחילת הדברים משמע שהוא ברח לבדו בתחילה ורק אחר כך הצטרף אליו רבי אלעזר בנו.

ב. מדוע כתוב "ואתגניז בחד מערתא", לכאורה מילת "חד" הוא שפת יתר, והיה

לו לכתוב "ואתגניז במערתא" ולא "בחד מערתא".

ג. מה ענין חרוב זה, אי משום שהיו ניזונים ממנו, היה צריך להתרחש להם נס בדבר מאכל אחר שיהיה ערב להם ולא בחרוב.

ד. מה שאמר "חד חרובא, וחד מעיינא דמיא" לכאורה "חד וחד" הוא שפת יתר, היה צ"ל "ונפק להו חרובא ומעיינא דמיא".

ה. עוד, מה שאמר "אכלי מההוא חרובא ושתאן מההוא מיא" יתירים, והיה לו לומר "ואכלי ושתאן" ובודאי מחרוב וממעין. ואין לומר דהוו אכלי מחרוב ושתו ממעין ולא ממאכל וממשתה אחר שהיה להם, שאם היה להם דבר אחר מה נס יש בדבר הזה שנברא להם חרוב ומעין.

ו. עוד, מה שאמר "הוה אליהו ז"ל אתי להון בכל יומא תרי זמני ואוליף לון", מה היו לומדים עם אליהו. ומה שאמר אחר זה "ודא אתקרי תיקוני הזהר" שר"ל מה שהיו עוסקים לא אתקרי תיקוני הזהר אבל מה שלמדו אחר כך הוא שנקרא תיקוני הזהר.

ז. מדוע אליהו היה מגיע אליהם כל יום ב' פעמים ולא רק פעם אחת או יותר מפעם אחת.

ח. מה היה עיקר עיסוקם של רשב"י ובנו רבי אלעזר במערה, בפשטי התורה או בסודות התורה.

ט. מה כוונתו במה שאמר "ולא ידע אינש בהו", והרי זה כל מטרותם שלא יגלו אותם ויודיעו לשלטונות.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט
מח"ס 'מרי"ח ניהוח', 'אותיות מחכימות', ועוש"ס
עפולה

תשובות שהשיבו הרבנים החשובים

הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א
מח"ס כרם יוסף

לכבוד ידידנו הרה"ג חכו ממתקים וכולו מחמדים
הרב רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
מח"ס מריח ניחוח, מגדל אור בעיר "עפולה"
השלום וברכה וכט"ס,

**אודות שאלתו הנפלאה למה נעשה נס לרשב"י בהיותו במערה שנברא לו עץ
חרובין ומעין מים בדווקא, ולא שאר פירות משובחין.**

הנהגה עלה בדעתי לתרץ בס"ד שהטעם שהקב"ה ברא לרשב"י עץ חרובין בדווקא
ולא פירות משובחים יותר, מפני שידוע שאין הקב"ה עושה נס בסתם
ובחינם, דהנהגה רשב"י שהיה כל מעייניו אך ורק בתורה בגדר תורתו אומנותו,
שאפילו לתפילה לא היה מפסיק, לא היה אצלו הבדל בין אם יאכל חרובים או
אם יאכל פירות משובחים יותר, שכולם היו שווים אצלו בטעמם ובמראיהו,
שכל העולם הזה היה אצלו הבל, לבד התורה והמצוות, ועל כן לא ברא לו
הקב"ה עץ של פירות משובחים יותר, לפי שלא היה צורך בכך, שכל המאכלים
היו שווים אצלו בטעמם, ואין הקב"ה עושה נס בחינם, לכך ברא לו הקב"ה
חרובים דווקא, שהוא מן הפחותים, וכאמור.

וגם ר"א בריה היה הולך בעקבותיו של רשב"י, ועוד שעל ידי שהלך עם אביו
למערה קיבל על עצמו כל הנהגותיו של אביו.

ומצינו קצת ראייה לכל זה בגמרא שבת (לג:) שבשעה שנתחבאו רשב"י ור"א
בבית המדרש היתה אשתו של רשב"י מביאה להן בכל יום לחם ומים,
ולמה לא הביאה להם מאכלים משובחים ביותר, אטו זה כבודו של גדול הדור
רשב"י לאכול הכוא ובנו לחם ומים לבד, אלא מוכח מכאן כאמור שלא היה אצל
רשב"י ובנו ר"א הבדל כלל בין לחם ומים לשאר מאכלים.

ואפשר להוסיף שהטעם שהקב"ה לא ברא לרשב"י בדרך נס לחם במקום
חרובים, מפני שרשב"י היה תורתו אומנותו ולא היה מפסיק אפילו
לתפילה, ובאכילת הלחם יש חיוב ברכה אריכתא דברכת המזון דהוי מן התורה.

החותם לכבודה של תורה

יוסף חי סימן טוב

מח"ס "כרם יוסף" ור"מ בשיבת "פאר השלום"

הרה"ג אברהם יוטביאן שליט"א
נסה להשיג אור יקר של הרמ"ק, ושם אני מאמין יהיו תשובות לפחות
לחלק משאלותיך.

בברכת התורה
אברהם יוטביאן

הרה"ג עובדיה יוסף שליט"א
בית שמש
על השאלה מה עסקו במערה, עי' בתניא איגרת הקודש פרק כו, וגם באמת
ע"כ עיקר עסקיהם במערה הי' תורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד
רבינו הקדוש, דאילו ספר הזוהר והתיקונים היה יכול לגמור בב' וג' חדשים כי
בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים, והשיג על זה הרב מנחת אלעזר ממונקאטש
שעיקר עסקיהם היה בסודות התורה, אמנם השיב ע"ד האדמו"ר מליובאוויטש
שנדפסו בשיעורים בספר התניא שם וכן בספר ליקוטי ביאורים בספר התניא
ע' תע.

בברכת יגדיל תורה ויאדיר
עובדיה יוסף

הרה"ג יוסף שלמה פרץ שליט"א
מח"ס "אבני ישפה" ועוש"ס
פתח תקוה
מרא דיוס"ף דתלי מרגניתא בגלגל חמה, אילן דענפוחי שפירין רמי קומה. יפעת שלומים כטל
וכרביבים, יחולו בימי המטמוני"ם, לראש צדיק שומר אמונים, שאר בשרנו גזע תרשישים, כבוד
ידי"ן ואו"ע ורוחי, כריע כאח לי, ריכא ובר ריכא
כבוד הגה"צ הרי"ח מסעוד אביחצירא שליט"א
שלמא דמור יסגא לעלמין במוט'ב תלתא – בני סמיכי, חיי אריכי ומזוני רויחי כרי"א
אחדשה"ט,
בענין הא דנקט לשון 'חד מערתא', נלע"ד די"ל ע"פ הא דאיתא במדרש אקרא
דכתיב "פר אחד בן בקר", וכי לא ידעינן דפר היינו חד. ודרשינן 'חד' היינו

'מיוחד' – מובדל ומקודש לעניינו. וכ"נ לנ"ד, דהיינו מערה מובדלת ומיוחדת להם. וכ"ה נר' ביאור הענין גבי לשון זה בענין החרוב.

ובענין הא דנקט לישנא ד'לא ידע איניש', אולי אפש"ל דאזיל אמלה"ש, שהרי מצינו באברהם אע"ה דכתיב 'והנה שלשה אנשים נצבים עליו', וכן בשא"ד, דקרי להו למלאכי השרת 'אנשים', ואולי אתי למחדי דאף מלה"ש לא ידעו.

כמובן שהכל ע"ד הדרוש ועל דרך אפשר, ומי יבוא בסוד ה'.

נ"ב. מצ"ב הפירוש החדש שב"ה זיכני ה' להבין ולהשכיל מידי שוררי את פיוטי הרב מר זקננו הגה"ק ר' שלמה אבורמאד זי"ע [בינתיים א"צ לפרסמו, יען כי רוצים במשפחה להוציאו יחד עם סדר זמירות השבת, וצריך לעורכם וכו', וה' יזכנו לברך על המוגמר בקרב ימים בע"ה].

בברכה רבה ונאמנה ובאהבת עולם,
יוסף שלמה

הרה"ג אליהו ממון שליט"א
ראש מסדות "תורת אברהם"
ומח"ס פרדס אליהו ב"ה
נצרת עילית

תשובה לשאלה ח

המערה היא מערת משה ואליהו (פסחים נו.) - ועסק בה רשב"י בסודות התורה, עי' בלבנת הספיר לר' דוד ב"ר יהודה החסיד בראשית דף ג טור א ובמהר"ל נצח ישראל פכ"ח.

ובאוהב שלום מקאמינקא (דף מג) "בירר מש"ס ומדרש וזוה"ק אשר בכל מקום שהתנא הזה נזכר בשם רשב"י, קאי על זמן שקודם כניסתו למערה, וכל מקום שנזכר בשם רבי שמעון סתם מיירי לאחר כניסתו למערה" ...

ועל זה נאמר בפיוט "בר יוחאי" של ר' שמעון לביא: "במערות (לשון רבים כנ"ל) צורים (עי' רש"י פסחים נו.) שעמדת, שם קניית הודך והדרך {וידוע שמשה

ב. א"ה מ"א: אצלנו הגירסה "במערת צורים" בלשון יחיד. ומה המקור לומר זאת בלשון רבים?.

[שעלה למרום ושבה (לקח עימו נשמת ר') שב"י (ש'מעון ב'ר יוחאי)] ביטל טענת המלאכים "תנה הודך" (עי' מהרש"א שבת פח: שרומז לתורת הסוד) ע"י תורת רשב"י שהיא "הוד שבהוד" (- "קודש הקודשים" (ע"פ הגמ' ברכות נח. "וההוד" - זו בית המקדש)) {ומאז "כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק" ויכול הוא "לפטור את כל העולם כולו מן הדין".

בברכת התורה
הנ"ל

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א
מח"ס שו"ת "נוהג בם" ועוד
מבשרת ציון

כבוד מעלת החכם המאיר לדרים, בחיבוריו המאירים, ופריו כדבש יערים, מתוק לחיך נרדים עם כפרים, הרב רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
עורך קובץ "מריח ניחוח"
רוב שלום טובה וברכה,

בהקדמת תיקוני הזוהר (וכן הוא בזוהר חדש פרשת כי תבוא) מובא: רבי שמעון בן יוחאי, אזל ליה וערק למדברא דלוד, ואתגניז בחד מערתא, הוא ורבי אלעזר בריה. אתרחיש לון ניסא, ונפק להו חד חרובא, וחד מעיינא דמייא. אכלי מההוא חרובא, ושתאן מאינון מיינ. הוה אליהו זכור לטוב, אתי לון בכל יומא תרי זמני, ואוליף לון. ולא ידע אינש בהו וכו' ודא אתקרי "תיקוני הזהר".

והקשה כת"ר מספר קושיות, והנני להשיבו בעזה"י החונן לאדם דעת.

א', נכתב כאן "אזל ליה וערק למדברא דלוד", ולכאורה מתחילת הדברים משמע שהוא ברח לבדו בתחילה ורק אחר כך הצטרף אליו רבי אלעזר בנו.

הנה כבר הובא בשם רבינו האר"י בספר ליקוטי הש"ס (שבת ו:) שרשב"י היה ניצוץ משה רבינו, וכמו שמשה רבינו ברח מפני חרב פרעה והשיג שלימותו שם במדבר, כך רשב"י ברח מפני הקיסר והשיג שלימותו שם במערה במדבר לוד. ע"כ. ולפ"ז מבואר שעיקר הבריחה היתה דווקא של רשב"י, כעין מה שאירע עם משה רבינו.

ב', מדוע כתוב "ואתגניז בחד מערתא", לכאורה מילת "חד" הוא שפת יתר, ולכאורה היה לו לכתוב "ואתגניז במערתא" ולא "בחד מערתא".

יש לומר שהמערה היתה עשויה מאבן חדה הנקראת אבן צור, וכמו שכתב רבי שמעון לביא בפיוט המפורסם "בר יוחאי", "במערת צורים שעמדת", ודבר זה מרומז במילת "בחד מערתא", דהיינו, במערה העשויה כחוד האבן. וכבר רמז בספר שמן ראש (פרשת קדושים) שרשב"י נטמן במערות צורים שבמירון "צור" בגימטריא "מרון". ע"כ.

ג', מה שאמר "חד חרובא, וחד מעיינא דמיא" לכאורה "חד וחד" הוא שפת יתר, והיה צ"ל "ונפק להו חרובא ומעיינא דמיא".

הנלענ"ד להורות על הנס שנבראו לכבודו של צדיק, כי בדרך כלל, ליד מעין גדלים עצים נוספים, וכאן היה עץ אחד של חרוב, ועוד שהמעין נפרד לעוד אפיקי מים, וכאן היה מעין אחד ותו לא.

ובמקום אחר הארכתי לתרץ למה נברא דווקא עץ חרוב ולא מאכל אחר.

ד', עוד מה שמוזכר שם "אכלי מההוא חרובא ושתאן מההוא מיא" לכאורה לשון יתירה היא, והיה לו לומר "ואכלי ושתאן" ובודאי מחרוב וממעין. ואין לומר דהוּו אכלי מחרוב ושתו ממעין ולא ממאכל וממשתה אחר שהיה להם, שאם היה להם דבר אחר, מה נס יש בדבר הזה שנברא להם חרוב ומעין.

הנלענ"ד להורות שלא ניסו ללכת לכפר פקיעין אשר באיזור כדי לנסות ולהביא אוכל לעצמם, אלא הסתפקו במועט. ועוד שהיה להם די באוכל זה עד שלא הוצרכו לשאר דברי מזון.

ה', מדוע אליהו הנביא היה מגיע אליהם כל יום ב' פעמים, ולא רק פעם אחת או יותר מפעם אחת.

הנלענ"ד ע"פ המבואר לעיל שרשב"י היה ניצוץ משה רבינו ע"ה, ועל משה רבינו מובא במדרש (פרקי דרבי אלעזר פמ"ו, וכן הוא בתנחומא פרשת תשא ל"ו), שבשעה שהיה משה רבינו בהר סיני, היה הקב"ה לומד עמו, מקרא ביום ומשנה בלילה, ועל ידי זה ידע אימתי יום ואימתי לילה. ע"כ. ולפ"ז משה רבינו למד פעמיים ביום, ועל כן רשב"י שהוא ניצוץ משה רבינו, למד מפי אליהו הנביא פעמיים ביום דווקא.

יט ————— **◆ קונטרס בר יוחאי יסוד עולם**

ו', מה היה עיקר עיסוקם של רשב"י ובנו רבי אלעזר במערה, בפשטי התורה או בסודות התורה.

כבר כתב האדמו"ר הזקן (סימן כ"ו) שעיקר עסקו של רשב"י במערה עם רבי אלעזר היה בלימוד המשניות ת"ר סדרים שהיו בימיהם עד רבינו הקדוש. יעו"ש.

ז', מה כוונתו במה שאמר "ולא ידע אינש בהו", והרי זה כל מטרתם שלא יגלו אותם ויודיעו לשלטונות.

הנלענ"ד לבאר ע"פ המובא בספר מגיד מישרים (פרשת תולדות דף כ"א.) שמלאכים היו באים ומלמדים את רשב"י תורה במערה. יעו"ש. ולפ"ז יבואר היטב, שאיש לא ידע בהם, אך מלאכים ידעו היכן נמצאים.

ובזכות רשב"י ובנו, יבנה ה' מקדש בניינו, וברכתי לידידי הנעלה, זאת תורת העולה, שימשיך בכוחו זה לשם ותהילה, להורות לרבים הדרך והמסילה.

עבד לאל אדון,
כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

הרה"ג שמואל ברוך גוט שליט"א
אלעד

להרה"ג רבי ריח"מ אביחצירא שליט"א - מעפולה

בדבר שאלתו מה היה עיקר עיסוקם של רשב"י ובנו רבי אלעזר במערה בפשטי התורה או בסודות התורה.

הנה הבן איש חי זי"ע בשירו הנודע "ואמרתם כה לחי רבי שמעון בר יוחאי" אומר: "הוחבא בתוך מערה, מפני הגזירה, שם למד סתרי תורה".

ובספר בניהו בן יהוידע על פסחים (צד, ב) כתב:

ת"ר חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע וכו'. הנה הרב בעל ספר הברית במאמר ב' פרק ה' האריך בדבר זה, והביא דברי הגמרא כאן ומה שאמר רב אחא

בר יעקב, וסוף דבריו כתב אחר כי כן הודע לנו דעת כל חכמי ישראל בגלגל המזלות מסתמא כן דעתם גם בגלגלי כוכבי לכת אשר למטה ממנו שהכוכבים חוזרים ופורחים באויר גלגלי הרוחניים שלהם, ורב אחא בר יעקב מסופק בהם כמו בגלגל המזלות. ומ"ש במדרש רבא בשם רשב"י אין אנחנו יודעים אם פורחים הם באויר, ואם שפין ברקיע, ואם מהלכין הם כדרכן, הדבר קשה מאד ואי אפשר לבריות לעמוד עליו. הנה מאמרו זה היה קודם כניסתו למערה, כי לאחר יציאתו משם כבר קרן עור פניו מרוח הקודש שלבשתו וכל רז לא אניס ליה ונהרין ליה שבילין דאצילות וכל שכן מה שיש בסוף עולם העשיה, עכ"ל.

ואמנם דבר נפלא מאד כתב הגר"ז מלאדי זי"ע בספרו לקוטי אמרים (תניא, אגרת הקודש פרק כו), ואלו דבריו: "וגם פלפול הקושיות ותירוצים דמסטרא דרע ורוח הטומאה אשכחן ברשב"י דעסק בי' טובא גם בהיותו במערה, ואדרבה בזכות צער המערה זכה לזה כדאיתא בגמ' דאמר לר' פנחס בן יאיר אכל קושי' כ"ד פירוקי וא"ל אילו לא ראיתני בכך כו'. וגם באמת ע"כ עיקר עסקיהם במערה הי' תורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד רבינו הקדוש, דאילו ספר הזהר והתיקונים היה יכול לגמור בב' וג' חדשים, כי בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים".

בברכה"ת
שמואל ברוך גנוט

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

לרבי ומורי,
יישר כח על השאלות החשובות. רציתי לסכם את שעלה בס"ד והופיע בגיליונות הקודמים של כבודו ואולי יועילו הדברים ברמז גם כאן.
ראשית לענין המערה – מערה זו חשובה היא כיוון שגם משה רבינו התבודד במערה זו ואף דרש זאת רבי ומורי הרב אברהם הכהן, מער"ה = אותיות משה רבינו עליו השלום. ולכן אולי הודגש ענין חד מערתא – בבחינת ייחוד ומיוחדות שבה גם יחדו רשב"י ומרע"ה ייחודים.

ואולי בענין מדוע הגיע רשב"י ראשון ואח"כ רק בנו אלעזר – כי למעשה מבחינת הבריחה היה עדיף לברוח אחד אחד ולא שנים ביחד. וזהו

שבשלב ראשון התחבאו ואשתו של רשב"י הביאה לו אוכל ומים ואז הבין שהמקום אינו בטוח ולא יכל למצוא מקום ולסכן גם את בנו. אולם מצד השלימות של הייחודים הם התאחדו במערה אחת כי לכל אחד מהם היה את החלק שלו הייחודי והם השלימו זה את זה. ולכן מצאו אחד את השני שגם הוא פלא ודרך נס שהרי גם התלמידים לא ידעו היכן רבם ונזדקקו לחסדי היונה שתעביר להם את התשובות לשאלותיהם.

וזהו אולי הענין של חרוב ומעין, שהמעין שהוא בבחינת המים נברא עבור אחד מהם והחרובים עבור השני. וזהו ברמז מה שאמר רשב"י לבנו "בני די לעולם אני ואתה" כי אחד יכול לברוא את המזון והשני את המים. וזהו שנהפך להם החרוב לתמר בבחינת תמו ימי השבוע, וזהו המזון המיוחד לשבת. אבל המים לא נהפכו להם ליין כי הוא בבחינת הסוד שעסקו בו כל השבוע.

וזהו הרמז לענין החרובים שצמחו שם – כי הוא מלשון החרבה וחרב. שהוחרב העולם הפיזי והרוחני של תלמידיו של רבי עקיבא.

ולכן גם כשיצאו מהמערה וראו אנשים עובדים בשדה החריבו את האנשים באש מבטם. ולכן נגזר עליהם לאחר 12 שנים עוד 12 חודשים. שהם כנגד 12 זוגות תלמידיו של רבי עקיבא.

ועוד רמז בדבר המילה "די" שהופיעה ב"דיו לעולם", מופיעה שוב בהקשר החרובים "בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת: כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני דיו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת" (ברכות יז ב, תענית כד ב). אם כן, די לעולם הן ברשב"י ובבנו אלעזר והן ברבי חנינא. וחנינא הוא מלשון חנינה ורחמים שהוא תקון למידת הדין. וכפי שכבר דרשנו שק"ב חרובים שווה במידת נפחו ל-102 חרובים מערב שבת לערב שבת שהם טו"ב חרובים ב-6 ימים, ובשבת אכל ר' חנינא אוכל של שבת ורשב"י ובנו אכלו תמרים. וזהו הרמז ל"ב טו"ב שרומז על הימים שעד ל"ג בעומר ומ-ל"ג עד שבועות. ועוד, כל אחד מהם (רשב"י ובנו) אכלו טו"ב חרובים ביום ותקבל ל"ד שהוא בדיוק היום שלאחר ל"ג בעומר.

ויתכן שאליהו הנביא הופיע פעמיים להראות שלא נפלו במעלתם והיה ראוי כל אחד מהם בזכות עצמו להתגלות אליהו.

ומדוע דווקא אליהו נגלה? כי גם אליהו נחבא במערה. ובניגוד ליונה שבאה למערתו של רשב"י, לאליהו הגיעו העורבים. שאלו (היונה והעורב) היו במחלוקת של נח בתיבה (שגם בשם רבי חנינא בענין החרובים יש רמז לנח). וידוע המדרש שהעורבים היו גלגול של בני שבט שמעון שתקנו את החטא כלפי פנחס, שפנחס הוא אליהו, וכמופיע בספר גלגולי נשמות לרמ"ע מפאנו: "כזבי היא איזבל, ותיקונה היתה אשת טורנוסרופוס דהוה אשת רבי עקיבא, וידוע כי איזבל היתה רודפת (גם) את אליהו שהוא פינחס להנקם ממנו, וזמרי הוא רבי עקיבא והוא תקונו, וכזבי תיקונה במטרוניתא, וזמרי הוא היה בן דינה קודם שנשאה שמעון, והכ"ד אלף שהמית משבט שמעון בשכם, הם הכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו שלא חלקו כבוד זה לזה, בזכרם עוון שטים שלא הוטררו ממנו, עד אשר יחדיו יכלו ומתו מותא תניינא". והרי ידוע שבשבט שמעון כלתה המגיפה 24 אלף איש שהם התגלגלו בתלמידי רבי עקיבא. וזהו שנקרא רבי שמעון שהוא סיים את התיקון של שבט שמעון.

ונסיים בכך שלאחר 12 שנים, כפי שדרשנו, תקנו רשב"י ובנו 12 חודש נוספים ויצאו בתקופה זהה של השנה שבה שוב ראו חקלאים ואז נפגשו באותו זקן עם ההדסים לפני שבת, ואמרו שאשריו. כלומר, הגיעו לענין ההכרה שגם את העולם הזה ניתן לעבוד בגשמיות ולהוציא ניצוצות ויחודי קדושה וגם את עבודת האדמה ניתן לכוון ל-ה'. ואז תקנו את החורבן והחרוב בענין טהרת טבריה. שזהו הנוהג לאכול חרובים במוצאי ל"ג בעומר כי חרב עם הכולל עולה טב"ר והוא טברי"ה שהוא טהר י"ב (י"ב שנים וחודשים ו-י"ב זוגות תלמידים ו-ב"י = בר יוחאי) ואם תרצה אמור טב"ר י"ה – העלה את תיקון ה-חרב באחד ותקן את ה-י"ה.

ויהי רצון שיעלו הדברים לרצון לפני אדון כל, ויקבלנו בבחינת דשנים ורעננים בעת מ"טמונים.

מהמצפה לישועה,
אברהם יצחק וינברג

הרה"ג יואל פרץ שליט"א מקסיקו

לכבוד הרה"ג מעמיק בתורה
כמוהר"ר רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
מחבר חיבורים נפלאים
שלום רב,
בענין השאלות המחכימות בזוהר של רבי שמעון.

שאלה א'. משמע שהצטרף אליו רבי אלעזר אח"כ, אולם ממה שכתוב אח"כ הוא ורבי אלעזר משמע שמהתחלה היה כך. לכן נראה שמה שכתב בהתחלה רק את רבי שמעון משום כבודו של רבי שמעון לא חשיב אחר איתו [וכן איתא בגמרא בכמה מקומות עי' בר"ה לב ב, ועוד]. ועוד יש לומר לפי מה שכתב בספר אור חדש וצמח צדיק לרבי יצחק אלפיי (עמ' קנ. ועי' גם בשאר השאלות שאני מציין שהוא מתרץ הדברים לכן כדאי לראות את כל הדרשה שם) דרבי אלעזר הצטער במערה כדי לתקן את רשב"י, ועיקר התיקון היה לרשב"י על כן הוא טפל אליו.

שאלה ב'. מה הכוונה בחד מערתא. אולי יש לומר חד מלשון מיוחדת, דהיא היתה מיוחדת. עי' בספר חבת ירושלים (עמ' קעז) שכתב שביאר בספר ביאור השיר בר יוחאי דזה המערה של משה ואליהו והיא המערה שנבראת בע"ש בין השמשות (פסחים נד, א).

שאלה ג'. למה יצא חרוב, וכן קשה על רבי חנינא שבקב חרובין, ויותר קשה החרובין בגמרא איתא שקשין לגוף כחרבות. ועי' בספר בן יהוידע (שבת לג, ב) מה שהאריך בזה למה דוקא חרוב. ועוד יש לומר דהמהר"ל כתב דהחרוב הכוונה לפרנסה בדוחק, ועי' בספר בניהו (לג, ב) שכתב דבצער שהיה לרשב"י במערה זכה לעשות תמיד ב' זיווגים של חכמה ובינה, ושל תפארת ומלכות עיי"ש באורך. ועי' במהרש"א דזה נס בתוך נס כי חרוב רק לשבעים שנה. ועוד עיין בספר אור חדש וצמח צדיק (עמ' קנב) מה שכתב לתרץ על זה. וע"ע במגדים חדשים (ברכות יז, ב, ד"ה די לו בקב חרובין).

שאלה ד'. למה חד חרוב וחד מעיינא. אולי יש לומר כשאלה ב, דמיוחד. ועי' בספר אור חדש וצמח צדיק (עמ' קנב) מה שתירץ למה פעמיים חד.

שאלה ה'. למה איתא שאכלו מאותו חרוב ושתו מאותו מעיין. ויש לומר דרק אכלו ושתו מאותם דברים ולא משום דבר אחר, ואיך שזה היה נס היה גופם מזוקק.

שאלה ו'. מה היה מלמדם אליהו. אולי יש לומר במה שהיו עוסקים דהרי מסתמא קיימו אין אדם לומד אלא במקום שליבו חפץ, וכבר ביאר האריז"ל הובא בפתח עיניים שגם הכוונה במה שליבו חפץ, א"כ כל פעם היו לומדים מה שליבם חפץ ואליהו היה מצטרף ללימודם.

שאלה ז'. למה היה בא להם פעמיים בכל יום. אולי היה להם סדר עיון וסדר בקיאות ובסוף כל סדר היה מלמד אותם על זה. ועוד יש לומר דלכל אחד היה לו זכות שיבא אליהו הנביא אליו בכל יום וכל אחד היה מצרף את השני איתו ללימוד לכן היה להם פעמיים. ועוד יש לומר לפי התוספות שבת (דף יא) דהיו מתלבשים רק לקריאת שמע, וא"כ רק פעמיים ביום היו מלובשים, והיה בא להם אליהו כשהם מלובשים [אולם זה דוחק דמשמע שהיה מלמדם תורה, ובגמ' משמע שרק לתפילה היו מתלבשים, אולם אפשר לפלפל]. וע"ע מה שתירץ בזה בספר אור חדש וצמח צדיק (עמ' קנג).

שאלה ח'. מה היה עיקר עיסוקם במערה. לפי מש"כ על שאלה ו, אם כן כל פעם מה שליבם היה חפץ.

שאלה ט'. ולא ידע איניש בהו. יש לומר שהיו לומדים דברים עמוקים, וכך לא שלט בהם עין הרע [דהרי זה אחת הסיבות שלא ללמוד תורה בשוק] והצליחו הרבה בלימודים.

בהוקרה רבה
יואל פרץ
מקסיקו

הרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א
מח"ס "סוד החשמל" ה"ח, תורת הרמז, ועוש"ס
ירושלים

שלום וברכה וכט"ס,

1. יתכן שברחו כל אחד בדרך אחרת ונפגשו במערה.
2. חד מרמז על סוד היחוד שהיה במערה שם כמובא בספר 'לבנת הספיר' מבנו של ר"י החסיד (פ' בראשית) שרשב"י הסתתר באותה מערה בה התגלה ה' למשה ולאליהו הנביא. מצינו בגמרא (מגילה יט:): אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אלמלי נשתיר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב מחט סדקית לא היו יכולין לעמד מפני האורה. ומבאר רש"י מערה שעמד בה משה כשעבר הקדוש ברוך הוא לפניו שנאמר "ושמתוך בנקרת הצור", ואליהו אף הוא עמד באותה מערה, ועבר הקדוש ברוך הוא לפניו שנאמר "והנה ה' עבר וגו'".
3. מובא בספר 'נהורא דיוסף' שהמעין והחרוב שנבראו לרשב"י במערה, היו בסוד חסדים וגבורות של אמא עלאה, מעין הוא בסוד חסד, וחרוב בגימטריא גבורה. [חרוב הוא מלשון חרב, כי יש לו צורת חרב, ובארנו במאמר 'סוד החצי' שהחרב מסמלת את מדת הגבורה. וכן חרוב הוא מאכל שקשה לגוף כחרב, ומסמל את הקשי של מדת הגבורה. וכן חרוב אין בו כמעט לחלוחית המסמלת את מדת החסד].
4. כנ"ל 2
5. כנ"ל 3 שהתחברו לחסדים וגבורות על ידי אכילה בפועל.
6. בזמר 'בר יוחאי' במערות צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך. רואים שבזכות המערה זכה רשב"י לסודות התורה. וכן מובא בספר 'מחמדי ארץ' שמערה ר"ת משה עקיבא רשב"י האר"י, דרכם השתלשלה תורת הסוד לעולם. וכן מערה ר"ת משה רבינו עליו השלום. וכן ס"ת מערה במלוי מ"מ עי"ן רי"ש ה"ה, אותיות נשמ"ה, המרמזת על נשמת התורה. והוסיף הרה"ג ר' מ. פ. שליט"א שמערה אותיות העמר שבהם מאיר אורו של רשב"י. וכן קנית החכמה במערה נרמזת בפסוק (משלי ח, יב) "אני חכמה שכנתי ערמה".

כל טוב סלה
יקותיאל זלמן פיש

הרה"ג אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס חינוך הבנים כהלכתו

כבוד ידידי מזכה הרבים הגריח"מ אביחצירא שליט"א
מח"ס מריח ניחוח
אחדשה"ט,

בענין מה ששאל על לשון תיקוני הזוהר, דאיתא שם: "רבי שמעון בן יוחאי, אזל ליה וערק למדברא דלוד, ואתגניז בחד מערתא, הוא ורבי אלעזר בריה. אתרחיש לון ניסא, ונפק להו חד חרובא, וחד מעיינא דמייא. אכלי מההוא חרובא, ושתאן מאינון מיינן. הוה אליהו זכור לטוב, אתי לון בכל יומא תרי זמני, ואוליף לון. ולא ידע אינש בהו וכו' ודא אתקרי "תיקוני הזוהר". וכן הוא בזוהר חדש פרשת כי תבוא.

ויש להבין, שבתחילה כתב כאן "אזל ליה וערק למדברא דלוד", שלכאורה מתחילת הדברים משמע שהוא ברח לבדו בתחילה ורק אחר כך הצטרף אליו רבי אלעזר בנו (עכ"ד).

לענ"ד יש ליישב בפשיטות עפ"י הא דאיתא במסכת ראש השנה (כ"ב ע"ב) על הא דתנן שם (כ"ב ע"א) אם אינן מכירין אותו, משלחין עמו אחר להעידו. - וחד מי מהימן, והתניא מעשה שבא הוא ועדין עמו להעיד עליו, אמר רב פפא מאי אחר זוג אחר.

ושוב הקשו שם בגמרא וחד לא מהימן, והתניא מעשה ברבי נהוראי שהלך אצל העד להעיד עליו בשבת באושא, אמרי רבי נהוראי סהדא אחרינא הוה בהדיה, והא דלא חשיב ליה, משום כבודו של רבי נהוראי.

ומעתה י"ל כי ה"נ בנידו"ד כיון שרשב"י היה יותר חשוב מבנו לא הזכירו רק אותו, דומיא דרבי נהוראי שלא הזכירו את השני ההולך עמו.

והנה בתלמוד בבלי (שבת ל"ג ע"ב) בעובדא דרשב"י איתא בלשון רבים אזלו טשו במערתא, אכן בתלמוד ירושלמי מסכת שביעית (פ"ט ה"א) נזכר רק ר"ש לחוד דאיתא שם "וכן הוות ליה ר"ש בן יוחי עביד טמיר במערתא תלת עשר שנין במערת חרובין דתרומה עד שהעלה גופו חלודה", אך שם גם בהמשך לא נזכר ר"א.

החותם בברכה
אליעזר הכהן רבינוביץ
מח"ס חינוך הבנים כהלכתו

הרה"ג מרדכי אלמקיים שליט"א
מח"ס "ויכתוב מרדכי" ו"זכרון אפרים"
נתיבות

למע"כ ידיד נפשי רוחי ונשמתי, אהוב למעלה, מוכתר בכתרים שלשה, פאר היחס, אביר המידות ואציל הנפש, ענוותן ושפל ברך וכו' וכו'
כקש"ת הגה"צ כמהר"ר רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
בעמח"ס "אותיות מחכימות" מרי"ח ניחוח" ועושא"ס
אחדשה"ט באה"ר כראוי,

הנני בזה להודיעו כי מילאתי ציווי קדשו ושאלתי את פי מורי ורבי הגה"צ רבי ראובן אליעזר דרעי שליט"א בענין מה שכת"ר הקשה גבי כמה עניינים בהקדמת התיקו"ז, והנני להביא כאן את תשובותיו בתוספת מעט נופך להבנת הדברים כי הוא ענה ממש בקיצור:

א: שאלה: בתחילה כתב "אזל ליה וערק למדברא דלוד", ולכאורה משמע שהוא ברח לבדו בתחילה ורק אחר כך הצטרף אליו רבי אלעזר בנו?

תשובה: כיון שרשב"י הוא העיקר כאן לכן כתב בתחילה שהוא ברח, אמנם בהמשך מסביר שכוונתו היא שברח יחד עם רבי אלעזר בנו, אך כיון שעיקר הברירה היא בשביל רשב"י לכן בתחילה הזכיר רק אותו. (ובזה יובן היטב מה שכתוב שם "ואתגניז בחד מערתא" למרות שהם היו ב', אך מכיון שעיקר הברירה וההסתרות היא בשביל רשב"י לכן נכתב בלשון יחיד).

ב: שאלה: מדוע כתוב "ואתגניז בחד מערתא", לכא' הווה ליה למימר "ואתגניז במערתא" ומילת חד יתירה?

תשובה: בא לאפוקי שלא הסתתר במערה שיש בה מערה נוספת דהיינו מערה בתוך מערה, אלא הסתתר במערה אחת שלא מסתעפת לעוד מערות.

ג: שאלה: מדוע איתרחש להם נס דווקא בחרוב ולא באילן אחר?

תשובה: רמז בזה על מיתוק הגבורות בחסדים כמו שכתב בבן יהוידע שבת ל"ג ע"ב עיי"ש.

ד: שאלה: מדוע כתוב "חד חרובא וחד מעיינא דמיא" ולא כתוב "ונפק להו חרובא ומעיינא דמיא"?

תשובה: בא להודיע שנפק להו רק עץ חרוב אחד ורק מעיין אחד. לאפוקי שלא נאמר שיצא לכל אחד מהם עץ ומעיין או כמה עצים וכמה מעיינות.

עו"ל לפי מש"כ הבן יהודע הנ"ל שחרוב מורה על גבורות ומים על חסדים. ולפי"ז י"ל דבא לומר דחסדים לחוד וגבורות לחוד ולכן עשה הפרדה ביניהם.

ה: שאלה: מה שאמר "אכלי מההוא חרובא ושתאן ממהוא מיא", והיה לו לומר "ואכלי ושתאן" ובודאי הוא שאכלו ושתו מהחרוב ומהמעין. ואין לומר דהווא אכלי מחרוב ושתו ממעין ולא ממאכל וממשתה אחרים שהיה להם, שאם היה להם דבר אחר מה נס יש בדבר הזה שנברא להם חרוב ומעין?

תשובה: בא לומר שכל מאכלם במשך שנים אלו היה רק מהחרוב והמעין ולא ממדי אחרים. ובא לאפוקי שלא אירע להם נס שאליהו הביא להם אוכל או ע"י נס וכיו"ב כמו אליהו שהעורב הביא לו לאכול וכיו"ב, אלא כל מאכלם היה רק מהחרוב ומהמעין.

ו: שאלה: מה שאמר "הווא אליהו ז"ל אתי להון בכל יומא תרי זמני ואוליף לון", מה היו לומדים עם אליהו? ומה שאמר אחר זה "ודא אתקרי תיקוני הזהר" שר"ל מה שהיו עוסקים לא אתקרי תיקוני הזהר, אבל מה שלמדו אחר כך הוא שנקרא תיקוני הזהר.

תשובה: הם עסקו אך ורק בסודות התורה ולא בפשט. ומה שיש לכא' סתירה בין מהר"ח פלאג' זצ"ל בתוכחות חיים שכתב שם שעסקו בסוד וחיברו שם את הזוה"ק, ואילו בספר התניא אגרת הקודש פרק כ"ו כתב שעסקו במשניות. אין זה סתירה כי הרי כתב רבינו האר"י שהיה להם משניות על דרך הסוד, ובזה הם עסקו. א"כ הם עסקו אך ורק בסוד ולא בפשט, ועסקו הן בכתבת ספר הזוהר והן בלימוד משניות ע"ד הסוד.

ומה שמשמע שבתחילה לא עסקו בתיקוני זוהר אלא רק מה שלמדו אח"כ, אפשר שמה שלמדו וכתבו בתחילה הוא ספר הזוהר וכן עסקו במשניות ע"ד הסוד וכמו שנתבאר, ואחר כך במשך השנים נכתב גם תיקוני הזוהר.

ז: שאלה: מדוע אליהו הנביא היה מגיע אליהם כל יום ב' פעמים ולא די בפעם אחת?

תשובה: היה בא גם בבוקר וגם בערב כדי לתקן בבוקר תיקון השייך לבוקר ובערב תיקון השייך לערב ויש סוד בדבר. ובשאר שעות היום יש לאליהו עניינים אחרים ולכן לא נשאר שם כל היום.

ה: שאלה: מה כוונתו במה שכתוב "ולא ידע אינש בהו", והרי זה פשיטא כי כל מטרתם היתה שלא יגלו אותם ויודיעו לשלטונות?

תשובה: לומר לנו שלא גילו גם לאנשים הקרובים להם שאצלם ליכא חשש שיודיעו לשלטונות, וזה מכמה סיבות או שמא יתפסו אותם וע"י העינויים יגלו מקום המסתור, ועוד שהיה ענין שיהיו לבד כשעוסקים בסודות התורה וככה התקדשו יותר. ע"כ בענייני רשב"י.

עוד שאלתיו בענין מה שדיברנו בזמנו גבי גרושה אם ע"י הגט יוצא לגמרי כל ההוא רוחא דשדי בגווה או לא? ובזמנו כת"ר הביא ראייה מחולין ק"ט "אסר לנו אשת איש התיר לנו גרושה בחיי בעלה", וכת"ר רצה להוכיח מכאן שנשאר משהו מההוא רוחא ולפיכך יש עדיין כעין אשת איש.

תשובה: ע"י גט יוצא לגמרי כל ההוא רוחא דשדי בגווה ולא נשאר מאומה. וזה לא דומה לאלמנה שעדיין נשאר בה מההוא רוחא עד שיעשה חליצה או יבום, או אם יש לה ילדים אז תיקון אלמנה או שהיית י"ב חודש (לפי הדעות שיש בזה ואכמ"ל).

ומה שהגמ' מדמה זאת לאשת איש, כיון שבעלה לשעבר עוד חי, לגבי האיש הבא עליה זה נראה כעין אשת איש אך לא לגבי ההוא רוחא.

גם שאלתיו גבי מש"כ בספר "ריח נוח" הנדפס מקרוב להגאון רבי יחייא בן הראש זצ"ל בעמ' 75 כי פעם בשנה ביום ל"ג בעומר היו תלמידיו באים אצלו למערה לשמוע דברי תורה מפיו וגם באותו יום נתבש"ם עיי"ש. וכת"ר הקשה הרי מפורש איתא שלא ידע אף אחד את מקום מחבואו, ותירץ שמא מיירי אחרי שיצאו מהמערה היו מגיעים לשם פעם בשנה ביום ל"ג בעומר.

ואמר לי מורי הגאון רבי ראובן דרעי שליט"א, כי הנה זה חידוש ולא ראה שזה כתוב, אמנם יתכן והיו לו מדרשים שאין לנו אותם ושם היה כתוב כן. אך זה בוודאי שהיה רק לאחר שיצאו מהמערה ומסתמא רשב"י רצה כל שנה לברך ברכת שעשה לי נס במקום הזה כי שם הסתתר ולכן לקח לשם את תלמידיו ועשו סעודה. אך לומר שבאו אליו בהיותו מסתתר שם זה קשה לומר. עכ"ד.

אמנם מדברי הספר הנ"ל משמע שבאו אליו בהיותו מסתתר שם וצ"ע.

ועוד אמר לי לפי"ז על מה שכתב הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל (מנחת יוסף ח"א דרוש ה' לחנוכה עמ' 201) כי החשמונאים היו גלגול נח (הובא בקונטרס "זדים ביד עוסקי תורתך") ואין לזה כל מקור, ואמר כי אפשר שהיה לו או שראה באיזהו מקומן כתבים ממרן האר"י או זולתו ושם היה כתוב זה וכתבים אלו לא הגיעו לידינו, וכידוע כי לא זכינו לכל הכתבים שיגיעו לידינו.

ובזה ג"כ יישב מה שרואים לפעמים שיש כוונות שכתבם הרב שר שלום שרעבי זי"ע בסידורו והם אינם מופיעים בשער הכוונות ושאר ספרי הרב, והם כן מופיעים בחמדת ימים או משנת חסידים. ואי אפשר לומר שהרב שר שלום זלה"ה לקחם משם כידוע. אלא התירוץ הפשוט הוא כי היו לו להרב ש"ש זלה"ה כתבים מרבינו האר"י ומהרח"ו שלא זכינו לאורם ואבדו עם השנים ומשם לקח כוונות אלו וגם המשנת חסידים והחמ"י לקחו משם וזה פשוט.

עוד אכתוב גרגיר אחד מאשר שוחחתי איתו היום, בענין הקבר הנמצא בקרית מלאכי ויש אומרים שהוא קברו של מהרח"ו. אמר לי כי יצא לו לשוחח עם אחד שאמר שהיה בעת פתיחת הקבר, ושאלו אם היו כתבים בקבר, ואמר שלא היו שום כתבים שם.

וע"כ אמר לי כי בוודאי אין זה קברו של מהרח"ו כי אם היה זה קברו של מהרח"ו בוודאי היו מוצאים שם את הכתבים, כי מהר"י צמח לא הוציא את הכלי.

ובזה הנני ידידו אוהבו בלו"נ החותם בכל חותמי הברכות באהבת עולם, המאחל לו כי זכות רשב"י ורבי אלעזר בנו וזכות כל הצדיקים והחסידים תעמוד לו ולזרעו לעד ולנצח נצחים אמן.

מרדכי אלמקייס

ג. א"ה ריחמ"א: עיין בספר כתבוני לדורות (הוצאת ישיבת אהבת שלום – ירושלים תשנ"ב) מה שכתב הרה"ג יעקב משה הלל שליט"א בענין הכתבים שגנזם מהרח"ו האם צוה שיקברו אותם בקברו או לא. עיין שם מעמ' כט עד עמוד לג ובעיקר בהערה כט מה שכתב על השמועה שנקברו בקברו של מהרח"ו הכתבים ושם הפריך זאת וכתב שאינם בקברו שבדמשק אלא היו גנוזים בצפת עוד בחיי מהרח"ו זיע"א, עי"ש כל הענין ואכמ"ל.

הרה"ג דן בנימין אביחצירא שליט"א
כולל נר מיכאל
עלמה

לכבוד אחי היקר הרה"ג ריחמ"א שליט"א
יישר כוחך על השאלות המחכימות ששלחת לגבי סיפורו של רשב"י, הבאתי את השאלות
לאברכים מכולל "נר מיכאל" שבעלמה ויצאנו עם כמה תשובות.
אכתוב לפי הסדר:

א- רק לרשב"י הגיע העונש מהשלטונות ובנו כלל לא היה צריך לברוח
מפניהם, לכן התחיל ברשב"י שהוא הלך לשם לבד ואח"כ הוסיף את בנו
שבא לשם כדי לשהות וללמוד עם אביו תורה.

ב- ידוע שבן אדם כשיש לו מרחב אויר וכו' יותר נוח לו לחיות ולהעביר את
הזמן איך שירצה מי בתורה ומי ב... בא לחדש לנו שלר' שמעון בר יוחאי
ובנו היתה מערה אחת שבה שהו ובכל זאת לא התלוננו שאין מספיק נוחות
וכו' אז אי אפשר לשבת וללמוד. ועוד אפשר לומר שהיה במערה אחת עוד
כמה מערות והם ישבו במערה אחת מתוך המערות הללו.

ג- אפשר לומר ההיפך שבגלל שהיה להם חרוב הנס הוא גדול יותר שאפילו
שזה מה שהיה ישבו ר' שמעון ובנו ועסקו בתורה לשם שמים.

ד- שלא נחשוב שהיו להם כמה מעיינות או כמה עצים, אלא היה להם מעיין
אחד ועץ חרוב אחד ובכל זאת הסתדרו עם זה. ועוד, שאפילו שחרוב כמו
כל עץ מוציא פירות רק בתקופה מסוימת אעפ"כ היה להם מאחד כל הזמן
פירות. ועוד הבאתי ציטוט מויקפדיה לגבי עץ החרוב - תכולת
המים בפרי החרוב נמוכה במיוחד ומכאן שמו (בעברית, יובש = חרבה), ושם לידו
ה' מים להראות שגם שיש יובש יש עדיין תורה שזה מעיין המים שנובע לידו,
וכן במדרש שיר השירים רבה א, יט: נמשלו דברי תורה למים, מה מים מסוף
העולם ועד סופו כך תורה מסוף העולם ועד סופו, מה מים חיים לעולם כך
תורה חיים לעולם, מה מים מן השמים כך התורה מן השמים, ומה המים
מטהרים הגוף כך תורה מטהרת הגוף, ומה המים יורדין טיפין-טיפין ונעשים
נחלים-נחלים כך תורה: אדם לומד שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר עד
שנעשה כנחל נובע, ומה מים אין אדם גדול מתבייש לומר לקטן: השקני
מים, כך דברי תורה אין הגדול מתבייש לומר לקטן: למדני פרק אחד, דבר אחד,

פסוק אחד, ואפילו אות אחת. ומה מים כשאין אדם יודע לשוט בהם סוף שהוא מתבלע, כך דברי תורה, אם אין אדם יודע לשוט בהן ולהורות בהן, סוף שהוא מתבלע. וכך מובן למה שם דוקא דבר יבש ליד המים. ועוד, שעץ החרוב אינו דורש טיפול רב, ואינו מטריד את בעליו בעיזוק ובזיבול, בהשקאה ובגזוז. בבראשית רבה (יג יט) מובא, שהחרוב מכה שורשים עד התהום, ואחת לשלושים יום תהום עולה ומשקה אותו; ואולי הוא נקרא חרוב על שם תכונה זו, שיכול לגדול גם בארץ חריבה ולכן לא רצה הקב"ה להטריח את הצדיקים. ועוד, שחרוב הוא לשון חרב, שכדי לנצח את היצר הרע צריך להילחם עם חרבה של תורה.

ה- נברא להם עץ מוכן ובשל עם פירותיו עליו ולא היו צריכים להמתין כלל עד שיגדל או עד שלא יהיה בוסר, וכן המים באו צלולים וזכים מוכנים לשתיה, ולכן כפל את לשונו לומר שהיה פלא עוד יותר גדול בכך.

ז- חשבתי לומר שאולי פעם היה יושב אליהו הנביא ללמוד עם רשב"י ופעם היה יושב עם ר' אלעזר ולכן היה מגיע פעמיים. ועוד אפשר לומר שמה שכתוב ולא ידע אינש בהו לומר שכל אחד שלמד עם אליהו זה היה גילוי אליו נטו ואח"כ היו יושבים שניהם ולומדים ביחד ומזה יצא תיקוני הזוהר.

ט- אפילו אשתו של רבי שמעון לא ידעה מכך שהוא נמצא שם כי חששו שמא יענוה ותגלה, לכן כתב ולא ידע אינש בהו שאפילו אנשי ביתו לא ידעו.

ועוד, אזל ליה וערק למדברא ר"ת אלול, לומר שאדם שרוצה להגיע ולהיות קרוב לה' יתברך באמת צריך להתנתק מהחומר הגשמי ולהיות כמו במדבר שאפילו במצב של כלום גשמי יש הכל רוחני.

ויהי רצון שזכות התנא הקדוש רשב"י ורבי אלעזר בנו תהיה לנו למגן וצינה אכ"ר

ממני אחיך
דן בנימין אביחצירא
צפת

הרה"ג אברהם מייזליש שליט"א
מח"ס "מוטבע שטבעו חכמים ג"ח
ועוש"ס חשובים ויקרים
מונטריאול קנדה

ראה נא בהגליון קנין תורה (הי"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" דק"ק תולדות
אהרן – פרשת אחרי מות קדושים תשע"ה) ושם תמצא כמה תירוצים (עמו' ג – ד).
המאמר מהרה"ג ר' נתן גוטליב שליט"א (מח"ס מגדים חדשים על פמ"ג יו"ד).

בברכה
אברהם מייזליש

א"ה ריחמ"א: לגודל חביבותי את ענייני רשב"י זיע"א אביא מה שכתב בגליון
ששלח לי הרה"ג אברהם מייזליש שליט"א, וז"ל:

מערת הרשב"י היכן מקומה? – סגולתה - ועוד ...

ידוע ומפורסם לכל העובדא המובאת בגמ' שבת (דף לג ע"ב) על התנא רבי שמעון
בר יוחאי ובנו רבי אלעזר שנתחבאו במערה [הנמצא עד היום הזה בכפר
פקיעין], ואמרין שם דאתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא. – ועד
היום נמצא שם אילן חרוב גדול, אשר לפי המסורת היא האילן חרוב שנברא
להם ע"י נס.

תמיהת וקושיית מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע: איך אכלו רשב"י ובנו החרובין בג' שנים הלא אסורים מדין ערלה?

איברא, דיש לתמוה מאוד על עובדא זו, דהרי שנינו במס' ערלה (פ"א מ"ב): "עלו
[האילנות] מאליהן [שלא נטעו ע"י בני אדם], חייבין בערלה". ומפורש
לפנינו, דגם אילן שעולה וגדל מעצמו, אף שלא היה ע"י נטיעת אדם, נוהג
באילן זה כל דיני ערלה, ופירותיו בג' שנים ראשונים אסורין באכילה ובהנאה.
וא"כ איך אכלו התנאים הקדושים רשב"י ובנו רבי אלעזר מן האילן בג' שנים
הראשונים, הלא החרובין היו אסורין מדין ערלה.

ד. כן מעיד האוה"ח הקדוש במכתבו המובא להלן, דבזמנו עדיין היה קיים העץ החרוב, וראיתי באחד
מספרי זמנינו, דגם אצל הערבים תושבי המקום יש קבלה מדור דור שלא להשתמש בענף שנופל
מהחרוב, מפני שהוא עץ קדוש.

ודוחק לומר דעשו כן מפני פיקוח נפש, שלא היה להן מאכל אחר, דאיך נאמר על תנאים הקדושים שניזונו ממאכל איסור, וכבר עמד על קושיא זו הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע.^ה

התירוצים שנאמרו על קושיא זו:

וכבר כתבו לתרץ קושיא זו, דהלכה פסוקה בידינו בשו"ע יו"ד הלכות ערלה (סימן רצ"ז סכ"ז), דהא דאילן שעלה מאליו חייב בערלה, זהו דווקא שעלה האילן במקום יישוב בני אדם, אבל אם עלה האילן במקום שאין שם יישוב, פטור מדיני ערלה.^ו וא"כ רבי שמעון ור"א שנתחבאו במקום מסתור שלא היה שם יישוב, לא היו צריכין לנהוג בו דיני ערלה.^ז

ואחרים תרצו, דבלא"ה קושיא זו מעיקרא ליתא, דיש לומר דלא חל כלל איסור ערלה על אילן הגדל בדרך נס, ולא בדרך טבעי כדרך העולם.

בהמה שנבראה ע"י ספר יצירה מותר לאוכלו בעודו חי:

ומצינו כעין זה בשל"ה הקדוש (פרשת וישב) לגבי בהמה שנבראה בספר יצירה, דכתב שם בזה"ל: ובודאי זה הנברא על פי השמות ולא מצד התולדה, אין צריך שחיטה, וניתר לאוכלו בעודו חי. וכן עשו השבטים [שאכלו בהמה שנברא ע"י ספר יצירה חי], ויוסף לא ידע והיה סבור שהוא הנולד מאב ואם, והביא דיבה זו אל אביו שהם אוכלים אבר מן החי, והם כנים היו, וכדין עשו,^ח עכ"ל.^ה

ה. כן הביא בשו"ת גבעת הלבונה (בקונטרס נס על גבעה אות ד'), ע"ש.

ו. דבמקום יישוב אנו תולין דהיה שם כבר פעם אחת נטיעה, כן ביאר הש"ך שם.

ז. וכן תירץ בספר דרך אמונה (מעשר שני פ"י ה"ו), וכן הגה"צ המקובל ריא"ז מרגליות בספרו כוחו דרשב"י (עמ' כא) כותב: "בהיותי במירון בער"ח אלול תש"ד, ורב אחד שאל שם כיצד אכלו רשב"י ובנו ר"א החרובין בג' שנים הראשונים, הלא היו ערלה, ותה"ל אשר שם במקומו נזכרתי שהוא משנה מפורשת "והעולה מאליו חייב בערלה", וז"ל הרע"ב שם: ודוקא במקום יישוב, אבל במקום יערות ומדבריות לא, עכ"ל.

ח. וכן כתב הקדמון בספר נחלת בנימין (מצוה קכ"ה), דבהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה אין טעון שחיטה, ע"ש.

לכמה שנים טוען החרוב פירותיו:

והנה, המהרש"א ב'חידושי אגדות' שם בשבת (לג ע"ב) כתב, וז"ל: "איתרחיש ניסא ואיברו להו חרובא, אפשר דנקט חרובא, דהיה נס בתוך נס, דאינו טוען פירות עד שבעים שנה מנטיעתו, וכאן טען פירות מיד, וק"ל", עכ"ל.^ט וכוונתו למבואר במס' בכורות (ח ע"א): "חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה", ע"ש.

אמנם יש לתמוה על דברי הגמרא הזאת, דהיום רואין דהחרוב גדל בתוך שנה שנתיים, ואין צריך להמתין עליו שבעים שנה.

ודוחק לתרץ דגוזמא קתני ושבעים שנה לאו דוקא, דהא לא שייך לומר גוזמא רק על דבר שאינו מדויק קצת, שנה פחות שנה יותר, אבל לא על דבר שאין לו שייכות כלל להגוזמא. ואולי יש לומר דנשתנו הטבעים בדבר זה.^י

ט. ואגב, מצינו להרמב"ם בספרו הגדול (הלכות דעות פ"ד ה"א) שכתב, דחרובים רעים לגוף ואינו פרי טוב שראוי לאכלו, ולפי"ז יש להבין, למה באמת נברא להם אילן חרוב בדרך נס, הלא כאמור הוא פרי גרוע שאין טוב לאוכלו. ואפשר דאילן שנברא בדרך נס נברא גם בטבע אחר משאר אילן, ואין דבר רע יורד מן השמים.

י. וחכ"א אמר לי, דיש לתרץ דמה דאמרינן עד גמר פירותיו שבעים שנה, היינו סוף גידולו שגדלים בו חרובין מובחרין, צריכין להמתין שבעים שנה.

אמנם, אף דבגמ' שם אולי יכולין לדחוק ולפרש פירושים כאלו. ברם, במסכת תענית (כג ע"א) רואין להדיא דלא שייך לתרץ זה, דאמרינן שם על רבי יוחנן: "יומא חד הוה אזל באורחא, חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא. אמר ליה, האי עד כמה שנים טעין, אמר ליה, עד שבעין שנין. אמר ליה, פשיטא לך דחייית שבעין שני. אמר ליה, כי היכי דשתלי לי אבהתי, שתלי נמי לבראי". ומשמע להדיא מעובדא זו כי עד שבעים שנה אין תועלת בעץ החרוב, ועל כרחק דאין מתחיל כלל לטעון פירותיו קודם שבעים שנה.

א"ה ריחמ"א: ולי נראה באופן אחר מה ששאל רבי יוחנן את אותו אדם שנטע עץ, ועל פי זה יש לפרש גם בגמרא זו שרק לסוף שבעים שנה טוען החרוב את פירותיו המובחרין, ואין הכי נמי כל משך שבעים שנה יש לו פירות אך הם גרועים. דרבי יוחנן כשראה את אותו אדם אמר לו מדוע אתה נוטע עץ חרובין והרי לא תחיה עוד שבעים שנה בשביל לאכול מן הפירות המובחרין של עץ החרוב ועל כן מה לך לטרוח, לך ואכול מעצים שכבר ישנם בעולם שבעים שנה ויש להם פירות מובחרין. אמר לו אותו אדם, כמו שאבי דאג לי שאוכל פירות מובחרין של החרוב ואע"פ שהוא לא זכה לאכול מפירות המובחרים של החרוב כן אני רוצה לדאוג לבני שיאכלו פירות מובחרין מעץ החרוב שאני נוטע אף על פי שאני לא אזכה לאכול ממנו. כנלע"ד.

וצריך להבין מה הטעם שנטע אותו איש דווקא עץ חרובין וכי לא יכל לנטוע לבניו פירות יותר משובחים? ומה הרעיון שעומד מאחורי נטיעת עץ חרובין. ונראה לי הטעם הוא שרצה לדאוג לאוכל של בניו, כי עץ החרובין נותן פירות לשנים מרובות ומחזיק מעמד, משא"כ הרבה עצים אחרים לא מחזיקים כך מעמד, ואם יהיה לבניו עצי פרי רק מן המובחרים שהם עדינים ויהרסו ויתקלקלו לא יהיה לבניו ממה לאכול

בזוה"ק איתא דרק אילן הדקל טוען פירותיו לשבעים שנה:

אמנם, על עצם קביעת חז"ל דעץ החרוב אינו טוען פירות עד שבעים שנה, מצינו כעין סתירה בזה, דבזוה"ק (ויקרא טז ע"א) אמר רבי שמעון: "מכל אילני עלמא לית דמתעכב לאפרחא כמו תמר, דסליק לשבעין שנין". והרי גילה לנו רשב"י, דמכל האילנות לית אילן שמתעכב לגדול כ"כ רק עץ התמר.

נמצא לפי"ז דגם החרוב אין צריכין להמתין עליו שבעים שנה. – והיותר קשה בענין זה, דשם במס' בכורות אמרינן להדיא, דזמן גידול הדקל הוא שנים עשר חודש, דלא כמפורש בזוה"ק.

ולחומר הקושיא מוכרחין לתרץ, דמה דאמר רבי שמעון דהדקל סליק לשבעין שנין, היינו סוף וגמר גידולו. ועדיין הדבר צריך תלמוד. י"א

בערב שבת היה האילן של החרוב נהפך לאילן של תמרים והטעם בזה:

והנה מצינו להשבט מוסר בספרו "מדרש תלפיות" (ענף חרוב) שכתב זה"ל: " כתב לי החכם השלם הרב יעקב פארא'ג נר"ו, ששמע מה"ר יוסף ביזאש, שקיבל ממוהר"ר יהונתן גלאנטי ז"ל: ששמעו מפי קדוש מדבר מוהר"ר משה גאלאנטי זצ"ל, שקבל מהזקנים, שקבלו איש מפי איש עד רשב"י זלה"ה, שאילן החרובין שהיה לרשב"י במערה, בכל ערב שבת היה נהפך לאילן של תמרים, עכ"ל.

לעת זקנותם לכן נטע דווקא חרובים. ועו"ל שאותו אדם כמו שלמד מאביו שנטע לו עץ חרובים, שהחרובים הם סמל להסתפקות במועט, כן רצה ללמד לבניו שילמדו להסתפק במועט ולא ירצו תענוגות העולם הזה, כי אם יתרגלו לתענוגות עולם הזה, אז כשלא יהיה להם אפשרות לקנותם יהיה להם קשה מאוד לעבוד את השם יתברך.

י.א. א"ה ריחמ"א: עיין להלן במה שהביא שנהפך העץ מחרובין לתמרים כל ע"ש, ורואין מכאן שיש קשר בין זמן הגידול של חרוב לתמר. ואמרת לעצמי שאדרבא מכאן ראייה שממה שנהפך החרוב לתמר רק בערב שבת וכל השבוע היה עץ חרובים מכאן ראייה שזמן הגידול של התמר יותר מזמן הגידול של החרוב דהחרוב נתן פירותיו כל השבוע ואילו התמר רק בערב שבת, והיינו שאע"פ שהכל הוא מגדר נס אבל השאיר את זה השם יתברך בגדר נס שבתוך הטבע שתמר זמן גידולו יותר חרוב, ולכן יצא רק בערב שבת. ומה שהביא מגמרא בכורות (ח ע"א) שדקל זמן גידולו י"ב חודש והיינו להוציא את פרי התמר, יש לומר שהכוונה היא שגם הוא מוציא בתחילה פירות שאינן משובחים, והמשובחים יוצאים לסוף שבעים שנה, אבל בכל אופן התמר מוציא יותר מאוחר לחרוב, וצ"ע בכל זה.

ונציין, כי לפי קבלתו זו שקיבל מהזקנים, מתיישב היטב לשון המדרש רבה (אסתר פרשה ג): "רשב"י ורבי אלעזר בריה טמירי במערתה תלת עשר שנים,

והוון אכלין חרובן ותמרין.^י

דלכאורה הוי סתירה להמבואר בתלמודין דאיברא להו חרובא, אך להנ"ל מתיישב שפיר, דלעת פניא דמעלי שבתא נתהפך האילן לפנים

חדשות, ונעשה לעץ התמר.^י

והנה, ב'מדרש תלפיות' לא ביאר הטעם למה עשה ה' כזאת, שלכבוד שבת נתהפך האילן והיה לאילן של תמרים. ונראה להטעים הדבר לפי פשוטו,

דקי"ל דתמרים סעיד וזיין כמו לחם, ובדיעבד אם בירך עליו ברכת המזון יצא ידי חובתו כדנפסק בשו"ע (סימן ר"ח ס"ז), וא"כ היו יכולין לצאת בהן ג' סעודות שבת, י" וע"כ הפכו הקב"ה דווקא לתמרים.

ועפ"י יתיישב עדותו של רשב"י ביום פטירתו המובאת בזוה"ק (אדרא זוטא רפח ע"ב) בזה"ל: "אמר רבי שמעון, אסהדנא עלי, מן יומאי לא בטיילנא אלן

ג' סעודות". דאף במערה צורים לא היה לו לחם לסעוד ג' סעודות, מ"מ יצא ידי חובתו באלו התמרים.^{יז}

בתיקוני הזוה"ק איתא דהמערה היתה בלוד:

והנה, על עצם המסורה דמערה זו נמצאת בכפר פקיעין, אף דבתלמודין לא הוזכר מקומו, מצינו ב'מדרש רבה' (קהלת פ"י) דמפורש מקומו, דאיתא שם:

"רשב"י ור' אלעזר בריה הוון טמירין במערתא דפקע". ואכן עד היום נקרא המקום אצל הערבים כפר פקע, ולא פקיעין.

אולם, גם בזה מצינו סתירה בתיקוני זוה"ק (ריש התיקונים), דאיתא שם בזה"ל: "רבי שמעון אזל ליה וערק למדברא דלוד, ואתגניז בחד מערתא הוא

ורבי אלעזר בריה, הוה אליהו זכור לטוב אתי להון בכל יומא". ואולי יש לתרץ, דמדבר לוד היתה ליד פקיעין.^{יז}

יב. וכן הלשון במדרש רבה קהלת (פ"י).

יג. ולכאורה בירך עליו ברכת מעין שלוש כברכת ז' מינים, אף דבימות החול היה עץ חרוב.

יד. וכן מצינו להפרמ"ג בסימן רע"ג (א"א סק"א), דיכולין לצאת בתמרים דין קידוש במקום סעודה, ע"ש.

טז. וכבר נתקשה בדברי רשב"י שם בשו"ת רב פעלים ח"א (יו"ד סימן נ"ה), וע"ש שנדחק בזה. (א"ה מ"א-ע"יין שו"ת ויכתוב מרדכי ח"א עמ' ל"ט ועמ' של"ו).

טז. וסמך לדבר זה מציאתי בתוספתא מסכת סוטה (פ"ז), דאיתא שם: "מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי

מערת הרשב"י היא מערת משה ואליהו שנבראה בערב שבת בין השמשות:

איתא בשם האריז"ל, "דמערת רשב"י בפקיעין הוא מערת משה ואליהו, עליה איתא בגמ' בפסחים (נד ע"א) דאחד מעשרה דברים שנבראו בער"ש בין השמשות הוא מערת משה ואליהו.

והיינו מה שמפורש בתורה (שמות לג) דאחר מעשה העגל ביקש משה מהקב"ה הראני נא את כבודך, ויאמר ה' אל משה הנה מקום אתי ונצבתי על הצור, והיה בעבור כבודי ושמתיך בנקרת הצור, היינו במערה של הצור. וכדבר הזה היה באליהו הנביא, דאחר שהרג את נביאי הבעל נחבא במערה ועבר הקב"ה לפניו ככתוב במלכים (א יט), ואותה המערה עצמה היא המערה שבו נתחבא רשב"י בפקיעין.

אכן יש לתמוה קצת, דהלא משה רבינו לא נכנס לארץ ישראל, ואיך יוכל להיות שהגיע למערה זו, ואולי הועתק המערה לחו"ל לא"י, וצ"ע. י"ח

האור החיים הקדוש למד ב' חודשים במערה זו:

ועד היום שורה שם קדושה נוראה, כמו שכותב האור החיים הקדוש במכתבו בזה"ל: "והלכנו כולנו לכפר פקיעין תוב"ב, ויש שם המערה שבה נטמן רשב"י ע"ה, והחרוב שממנו היה מתפרנס, וקדשנו עצמנו שם ולמדנו שם ב' חודשים סיון ותמוז", עכ"ל.

המהר"ל מפראג קילס המערה כמקום מקודש מאוד:

וגם המהר"ל מפראג קילס מקום זה כמקום מקודש מאוד, דזה לשונו בספרו 'נצח ישראל' (פרק כ"ח): "דע, שאין ספק שיש מקומות בעולם מיוחדים לדברים קדושים אלהית ביותר, ובפרט המערה שהיה שם רשב"י הקדוש נטמן

לעזר חסמא שבאו מיבנה ללוד, והקבילו פני רבי יהושע בפקיעין".

י"ח. כן הביא הריא"ז בספרו כוחו דרשב"י (עמ' כ), ע"ש.

יח. א"ה ריחמ"א: ויתכן שיש לומר שמשה רבינו ע"ה היה בארץ ישראל עוד קודם שנגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל. ולפי זה יתיישב יותר בפשטות שמשה רבינו כן היה בארץ ישראל קודם שנגזרה עליו הגזירה.

ראוי לזה, ואין ספק שהיה נגלה שם אליהו להקדוש רשב"י כמה פעמים במערה", עכ"ל.יט

אלא שתמהו עליו על שכתב דאין ספק שהיה נגלה שם אליהו, דמשמע דמדיליה אמר זה, ובאמת מפורש כן להדיא בתיקוני הזוה"ק כנ"ל.ג

בל"ג בעומר יצאו רשב"י ור"א מן המערה:

ולסיום נזכיר חידוש הכתוב ב"ערוך השולחן" סימן תצ"ג (ס"ז), וז"ל: "בארץ ישראל מרבין בתפלה ובהדלקת נרות על קברו הקדוש [בל"ג בעומר], ואומרים שנסתלק ביום זה, וגם יצא מהמערה ביום זה", עכ"ל. אולם כבר תמהו עליו, דמי גילה רז זה, שבו ביום יצא רבי שמעון מן המערה.

יט. והנה במסכת סנהדרין (צח ע"א) מסופר אודות ריב"ל שמצא את אליהו הנביא על פתח מערתא דרשב"י, וראיתי להרבה אחרונים שהביאו ראיה מכאן על גודל מעלת ציון רשב"י במירון שהיה אליהו הנביא מצוי שם. אולם יש להעיר, דשם במהר"ל כתב להדיא, דמערתא דרשב"י היינו המערה שבכפר פקיעין ולא שבכפר מירון, ע"ש.

א"ה ריחמ"א: ועוד יש לומר שבהכרח מדובר על המערה שנטמן בה רשב"י ובנו שלמדו שם בכפר פקיעין, שאל"כ הרי אליהו כהן הוא וא"כ כיצד נמצא הוא במערת הקבורה של רשב"י ומה לכהן בבית הקברות. או שיתכן שהגילוי היה לריב"ל בעין השכל היינו גילוי אליהו אך לא בגופו ממש ואז אין לו איסור להתראות אף במקום קבורה. או שמא יש לומר שמכיון שרשב"י סובר שקברי צדיקים אינם מטמאים ממילא אין איסור להכנס לקברו, ולכן אליהו אף שהתגלה בגוף ממש וכהן הוא, קברו של רשב"י אינו מטמא כי צדיק הוא ובאתריה פוסקים כמוהו.

כ. א"ה ריחמ"א: ברור שידע המהר"ל שנגלה אליהו הנביא ז"ל במערה אצל רשב"י ואצל בנו, אך כוונתו היא שהיה מגיע לא רק בעין השכל אלא הגיע כמה פעמים בגופו ממש.

ליקוטים שמצאתי בפנקסיי^{כא} על עניני רשב"י והזוהר ויום שמחתו ל"ג בעומר

מה למד רשב"י במערה

בספר הקדוש תוכחות חיים פרק מ"ד סדר דברים כתב וז"ל: והרי רשב"י עליו השלום, לא היה נהנה משום נברא, ובפרט בהיותו בקדושה ובטהרה במערה י"ג שנים, שהיה מזונותיו מאילן החרובים ומעין המים, ושם באותו פרק, באותו מקום, חיבר ספר הזוהר הקדוש אשר תוכו רצוף אהבה גודל מעלת מחזיק ידי לומדי תורה עכל"ק עיי"ש.

ובספר הקדוש ספר התניא אגרת הקודש פרק כ"ו כתב וז"ל: וגם פלפול הקושיות ותירוצים דמסטרא דרע ורוח הטומאה אשכחן ברשב"י דעסק ביה טובא גם בהיותו במערה, ואדרבא בזכות צער המערה זכה לזה כדאיתא בגמ' דאמר לר' פנחס בן יאיר אכל קושיא כ"ד פירוקי וא"ל אילו לא ראיתני בכך כו' (וגם באמת ע"כ עיקר עסקיהם במערה היה תורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד רבינו הקדוש, דאילו ספר הזוהר והתיקונים היה יכול לגמור בב' וג' חודשים כי בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים) וכו', עכל"ק.

ולכאורה נראים דבריהם חלוקים, שמשמע לפי הספר תוכחות חיים שעיקר עיסוקו של רשב"י במערה היה בחיבור ספר הזוהר, ולפי בעל התניא משמע שעיקר עיסוקו היה במשניות, שאת ספר הזוהר והתיקונים היה יכול לחבר בב' או ג' חודשים.

והנ"ל בזה בס"ד שאין דבריהם חלוקים, שבאמת עיקר עיסוקו של רשב"י במערה היה במשניות ת"ר סדרי, אלא שהיה כל יום עוסק מעט זמן בחיבור ספר הזוהר הקדוש עד שבמשך שלש עשרה שנה הצטבר לזמן של ב' או ג' חודשים ואין מחלוקת בדבריהם. כנלע"ד.

ועיין עוד בספר שיעורים בספר התניא על אגרת הקודש פרק כ"ו מה שכתב בהערה 24 משם ספר דברי תורה לבעל ה"מנחת אליעזר" מה שהקשה ומה שתירץ האדמו"ר מליובאוויטש עיי"ש, ואני לא זכיתי להבין תירוצו.

כא. תודתי נתונה להרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א מח"ס ויכתוב מרדכי, נתיבות, שעזר לי במציאת והגהת הדברים וברוך יהיה להשם.

עניני רשב"י ול"ג בעומר

א. רבנו הזקן אמר שלגבי רשב"י לא נחרב בית המקדש. פירש זאת רבי הילל מפאריטש, רשב"י היה נשמה דאצילות ולגבי נשמה גבוהה כזאת אין חורבן הבית בבחינת העלם והסתר על האלהות (פלא הרימון עמ' ז').

ב. בספר הזוהר נזכרים מאמרי חז"ל שנאמרו לאחר ימיו של רשב"י (כמו מאמרם של רבה בר בר חנה). אמרו על כך חסידים בשם רבנו הזקן: בשעה שחיבר רשב"י את ספרו היה בגן עדן, למעלה מן הזמן.

ג. עוד אמרו חסידים בשם הרבי: רשב"י חיבר עשרים ושניים ספרים, כמספר כ"ב אותיות, ספר האורה ספר הברכה וכן הלאה. אך אלינו הגיע רק חלק קטן מהספר השביעי, ספר הזוהר (מגדל עוז עמ' תכ"ו). ע"כ.

ד. למה נקרא ל"ג בעומר "הילולא דרשב"י" דבר שאינו נהוג לגבי צדיקים אחרים. הסביר הרה"צ רבי חיים לייב עזראה זצ"ל: כפי שנקבע בכללי הפוסקים אין הלכה כרשב"י וכהמקובלים אולם בעולם העליון הלכה כרשב"י והמקובלים, וא"כ עיקר קבלת התורה של רשב"י היתה ביום הסתלקותו, ולכן ל"ג בעומר נקרא על שמו ("ארץ החיים" ע"פ אות קכ"ו).

ה. רבים עסקו בשאלה מה בין ז' אדר, יום פטירתו הידוע של משה רבינו הידוע כיום תענית ותפילה, לעומת ל"ג בעומר יום הסתלקותו של רשב"י הנהוג כיום הילולא. הסברים רבים נאמרו, לפי המובא במדרש משה רבינו בכה על יום מותו שכן רצה לזכות להכנס לא"י ולקיים את המצוות התלויות בה, ואילו רשב"י שמח ביום מותו וציפה לכך, כמובא באידרא זוטא.

ו. עוד אמרו על פי מאמרו של רשב"י (סוכה מה, ב') יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, ובודאי ביום פטירתו הוא טוב בעד כלל ישראל וממתיק הדינים והגזירות (ע"פ עלים לתרופה פר' אמור תשנ"ז).

ז. ביום ל"ג בעומר נוהגים לאכול חרובין זכר לאותו עץ חרוב שגדל בפתח המערה שישבו בה רשב"י ובנו במשך י"ב שנה (שער הלכה ומנהג חב"ד ע"מ קס"ז).

ח. פיוט בר יוחאי – נכתב ע"י רבי שמעון לביא המקובל האלוהי מטריפולי (לוב). חכמי הקבלה ראו בו סגולה נפלאה להארת הנשמה והמליצו לומר שיר ושבח פיוט קודש זה בדביקות.

ה. ביום הזה נהגו לירות בקשת. מה הטעם, מביא האדמו"ר רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל בשם האדמו"ר ר' מנחם מנדל מרימינוב זצ"ל: משום שבימי רשב"י לא נראתה הקשת כמפורש בגמרא (ירושלמי מסכת ברכות), ולכן ביום הסתלקותו עושים סימן לזה במה שיורים בקשת (בני יששכר חודש אייר מאמר ב' אות ד').

ט. הקש"ת בגימטריא רבן שמעון בן יוחאי (דבר משה, מועדים עמוד קפ"ח).

י. בספר דרך שיחה הובא בפרשת בהר הרבה מענין תלמידי רבי עקיבא עיי"ש, ובתוך הדברים כתב, וז"ל:

שאלה: מהי השמחה בל"ג בעומר שפסקו מלמות, הרי לא נשאר כלום מתלמידי וכן פסקו מלמות, וכבר הקשו כן?

תשובה: רובם מתו ונשארו מעט, וכעין שכתבו התוס' (בבא בתרא קכ"א ד"ה יום) שהיו שנשארו ולא מתו במתי מדבר (ועיין ביאור הגר"א סימן תצ"ג שדימה את הענין שמצאנו שכאשר פסקו למות יש יו"ט).

שאלה: הרי בגמרא אמרו "והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום" משמע שלא נשאר כלום.

תשובה: מהחשובים שבהם לא נשאר כלום ולכן הלך לרבותינו שבדרום. עכל"ק. (ע"מ שצ"ו).

טעמי השמחה ביום ל"ג בעומר

כתב הרמ"א (או"ח סימן תצ"ג סעיף ב'), מרבים בו (ל"ג בעומר) קצת שמחה, ואין אומרים בו תחנון ע"כ. ונשאלת השאלה מדוע? ונביא כמה תירוצים:

א) המאירי (יבמות ס"ב ע"ב) כתב כי קבלה בידו מהגאונים שבו ביום פסקו למות תלמידי ר' עקיבא, אחר שרבים מהם ניגפו במגיפה (וכן מובא מנהגי מהרי"ל).

ב) ספר מנהגי מהרי"ל נכתב מתוך כתבי תלמידו, אבל המהרי"ל עצמו כותב כי מגיפת תלמידי ר' עקיבא לא חדלה בל"ג בעומר, אלא היא הפילה מהם חללים מפסח ועד עצרת, כולל בל"ג בעומר. אולם הם נפטרו בימות החול בלבד, לא בימי החג בשבתות ובראשי החודשים. ימי החול מונים שלושים

ושניים ימים, הוי אומר שביום השלושים ושלושה פסקה המגיפה, לפיכך לאחר שלושים ושניים יום נוהגים מעט שמחה.

ג) שמחה בתום צרה – הגאון מווילנא זצ"ל (בביאורו לשו"ע שם סק"ט) מביא אסמכתא לכך שיש לשמוח ביום שבו הצרה חדלה, מן הגמרא (תענית ל' ע"ב) האומרת כי שמחת ט"ו באב נקבעה על שפסקו מתי המדבר למות.

ד) שמחה על הסמכת תלמידי ר' עקיבא – ה"פרי חדש" מביע תמיהה על כך שחוגגים יום של חדלו למות, ותחת זאת הוא מציע הסבר שונה, בל"ג בעומר הסמיך רבי עקיבא את חמשת תלמידיו, רבי מאיר, רבי יהודה, רבי יוסי, רבי שמעון, בנו, ורבי אלעזר בן שמוע, והם העמידו תורה באותה שנה.

ה) ל"ג בעומר או ל"ד בעומר – לדעת פוסקים אחרים תלמידי רבי עקיבא פסקו למות ביום ל"ד בעומר (עיין שו"ת תשב"ץ ח"א סימן קע"ח ובבית יוסף סימן תצ"ג).

ו) לימוד אידרא זוטא – בספרי הקבלה נכתב כי רשב"י נפטר בל"ג בעומר (פרי עץ חיים שער כ"ב פ"ו, ברכי יוסף סימן תצ"ג ס"ק ד', חיי אדם כלל קל"א דין י"א, בני יששכר ח"א מאמרי חודש אייר מאמר ג' אות ב'-ו') בשנת ג' תתפ"א (סדר הדורות ערך רשב"י), ביום זה רשב"י גילה לתלמידיו את האידרא זוטא, ספר סודות התורה (ראה זוהר ח"א דף רצ"א ע"ב), ועל כך השמחה.

ז) בל"ג בעומר יצאו רשב"י ובנו מן המערה, ויש מוסיפים כי ביום זה רשב"י ובנו יצאו מן המערה בה התחבאו שלש עשרה שנה, כמסופר בגמרתנו (שבת לג ע"ב).

ח) לידת רשב"י בל"ג בעומר – ויש אומרים כי גם יום לידתו של רשב"י חל בל"ג בעומר (עיין בני יששכר שם, ובטעמי המנהגים עמ' רע"א).

מסכת שבת דף ל"ג – והקשר לרשב"י

במסכת שבת דף ל"ג מופיע בפעם הל"ג רשב"י, והובא מלבד העובדה המעניינת תיאור התחבאותו של רשב"י במערה והצלתו, שיום לידתו הצלתו ופטירתו חלו בל"ג בעומר, מופיע במסכתנו (מסכת שבת) בדף ל"ג. עוד נמסר בשם רבי שלום מקאמינקא זי"ע כי בדף זה מופיעים דבריו בפעם ה-33 מתחילת הש"ס.

להלן החשבון, כפי שנבדק ע"י רבני בית מדרשנו (מאורות הדף היומי): במסכת ברכות הובאו 20 דברים בשמו של רבי שמעון בן יוחאי, במסכתנו (מסכת שבת), עד דף ל"ב הובאו 8 דברים בשם רבי שמעון, ובעוד 4 סוגיות הוזכרה דעתו בהבאת שמו בלבד (י"ב ע"א, י"ט ע"א, ל' ע"א, ל"א ע"ב). לפי חשבון זה כשנאמר בסוגיתנו נענה רבי שמעון ואמר הרי זו הפעם הל"ג. ע"כ.

א"ה: עוד יש להוסיף מדוע נזכר שמו וענין המערה ורשב"י ואלעזר בנו בדף ל"ג במסכת שבת דייקא, עפ"י מה שכתוב בזה"ק שת"ח שבת איקרי, לכן נזכר רשב"י במסכת שבת דייקא בעמ' ל"ג לרמז לל"ג בעומר וכו'.

א"ה ריחמ"א: עוד יש לציין כי בדף ל"ג ע"ב בשורה ל"ג מדבר מענין מעשיהם במערה בה התחבאו.

ההבדל בין רבי שמעון לרשב"י כאשר מובא בשמו בלבד ובשם אביו

דבריו ותורותיו של התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, ממלאים את הש"ס כולו. בכל מקום שבו כתוב רבי שמעון, אף שאין מצויין כי הוא רבי שמעון בר יוחאי, הרי זה רבי שמעון בר יוחאי (ראה פסחים נא ע"ב ועוד). רבי משה קוניץ מאובן, חיבר ספר מיוחד לפני כמאתיים שנה, בשם "בן יוחאי", ובו הוא מגיע למסקנות מפתיעות על רבי שמעון בר יוחאי. מספר אבני הדרך שהובילו אותו למסקנתו לפנינו:

תנא עם תואר כפול – העובדה כי פעמים שרבי שמעון מוזכר לבדו, ופעמים שהוא מצויין עם שם אביו, נדירה למדי בש"ס. יש מן התנאים ומן האמוראים שהוזכרו בשמם בלבד, ויש שהוזכרו עם שם אבותיהם – עיתים, על מנת להבדילם מתנאים או אמוראים בעלי שמות זהים – אך השימוש בתואר כפול נדיר ביותר. מדוע ברוב המחלוקות אין הלכה כרשב"י – פעמים אחדות מבואר, כי מעמדו של רבי שמעון חשוב היה משל תנאים אחרים, על כל שאלה ששאל רבי פנחס בן יאיר, הוא השיב עשרים וארבע תשובות. הוא מעיד, ראיתי בני עליה והמה מועטים (סוכה מה ע"ב). בגמרתנו מסופר (שבת ל"ג ע"ב) מעשה המערה המופלא אודותיו ועל כך שכל דבר שהביט בו הפך לגל של עצמות, בימיו של רשב"י לא נראתה הקשת (ירושלמי ברכות פ"ט) ועוד כהנה גדולות ונצורות. חרף כל זאת, ברוב המחלוקות שבהן הוא היה צד למחלוקת, אין פוסקים הלכה כמותו, רבי שמעון ורבי יוסי – הלכה כרבי יוסי, רבי שמעון ורבי

יהודה הלכה כרבי יהודה (עירובין מ"ו ע"ב). המהרש"ל אף כותב (שו"ת סימן צ"ח) ואם היה רבי שמעון עומד לפנינו וצווח לשנות מנהג דנהיגין ביה לא אשגינן ביה, כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו.

תמיהות אלו ואחרות הניאו את רבי משה קוניץ מאובן הנזכר לפסוק, כי יש להבחין בין "רבי שמעון", לבין "רבי שמעון בר יוחאי". אלו הם שני שמות של אותו אדם, אך כל שם משתייך לתקופה אחרת בחייו. טרם נכנס אל המערה נקרא רבי שמעון, לאחר שיצא הימנה נתכנה רבי שמעון בר יוחאי, או "בן יוחאי". הדוגמאות לכך רבות וגם בגמרתנו ניתן להבחין בכך, כאשר בתחילת מעשה המערה מסופר, כי "רבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון" ישבו יחדיו, ולאחר כניסתו למערה, כאשר ביקשו להודיעו שהמלך מת, נאמר, "מאן לודעיה לבר יוחאי". גם בהלכה שנפסקה על ידו עם צאתו הוא כבר מכונה "טיהר בן יוחאי בית הקברות". על תקופת לידתו נאמר "רבי שמעון" (מכות י"ז ע"ב), ואילו בפטירתו הוא מכונה רשב"י (כתובות ע"ז ע"ג). במסכת מעילה (י"ז ע"ב) נאמר, "ילך רשב"י לפנינו שהוא מלומד בניסים", ורשב"י מסביר שנעשו לו ניסים במערה.

בר יוחאי נמשחת אשריך – ההבחנה בין "רבי שמעון" לבין "רבי שמעון בר יוחאי" אינה מסמלת הבדלי תקופות בלבד, כי אם גם את העובדה שבתקופת שהותו במערה הוא התעלה והתגדל למדרגות גבוהות עוד יותר, נגלו לו רזי תורה, הוא הפך לקדוש עליון כמתואר בזמר המפורסם "בר יוחאי נמשחת אשריך". מעתה רק בהלכות שהוא פסק כרבי שמעון, אין הלכה כמותו, ברם הלכות שנפסקו על ידו כרבי שמעון בר יוחאי, לא נאמר הכלל שאין הלכה כמותו. השערה מבוססת זו מתירה פליאה העולה על פני הלומד את הגמרא (ראש השנה ד' ע"א ועוד) ובה מובאים דברים בשם רבי שמעון, ואח"כ הגמרא מוסיפה "וכן היה רבי שמעון בר יוחאי אומר", תופעה נדירה זו, אשר נרמזה על ידי הגרע"א בגליון הש"ס (שם) אומרת דרשני, במיוחד במקומות בהן לא נוסף מאומה, כמעט, על דברי רבי שמעון, אולם לאור האמור מובן היטב, כי דברי רשב"י מחזקים ומבססים את שאמר בתקופה שבה כונה "רבי שמעון" עכ"ל.

(מאורות הדף היומי על מסכת שבת גליון 314).

כיצד קיים רשב"י קידוש במערה

במסכת שבת ל"ג ע"ב מבואר ד"איברי להו חרובא ועינא דמיא". כתב בליקוטי תורה (פ' שמיני) לבעל התניא, וז"ל: הענין כי ב' מיני צדיקים, האחד אותן

שהם בסתר, שעבודתם ברוחניות פי' בכוונת הלב לייחד יחודים עליונים ובבחינת עליות, וכגון רשב"י כשהיה במערה י"ג שנה שבודאי לא היה יכול לקיים במעשה כמה מצוות מעשיות שהרי לא היו ניזונים רק מחרובא ועינא דמיא דאיברי להו א"כ לא קיים אכילת מצה בפסח וקידוש על היין ואתרוג וסוכה וכו', וכן האר"י ז"ל היה ג"כ בבחינה זו וכו'.

והב', הם אותם צדיקים שהן בגילוי שעבודתם בגשמיות בקיום המצוות המעשיות ושמחת בחגך שהוא ג"כ המשכת אורות עליונים מועדי ה' והשמחה היא הגלוי אור אין סוף ברוך הוא שנמשך ומתגלה, והמשכה זו היא ע"י המצוות בעובדא דוקא כמאמרם ז"ל שבזמן הבית אין שמחה אלא בבשר דהיינו מצוות שלמי שמחה שהיו מביאים בכל יו"ט כו' ועכשיו אין שמחה אלא ביין וכדלקמן. ועיקר ההמשכות בפסח ע"י מצה ובשבעות ע"י מתן תורה ובסוכות ע"י סוכה ולולב ומיניו ובלעדי זה אי אפשר להמשיך כלל, אבל רשב"י וכו' המשיך ההמשכות כשהיה במערה ע"י יחודים ועליות וכו', ולכן לא קיים רשב"י בהיותו במערה כמה מצוות מעשיות כנ"ל אלא הכל ברוחניות למעלה מבחינת שמחה בבשר וכו'... עכל"ק.

במאורות הדף היומי על מסכת שבת (גליון 314) הובא עוד תירוץ כיצד קיים רשב"י קידוש במערה וז"ל: כותב הרה"ק רבי אהרן מנחם מנדל מרדזימין זצ"ל (בהגדה של פסח צמח מנחם) כי היה להם גם יין. "הרי מהזוהר ומכתבי האר"י ז"ל עולה, כי רשב"י הגיע לדרגת אדם הראשון קודם החטא, עליו נאמר שהיו מלאכי השרת "צולים לו בשר ומסננין לו יין" עכל"ק.

יש עוד לישב בקושיא זו כיצד קידש רשב"י במערה על דרך אפשר, על פי מה שהובא במדרש תלפיות (ענף חרוב שבמערת רשב"י), וז"ל: כתב לי החכם השלם הרב רבי יעקב פאראג' נר"ו ששמע מהרב רבי יוסף ביזאש שקבל ממורנו הרב רבי יהונתן גאלאנטי ז"ל, ששמע מפי קדוש מדבר מורנו הרב רבי משה גאלאנטי זצ"ל, שקיבל מהזקנים שקבלו איש מפי איש עד רבי שמעון בר יוחאי זלה"ה, שאילן החרובין שהיה לרבי שמעון בר יוחאי במערה, בכל ערב שבת היה נהפך לאילן של תמרים.

אמר המאסף, מצאתי במגלת אסתר^ג, על פסוק "ממתי ידך ה'", רבי שמעון בר יוחאי ואלעזר בנו כשהיו במערה היו אוכלים חרובים ותמרים עכ"ל המדרש תלפיות.

ועפ"י זה י"ל שידוע שנברא לרשב"י ולבנו עץ חרובים ומעיין של מים, וכמו שנהפך העץ חרובים כל ערב שבת לתמרים יש לומר שנהפך המעיין של המים בכל ערב שבת ליין ועל ידי כך יכלו לקדש על היין בשבת. כך רצה לתרץ ידידי ר' חגי הכהן זאדה שליט"א (עפולה) אבל הוא רק על דרך אפשר שסימוכין לזאת לא מצאנו עדיין, וזה רק בדרך יגדיל תורה ויאדיר^ד.

ישועות על קברו

באוצר הידיעות ח"ד (לרבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א) הובא (בעמ' עט) וז"ל: במדרש רבה קהלת (פרשה י' פסקה י"א) הובא על אחד מתלמידי רשב"י שהיה שוכח מה שלמד, ובא על קברו של רשב"י ובכה, בא אליו רשב"י בחלום ואמר לו אם תחזור על לימודך שלש פעמים תצליח ע"כ.

בספר מגיד מישורים (פרשת מצורע) אמר המגיד להבית יוסף: "ועל כל צרה שלא תבוא על הציבור תקיפו (קבר רשב"י) אותם שבעה פעמים ותענו", ע"כ.

השל"ה באיגרתו כתב על מקום זה "כי כמה ניסים יארעו שם, כי צריכים ללמוד הזוהר באימה וביראה ובדבקות גדולות, ואח"כ לשמוח הלב שמחה רוחנית, ולא שום אבלות ועצבות כי באלה חפץ רשב"י, והוא בדוק ומנוסה, ואח"כ נודרים נדרים ונדבות ומתפללים תפילות. ע"כ.

האור החיים הקדוש במסעו בגליל בשנת תק"ב כתב שלמדו שם בקבר רשב"י ו' שעות מספר הזוהר "ובסוף ו' שעות נתמלאה הבית ריח טוב אשר כמוהו לא נהיה". ע"כ.

מעשה שהביא רבי חיים ויטאל (שער הכוונות דרושי הפסח דרוש י"ב), "העיד לי הר"א הלוי, כי הוא היה נוהג לומר נחם בברכת תשכון, וכשסיים אחר התפלה,

כג. א"ה ריחמ"א: מזה כוונתו על "מגילת אסתר", האם הוא ספר שנקרא כן וצ"ע.

כד. א"ה מ"א נר"ו: עיין שו"ת ויכתוב מרדכי ח"א עמ' ל"ט ועמ' של"ו, ושם תירץ הגר"ח קניבסקי שליט"א ג"כ כמו שתירץ כאן שהמים נהפכו לייין.

אמר מורי ז"ל (האר"י) בשם רבי שמעון בן יוחאי הקבור שם, שאמר לי אמור לאיש הזה, למה הוא אומר נחם ביום שמחתי (ל"ג בעומר), לכן הוא יהיה בנחמה בזמן קרוב, וכן לא יצא חודש עד שמת בנו הגדול, וקיבל נחמה עליו (חלק מהדברים הובאו במג"א סימן תצ"א סק"ג). (ע"כ מספר אוצר הידיעות).

ההדלקה במירון

החתם סופר (בתשובה יו"ד רל"ג) כתב: "ואם כי כל כוונתם לשם שמים, ושכרם רב בלי ספק על דרך ודיגול"ו ודליק"ו נרות עלי אהבה", אע"פ שהוא עצמו חלק על כל הענין שעושים יו"ט ביום פטירת רשב"י, וכתב שלכן לא עלה לארץ ישראל, "אבל מטעם זה בעצמו הייתי אני מן הפרושים כבן דרותאי שלא אצטרך להיות שם ומשנה מנהגם בפניהם, ושלא ארצה להתחבר עמהם בזה". ע"כ מאוצר הידיעות ח"ד (עמ' פ').

הטעם שישב רשב"י דוקא במערה

ביערות דבש (דרוש י"ד לימי הסליחות) כתב טעם מדוע רשב"י בחר לברוח מהקיסר דוקא למערה, וז"ל: רבי שמעון בר יוחאי ע"ה היה יושב במערה כמה שנים, וכי קצרה ידו למקום שאין מגיד לקיסר, וכמבואר בש"ס וכדומה, הלא מלאכי מעלה היו סובבים אותו תמיד כנודע. אלא בחר בישיבה זו לקנין שלמות, ולכן בצאתו השיג מעלה גדולה, עד שנתגדל למעלה מרבי פינחס בן יאיר כמבואר בש"ס (שבת לג:) ואחר כך היה הוא ודורו שאחריו, יושבים כולם במערה ולומדים בתורה כאשר מצינו בזוהר סיפורים רבים מחכמים רבים שהיה דירתם תמיד במערות במחילות לקנין השלמות להתרחק מבני אדם, עכ"ל.

בענין החרוב ומעיין המים שנבראו בנס

הבן יהודע על מסכת שבת (ל"ג ע"ב) כתב על הגמ' "אברי להו חרובא ועינא דמייא", וז"ל: נ"ל בס"ד רמזו בזה מן השמים על מיתוק הגבורות בחסדים אשר יהיה ע"י עסק תורתם, והיינו חרוב גימטריא גבורה ומים הם חסדים, גם רמזו להם שיקבלו היסורין בשמחה כדי שבה יתמתקו הגבורות. ועוד נ"ל בס"ד נעשה להם הנס בחרוב ובמים שהם ר"ת מ"ח כנגד מ"ח מעלות של התורה כדאיתא בברייתא דאבות התורה נקנית במ"ח מעלות, ובזכות שזכו לתורה

בשלימות זכו לנס זה שהוא בחרוב ובמים, עכל"ק. ועיין במהר"ל מפראג חידושי אגדות על שבת מה שביאר בסיפור זה, עיין שם. ובמהרש"א כתב בנס של החרוב שנברא להם וז"ל: אפשר דנקט חרובא דהיה נס בתוך נס דאינו טוען פירות עד שבעים שנה מנטיעתו וכאן טען פירות מיד וק"ל עכל"ק.

בענין מה שטמנו עצמם בחול בעת שהיו לומדים במערה

כתב בבן יהוידע עמ"ס שבת (ל"ג ע"ב) וז"ל: ומה שהיו יושבים עד צוארם בחול נ"ל בס"ד מלבד טעם הפשטי עוד כווננו בזה לתקן חטא אדה"ר שפגם בתואר אדם שהפריד האל"ף והביא דם לעולם, והמה עתה עסקו בתורה הרמוזה באל"ף לשון אלוף בהיותם יושבים תוך החול שהוא מספר דם, ובזה חיברו אות א'ל"ף באותיות דם ונשלם שם אדם. ומ"ש לבשו מכסו ומצלו, לכאורה תיבת מכסו לשון יתר, אך נ"ל בא לומר שהיו מדקדקים ללבוש חלוקים בעודם מכוסים בחול כדי שלא יקומו בהיותם ערומים עכל"ק.

במהרש"א כתב על הגמ' "בעידן צלויי לבוש ומכסי" וכו' וז"ל: לאו משום שלא יהא לבו רואה את הערוה דהא מכסי בחול הוו כפירש"י אלא משום הכון לקראת אלהיך גו' כדאמרינן בפ"ק וק"ל.

טעם שנטמן רשב"י במערה י"ב שנה

עיין בספר אדיר במרום (בהוצאת ר' חיים פרידלנדר) מעמ' יז והלאה שביאר עפ"י הסוד הטעם למה נטמן רשב"י י"ב שנה במערה, ועוד ענינים על רשב"י והגמ' בשבת ל"ג ע"ב, והבאתי רק למראה מקום, ואין לנו עסק והבנה בנסתרות ע"כ.

הטעם שנטמנו במערה י"ב שנה ועוד שנה עד י"ג שנה

בבן יהוידע שבת (לג ע"ב) כתב וז"ל: והא דיתבו תריסר שני, נ"ל כנגד י"ב שבטי ישראל, שעשו בישיבתם תיקון ליי"ב שבטי ישראל. ולהיות ששבט יוסף נחלק לשני שבטים לכך נתגלגל הדבר וישבו עוד שנה אחת ונשלמו י"ג שנים עכל"ק. ובהמשך דבריו כתב שבאמת הם היו צריכין לישב שם י"ג שנים מכמה טעמים כמוסים, ולא ביאר הטעמים. ובספר שומר אמונים (מאמר השגחה פרטית פרק כ"ד) כתב וז"ל: רצה הקב"ה שיהא נטמן במערה כל אלו השנים לזכות לכתר

תורה ונהורא עילאה שזכה בו יותר מכל חבריו והבאים אחריו, וגם להגין עלינו בזכותו בגלותינו המר הזה, שבזכות רשב"י וזוהר הקדוש נצא בעזרת השם מן הגלות במהרה בימינו אמן.

בענין נס החרוב

במאור ישראל על שבת (ל"ג ע"ב) להגר"ע יוסף (שליט"א) זצוק"ל וזיע"א, כתב על מ"ש הגמ' "אתרחיש ניסא ואברי להו חרובא" וז"ל: נראה שכיון שהיה דרך נס לא הוצרכו לשמור שני ערלה ורבעי, דהרי כתיב וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, אבל מה שנברא בידי שמים בדרך נס אינו חייב בערלה, עכל"ק, ועיי"ש שהביא ראיות לזה.

האר"י הקדוש ניצוץ רשב"י

בשבחי האר"י סימן ו' איתא כי הרמ"ק אמר על רבינו האריז"ל שניצוץ נשמתו מהרשב"י ז"ל עכל"ק.

וכן עיין בספר החזיונות למהרח"ו ח"ד אות י"ז ובהערה 50 שם מה שכתב (ספר החזיונות בהוצאת ישיבת שובי נפשי י-ם).

ועיין עוד בספר החזיונות ח"ג אות ל"ז חלום שחלם מהרש"ו בן מהרח"ו ושראה לרשב"י שם.

אמו של רשב"י

באוצר הידיעות ח"א (עמ' רנ"ו) הובא וז"ל: בירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) הובא, רבי שמעון בר יוחאי כד חמי לאימיה משתעיא סגיאיין הוה אמר לה אימא שבתא היא. ביאר בקרבן העדה – כשראה שהיתה אמו מדברת הרבה בשבת אמר אמי שבת היום. ובזוה"ק (ח"א דף לב ע"א) הובא "רבי שמעון כד חמי לאימיה בהיות משתעיא היה אמר לה שתיקי שבת הוא ואסיר".

וצ"ע איך אמר "שתיקי" הרי אמרו בקדושין (ל"ב ע"א) הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה, אלא אומר לו מקרא כתיב בתורה. ובספר תרנן לשוני (עמ' י"ד) הביא מספר פירושים ופסקים מרבינו אביגדור הצרפתי מבעלי התוס' (פרשת בשלח פסוק ס"ג) שכתב "שבת היום לה' וכו',

אמר רבי חייא בר אבא, רבי שמעון בר יוחאי כד חמי אימיה מישתעיא סגי, אמר לאימיה אימא שבת היום והוי שתקא, פירוש כשאמו היתה מדברת בקול גדול אז אמר לה אמי שבת היום, והיתה נמנעת מלצעוק בשביל השבת, וחמי היה שמה".

מבואר שמפרש לא שאמר לה ח"ו "שתיקי", אלא אמר לה שבת היום וממילא שתקה.

מבואר עכ"פ מדברי רבנו אביגדור כמה חידושים: א. שאין לדבר בשבת בקול גדול, וזהו הכוונה ג"כ שבת היא "מלזעוק" שזעקה בקול אסור בשבת. ב. שמחמת שהאריכה בדיבורים בשבת לא מנע ממנה, משום שאם הוא עונג להם ריבוי הדיבור מותר בשבת, וכמבואר בשו"ת תרומת הדשן (סימן ס"א) והובא ברמ"א (או"ח סימן ש"ז סעיף א'). ג. שאמו של רשב"י שמה היה "חמי". ע"כ"ה.

גילוי אליהו הנביא לרשב"י ובנו במערה

בריש תיקוני הזוהר (ד"א ע"א) מובא וז"ל: רבי שמעון אזל לה וערק למדברא דלוד ואתגניז בחד מערתא הוא ורבי אלעזר בריה, אתרחיש ניסא נפק להון חד חרוב וחד מעינא דמיא, אכלי מההוא חרובא ושתאן מההוא מיא, הוה אליהו זכור לטוב אתי להון בכל יומא תרי זמני ואוליף לון ולא ידע איניש בהו וכו'. עכ"ל התיקוני זוהר.

ובחשבון פשוט נראה לומר שנגלה אליהו הנביא לרשב"י ובנו בכל אותם 13 שנה שהיו במערה לפי החשבון 2 פעמים בכל יום 9490 פעם נגלה אליהם אליהו הנביא בכל אותם 13 שנה, ככה זה בלא חשבון של שנים מעוברות. וכן נראה שנגלה אליהם אליהו הנביא ג"כ בשבתות וימים טובים, שלמרות שיש תחומים למעלה מעשרה לגבי אליהו שהוא מלאך אינו מחייב בתחומים.

ועיין בשו"ת תורה לשמה שאלה ש"פ שנשאל שם וז"ל: שאלה: אליהו הנביא זכור לטוב שהוא בא ויורד בעוה"ז שמתלבש בגוף ולומד עם החכמים והולך ובא עמהם כשאר אדם, אם יש לו דין מלאך גמור בעת שהוא בעוה"ז ומתלבש בגוף או"ד יש לו דין נביא, ונפקא מינה אם חייב להתפלל וכן בשאר מצוות בהיותו בעוה"ז, ואם יצטרף למנין קדיש וקדושה יורנו ושכמ"ה.

תשובה: גם בהיותו מלובש בגוף בעוה"ז ויושב עם החכמים ובא עמהם בדמות אדם ממש עכ"ז הוא חשוב מלאך ויש לו דין מלאך בכל העניינים ואינו נכלל עם בני אדם. וראיה לזה ממ"ש בגמרא דפסחים דף פ"א ע"ב ברייתא ערוכה שם איזהו טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום והיא הלכה פסוקה להלכה בהרמב"ם ה' נזירות ע"ש. והנה אליהו הנביא זכור לטוב ודאי הוא מכיר בה, ואם נחשב בכלל בני אדם להיותו מלובש בגוף א"כ בהיותו בעוה"ז ליכא טומאת התהום דהא איכא חד דמכיר בה, אלא ודאי גם בהיותו מלובש בעוה"ז יש לו דין מלאך גמור ולכן אין ידיעתו והכרתו בזה מעכבת דאינו בכלל בני אדם, יהי רצון זכותו יגן בעדינו אכ"ר. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי, כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו. עכ"ל"ק.

וא"כ לפי זה היה נגלה להם גם כן בשבתות וימים טובים שהרי הוא מלאך ולא מחויב במצוות.

ועוד י"ל במה שמובא בתיקוני הזוהר הנ"ל שאליהו הנביא היה מתגלה אליהם בכל יום תרי זימני, י"ל בזה טעם מדוע נתגלה אליהם ב' פעמים בכל יום והוא מטעם שנתגלה פעם בעבור זכות רשב"י ופעם בעבור זכות ר' אלעזר בנו.

ועוד י"ל שהיה נגלה אליהם בכל פעם בבחינה אחרת, שהרי ידוע שאליהו הנביא מתגלה בכמה מדריגות זו שונה מזו. ועיין בשו"ת רב פעלים סוד ישרים ח"א במה שכתב בסימן ד' על גילוי אליהו שהיה לרבינו הרש"ש, ועיין שם במה שכתב בזה שיש חילוק שיש צדיק שנגלה אליו אליהו הנביא פנים בפנים ויש צדיק שנגלה אליו בעין השכל, עיי"ש. ולפי זה יש לומר שמה שהיה מתגלה להם אליהו הנביא בכל יום תרי זמני היה כל פעם בבחינה אחרת, ועל כגון זה יש לומר תרי זימני. וכל זה אמרתי בדרך אפשר ואם טעיתי ה' יכפר בעדי.

ועוד י"ל שפעם נגלה אליהו בשביל רשב"י ופעם בשביל ר' אלעזר בנו, ומ"ש "ואוליף לון" וכוונתו שלימד אותם כל אחד בנפרד. ע"כ.

ועוד י"ל שאליהו הנביא היה מתגלה להם בכל יום תרי זימני ובכל פעם היה זה בבחינה יותר נעלה מקודמתה, ולכן נאמר תרי זימני להורות שהיו גילויים אלו מחולקים אחד מהשני, שתמיד כל אחד היה יותר נעלה מחבירו לעוצם עבודת ה' של רשב"י ובנו. ע"כ.

ליקוטים מספר "משאת בנימין"

עניני ל"ג בעומר דברים שכתבתי יום לפני ל"ג בעומר תשע"ה

א. ל"ג בעומר הוא יום תשובה על אי התעסקות [מספיק] בזוהר ופנימיות התורה, ומתחילים מחדש לחבר סדר החיים לאור הדעת הנמצא בפנימיות התורה"ק.

ב. נוהגים לעשות הדלקה ג"כ בציון רבי יוחנן הסנדלר. ובמחברת הקודש בשם רבי נתן שפירא ז"ל כתב דגם הוא מתלמידי רבי עקיבא ונקרא סנדלר ע"ש פעולתו ברוחניות בעקב, ע"ש.

א"ה ריחמ"א: ועוד יתכן לומר שנקרא כן כי יש קשר לרבי יוחנן הסנדלר ולדור העקבתא דמשיחא, ועל כן פעולתו ברוחניות היא עם העקב.

ג. מה שאמר רשב"י שיכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין, י"ל שמורה שזה רק בכח אך לא שיעשה כן בפועל כי הדין הוא דבר הנצרך לעולם. אמנם יכולת בכח מורה שאין פגם החטא דבר עצמי ויש הנהגה יותר עליונה שאין שם פגם ודין. ובעולם הזה יתגלה זה רק בגמר התיקון, אך רשב"י זיע"א כבר השיגה משורש המחשבה.

ד. ל"ג בעומר שורשו נעלם והכל לפי השגת הרגש הלב.

א"ה ריחמ"א: והיינו שביום ל"ג בעומר יש כמה וכמה טעמים מדוע נוהגים לעשות בו שמחה, אך אין בו משהו חד משמעי מדוע עושים בו שמחה, וזה הביאור מכיון שיום ל"ג בעומר שורשו נעלם והוא לפי כל אחד מה שמשיג בהרגש ליבו בשמחת רשב"י.

ה. יש נשמות שאין מרגישין חוסר לפנימיות התורה, וזה מורה שנעלם ממנו הקשר לחלק הנשמה שאינה מתלבשת בגוף.

ו. יש נשמות בהיפך שאין מאיר להם כי אם רזין דאורייתא, וזה מורה על ייאוש מתיקון החומר. ויש נשמות שמאיר להם הסוד בתנאי שנראה להם כפשט ואומרים גם לעצמם שאין להם עסק בנסתרות אף ששייכים לפנימיות התורה, והיינו מפני שמרגישים דביקות רק באור המתלבש בכלי.

ז. יש נשמות שגם השגות פשוטות מאיר להם דווקא בלבוש סוד דאז ניכר שהוא דבר אלהי ולא שכל טבעי ועיקר חיותם מהפלאות האלוהות שבדבר.

ויש שיש להם חיות גם בגליא וגם בפנימיות אבל לא באחודם.

ויש שעיקר חיותם מאיחוד הנגלה והנסתר, שבזה ניכר שהגליא שייך לאלוהות והנסתר אור הנקלט בכלי. ועוד, דע"י שהנגלה לבוש לנסתר מורה שאין החומר נדרש לעצמו אלא הוא התעבות הרוחני עד לקליטה מוחשית.

יש נשמות שעיקר חיותם בנסתר דווקא באופן כללי אבל בהפרטי פרטים לא מגולה להם אלוהות, אבל באמת כמו דיותר קל השגה רוחנית בדרך הרמ"ק זיע"א אבל הזוכה בדרכי האריז"ל רואה שע"ז עיקר הדביקות כן אחר הדיקין מילי דחכמתא מאיר הדביקות ביתר אמת ובהירות.

ו. ל"ג בעומר ענינו היפוך הקטנות לגדלות מחושך הסתלקות להילולא, ומקטנות ראשון למיתוק.

ז. לשון האריז"ל על ל"ג בעומר: "אוכלים ושותים ושמחים שם", משמע שיש משמעות לאכילה שם, וי"ל דלהזוכה הוא בבחינת אוכל ושותה עמהם בדביקות לחכמים ושייך להתחבר בשמחת רשב"י עד תפיסה בחושי הגוף אוכל ושותה עמו. וכנראה לכל הפחות צריך לידע שנמצא בשמחת רשב"י ויש קשר לנשמתו.

ועוד י"ל שכעת רשב"י זיע"א נמצא בתענוג של הילולא דיליה וצריך להיות הקשר כעת לרשב"י גם ע"י תענוג, ולשתף גם החומר צריך אכילה. והנה רשב"י נקרא שבת, ובשבת החיבור אליה הוא ע"י תענוג וגם דאכילה, ועל כן יש לאכול לשתות ביום הילולא דיליה.

ח. יש ללמוד מהמבואר מסיפורו של רבי אברהם הלוי שאמר "נחם" ביום שמחת רשב"י, שאין להצטער על עניני עולם הזה ביום הילולא דרשב"י, ויתכן לומר דזה אינו נוגע בשמחת רשב"י רק המצטער בצער השכינה, כמו רבי אברהם הלוי.

וי"ל בהקפדת רשב"י על מעשה רבי אברהם הלוי דכיון שרשב"י הוא בחינת שבת וביום שבת הוא ע"ד בקשת שלילת יגון ביום מנוחתינו, בשונה מיו"ט שמזכירין חורבן.

ט. ומזה המובא באות ח' נבין שמכיון שרשב"י הוא בחינת שבת על כן ביום הילולא דילה אין לבקש בקשה פרטית, אף שמורה על אמונה בכח הצדיק

והוא מעליותא לרחוקים, לאידך מורה על ריחוק, שמבקש הוא לעצמו ואין הוא שמח לשם שמים בשמחת הצדיק, והבקשה הנכונה דשמחה פורצת גדר שנזכה שיכניסו אותנו לפנימיות התורה.

י. ל"ג בעומר שהוא יום ההילולא דרשב"י, אבל לא ברור מה הסיבה, לא הוכרע אם הוא יום פטירתו, וגם אם כן, המקור הוא בישראל בני נביאים. וגם לא נתברר כ"כ למה הוא סיבה לשמחה, וי"ל שכ"ז אדרבא למעליותא, שהשמחה לא באיזה ציור פרטי ענין מסוים ברשב"י אלא בכללות גילוי, וכנסת ישראל בני נביאים שאורו מתפשט עלינו ועי"ז נזכה לטוב.

יא. ההדלקות ביום ל"ג בעומר שהוא פלא, מורות שכל על שכל חומר הופך לאנרגיה, ואצל כל צדיק מדליקין נר שמורה על הארה פרטית, וכאן מדורה שמורה על שינוי מצב, והיינו ע"ד הכנה ללילה כיום יאיר.

א"ה ריחמ"א: ביאור הדברים הוא שכל חומר שכלה הופך לאנרגיה, וכמו דלק שנשרף יכול הוא להניע את הרכב וכו', וכן עץ שנשרף יכול הוא לחמם את הבית וכן על זה הדרך בכל דבר ודבר מכל הד' יסודות ארמ"ע. והנה כל צדיק שנפטר, ביום ההילולא דיליה מדליקין נר לע"נ נשמתו, וההדלקה של הנר מורה על העוצמה היוצאת ממנו ביום ההילולא דיליה, וכל הנרות מצטרפים, וככל שמדליקין יותר נרות וכן עושים הדלקות לכבודו, זה מורה על העוצמה הגדולה שיוצאת ממנו, שההוראה מזה שמכניס את העולם ללילה כיום יאיר. והיינו שבתוך חשכת הגלות מתגלה הארה עצומה וגדולה, ע"י אותו צדיק שמאיר את אורו הגדול והנורא.

יב. ידוע שבל"ג בעומר מתגלה שם קדוש אכדט"ם, והוא אותיות שקודם שם אלהים, קודם א' אין חילוף, קודם ל' הוא אות כ', וקודם אות ה' הוא ד', וקודם אות ה' הוא אות ד', וקודם אות ס' סופית הוא אות מ' פתוחה, ומכיון שהוא בסוף תיבה נהפך הוא לאות ס' סופית. והכוונה בזה הוא שתגלה הקודם ושורש הגבורות ועי"כ נמתקין הדינים, ואין הדין נמתק אלא בשורשו. ושם אכדט"ם הוא שם הביטחון, והכוונה בזה היא דכח הביטחון בנוי על דיש שורש רחמים גנוז בדין, ושייכותו לרשב"י דהסרת ההסתר הוא ע"י פנימיות התורה הוא הזוהר הקדוש.

יג. כתב הבן איש חי לילך ביום ל"ג בעומר גם לציון רבי יהודה בר אלעאי דגם הוא מן החמשה שנסמכו באותו יום. וכתב במשאת בנימין, וז"ל: ואם אני

כדאי נראה שלא כדבריו, דהרי ריב"א נעשה ראש המדברים במעשה שברח רשב"י למערה ע"כ אין לערב בחינותיהם [אם כי פשוט שקדושת התנא נורא אבל אינו שייך לל"ג בעומר].

א"ה ריחמ"א: נראה שכוונת רבינו הבן איש חי שיש לילך לקבר רבי יהודה בר אלעאי ביום ל"ג בעומר מכיון שהוא מתלמידי רבי עקיבא, ואע"פ שנעשה ראש המדברים בכל מקום במעשה שברח רשב"י למערה אחרי שישבו ביחד, סוף כל סוף הרי הם תלמידי רבי עקיבא וכל אחד הבין בשיטה אחת איך לעבוד את ה' יתברך ע"י דרך ושיטה מסויימת, אבל ברור ששררה ביניהם אהבה גדולה. ואדרבא ביום זה שהוא יום הילולא של רשב"י, ע"י שהולך לקבר רבי יהודה בר אלעאי מראה בזה שיש איחוד בין הצדיקים ויש אהבה ביניהם, אע"פ שלכל אחד יש דרך ושיטה בעבודת ה' יתברך, ועל כן אין לנו להיכנס במחלוקות בין צדיקים ולהכריע ביניהם. ועוד, שאיננו יודעים אם ישבו רשב"י וריב"א ודיברו ביניהם על הדרך של עבודת השם בעולם איך תהיה, ויתכן שיש להשתמש בגויים בשביל שנוכל לעבוד את השם יתברך, וצדיקים מלאכתם נעשית בידי אחרים, וכל עם ישראל יזכו שתעשה מלאכתם על ידי אחרים. ועל כן יש לעשות כפשטות דברי הבן איש חי וללכת לקבר ריב"א ביום ל"ג בעומר, מי שיש לו אפשרות להגיע אליו.

יד. הנה כלל העבודה בימי ספירת העומר קשור ליציאת מצרים ובפרט כהכנה למתן תורה, ובהכרח שגם יום ל"ג בעומר הוא חלק מהטהרה וההכנה ליום מתן תורה, וכן האבילות באותה תקופה על תלמידי רבי עקיבא קשורה היא להכנה למתן תורה. וא"כ ההכנה למתן תורה ביום ל"ג בעומר הילולא דרשב"י הוא להתחבר לקדושתו, וכן נראה שהוא ההכנה לקבל גם את סודות התורה ביום מתן תורה. וכן יש לומר שהשמחה ביום הילולא דרשב"י הוא הכנה לשמחה של קבלת התורה, וביותר השמחה בקבלת רזי התורה, שיום זה מורה בפרט על סודות התורה.

טז. הביא בספר משאת בנימין שבספר סמיכת חכמים סמיכת ב"ק לב"מ [עמ' ק"מ בנדמ"ח] כתב, שמשא רבנו ע"ה הוצרך לעיבור נשמת רשב"י כדי לקבל את התורה, וע"ש שביאר ע"ד פלפול. ועיין בספר משאת בנימין מה שהאריך לבאר בזה ואכמ"ל.

טז. בפרי עץ חיים כתב שפטירת רשב"י היה ביום ל"ג בעומר כי הוא מתלמיד רבי עקיבא. ומקשים העולם הרי הוא מה' תלמידים דזקנותו, ואם כן מה

הקשר? אלא אף שבגשמיות אין קשר בינו לבינם אבל ברוחניות יש קשר, דתלמיד ניצוץ הוא מרבו, ולכולם יש שייכות להסתלק בימים אלו, אלא שתלמידי רבי עקיבא הראשונים נחשב פטירתם פגם ואילו רשב"י זכה לשלימות בהסתלקותו, ע"כ הוא יום הילולא שלו. וי"ל שאז נתקן הענין של לא נהגו כבוד זה בזה, דאילו אצל רשב"י האהבה היתה היסוד של חבורתם. וכנראה מהפלגת אהבת החברים בזוהר, כי ע"י לימוד פנימיות התורה אין חילוק בין הגופים ומקומות מוגבלים דהם רואים רק נשמות ומוחין.

יז. בל"ג בעומר פסקו למות תלמידי רבי עקיבא, צריך לומר שאז נתגלה האמת והשלום אהבו יחוד העליון והתחתון, וזה יום הילולא, ונקרא ע"ש רשב"י שאצלו נתקן ענין זה שאצל החבורה אצלו היו בהפלגת אהבה.

יח. יש לומר שקישור הענין שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות ביום ל"ג בעומר עם זאת שיום ל"ג בעומר הוא יום הילולא דרשב"י, להורות שאורו של רשב"י הוא כעין פיוס מהקב"ה ומיתוק אחר הדין הנורא שהיה העולם שמים, ורשב"י להיפך ח"ו שתשתכח תורה מישראל ותורתו אומנותו נחשב כרשב"י וחביריו.

יט. עוד יש לקשר את פגמם של תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה והיינו שכל אחד סבר שאין צריך לחבירו, ויום ל"ג בעומר מורה על הענין של התקשרות וביטול לצדיק, והיינו שכנסת ישראל היא קומה אחת וכולם יונקים משפע הצדיק. ויום ל"ג הוא לא רק עצה שצריך להיות מבוטלים לצדיק אלא כל עיצומו של ל"ג בעומר הוא להורות שחשוב מאוד להיות מבוטל לצדיק, וע"י זה זוכים לדבקה בו בהשם יתברך, וזה הוא תיקון למה שלא נהגו תלמידי רע"ק כבוד זה בזה, והיינו שלא רצו להיות מבוטלים זה לזה ולקבל כל אחד מהשני, ויום ל"ג בעומר הוא תיקון לענין זה.

**ליקוטי שיחות לל"ג בעומר מעובד מתוך שיחות שמסרתי מהספר
'עיריין קדישין' להרה"ק הרבי רבי ישראל מרוז'ין זצוק"ל וזיע"א**

ל"ג בעומר - כיום השבת

ידוע שהרבי ר' ברוך ממז'בוז היה לובש השטריימל בל"ג בעומר. ואתמהה?!
מה ענין מלבושי שבת אצל ל"ג בעומר? כי

כו. השטריימל הוא ממלבושי שבת כידוע, ועשוי מזנב חיות. ויש לשאול מצד הענין, מהו שלובשים אותו

והביאור בזה, כיוון שהוא הילולא דרשב"י זיע"א, ורשב"י אקרי 'שבת'י, ולכן את מלבושי הכבוד עושים לכבודו כמו שבת. וכתב בעל 'משאת בנימין' (ל"ג בעומר, אותיות י"א, י"ב): שאין לבקש בקשות פרטיות בשבת, וכמו כן אין לבקש בקשות פרטיות אצל רשב"י בל"ג בעומר, אלא יבקש בכלליות 'שיכניסנו לפנימיות התורה', ע"כ. ולפי דבריו נראה כי הקביל את ל"ג בעומר אצל רשב"י לשבת קודש.

ומובא באריז"ל (שעה"כ): "עניין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג בעומר על קברי רשב"י ורבי אלעזר בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע, ואוכלים ושותים ושמחים שם". ומשמע שיש משמעות לאכילה שם! כי ע"י האכילה מתחברים לצדיק, כיון ש-'לחם' הוא לשון 'הלחמה', והנביאים באכילתם היו מעלים את הבריאה כולה. ואמרו חז"ל על נביא השקר שאכל עם איש האלקים ולאחר מכאן נתנבא (מלכים א, יג) "ויהי הם יושבים אל השולחן, ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו, גדולה לגימא שמשרה שכינה על נביאי הבעל" (רש"י שם, ע"פ סנהדרין קד ע"א). וזה כי הלחם מצרפם, וכהנ"ל. ובברכות (י ע"ב): "א"ר יוסי בר' חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב - כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב תמידין". ועי' מס"י (פ' כ"ז), שהוא כקרבן ממש, כיון שאכילתם כקרבן העולה על המזבח.

ויש לעי' במה שכתב האריז"ל דווקא בענין האכילה ושתיה, 'ששמחים שם', שזה כשבת ויו"ט שיש להם שמחה ועונג באכילה. וידוע שזה היה מצוה דרשב"י^{יח} שהעיד ע"ע שמימיו לא ביטל שלוש סעודות בשבת (זוהר האזינו רפ"ח). וכן נראה שיש ענין לקיים שם הסעודות כמו שבת [והנהגה זו תהיה דווקא לת"ח]. ובכל מקרה, ישראל קדושים, וכבר פשט המנהג להעמיד שם שולחנות

החסידים דוקא בשבת, והרי הוא 'זנב' של חיות והוא לכאורה הדבר היותר נמוך? והתשובה, כי בשבת כל דבר מתעלה לקדושה נשגבה! היינו שאפילו הדבר הנמוך ביותר, 'זנב של חיות' מתעלה בשבת למציאות של 'כתר' המשמש את הראש של האדמו"ר, ומתפשט אצל החסידים. וכמובא בכתבי מורנו האריז"ל שבשבת יש עליית העולמות, ועולם העשיה מתעלה ליצירה, והיצירה לבריאה וכו'.. והאצילות עולה גבוה.. וכל זה מצד הקדושה, ולכך לובשים שטריימל דווקא בשבת.

כז. איתא בזה"ק (ח"ג כט ע"א) שת"ח נקראים 'שבת', ובפרט ביום ההילולא שלהם. ונרמז זה בגמרא (שבת קט ע"א), שהגיע אורח תלמיד חכם, ונתנו לפניו סעודה גדולה. שאל אותו תלמיד חכם: מנין לקחו סעודה זו, והרי לא התכוננו לבוא? וענו לו, שהכינו את הסעודה לשבת, וכשהגיע, נתנו לו את הסעודה של שבת.

כח. א"ה: בחינת 'הנה אלקינו זה' (ועי' מהר"ל 'באר הגולה' בביאור הפס').

מלאים בכל טוב, כיד המלך, ומקיימים הכנסת אורחים גדולה (ואפילו ה'ממשלה' מצטרפת לזה בע"כ, ונמצא בזה כי כמעט ואין איש ישראל אשר לא מקיים הילולה דרשבי זיע"א).
וסיפר שהרה"ק מאפטא זצ"ל אמר: "אני איני יודע סוד ל"ג בעומר וסוד רשב"י, רק אני עולה כמו שעלה הרבי ר' ברוך זצ"ל".

סוד ל"ג בעומר

הרבי מרוז'ין מגלה סוד: יום ל"ג בעומר שהוא כנגד שם אלה"ם (א"ה ריחמ"א: במזמור 'למנצח' בצורת המנורה, כידוע) שהוא ענין דינים כידוע, ומורה שביום זה יש דינים מיוחדים, וצריך המתקה מיוחדת. ובמה ממתיקים? באותיות שלפני אלה"ם, וכפי שנפרש.

ונמצא רמז לזה, 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' (שמות כא א'), ומשמעותו, 'משפטים' הם דינים, ואיך ממתיקים אותם? ע"י 'לפניהם', שאותיות שלפני שם אלה"ם הם המתקת השם (הדינים). ולפני אות א' אין שום אות (אז נשאר א'), ולפני הלמ"ד הוא אות כ', ולפני ה' הוא ד', ולפני היו"ד הוא אות ט', והמם של מנצפ"ך הוא מ' פשוטה"י. ויוצא שם קדוש אכדט"ם, שהוא בגימ' ע"ד. ושם זה הוא שם הפרנסה והביטחון, ומרומז בפס' "בטחו בה' עדי עד" (ישעיהו כו ד'). ולפי"ז מובו מה שאמר יעקב אבינו ע"ה כשברח מבית לבן, "ויעקב קרא לו גל-עד" (בראשית לא מז), ג"ל הוא אותיות ל"ג המרמז על ל"ג בעומר, וממתיקים ע"י שם ע"ד. כי יעקב אבינו דיבר כאן בכללי על מיתוק הדינים ע"י ע"ד, והוא בנה גל' כלומר נקודה שממנה ללבן אסור לעבור, וזהו גל שהוא דינים והוא מגביל את לבן, ולכן לבן קרא לו "גל" כי זה לשון "גור" ויפחד. ויעקב אבינו ע"ה מיתק זאת לדורות – גל-עד – ע"י שיהיה בו התגלות אלקית בשם הנ"ל.

סוד הילולא דרשב"י

"ועכשיו אני אומר לכם סוד הילולא דרשב"י, כי כשאדם אומר קדיש עבור אביו, כשאומר 'יתגדל ויתקדש שמיא רבא' יכוון בשעת האמירה הנ"ל לקשר

כט. האותיות מנצפ"ך (הסופיות) סדרם בתוך האותיות, כך שיש עשרים ושבעה אותיות על הסדר, ולפי"ז סדר האותיות כך הוא: א, ב, ג, ... ט, י, כ, ל, מ, ... ואידך זיל גמור. ורק כך מתקיים שאותיות 'אמת' הם התחלה אמצע וסוף, ודו"ק.

נשמת אביו למחצב נשמתו. אמנם כשאומרים קדיש על צדיק יסוד עולם, שהוא בעצמו נקרא חי, והחי נושא את עצמו, ולא צריך את טובת הקדיש, לכן יכוון בשעת אמירת הקדיש 'יתגדל ויתקדש שמה רבא', כאשר הצדיק יסוד עולם הנ"ל הוא כלל נשמת הדור, ע"כ יכוין לקשר נשמות הדור בהצדיק יס"ע הנ"ל, והוא יקשר את הדור בחיי החיים". ע"כ דברי קדשו.

ונבין, כי הילולא הוא יום אזכרת הצדיק, והקדיש בא להעלות את נשמת האדם, כי כל אדם נשמתו ירדה לעולם הזה בכדי שיגדיל ויגלה כבודו יתברך, ויקדש בזה שם שמים. וכשנחסר האדם, חסר בעולם כבוד שמים, וח"ו חסר בקידוש השם, ע"כ הבנים צריכים להשלים זה, ונעשה גם כן ע"י שאומרים הקדיש על אביהם, ומקדשים את השם, ובזה מעלים את אביהם למקום יותר גבוה ויש בזה תועלת לנפטר.

והצדיק אינו צריך לכל זה, כי גם במיתתו הוא נקרא חי, והחי נושא את עצמו! הנה במיתתו של הצדיק לא נחסר כבוד שמים ולא מתמעט קידוש השם, שהרי ע"י הדיבורים הקדושים שאמר, והם נאמרים ע"י לומדיו, אדרבה עוד ממשיך להגדיל כבוד שמים גם במיתתו, ושפתותיו דובבות. וכן הוא בענין מידותיו, שכל ממשיכי דרכו הולכים לאורו, והוא כביכול השמש והם הלבנה, ומאורו הם מאירים.

וודאי שרשב"י זיע"א לא צריך לקדיש זה, שהנה רק בהילולא שלו כמה קידוש השם עצום ונורא עוד הולך ומאיר את העולם, ונוטף זיו הקדושה, ואפשר להרגיש אותו בחוש! וכבר נכתבו בזה דברים רבים, והם מעט מזער ממה שעוד הולך ויכתב.

ועל כן צריך לכוון להעלות את כל נשמות הדור אל הצדיק. ואין ענין להתקשר לצדיק סתם, זה לא פולחן חלילה, אלא שהצדיק הוא מקושר לקוב"ה, ומאיתו ית' כל כוחו, ולכן הקישור לצדיק הוא עצמו גורם לקישור לקוב"ה. והיה מנהג שאצל ר' ישראל מרוז"ין היו עושים סיום ש"ס בל"ג בעומר, ולאחר אמירת הקדיש, היה אומר את התורה הנ"ל, והרבי אמר שהיה מקשר את כולם לקדיש זה.

תשובות לעלון מעדני אשר

לכבוד ידידי היקר הרה"ג אשר אנשיל שוורץ שליט"א
שלום וברכה וכט"ס!

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה!

ראיתי בגליונו היקר "מעדני אשר" (גליון תקנ"ג ל"ג בעומר תשע"ה) במדור "משיב
כהלכה" את שאלותיו המחכימות של הרה"ג מרדכי זיסקינד הגר
שליט"א ממנהטן ניו יורק על עניני רשב"י.

ובס"ד דשמיא עלה בידי כמה תשובות וחידושים על שאלותיו היקרות.

תשובה לשאלה ד' - בענין האיסור לשבח גוי

א. שאלתם, וז"ל: בגמ' שבת (לג ע"ב), ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום?
דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתיב יהודה בן גרים גבייהו. פתח
רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים,
תקנו מרחצאות וכו'. צ"ע איך שיבח רבי יהודה את הרומיים הרי איכא בזה
איסור דלא תחנם, דילפינן מיניה בגמ' ע"ז לא תתן להם חן, ופירש"י שלא יאמר
כמה עובד כוכבים זה נאה, וכמפורש ברמב"ם הלכות (ע"ז פ"י ה"ד) דאסור לספר
בשבחן וכו' קל וחומר שיספר בשבח מעשיו.

א"ה ריחמ"א: י"ל שכל מה שאסור לשבח גוי זה דווקא באופן שיוצא שבח
לעבודה זרה שלו, אך כאן רבי יהודה שיבח את מעשיהם בתור
תועלת הכלל, שווקים גשרים מרחצאות, ולא יוצא מכאן שבח לעבודה זרה
שלהם אלא שבח לענין התיקון המדיני, היינו הדברים שהם לתועלת הכלל.

תשובה לשאלה ה' - במחלוקת רבי יהודה ורשב"י

ב. פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו, תקנו שווקים תקנו
גשרים תקנו מרחצאות. ר' יוסי שתק. נענה רשב"י ואמר, כל מה שתקנו לא
תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן
עצמן, גשרים ליטול מהן מכס. צ"ע דבויכוח זה חזינן להדיא שלא כרבי יהודה
אלא כרשב"י בגמ' עבודה זרה (ב ע"ב), שרשב"י צדק, דאיתא שם שלעתיד לבוא
אמר להם הקב"ה (לרומיים): במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה

שווקים תיקנו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם – לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות – לעדן בהן עצמכם, וא"כ זו תימה על רבי יהודה וצ"ב. **א"ה ריחמ"א:** לעתיד לבוא ודאי שיתגלה קלונם של הגויים שכל מה שעשו לצורך עצמם עשו, אבל כעת בעולם הזה שהוא מקום החומר, אע"פ שבעתיד יתגלה קלונם של הגויים, אבל בכל אופן תועלת יוצאת מזה לכלל, ולכן רשב"י ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, כי רשב"י חושב תמיד על התכלית והקץ והיינו מחשבה של לעתיד לבוא.

תשובה לשאלה ו' – לשון הרע על רשב"י

ג. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות. אמרו, יהודה שעילה יתעלה, יוסי ששתק יגלה לציפורי, שמעון שגינה יהרג. ובהמשך (שם דף לד ע"א), נפק (רשב"י) לשוקא, חזייה ליהודה בן גרים, אמר עדיין יש לזה בעולם, נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות. עכ"ל. והנה מה שהקפיד עליו כ"כ, ביאר במנורת המאור (פרק יח – לשון הרע עמוד 354) "פגע ביהודה בן גרים. אמר עדיין בעל לשון הרע בעולם, נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות". וצ"ע הרי איתא בבבא בתרא (לט ע"א) כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית משום לישנא בישא (משום שזהו עבידא לאיגלויה), וא"כ כאן מכיוון שרשב"י אמר זאת בפני שלושה הרי אין איסור לשון הרע לומר את מה שהוא אמר לאחרים, וא"כ מדוע נענש על כך שסיפר זאת.

א"ה ריחמ"א: גם דבר שמותר לומר מצד כללי לשון הרע אבל הוא גורם נזק לאחר, ובפרט באופן שכל הנמצאים שם היו אנשים שלא יצא מהם לעולם מה שדיברו החכמים ביניהם, א"כ היה אסור ליהודה בן גרים לומר דבר זה. וצ"ע מדוע הוא נקרא בעל לשון הרע, וכי אסור לדבר לשון הרע על גוי? ומה שאמר זהו הלשון הרע שדיבר רשב"י על הגויים. אלא הכוונה לשון הרע כלפי רשב"י שדיבר על הגויים, והוא גורם נזק בזה לעם ישראל בדיבורו נגד הגויים.

תשובה לשאלה ז' – יכול אני לפטור את העולם מן הדין

ד. בגמ' סוכה (מה ע"ב), ואמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אליעזר בני

עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו. וברש"י פירש, שזה ע"י הצער והיסורים שסבל שהיה במערה י"ג שנים. וצ"ע דהרי מצינו צדיקים שהיה להם צער גדול מזה ולא מצינו שאמרו אצלם כן. וגם צ"ע אם היה בכוחו של רשב"י לפטור את כל העולם מן הדין, מדוע לא עשה כן.

א"ה ריחמ"א: מה שרק רשב"י יכול לומר דבר כזה אע"פ שהיו הרבה צדיקים שסבלו יסורים נוראים, כי הוא הגיע ע"י היסורים האלו למדרגות עליונות. ומה שלא עשה כן בפועל שפטר את העולם מן הדין, כי העולם לא יכול להתקיים בלא דין, ואם אין לבני אדם יראה ממילא לא יפחדו לעבור על לא תעשה ולא יקיימו מצוות עשה, לכן הדין הוא נצרך. וא"כ אף על פי שיש לו אפשרות בפועל לעשות כן אבל אינו עושה, כי הדין הוא נצרך לעולם.

תשובה לחידה ט'

ה. חידה. העשרים וארבע אלף תלמידי ר"ע, גלגול של איזה נשמות הם היו.
א"ה ריחמ"א: תלמידי רבי עקיבא היו הנשמות של שבט שמעון שחטאו בבנות פעור, וכן רבי עקיבא הוא גלגול של זמרי בן סלוא, לכן נתגלגל שהם יהיו תלמידיו.

תשובה לחידה י'

ו. חידה. איזה דבר קרה בל"ג בעומר בדור המדבר, שיש מי שאומר שמחמתו אנו קצת מרבין בו בשמחה ביום זה.

א"ה ריחמ"א: ביום י"ח באייר שהוא יום ל"ג בעומר בשנת ג' אלפים ת"צ, הייתה "מלחמת העי" הראשונה (יהושע ז), כמובא בפיוט "קידוש ירחים לר"י פינחס" ב"מסע מירון" (עמ' ע"א) [הובא בלוח דבר בעתו ה'תשע"ב, עמ' 949]. אבל זה לא עונה על התשובה, דאתם שאלתם מה קרה בדור המדבר, ולעת עתה לא מצאתי, לכן אנא עשו עימי חסד לבל אשאר ריק והודיעוני את התשובה לאחר ראש חודש סיון כפי מה שכתבתם בגליון שעד ר"ח סיון יכולים להגיע התשובות.

רק יש לציין שב-ט"ז אייר שנת ב' אלפים תמ"ט, היה תחילת ירידת המן במדבר לבני ישראל יוצאי מצרים, ובט"ו באייר ב' אלפים תמ"ט באו בני ישראל

מדברה סין. לעת-ערב כלו החררות שהוציאו ממצרים (שאכלו משיירי בצקם ס"א סעודות), וילונו כל עדת בני... והתחיל המן לרדת להם (בבוקר יום א' ט"ז אייר). רש"י לשמות (טז, א). ויתכן שגם רש"י מתכוון: עם חשכה - מרע"ה קובע להם זמן סעודה (יומא עה ע"ב) ומתקן את ברכת "הזן" (ראה קידושין לז, ברכות מח ע"ב).

אכילת המן היתה סגולה לזכרון, ולפיכך לא ניתנה תורה אלא לאוכליו, הכנה למ"ת (כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א) [הובא בלוח דבר בעתו ה'תשע"ב עמ' 928].

בברכת התורה ולומדיה
 רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט
 מח"ס מרי"ח ניחוח ועוד

מאמרים

הרה"ג אברהם דבדה שליט"א
מח"ס בימורי אביב
בני ברק

מאמר בשבח העליה לציון הרשב"י ביום שמחתו

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים (פרק קמ"ז) "ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים" שהקב"ה מביא את חם השמש (ישלח דברו וימסם, ס"ת חום) וכן שולח רוח מערבית חמה להמיס את השלג והכפור, והופכים את השלג למים נוזלים, וחשבתי בס"ד לרמוז חציו השני של הפסוק במעלת האי תנא קדישא רשב"י זיע"א ובענין העליה לציונו הקדוש ביום ההילולא שלו יום ל"ג בעומר וזה החלי:

יש"ב ר"ת שמעון בר יוחאי. "רוחו" רוצה לומר יום אשר שבה רוחו אל האלהים אשר נתנה. אותו יום 'יזלו מים', אין מים אלא תורה שביום זה ("עת גילה סוד נסתרים") גילה סודות התורה מה שלא גילה כל ימיו. "יזלו" ר"ת 'יגלה ל'תלמידיו זוטא ו'רבא הכוונה על אדרא רבא ואדרא זוטא שגילה הרשב"י זיע"א יום זה. אדרא רבא רוצה לומר היו בחדר ("הביאני המלך חדריו") תלמידים הרבה, אדרא זוטא רוצה לומר היו מיעוט תלמידים. שהיו סודות שגילה לתלמידים הרבה וזה אדר"ר. ואח"כ יצאו מקצתם וגילה רק למעטים וזה אדר"ז. גם "יזלו" ר"ת 'יום זה ל'ישראל ו'יעוד, שמתוועדים כל ישראל ביום זה ולומדים בתורתו של הרשב"י ושמחים בשמחתו. גם "יזלו" ר"ת 'יהיו ז'ריזים ל'עלות ו'ליראות רוצ"ל למערת ציונו הקדוש במירון שם רבי שמעון. גם "יזלו" ר"ת 'יעריצו ז'כרו ל'עולם ו'עד. גם "יזלו" ר"ת 'ישראל ז'כאים ל'עולם ו'עד, ע"ד מ"ש הרשב"י (סוכה מה): יכול אני לפטור את העולם כולו מן הדין וכו'.

עוד ירמוז בס"ד שכבר כתבתי במק"א בשם אאמו"ר שליט"א שאמר ת"ח בחינת שבת ולכן מי שאינו יכול לעלות וליראות ביום שמחת לבו של רשב"י יעלה תוך ג' ימים קודם, או ג' ימים אחר כך, דומיא דשבת שכל שבת ג' מלפניה וג' מלאחריה שייכים לה, והיא כפורחת עלתה ניצה באמצעיתם אמצעי שלם, ולפי"ז "יזלו" ר"ת 'יכולים ז' ל'עלות ו'ליראות דאחר שאמרנו יזלו ר"ת יהיו זריזים לעולות וליראות, ביום שמחתו, לא תימא מי שאינו יכול יום זה, יפטור עצמו מן הדין לגמרי, לזה אמר 'יכולים ז' (כלומר ז' ימים, היום עצמו וג' לכל רוח) ל'עלות ו'ליראות, כל שבעה חביבין ורצויין. שבכל אלה הז' ימים העולים שמה חביבים ורצויין טפי משאר זמנם.

עוד נרמז בפסקה הנזכרת כולה דברי רבותינו הקדושים במסכת סוכה (שם) אמר רבי ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואלמלי אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו. ע"כ. (וכתב רש"י: לפטור - בזכותי אני סובל כל עונותיהם ופוטרו מן הדין. יותם בן עוזיהו - צדיק היה, ועניו יותר משאר מלכים, וזכה בכיבוד אביו, ועליו נאמר בן יכבד אב (מלאכי א), שכל הימים שהיה אביו מצורע והוא היה שופט עם הארץ כדכתיב ויותם שופט (מלכים ב טו), לא נטל עליו כתר מלכות בחייו, וכל דינין שהיה דן היה אומן בשם אביו).

ולכאורה נמצא שמעלתם של ר"א, ויותם, גדולה ממעלת רשב"י, שהם פוטרים על שנים רבות, ואילו רשב"י רק מיום שנברא עד שאמר מאמר זה, והתשובה דכשהם בצירוף עם רשב"י אז גדלה מעלת השנים, ואח"כ גדלה מעלת השלש, אבל כאשר כל אחד בפנ"ע ודאי "ואת עלית על כולנה" מעלת רשב"י גבוהה מכולן.

וראיתי שמאמר זה כולו רמז בפסוק "ישב רוחו יזלו מים" (שכבר רמזנו אותו על רשב"י הקדוש זיע"א) בדרך נוטריקון ר"ב ש'מעון ב'ר' י'וחאי ו'בנו, ו'עמהם י'ותם, מ'תוקף מ'עלתם, י'סלקו י'מחקו ח'ובות, ו'ירבו ז'כיות ל'עולם. זיע"א.

ותיבת 'לעולם' מתפרשת על ב' פנים לדרי העולם, וגם לעולם ועד. (דהיינו בצירי ובפתח)

לכן ישראל קדושים, אם אינן נביאים בני נביאים הם עליהם יאות להמליץ ראיתי בני עליה (סוכה שם), המה קמו ונסעו לאתר שלים ע"ר ו'קדיש מ'ן ש'מיא נ'חית, ולא ישיתו לנגד עניהם הלחץ זה הדחק ואדרבה כדאי הוא רשב"י לסמוך עליו בשעת הדחק (ברכות ט., שבת מה., גיטין יט.). דייקא בשעת הדחק. כי כל כמה שמתאמץ יותר בונה כלי גדול ונפלא יותר לקבל ישועה ומי יוותר על קרבת אלהים לי טוב יפה שעה אחת של קורת רוח.

ובס"ד עלתה מחשבה היום הזה (ערב ל"ג בעומר תשע"ה) לרמז נסיעה לרשב"י במאמר חז"ל (פסחים ב., בבא קמא ס.; תענית י.) "אמר רב יהודה אמר רב לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב". שימי העומר עם מתן תורה הכל נ' ימים ובתוכם יום ל"ג בעומר, מימינו בכ"י ימים, ומשמאלו טו"ב ימים, וע"ז קאמר לעולם יצא אדם, ואימתי יצא אדם הוי אומר בכי טוב, בין בכי לטוב, הוא יום ל"ג בעומר וביותר יומתק שהל"ב ימים רמוזים בתיבת בכ"י, כי בהם מתאבלים על מיתת תלמידי רע"ק ע"ה, אך הימים שאחר ל"ג בעומר מתחילים 'ימי טוב' שפסקו מלמות. וע"י זה "יכנס אדם בכי טוב" שיכנס בו באדם לב טוב (גי' בכי טוב).

ובאופן אחר, לעולם יצא אדם בכי טוב, בכי הוא בגימטריא 'לב' וכן"ל שביום לב בעומר יעלה ויבוא אל מקום הקודש להיות שמה על הלילה האדיר ו'טוב' זה התאריך בימי החודש שהוא י"ז (גי' טוב) אייר ודו"ק.

מכתבי תגובות

הרה"ג אברהם מייזליש שליט"א
מח"ס מטבע שטבעו חכמים
מונטריאול קנדה

לכבוד הרב ריחמ"א
קיבלתי את גליון מרי"ח ניחוח ל"ג בעומר תשע"ה, ואוסיף גם אני משהו עליו.

בגמ' שבת ל"ג, כי הוה מקשי רשב"י קושיא הוה מפרק לי' רפב"י תריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשי רפב"י קושיא הוה מפרק לי' רשב"י עשרין וארבעה פירוקי - ועתה נחקור חקירה לפי"ז כמה מדריגות נתעלה רבי שמעון אחר המערה מקודם שנכנס למערה. והנה כאשר תתבונן לחשוב בחשבוננו תמצא כי למעשה נתעלה רשב"י במדריגות נשגבות של רפ"ח פעמים למעלה בגדלו, דהיינו י"ב פעמים כד, כי הלא מקודם לא ידע רבי שמעון התריסר פירוקי של רפב"י, והן עתה אחר המערה שרפב"י במקומו עמד ור"ש השיב לו כ"ד פירוקי מה שרפב"י לא ידע, וזה עולה לרפ"ח פעמים בגדלות מדריגתו.

והביאור בזה, כי קודם המערה חסר חלק הסוד מהפרד"ס ונשאר רק פ'ר'ד', וכמו שלימד הקב"ה למשה ד' פעמים בכ"ד ולכן הי' הס"ה י"ב פירוקי, ועתה אחרי המערה כי נתגלה לו הסוד חזר ר"ש לדרוש הרמז דרוש סוד בפנים חדשות, והפשט בוודאי לא נשתנה, ודרשו החל ד' פעמים, ע"כ עולה יחד עוד י"ב פעמים, וזהו הכ"ד פירוקי. כן נראה לומר לכבוד התנא אלקי רבן שמעון בר יוחאי זי"ע ועכ"ל"א. ועוד, כי יש שני דרכים, אחת ללמוד לעצמו והשני להסביר לאחרים, ובכתבים של המגיד הגדול כתב כי יש שמונה חלקים לכ"ד וחלק א' נעלם לעצמו, וא"א להסביר לאחרים רק שבעה חלקים, ובכן עתה צריך לחשוב בחשבוננו של עולם שבעה פעמים רפ"ח, דהיינו יותר משני אלפים מדריגות שנתעלה רבי שמעון אחר המערה, והרוצה לחשוב יחשוב כידוע.

מאת אברהם מייזעלס

הרה"ג שרון שמאע שליט"א

שלום וברכה
קיבלתי את הגליון מרי"ח ניחוח על ל"ג בעומר תשע"ה.

קצת קשיא לענין המערה שכן אותה מערה שנחבא בה רבי שמעון הייתה על יד מירון, ואילו המערה שבא היה משה רבנו ע"ה ואלהיו הנביא זכור לטוב הייתה על יד הר סיני, וכידוע משה רבנו לא זכה להכנס לארץ ורק זכה לראותה. אלא אפשר לתרץ שנעקרה אותה מערה ובאה למירון. לעיונכם.

הנ"ל

הרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א

מה"ס "סוד החשמל" ה"ח "תורת הרמז" ועוש"ס
ירושלים

שלום וברכה וכט"ס,

אני לא מוצא בסדר הדורות את מה שהבאתם בתחילת העלון שלכם על שנת לידת רשב"י (גליון מרי"ח ניחוח ל"ג בעומר תשע"ה).

אודה לכם אם תשלחו את הקטע משם.

בשו"ט
יקותיאל פיש

עוד מהרב הנ"ל

מצאתי בספר תולדות עם עולם כרך מספר 6, עמוד ע"ז:

כותרת: רבי שמעון בן יוחאי

ועוד בפני הבית נולד רבי שמעון. "ומשגלתה לה סנהדרין גדולה מירושלים וישבה לה "כרם ביבנה", ישב לו גם רבי שמעון לפנייהם במושב התלמידים. והוא אותו התלמיד ששאל: "תפלת ערבית רשות או חובה", שלרגלה העבירו את רבן גמליאל מנשיאותו. (3835) - בסוף ימי חופתו של רבי שמעון הלך רבי חנני..."

תשובתי לַהרה"ג הנ"ל

לכבוד ידידי היקר יקותיאל זלמן פיש שליט"א
שלום וברכה!

ראיתי את הערתו של כת"ר שכתב שלא מוצא בסדר הדורות את מה שהובא בגיליוני מרי"ח ניחוח על ל"ג בעומר תשע"ה.

ובאמת גם אני חיפשתי ולא מצאתי, וצריך לברר עם כותב המאמר ואנסה לברר בלי נדר.

ראיתי שכת"ר עשה מזה רמז נפלא בגליון שיצא הבוקר על שנת לידת רשב"י.

והנה מה שכן מצאתי בסדר הדורות בימות עולם ח"א שכתב שחורבן בית שני היה בג' אלפים תתכ"ח.

וצריך לברר האם רשב"י נולד בשעת החורבן.

וכן ראיתי שרבי עקיבא רבו נפטר בשנת ג' אלפים תת"פ.

וא"כ יוצא לפי החשבון שרשב"י היה בעת פטירת רבו בן 52.

ודבר נוסף ראיתי בסדר הדורות ח"א ימות עולם שרבי עקיבא נולד בשנת ג' אלפים תש"ס ועד שנת פטירתו הוא 120 שנה שחי.

ואם רשב"י נולד בשנת ג' אלפים תתכ"ח יוצא שרבי עקיבא היה רבו בערך בגיל 78 או 83 בערך, כי 40 שנה היה עם הארץ והוא עד שנת ג' אלפים תת, ועוד כ"ח שנה עד שרשב"י נולד זה כבר 68 שנה. ואף אם נאמר שרשב"י למד אצל רבי עקיבא, הזמן המוקדם ביותר הוא עוד 10 או 15 שנה, וא"כ היה בערך רבי עקיבא מורו ורבו בגיל 78 או 83 וצ"ע עדיין בכל זה.

כל טוב ובשורות טובות
ריחמ"א

עוד מהרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א בענין הנ"ל

שלהתי לך מייל שני שזה ודאי טעות בגלל שמהגמרא להלן רואים שרשב"י היה בזמן ר"ג ור"י קודם החורבן:

(ברכות כז:) **תנו** רבנן, מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע, אמר לו, רבי, תפלת ערבית רשות או חובה אמר לו, רשות. בא לפני רבן גמליאל, אמר

לו, רבי, תפלת ערבית רשות או חובה, אמר לו, חובה. אמר לו, והלא רבי יהושע אמר לי רשות. אמר לו, המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש. כיון שנכנסו בעלי תריסין, עמד השואל ושאל, תפלת ערבית, רשות או חובה, אמר לו רבן גמליאל, חובה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים, כלום יש אדם שחולק בדבר זה, אמר לו רבי יהושע, לאו. אמר לו, והלא משמך אמרו, רשות, אמר לו, יהושע, עמד על רגליך ויעידו בך, עמד רבי יהושע על רגליו ואמר, אלמלא אני חי והוא מת, יכול החי להכחיש את המת, ועכשיו, שאני חי והוא חי, היאך יכול החי להכחיש את החי, היה רבן גמליאל יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על רגליו, עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית המתרגמן, עמד, ועמד. אמרו, עד כמה ניצעריה וליזיל. בראש השנה אשתקד צעריה. בבכורות, במעשה דרבי צדוק צעריה. הכא נמי קא מצער ליה. תא ונעבריה וכו'. אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה רשות לתלמידים לכנס, שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר, כל תלמיד שאין תוכו כבור, לא יכנס לבית המדרש. ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי. אמר רבי יוחנן, פליגי בה אבא יוסף בר דוסתאי ורבנן, חד אמר, אתוסף ארבע מאות ספסלי, וחד אמר, שבע מאות ספסלי וכו', ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פרשוה. ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית המדרש אפלו שעה אחת, דתנן, בו ביום בא יהודה גר עמוני לפניו בבית המדרש. אמר להם, מה אני לבוא בקהל וכו'. אמר רבן גמליאל, הואיל והכי הוי, איזיל ואפייסיה לרבי יהושע. כי מטא לביתה, חזינהו לאשיתא דביתהא דמשחרן. אמר ליה, מכתלי ביתך אתה נכר שפחמי אתה. אמר ליה, אוי לו לדור שאתה פרנסו. שאין אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים, במה הן מתפרנסין ובמה הם נזונין. אמר ליה, נענית לך, מחל לי. לא אשגח ביה. עשה בשביל כבוד אבא, איפייס וכו'. ואותו תלמיד, רבי שמעון בן יוחאי הוה.

כל טוב הנ"ל

הרה"ג שאול שיף שליט"א מחבר הגליון הנפלא "בסוד שיח"

יקירי ביותר שליט"א, תבורך מפי עליון על הגליון הנפלא לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע. וכדאי שכת"ר ירחיב את היריעה עוד יותר ויוציא זאת לאור עולם כמאסף בספר, וירוננו הלבבות וישישו הנשמות מהפנינים ודברי התורה שיתכללו בו.

בהכנעה
שאול שיף

הרה"ג יואל פרץ שליט"א מקסיקו

לכבוד הגאון הגדול בתורה בנגלה ובנסתר נודע בשערים לשבח ולתהלה
רבי ר"י ח"ם אביחצירא שליט"א
תודה על הקובץ [ספר] על ל"ג בעומר. הדברים נפלאים חדשים ומשמחים.
והנה כמה הוספות.

א. עי' בההג"ה שבשבלי הלקט (ענין פורים, בסוגריים שבסוף אות קצט) שכתוב וז"ל: פלג
אלהים מלא מים, נוטריקון של פלג הפ' פורים הל"ג ר"ל ל"ג בעומר, כשיבא גשם
בשניהם הוא סימן שובע, גם שלעולם יהיה ל"ג בעומר ביום פורים [נכתב על הגליון
ונמחק]. עכ"ל ההג"ה שבשבלי הלקט.

ועי' בשכנה"ג הגה"ט סימן תכ"ח אות ג, שדקדק מלשון הטושו"ע שכתבו, לעולם ביום
שיהיה פורים יהיה ל"ג בעומר, דהכוונה על הל"ג בעומר הבא. ע"כ. א"כ לפי איך
שכתוב בהג"ה זאת הכוונה לשעבר, וצ"ע.

ב. לפי מה שכתבו בגליון שם עמ' 39 שליל ל"ג בעומר זה בבחינת יום, יש לומר דאולי
לא צריך לקרוא קריאת שמע על המיטה, דהרי בליל פסח לא קורים דזה בבחינת
יום אז אין רשות למזיקים להזיק, א"כ גם כאן [ובספה"ק איתא שמלו את עצמם בלילה
בליל יצ"מ דהיה בבחינת יום], וגם יהיה מותר לתת צדקה בליל ל"ג בעומר.

בברכת התורה
יואל פרץ

הרה"ג יואל פרץ שליט"א מקסיקו

לכבוד הרה"ג, שקדן עצום בתורה, משנתו קב ונקי,
רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
תודה על הגליון הנפלא מס' 243 ועל הדפסת מכתבי [ועל העידוד הגדול שנתת לי, ויותר דזה
בא מת"ח גדול כמותכם]. וכן אני מודה לכם על ה"לבונה זכה" דברים מאירים ומשמחים.
ולהלן כמה הערות:

בעמ' 22 הקשה הרה"ג שרון שמאע שליט"א, דאיך אומרים שמערת רשב"י היא מערת
משה רבינו, הרי זאת במדבר לוד וזאת בהר חורב. ועיין במר"ח נחוח גיליון מס'
9 שכבר הקשה הרה"ג ריחמ"א שליט"א [שמפני ענוותנותו הגדולה והמפורסמת, כאן
לא ציין לזה] את השאלה הזאת והסיק מזה שהכוונה במערה שעמד משה לא מתי
שנתגלתה השכינה אליו אלא קודם מתן תורה שהיה במערה אחת בא"י ושם התגלו לו

עב — מריח ניחוח

סתרי תורה והיא המערה במדבר לוד. אולם בפשטות הכוונה למערה שהתגלתה השכינה שם. [ועי' שם שחיפש הרה"ג ריחמ"א עוד מקור לזה שמשה רבינו כן היה בארץ ישראל, ויש לציין את התרגום יונתן שפסח מצרים הלכו עם ענני כבוד לא"י].

בעמ' 28 כתב הרה"ג חו"ב רבי מרדכי אלמקייס שליט"א, שחבל שלא נדפס הגיליון מרי"ח ניחוח באלפי עותקים והיה מחולק במירון. ויש להוסיף על דבריו שחבל שלא נדפס ברבבות עותקים והיה מחולק לכל העולם.

בהוקרה רבה
יואל פרץ
מקסיקו

הרב יהודה חודדה שליט"א מוהל דמותא עפולה

השעה עכשיו 3 לפנות בוקר, זכיתי הלילה הזה ללמוד בציון הרשב"י, בליל כ"ה אייר תשע"ה.

ואני בתוך הגולה ואראה מראה אלוקים בע"ב אתון והתבוננתי על מקומו ואיננו והכל הוא מתוך ג' פסוקים וכל שם הוא בן ג' אותיות אבל האות ג' אין בכל הע"ב והוא פלא'. ילמדנו רבינו.

בברכה יהודה חודדה
עפולה

ל. א"ה ריחמ"א: כוונת הדברים היא כי הנה יש ג' פסוקים אשר מופיעים בפרשת בשלח (פרק יד פסוקים יט, כ, כא), והם: "ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם", "ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה", "ויט משה את ידו על הים וילך יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים". והנה ע"י שמצרף אות ביושר מהפסוק הראשון ואות למפרע מהפסוק השני ואות ביושר מהפסוק השלישי, סך הכל יוצא ג' אותיות מכל הפסוקים, וכל צירוף של ג' אותיות הוא שם, עד שמגיע לע"ב שמות קדושים. והפלא הוא שבכל אלו השמות אע"פ שיש בהם ע"ב פעמים ג' אותיות אבל אין בהם את האות ג'.

הרה"ג אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס חינוך הבנים כהלכתו
בית שמש

לכבוד ידידי הגריח"מ אביחצירא שליט"א
שלום רב לאוהבי תורתך!

בענין הקושיא האיך היה לרשב"י יין לקידוש במערה

בגליון האחרון כתבתם לדון האיך היה לרשב"י קידוש במערה, והובא שם כמה תירוצים נחמדים בענין זה, ובתחילת הגליון במאמרו של אאמו"ר הגה"ח שליט"א כתב ג"כ יישוב על קושיא זו.

ולענ"ד נראה ליישב עוד עפ"י מש"כ בספר שפתי צדיק להר"ק מפילץ זצ"ל (ל"ג בעומר סק"ה) דרשב"י ובנו טעמו בפרי חרובין את כל הטעמים שבעולם דומיא דמן. ולפי הנ"ל י"ל שמערב שבת כיוונו על מעט חרובין שיהפך ליין וכך היה להם יין לקידוש, ואולי גם שאר מאכלי שבת.

ויל"ע אם יין כזה כשר לקידוש, ולכאורה זה תלוי במה שנחלקו האחרונים בגמרא (יומא ע"ה) לענין המן אם טעמו בו טעמו וממשו של כל הדברים או רק טעמו ולא ממשו.

ובזה יש ליישב גם הקושיא הידועה (נתבאר באריכות בעבר במעדני אשר) מדוע לא היה חשש ערלה בחרובים. ולפי הנ"ל יתכן לומר שהיתה להם אפשרות לכיין בו לטעם אחר לא טעם של חרובין וממילא אין בזה איסור ערלה, שהרי נתהפך לדבר אחר, וכגון אם נתכוונו לטעום בו טעם בשר הרי זה כבשר וממילא אין בו דיני ערלה, ובפרט לסוברים שהיה בזה טעמו וממשו של המאכל שחשב. וכע"ז מבואר בחיד"א ועוד שיש נפק"מ במחלוקת הנ"ל אם היה מותר להתכוין באכילת מן לטעם של דבר איסור, דאם היה רק טעם ולא ממשות שרי אבל אם הוי ממשות אסור. ובנידון דידן הוא להיפך, שאם היה רק טעם נמצא שלא נשתנה לגמרי וממילא יש בו איסור ערלה, אבל אם היה טעמו וממשו של שאר דברים א"כ יש אפשרות להפקיע ממנו איסור ערלה. [ואין זה דומה להא דקיי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה, דהכא לא נתבטל ברוב רק נפקע לגמרי].

החותם בברכה
אליעזר הכהן רבינוביץ
מח"ס חינוך הבנים כהלכתו
בית שמש

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א מבשרת ציון

כבוד מעלת החכם הכולל, בישראל להלל, אור הגולל,
הרב רן יוסף חיים אביחצירא שליט"א,
עורך קובץ מרי"ח ניחוח
רוב שלום טובה וברכה,

נהנתי מאוד ממאמריו הנפלאים על התנא רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, ואמרתי להוסיף
לכת"ר הגיג אחד אשר התחדש לי בס"ד. הנה הר מירון, היה נקרא בפי הערבים
בשם "ג'רמק", ומקור השם מפרסית, ופירושו "קמח דק". והטעם הואיל ולמרגלותיו היו
מצויות טחנות קמח.

והנראה לבאר דלא בכדי כונה המקום בשם "קמח דק", כי סתם רבי שמעון הוא רשב"י
(רש"י ד"ה שבועות ב:), ובגמרא בגיטין (סז.) השתבח רבי שמעון "טוחן הרבה
ומוציא קמחא". דהיינו שתורתו סולת נקיה, שטוחן הרבה ומוציא מעט.

ובזכות רשב"י ואלעזר בנו, יבנה המקדש בית המונו, אכי"ר.

עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

הרה"ג יואל פרץ שליט"א מקסיקו

לכבוד הרה"ג המופלא, מאיר עיני חכמים
רבי רי"ח מ"א שליט"א
עורך ה"מרי"ח ניחוח" ומחבר ספרים נכבדים
תודה על הגיליון "הקדוש" פרשת בחקותי. [ידוע דמטרתו של הגיליון זה רק לקדש שם שמים,
לכן נראה להוסיף "הקדוש". ודו"ק].
והנה כמה פטפוטי דאורייתא.

בעמ' 24 דנתם מה קרה בל"ג בעומר בדור המדבר. מובא בשם החתם סופר (שו"ת יו"ד
רל"ג, וחי' שבת פז, ב) ביום ט"ו באייר פסק הלחם, ויש מדרש ששלשה ימים הלכו
בלי לחם, א"כ ירד המן בי"ח, ולכן מרבים קצת בשמחה.

בהוקרה רבה
יואל פרץ, מקסיקו

◆ קונטרס בר יוחאי יסוד עולם — עה

הרה"ג שמואל פרץ שליט"א
מח"ס "חפיפה כהלכתה"
מקסיקו

יישר כח גדול, יפה מאוד הקונטרס "בר יוחאי יסוד עולם", ומסתמא אתם עסוקים בזה בבין הסדרים כי כמובן ראוי יותר לעסוק בגופי תורה. אמנם גם בזמן שאדם צריך לנוח צריך לעסוק בתורה ואם עוסקים בפרפראות לתורה מה טוב ומה נעים. ואם כך נראה הבין הסדרים שלכם בטח הסדר עצמו עולה מעלה למעלות נשגבות שאין אנחנו יכולים להשיג, ודי בזה כדי שיבינו את גודל מעלתכם, וה' יתן לכם כח להמשיך בדרך המשפחה המכובדת ולקדש שם שמים*.

שמואל פרץ

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך"
רחובות

כבוד ידידי מזכה הרבים הגה"צ הגרי"ח מ אביחצירא שליט"א
מח"ס מרי"ח נוחח וש"ס נכבדים בס"ד
אחדשכ"ת,
ראיתי חיבורו הנפלא קונטרס "בר יוחאי יסוד עולם", פלאי פלאים ממש כדרכו בקודש.

א) והנה מה שדקדקתם שם על לשון תיקוני הזוהר, דאיתא שם: "רבי שמעון בן יוחאי, אזל ליה וערק למדברא דלוד, ואתגניז בחד מערתא, הוא, ע"כ.

ושאלתם מהו הלשון "בחד מערתא", הול"ל "במערתא"?

ונראה לרמז בס"ד, שהנה ר"ת: "בחד מערתא", זה אותיות "בם", והיינו שקיימו שם במערה "ודברת בם", שדיברו רק בדברי תורה.

א. א"ה ריחמ"א: זה מה שכתב לי הרה"ג הנ"ל שבוע לאחר מכן, וז"ל: אמר לי אחי הגאון ר' יואל שליט"א שבקונטרס בר יוחאי יסוד עולם יש דברים חשובים ושבאמת אפשר ללמוד זה גם באמצע הסדר. ובאתי בזה לבקש סליחה מכת"ר אם לא כתבתי כראוי שבוע העבר.

וכן ס"ת "בחד מערתא", זה גימטריא ה', כנגד חמישה חומשי תורה שלמדו שם, ולמדו זאת בעומק רב, עד שלמדו כל סודות התורה שטמונים בזה.

ב) עוד שאלתם שם, שבתחילה כתב "אזל ליה וערק למדברא דלוד", ולכאורה משמע שהוא ברח לבדו בתחילה, ורק אחר כך הצטרף אליו רבי אלעזר בנו?

ונראה שבא לרמז ששניהם, רשב"י ורבי אלעזר בנו, ברחו בכזה מהירות, והיה נראה שרק אחד בורח, כמו שרואים לפעמים שני אנשים שרצים בריצה אחת, ונדמה שזה אדם אחד. ודו"ק בזה.

זכות רשב"י יגן עלינו ועל כל ישראל לעולם ועד ברוחניות וגשמיות ונזכה לגאולה הקרובה בב"א.

ג) והנה חשבתי כעת בס"ד שלשה רמזים יפים על ראשי תיבות "מירון":

א. "מירון" ר"ת: "מ'תורתו י'הנו ר'בים ו'טובים נ'פלאות".

ב. "מירון" ר"ת: "מ'מרום י'מליץ ר'חמים ו'הרבה נ'חת".

ג. "מירון" ר"ת: "מ'מרום י'עורר ר'חמים ו'חסדים נ'פלאים". אמן כן יהיה רצון.

ד) ואמרתי להוסיף לכת"ר שליט"א גרגיר יפה בס"ד בענין רשב"י שאמר יכול אני לפטור את העולם מן הדין, הנה אא"ז הגה"צ רבי גמליאל הכהן זצ"ל, שהיה ראש ישיבת קישנוב, פירש שרשב"י אמר שיכול לפטור את העולם מן הדין (סוכה מ"ה ע"ב), כיון שהוא סובר שניים שעשאוה פטורים, אפילו כשזה אינו יכול לעשות לבד, וזה אינו יכול לעשות לבד (עיין שבת צ"ב ע"ב), ולכן אפילו שהגוף לא יכול לעשות עבירה לבד בלי נשמה, עיין סנהדרין (צ"א ע"א), פטור מן הדין, דהוי שניים שעשאוה. [וע"ע בבטאון הנפלא "מעדני אשר" לידידי הגאון המפורסם רבי אשר אנשיל שוורץ שליט"א (ל"ג בעומר תשע"ו) שהביא עוד תירוצים על קושיא זו, ע"ש].

והוסיף שם זקני עוד הערה יקרה, שהנה אם כן האיך מקבלים שכר על המצוות, הא הוי שניים שעשאוה, הגוף והנשמה, ולא נחשב עשייה. ותירץ, שבמצוה הרי "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה", ובמחשבה זה ענין רוחני, הנשמה לבד, ולכן מקבל שכר, דלא הוי שניים שעשאוה, אולם בעבירה הרי אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, ונמצא שיש רק עשיית העבירה, שזה נעשה על ידי הגוף והנשמה יחד, והוי שניים שעשאוה. ודפח"ח. והובא בספר הנפלא "תפארת בנים" שהוציא אאמו"ר הגה"ח רבי אלחנן שליט"א, לזכרו הטהור, (עמוד פ"ט). ע"ש.

ויש להוסיף עוד לתרץ ההערה האיך מקבלים שכר על המצוות, ע"פ מה שכתב בשו"ת "שבט הקהתי", להגאון הגדול רבי שמאי קהת הכהן גראס שליט"א (ח"ב סימן נ"ז), ששני לוויים שנוטלים ידי הכהן לפני ברכת כהנים, שניהם מקבלים שכר. כי במצוה לא

עז ————— **קונטרס בר יוחאי יסוד עולם**

אומרים שניים שעשאוה פטורים, אלא שפיר נחשב עשייה לשניהם, וכמו שכתב בשו"ת "באר יצחק" סימן י"ד, ע"ש. ולפי זה אתי שפיר שמקבלים שכר על המצוות אע"פ שהיו כשניים שעשאוה.

אולם בשו"ת "האלף לך שלמה" סימן שע"ב, (וע"ע מה שכתב בזה בספר הנפלא "חיי משה" להגאון רבי משה מנדל שקלארש שליט"א סימן קכ"ח סעיף ו'), סובר שגם במצוה אמרין שניים שעשאוה פטורים, ולא נחשב עשייה. ע"ש. ואם כן נצטרך לתרץ השאלה האין מקבלים שכר על המצוות, כמו שתירץ לעיל אא"ז הגאון רבי גמליאל זיע"א.

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

הרה"ג שרון שמאע שליט"א
טבריה

השלום וברכה
שמח ליבי על הקונטרס הנפלא על רשב"י.
ואוסיף דבר נוסף על עניין שהיו במערה י"ג שנים.

כידוע אחד בגימטריא הוא 13, וזה אשר תיקן רשב"י במערה במשך 13 שנים שבהם חיבר את ספר הזוהר, שכידוע בעזרתו יצאו מהגלות ויתוקן העולם ואז ממילא יהיה השם אחד ושמו אחד.

כל טוב וחזק ואמץ על הקונטרס
שרון שמאע

הרה"ג דוד אריה שלזינגר שליט"א

מח"ס "ארץ דשא" על מ"ב

בענין לשורר השיר "זה היום ל"ג לעומר" לפני ספירת העומר, הבאתם גם בגליון מרי"ח ניחוח פרשת אמור בשם בעמ"ח אבני דרך שליט"א.

אנסה ג"כ להשיב על כמה מן שאלותיכם.

(א) י"ל שלא ברחו ביחד כדי שלא יתפסו אותם.

(ב) י"ל שהיתה מערה צרה לאדם אחד ובה התחבאו שניהם, וכך יש לפרש כל תיבות "חדא" דשם.

(ג) כיון שהיו צריכים לזכות בסתרי תורה היו מוכרחים ללמוד מתוך הדחק וכמו רב חנינא.

(ו) למדו שם סתרי תורה ומזה נעשה תיקוני זהר, ולא קשה הרי ספר זה היו יכולים ללמוד בחודש אחד, כי לא הכל נכתב, וכדוגמת תורה שבכתב שלמד משה רבינו מ' יום עם כל מה שעתיד תלמיד לחדש.

(ז) לכאורה היה בא פעם ביום ופעם בלילה וביניהם חזרו על דבריו.

(ט) אף שנברא שם חרוב ומעיין ועוברי אורח היו צריכים לברר הדבר, אפילו הכי לא נתגלה להם.

ב. א"ה ריחמ"א: זו התשובה ששלח לי כבוד הרה"ג אלחנן נפתלי פרינץ שליט"א, וז"ל: אדם ששר בתוך פיוט לפני שספר ספירת העומר ביום ל"ג בעומר, אומר כך בפיוט: "זה היום ל"ג בעומר", האם נחשב שכבר ספר והפסיד את הברכה או יכול לספור באותו היום בברכה בכל זאת.
לענ"ד לא הפסיד את הברכה באותו היום, שכן כוונתו לומר שהיום הוא יום מיוחד כעין יו"ט, וכבר כתב בכף החיים (תפט, סק"ל) "זה שלא היתה כוונתו לומר חשבון כלל, אלא לומר שהוא יו"ט ושלא יאמר וידוי יכול לחזור ולברך". ובייחוד אם מכוון שלא לצאת בזה, שכבר כתב המשנה ברורה (תפט, סקכ"ב): "לחזור ולמנות בברכה - שכבר יצא בזה ידי ספירה למ"ד מצות א"צ כונה, ואף דאנן קי"ל דצריכות כונה, וזה הלא לא כיוון לצאת בזה ידי מצוה, לענין ברכה צריך להחמיר ולחוש להך דעה ולא יברך על הספירה שימנה אח"כ. ויש עוד עצה שיכוין בפירוש שלא לצאת בזה ידי ספירה", וכ"כ בערוך השלחן (תפט, ג).
וע"ע באריכות בזה בספר ספירת העומר לגר"צ כהן (ח, ד ובהערה ח).
אולם אם לא כיוון באמירתו שלא לצאת ידי חובת הספירה, אזי יבקש מחבירו שיספור בקול ויכוון מספק להוציא בספירה (והוא עצמו יספור בלא ברכה. ולמחר ימשיך כדרכו).

ג. א"ה ריחמ"א: שלח לי ידידי היקר הרה"ג ישראל רפאל שליט"א (עפולה), וז"ל: ראוי רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק. הוד שבהוד כנגד ההודאה, שמתוך שפלותו, ב"תניא" מובא שאור עליון מתגלה במדרגה תחתונה, ולכן בשעת הדחק, עכ"ל.

עט ————— **קונטרס בר יוחאי יסוד עולם**

מה ששאלתם היכן יש גירסא "במערות" צורים בלשון רבים, כן הוא בספר אמרי בינה (פראג שע"א) וכלשון הקרא ישעיה ב' י"ט.

דוד אריה שלזינגר
מח"ס "ארץ דשא" על מ"ב

**בענין בחורה שנדרה לתרום ח"י רוטל כפול 5 פעמים ולא היתה כוונתה
למידה רוטל אלא לבקבוקים כמה צריכה לתת, ומה שכתבו לי ת"ח על זה**

ריחמ"א ס"ט
עורך ומחבר גליון "מרי"ח ניהוח"
עפולה

נשאלתי ע"י בחורה שנדרה שאם תמצא זיווג תתרום ח"י רוטל כפול 5 פעמים. ואמרה
זאת כי חשבה ש-ח"י רוטל הוא 18 בקבוקים והתכוונה לקנות את המשקה
הזול ביותר של השתייה שיש ולחלק אותה בציון הרשב"י ביום ההילולא. אך אחר כך
שמעה ש-ח"י רוטל הוא 54 ליטר. ושואלת כמה היא צריכה להביא, האם 18 בקבוקים
כפול 5 או 54 ליטר כפול חמש.

ובאמת בררתי ואמר לי ידידי היקר רבי מרדכי אלמקייס שרוטל הוא 3 ליטר. וכן ידידי
היקר רבי כפיר ברוך מבורך דדון אמר שח"י רוטל הוא 54 ליטר וסימנך "נצבו
כמו נ"ד נוזלים".

ואמרתי לעצמי שקודם כל צריך לברר את מקור הסגולה ואז לראות איך ומה לעשות
בענין זה. והנה כעת כתבתי זאת לי למזכרת ובלי נדר שבוע הבא נדבר מזה.
יש כמה וכמה מקורות לזה לכאן ולכאן, יש דעות בעד ויש דעות נגד.

וכן צריך לברר למה הסגולה מועילה.

וכעת אמרתי לתת לקוראים היקרים להגיב ולהוסיף ואני אביא בלי נדר מענין זה שבוע הבא. וכעת הזמן דחוק ואין בידי כעת זמן לכתוב.

וזכות הרשב"י יגן עלינו ועל כל ישראל אכ"ר.
ריחמ"א ס"ט

הרה"ג דוד אריה שלזינגר שליט"א
מח"ס "ארץ דשא" על מ"ב

לכבוד הגאון הגדול ר' ריחמ"א שליט"א
מחבר גליוני "מרי"ח ניחוח" לפרסם כל חידושי תורה דרבים.

סגולת ח"י רוטל היתה בזמנם שזה היתה מידתם "רוטל" ולכן בזמנינו יש ליתן ח"י ליטר, אולם לפי שכך יצא מפי הצדיקים מקפידים על שיעור של רוטל, ועכ"פ הוי כנדרי שגגות.

ותזכו לכל הברכות שברך משה רבינו ע"ה וכו' ובקרוב נזכה לחג העצרת בבנין בית המקדש.

דוד אריה שלזינגר
מח"ס "ארץ דשא" על מ"ב

ד. א"ה ריחמ"א: לצערי הרב לעת עתה לא זכיתי לכתוב על ענין זה, אך יש לציין כי בלוח דבר בעתו של שנת תשס"ז בתאריך ח"י אייר ל"ג בעומר וכן בלוח דבר בעתו של שנת תשס"ח ח"י באייר ל"ג בעומר, הביא הרה"ג מרדכי גנוט שליט"א אסופה גדולה על ענין זה עיין שם. וכן עיין בלוח דבר בעתו של שנת תשע"ב ח"י אייר ל"ג בעומר (עמ' 941-942) וכן בלוח דבר בעתו לשנת תשע"ג ח"י אייר ל"ג בעומר (עמ' 982-984) מה שכתב בזה, והדברים של שנים תשע"ב תשע"ג כפולים. ואציין כאן רק איזה חידוש אחד שהביא שם ומצא חן בעיני וז"ל: אחד ממקובלי דורינו שליט"א (אמר): "כדאי ורצוי ללמוד [וללמד, כלומר, להשקות ברוחניות] ח"י דפי זוהר, שבדאי כוחם יפה כח"י רוטל משקה". (הרה"ח ראובן שמואלי זצ"ל (ב"ב). [נלב"ע בט"ז בתמוז תשע"ב]). עוד הביא שם עצה נוספת שהיא כח"י רוטל ללמוד ח"י אמרות של רשב"י (זוה מתאים גם לנשים וטף). א"ה ריחמ"א: ואוסיף גם אני הקטן אולי כסגולה לספר ח"י סיפורים מרשב"י זיע"א. כי ידוע מהבעש"ט זיע"א שסיפורי צדיקים הוא כמעשה מרכבה.

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א
מח"ס "ויכתוב מרדכי", "זכרון אפרים", "דניאל איש חמודות"
נתיבות

לידידי היקר הגה"צ רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
שלום וברכה וכט"ס!

בענין הח"י רוטל שכתבתם שבוע שעבר אני מצרף מה שהובא בשם הרה"ג מרדכי אליהו זיע"א.

תוכן השאלה: אשמח לדעת מה מקור המנהג שנתפשט לאחרונה בשם ח"י רוטל? מהי דעתו של מו"ר מרן הראשון לציון המקובל האלוקי הרב מרדכי אליהו זיע"א בענין?

תוכן התשובה: בספר דברי מרדכי של מורנו ורבנו המקובל האלוקי, אביהם של ישראל, מרן הרב מרדכי אליהו זיע"א, בעמוד רס"ז בפירוש לחומש ויקרא, נדרש הרב לשאלה זו, וכך ענה: "אין לזה שום יסוד, לא בזוהר, ולא בבן איש חי, ואיני יודע שום מקור לזה. עדיף לחלק שם עוגות, שתייה- כוס תה או קפה, סודה או קולה, במקום ח"י רוטל יין. ומי שנותן- לא יגביל עצמו לשיעור ח"י רוטל, אלא יתן כמה שיותר, לכל מי שצמא". יהי רצון שזכותו של רבי שמעון בר יוחאי תעמוד לכל בית ישראל, אמן. [התשובה התקבלה מהרב שלמה בן אליהובתאריך י"ח אייר תשע"ד].

בברכה
מרדכי אלמקייס

הרה"ג אליעזר הכהן רבינוביץ
מח"ס חינוך הבנים כהלכתו
בית שמש

לכבוד ידידי הרה"ג ריח"מ אביחצירא שליט"א
עורך ומחבר גליון "מרי"ח ניהוח"
אחדשה"ט

בדבר שאלתו בגליון האחרון בנערה אחת שנדרה שאם תמצא זיווג תתרום ח"י רוטל כפול 5 פעמים. ואמרה זאת כי חשבה ש-ח"י רוטל הוא 18 בקבוקים והתכוונה לקנות את המשקה הזול ביותר של השתיה שיש ולחלק אותה בציון הרשב"י ביום ההילולא. אך אחר כך שמעה ש-ח"י רוטל הוא 54 ליטר. ושואלת כמה היא צריכה להביא האם 18 בקבוקים כפול 5 או 54 ליטר כפול חמש.

לענ"ד נראה כי די לה ליתן 5 פעמים 18 בקבוקים שהם 90 בקבוקים.

והמקור לזה הוא מהא דאיתא בשו"ע שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדרים סימן ר"ח (סעיף א') וז"ל: סתם נדרים להחמיר. כיצד, אמר פירות אלו כבשר מליח או כ"יין נסך, שיש במשמעו מליח של קדשים או יין נסך לשמים שהוא נדר, שהרי הוא מתפיס בדבר הנדור, ויש עוד במשמעו בשר מליח ויין נסך לעו"ג שאינו נדר, שהרי הוא מתפיס בדבר האסור, אנו תולין אותו להחמיר. ואם הוא אומר שדעתו כבשר מליח ויין נסך של עבודת כוכבים, נאמן ואין צריך שאלה, ואפילו הוא עם הארץ (עכ"ל).

וה"נ בנידון דידן נאמנת לומר שנתכוונה לבקבוקים כי היתה סבורה שזהו הכוונה רוטל.

ואף שכתב השו"ע שם בהמשך: ואם רוב אנשי המקום קורים לבשר מליח של קדשים בשר מליח סתם, וליין נסך לשמים יין סתם, אינו נאמן. — מ"מ בנידון דידן ישנם הרבה בנ"א מהמון העם ובפרט נשים שאינם יודעים מהו הכוונה רוטל, אלא שרוב הנודרים כוונתם כפי מה שיתברר להם אח"כ כמה הוא ח"י רוטל, אבל הכא כיון שאומרת להדיא למה נתכוונה הרי היא נאמנת.

עוד כתב השו"ע שם (סעיף ב'): נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים (פירוש רשת שצדין בה דגים בים), בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות מלכים, הרי עצמי קרבן, ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי להיות נודר בו. קונם אשתי נהנית לי, ואמר לא נדרתי אלא מאשתי הראשונה שגרשתי, אם הוא תלמיד חכם נאמן ואינו צריך התרה, ואם הוא עם הארץ, צריך שאלה, שלא ינהגו קלות ראש בנדרים וכו'. — ונראה כי חומרא זו היא דווקא התם שאין חל נדרו כלל לפי פירושו ומשו"ה יש חשש של קלות ראש, משא"כ הכא דסו"ס חל נדרה וחייבת ליתן 90 בקבוקים אין חשש זה ופשוט.

והנ אמת כי מי שנדר ח"י רוטל ולא ידע כמה הוא, והיתה כוונתו לברר כמה הוא, אז אעפ"י שנתברר לו אח"כ שהוא סכום גדול מאד, אין זה נדר טעות, אלא שזהו פתח להתיר נדרו שאילו היה יודע שכך וכך הוא ח"י רוטל לא היה נודר, והרי זה דומה למה שנתחייב לתרום ס"ת או חפץ אחר לבית הכנסת, ושוב טען שלא ידע כמה שויו שאין זה נדר טעות, אלא שלפעמים אפשר להתיר נדרו בפתח הזה.

משא"כ הכא שהיתה סבורה שרוטל הכוונה לבקבוק, חל הנדר לפי כוונתה, אך אם תאמר שנתכוונה דוקא ליתן בשביל הסגולה של ח"י רוטל, שוב יש פתח להתיר נדרה, אבל אין הנדר בטל מחמת כן, וגם אין זה פתח מעליא, דסו"ס בשיעור שהבטיחה יש יותר מח"י רוטל, והבן.

החותם בברכה
אליעזר הכהן רבינוביץ
מח"ס חינוך הבנים כהלכתו
בית שמש

**מכתב שכתבתי לידידי היקר רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א
על ענין החשתטחות בקברו של שמעון הצדיק ביום ל"ג בעומר
והוספות רבות על טעם הענין מעוד הרבה ת"ח**

ריחמ"א ס"ט

עורך גליון "מרי"ח ניהוח"

לכבוד ידידי היקר החשוב והנעלה, לשם ולתהילה, כש"ת הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחבר הספרים היקרים "כרם יוסף" ומו"ל הגליון התורני החשוב "אשכול יוסף"
כן ירבה וכן יפרוץ אכ"ר
שלום וברכה וכט"ס!
אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה!

כת"ר שאל בהאי לישנא: בדבר המנהג הנודע לעלות בל"ג בעומר לציון שמעון הצדיק
בירושלים:

מה הקשר והסיבה להשתטחות על קברו של שמעון הצדיק בל"ג בעומר?

הנה ידוע מנהג זה שעם ישראל קדושים ביום ל"ג בעומר עולים ומשתטחים על קברו
של ציס"ע רשב"י זי"ע ועיכ"א, וכן נוהגים לעשות בקברו חלאקה לילדים שהגיעו
לגיל שלוש שנים. וכל זאת עפ"י המבואר בשער הכוונות בשם מורנו רבי חיים ויטאל
זיע"א, במה שהיה מנהגו של מורנו ורבנו האר"י זיע"א לעשות חלאקה לבנו ביום הילולת
רשב"י כשהגיע לגיל שלוש שנים. עיי"ש.

ומצאתי בספר ג"ל פנינים (ירושלים תשנ"ו) על עניני ל"ג בעומר (ויישר כח למורי ורבי
רבי אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א אב"ד כפר גדעון שנתנו לי במתנה לפני כמה
שנים), שכתב שם (בפרק שמיני אות ו' עמ' 81), וז"ל: יש שנהגו [בפרט אנשי ירושלים]
לספר את בניהם אצל הציונים הקדושים של שמעון הצדיק ושמואל הנביא. עכ"ל.

ואמרת לעצמי בס"ד, לומר טעם למה נהגו לספר את הבנים דווקא בציונים של אלו
הצדיקים שמואל הנביא ושמעון הצדיק.

הנה לגבי שמואל הנביא מובא בנביא שאמו חנה ע"ה אמרה: "ותדר נדר ותאמר יהוה
צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך
זרע אנשים ונתתיו ליהוה כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו".

ופירש במצודת דוד ד"ה ומורה וכו', וז"ל: יהיה נזיר עד עולם, לבל יתגלח וכדין הנזיר,
עכ"ל.

ובמצודת ציון פירש ד"ה מורה, וז"ל: תער, וכן בשמשון (שופטים יג ה') ומורה לא יעלה, עכ"ל.

וברלב"ג פירש, וז"ל: והנה נדרה חנה נדר לה' שאם יראה בעניה ויתן לה זרע אנשים רוצה לומר הזרע המתהווה מן האנשים, והוא שיהיה לה ולד, תתנו לה' כל ימי חייו. רוצה לומר שיהיה תמיד לעבודת הש"י עד יום מותו, ותער לא יעלה על ראשו לגלח שער, כי יהיה נזיר וקדש לה' אם יהיה ראוי לזה, רוצה לומר אם היה זכר. ובכאן רמז שהנזיר מן התגלחת כל דיני נזירות חלין עליו, כי היא לא נדרה רק מן התגלחת ושתקה משאר דיני נזירות. או יהיה הרצון באמרה זרע אנשים בן זכר, וזה כי זרע האנשים כשלא ישתנה מזרע הנקבה יהיה הולד זכר, וכשישנהו זרע הנקבה תהיה נקבה כמו שהתבאר בחכמה הטבעית, עכ"ל.

ובמלבי"ם פירש, וז"ל: ותדר נדר, שקבלה על עצמה נדר שזה מועיל בעת צרה כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה. ותאמר, בקשה ג' דברים: א. שיראה בעניה וצרתה, ועל זה אמר אם ראה תראה בעני אמתך. ב. שיזכור זכויותיה וצדקתה, ועל זה אמר וזכרתני, והזכירה הוא שיזכרנה עתה לתת לה בן, ולא תשכח הוא בל ישכחנה גם אחר זה שתלד עוד בנים ובנות ושיחיו, ויפה אמרו חכמינו זכרונם לברכה וזכרתני בזכרים ואל תשכח בנקבות. ג. ונתתה לאמתך זרע אנשים, שיהיה זרע חשוב לעמוד לשרת לפני ה' לא בעל מום וכדומה הבלתי ראוי לעמוד בהיכל מלך. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה זרע אנשים גבר בגוברין, זרע שמובלע בין אנשים לא ארוך ולא גוי, ועוד כמה דרשות, אז מקבלת על עצמה בנדר ונתתיו לה' כל ימי חייו, שהגם שכל הלויים היו מוכנים לשרת, יהיה בו שני הבדלים, א. שהלויים היו פונים לפעמים גם לעסקיהם והוא יהיה רק לה', ודבר אין לו עם עסקי העולם. ב. שהלוי לא עבד רק מבן חמש ועשרים שנה, והוא יהיה לה' כל ימי חייו. ג. ומורה לא יעלה על ראשו, אם כמאן דאמר שנדרתו בנזירות שהיא קדושה נוספת על קדושת הלוי, אם כמאן דאמר זו מורא בשר ודם, שיתמיד ביראת ה' כל היום עד לא יצויר בלבו יראה מדבר זולתו, כמ"ש החסיד בושתי מיראת אלהי שאירא זולתו, כי הירא מדבר גדול לא יפנה לבבו בעת ההוא ליראה קטנה, עכ"ל.

ומכל הנ"ל רואים אנו כי שמואל הנביא נזיר היה לה' ואסור הוא בתגלחת הראש, כי כן אמרה ונדרה אמו לה' יתברך אם תזכה לבן.

ועוד מובא בנביא (שם) "וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והבאתיו ונראה את פני יהוה וישב שם עד עולם". ופירש רש"י ד"ה עד יגמל, לסוף כ"ב (ספרים אחרים: כ"ד) חדשים, שכך זמן תינוק לינק, עכ"ל. ורואים אנו שלא הביאה את שמואל הנביא לבית ה' עד שגמלה אותו, ורק אחר כך הביאה אותו לבית ה', וכמבואר בנביא שבאו עם קרבנות וכו' עיי"ש.

וידוע שיש הרבה מעמך בית ישראל שנודרים נדר שאם יתן להם ה' יתברך בן יביאו אותו לעשות את התספורת הראשונה בקבר שמואל הנביא, כי כן עשתה אמו הקדישה אותו לה'. וכן יש לשמואל הנביא קשר לשערות כי נזיר הוא. על כן יצא מנהג זה להביא את הילדים לקבר שמואל הנביא לתספורת ראשונה, ועושים זאת דווקא ביום ל"ג בעומר כי הוא יום שנהוגים לעשות תספורת לילדים הגמולים ביום זה, עפ"י מנהג האר"י ז"ל בשער הכוונות.

ולגבי קבר שמעון הצדיק שהולכים להשתטח על קברו ביום ל"ג בעומר, כי יש קשר בין שמעון הצדיק והתספורת של הנערים, וכמובא בגמ' בנדרים (ט ע"ב) וז"ל הגמ': דתניא אמר (רבי) שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד. פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים. מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו בני כמוך ירבו נזירי בישראל, עליך הכתוב אומר {במדבר ו-ב} איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה', עכ"ל הגמ'.

ומובא בספר גלגולי נשמות לרמ"ע מפאנו זיע"א, וז"ל: אבשלום בא באדם נזיר הנזכר בנדרים פרק קמא (ט ע"ב), תניא אמר (רבי) שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר [טמא] אלא (פעם) אחד [פעם אחת], בא אדם אחד [נזיר] מן הדרום (ונזיר היה), וראיתיו [שהוא] יפה עיניים וטוב רואי כו'. הוא תיקונו של אבשלום, שם היה שערו סיבה כי נתגאה בשערו (סוטה י ע"ב), והיה נזיר כדאיתא בנזיר (ד ע"ב), והבחור הלז היה נזיר לגלחם לשמים, וכאן בשערות היה תיקונו בסוד שערות אדם הראשון, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: הרי לנו מכל הנ"ל שיש קשר בין שמעון הצדיק לענין גילוח השערות, והיינו שסגולת המקום שמגלחים ילד שילמד ויפנים שאסור להתגאות ע"י השערות.

ולכן נראה שזהו הטעם להשתטחות בקבר שמעון הצדיק בל"ג בעומר. כנלענ"ד.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

נ"ב: אחר כך ראיתי שהרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א הביא מעוד רבנים טעמים והסברים לזה, ואמרתי כדי שיהיה הענין מושלם אביא את דבריהם, ואלו הם:

הרב יהודה בן דוד - ירושלים

לא לכל מנהג יש מקור, אנשים מחפשים תעסוקה. ומה נמלצו אמרי הרב מימון בספרו חגים ומועדים (עמ' לא) בנידונינו שכתב: ותקנא ירושלים בצפת אחותה הצעירה - ותלך ותתקן גם היא לערוך "הילולא" ביום ל"ג בעומר על קברו של שמעון הצדיק...". עכ"ל. וכל מילה מיותרת.

הרב שרון שמאע - טבריה

כידוע במאה העשרים היה קושי להגיע לקבר רבי שמעון אז הם היו עולים למערת שמעון הצדיק. אבל נראה לי להגיד על דרך רמז שידועה המחלוקת בין רבי ישמעאל הסובר שעבודה עם תורה זו הדרך, ואילו רבי שמעון סובר שלימוד התורה עדיף, שמתוך תורתם מלאכתם מתברכת. הרבה עשו כרבי שמעון ולא עלתה בידם, ואילו הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם.

ונראה שלפי המימרא של שמעון הצדיק שהעולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ומכיוון שהקדים תורה לעבודה אולי סבירא ליה כרבי שמעון בר יוחאי שתורה עדיף, ומתוך כך מלאכתם מתברכת, וכן מצינו שכל זמן שהיה שמעון הצדיק נשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמגיעו כזית - יש אוכלו ושבע, ויש אוכלו ומותיר.

אם כן סבירא ליה לשמעון הצדיק שתורה עדיף כמו רבי שמעון שמתוך כך נשלחה ברכה.

הר' יוסי שבתאי - בני ברק

שמעתי פעם שאומרים ששמעון הצדיק זה ניצוץ של רשב"י, אולי גם באופן סמלי בגלל המערה שיש שם.

הרב אלחנן רפאלי - ביתר

עיקר ההליכה ל"שמעון הצדיק" בל"ג בעומר היא עבור מי שרוצה ולא יכול ללכת למירון, ולא כמו היום שיש ב"ה שפע אוטובוסים גדול וזמין. לפני 80-90 שנה כדי לנסוע למירון היה יום וחצי! ומי שעשה חלאקה בל"ג בעומר ולא הלך למירון, הלך לשמעון הצדיק.

ומצאו לו אסמכתא, ששמעון הצדיק היה מחבב נזירים דקדושה, כמעשה הידוע: אמר (רבי) שמעון הצדיק: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד. פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עיניים וטוב רואי, וקוצותיו סדורות לו

תלתלים. אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה? אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי. הלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם. אמרתי לו: רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רימה ותולעה? העבודה שאגלחך לשמים! מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו. אמרתי לו: בני, כמוך ירבו נזירי בישראל! עליך הכתוב אומר: "איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'". ולכן הלכו אליו בל"ג בעומר.

הרב עבדיאל ישראלי

עפ"י הרשום בזיכרוני, שמעתי מלפני שנים רבות מפי קודשו של כב"ק הדרת ויקרת גדול אדוננו מרן היביע אומר, שאמר ביזדים בין השנים תשנ"ז-תשנ"ט, שאין לילך בל"ג בעומר אצל ציונו המצויינת של אור העולם רשב"י בהיות וכמה בעיות יש שם, הן מכת הערוב והן ביטול תורה באיכות שיש בנסיעה לפניה ולאחריה. ומנהג אנשי ירושלים לילך אצל ציונו של שמעון הצדיק שהוא סמוך ונראה ואין בו ערוב. ואם כ"כ חשקה נפשו ילך לשם ויחזור אל לימודו. [ואם זכרוני אינו בוגד בי, הוסיף שנשמתם מאותו יסוד ובחינה. ואם שגיתי איתי תלין משוגת]. וממש לאחר שנים ספורות ראינו מעשה רב ששלחתי לכת"ר בראשונה.

אגב, מה שנשמע מפי קודשו בשנותיו האחרונות שאפשר לילך על מירון, ורבים תמהים על מה יצא ברא כרעא דאבוהי מורינו הראשל"צ שליט"א במוצש"ק לומר שאין לילך לשם, והרי מרן הד"ר הוא לכל חסידיו שאין בעיה לילך אצל אהל המקובל הגאון חכם בניהו יששכר שמואלי שליט"א. הנה, מי שזוכר את לשונו של מרן (ותלי"ת אכשור דרא וניתן לשמוע היום את אותה הקלטה), הרי שאמר בערך בהאי לישנא: היום ב"ה ידידנו חכם בניהו שליט"א עשה מקום במושב ליד מירון שאין שם מכת ערוב ולכן אפשר לילך על שם. עכת"ד. ואני הענ"י ממעש, הייתי בשנה שעברה במירון וחיפשתי את אותו האוהל הנ"ל, ועליתי דרך המהדרין ולא מצאתי מאומה. וכששאלתי עוברי אורח השיבוני כי הגישה היא מהדרך המרכזית. א"כ נמצא שאין האוהל במושב ליד מירון אלא בהר מירון עצמו סמוך ונראה לציון המצויינת וחבל על דעבדין מקום נורא הוד כזה ולא משתכחין כניסה מדרך המלך מאן מלכי רבנן. ועפ"י צדקו דבריו של הראשל"צ שליט"א.

וכמה צע"ר בנפשי על האמונים עלי תולע אשר חבקו אשפתות ונפלו דייקא בהאי אתרא קדישא. וכמה בחורים סיפרו לי כי תחילת נפילתם היתה ביום נורא הוד שבהוד זה במשעולי ההר הנשקף על פני השדה חקל תפוחין קדישין. ושנה שעברה בבוקרו של יום ל"ג בעומר בדרכי חזרה מהציון אל האוטובוס שמעתי קול קורא בשמי ואבט אחרי וכמעט הייתי נציב מלח בראותי את אחד הבחורים אשר זכיתי לקרב לעודד ולהציל מרדת שחת לבוש בבגדי שרד ויקר, גבותיו מסודרות כאחד הריקים ושפתיו צבועים באודם ולחיו כערוגות הבושם מרוחות במייק-אפ לטשטש את החורין והסדקין.

ניסיתי לדבר על ליבו אך חברת הריקים לא נתנוהו לילך עימדי. וכמה הצטער על כך והכה עצמו שהלך בעצת חטאים. וסיפר לי שכל הלילה הם רקדו דיסקו עם "שירים שחזרו בתשובה", והיתה שתיה כדת ובבישומם רקדו כעגלי מרבק לקול שריקות הקלי'.

והארכת בכל הנ"ל משום שביודעו ובמכירו קא אמינא שידיו רב לו בעניין הצלת נערי ישראל ואף מקושר עם גדולי ומאורי ישראל ובוודאי שבידו להוציא יקר מזולל. ואכמ"ל.

מנאי ידיו עוז

הכו"ח לכבוד נערי ישראל המסולאים בפז

ה. א"ה ריחמ"א: על דברי הרב עבדיאל ישראלי שליט"א הוסיף ידידי הרה"ג אליהו כהן שליט"א, ואמרת להביא כאן את מכתבו בענין העליה למירון מדברי מרן רבנו עובדיה יוסף זיע"א. (יש לציין שהמכתב ארוך יותר אך הבאתי כאן אך ורק את הקשור לענין העליה למירון ולא את שאר הענינים): אודות העליה למירון, ובפרט בדברי ידי"נ הרה"ג עבדיאל ישראלי שליט"א בבירור דעתו של מרן מלכא הראש"ל זיע"א, הנה אמרתי להעתיק את לשונו של מרן זיע"א המובאת במעדני המלך ח"א פי"ג בזה"ל: בל"ג לעומר הסכימו עכשיו דבר טוב, עשו שני שבילים, יש שביל של גברים ויש שביל של נשים, 'לבלתי היות שם ערוב', שלא יהיה ערבוביא. תמיד אני מזהיר שלא ילכו בל"ג לעומר למירון מפני התקלות שיש שם, אינכם יודעים איזה תקלות איומות יש שם. כשהייתי דיין כמה מקרים של אשת איש שבאו לפנינו בשביל שנתחברו יחד, היו באוהל אחד והיה מעשה זימה, והאיש גרש את אשתו בשביל שהלך למירון, לכן כאב לי שהולכים למירון, לא זה הזמן ללכת למירון, מי שרוצה ללכת למירון יש לו את כל השנה כולה, אבל בל"ג לעומר 'באו בה פריצים ויחללוה', כל הערב רב, כל מיני אנשים בלבוש שחצני, לבוש של בגדי פריצות, לכן הייתי כל הזמן נגד זה.

אבל עכשיו תיקנו תקנה טובה שביל מיוחד לגברים ושביל מיוחד לנשים, לא להתערב, רק ללכת כל אחד 'איש על מחנהו ואיש על דגלו', לא לעשות ערבוביא, רק ילך יעשה את המצוה ותיכף יחזור לביתו, לא ישארו שם לשבת, פן יכשלו גם כן בחילול שבת ח"ו.

יש גם כן שוחטים שם ששוחטים כבשים, איני יודע אם מנקרים או לא מנקרים, צריך ניקור, חלב כזית זה כרת כמו שאוכל חמץ בפסח, כמו שאוכל בכיפור רחמנא ליצלן, לכן צריך ליזהר בזה, אם קונים ויש השגחה - טוב, אם אין השגחה אסור לקנות.

צריך ליזהר בכל הדברים כולם, 'כל עמל אדם לפיהו'. יאכל משהו לא כשר, אוי ואבוי לו. מי אמר ששחיטתו טובה? אם יש שחיטה טובה יש אחריות ויש השגחה, זה ענין אחר. אם לא - לא יאכל. הקב"ה יזכנו שלא תצא שום תקלה מתחת ידינו.

צריך לדעת יש דינים, יש הגבלות, זה לא צחוק! כמה אנשים נכשלו בדברים האלה, אפילו בני אדם דתיים! כמה פעמים באו לפנינו לבית הדין זוג להתגרש ולא רצו לומר מה יש להם, הבעל לא רצה לבזות את אשתו, ואחרי שלחצנו עליהם נתברר שנסעו למירון לפני ל"ג בעומר ועשו שם אהלים להיות שם כמה לילות, והיא נאסרה עליו! היו להם שבעה ילדים קטנים, הגדולים נשארו אצל האבא והקטנים לקחה האמא, היה צריך לבצע את ההפרדה על ידי משטרה, היו צעקות עד לב השמים וכולם בוכים, והכל בשביל מעשה אחד!

ובמעדני המלך בחלק ג (פרק ח') מובא שאמר: וכן ההליכה לקברי צדיקים, אם הוא כבר נמצא שם יכנס, אך לילך בכונה לשם אין בזה שום מצוה, כמו שכתב בספר 'שדה הארץ' (ח"ג אה"ע סימן יא) אודות אדם שנדר להשתטח על קברות צדיקים אם יכול לעשות התרה לנדורו, בפרט בזמנם שהתחבורה היתה קשה מאוד, וכדי להגיע לקברות הצדיקים בצפת ברכיבה על חמורים וסוסים היה הדבר לוקח זמן זמנים

המשך למכתב הנ"ל

ריחמ"א ס"ט

עורך ומחבר גליון "מרי"ח ניהוח"

עפולה

שבוע שעבר כתבנו והבאנו כמה וכמה דברים בענין מנהג ההשתטחות על קברו של שמעון הצדיק ביום ל"ג בעומר, לידידי היקר רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א, וכעת ראיתי שפרסם עוד

טובא. והעלה לדינא דאע"פ שאין מתירים נדר של מצוה, זהו דוקא במצוה ממשית עם יסוד מהתורה או מהתלמוד, אך לא מצאנו שום מצוה שאדם ישתטח על קברות צדיקים, ולכן מותר לעשות התרה לנדרו.

ויש אשר בכל פעם שיש להם צרה עולים עם מנין על קברי הצדיקים ומתפללים מנחה וערבית, וכל זה בלי ריח וטעם! איני בא לערער עליהם, אך יש לנו את דברי הפוסקים ולמה נחוש למעשיהם של אחרים. רבי יצחק אלפיה ע"ה התחיל להנהיג ללכת להר הזיתים לעשות סליחות ומנחה, וכל זה מיותר, ובפרט שיש אומרים שהמתפלל מנחה על יד הקברות נקרא לועג לרש. אמנם לגבי אמירת הסליחות אפשר שיש לכך יסוד בגמ' תענית טז ע"א, יוצאים לבית הקברות כדי שיבקשו עלינו מתים רחמים. ואם נזדמן לעבור שם ילך להשתטח על קברו של רבי פינחס בן יאיר או רבי שמעון בר יוחאי וכדו', אך המבטל את זמנו ונוסע למירון וכיו"ב יצא שכרו בהפסדו, כי טוב יום בחצרך מאלף בחרתי, ו'תלמוד תורה כנגד כולם', אם ילמד כפי מה שביכולתו הרי זה עדיף מכל דברים אלה.

האנשים חושבים כי יש בזה סגולה, או שיש נחת רוח לצדיקים שבאים לקבריהם. ובאמת הסגולה הכי גדולה היא ללמוד תורה! כי הם חיינו ואורך ימינו, ומה הנחת רוח אם הולכים למירון בל"ג בעומר ויש שם אנשים ונשים בערבוביא, איזה מצוה יש בזה? הצנועים מושכים את ידיהם לא ילכו כלל, רק בזמנים אחרים שאין שם בני אדם והוא נמצא כבר באזור בלי לבטל תורה, וגם ברכב לומד כפי השגתו - יכול ללכת. אך כשיש ביטול תורה, יצא שכרו בהפסדו.

יש אנשים 'ממרחק תביא לחמה', נוסעים לחוץ לארץ עבור איזה קבר, בשביל מה לעזוב את התנאים הקדושים האלה וללכת עד חו"ל? יש לנו כאן גדולי עולם! בירושלם קבור שמעון הצדיק, צדיק יסוד עולם גדול מכל התנאים, 'ראשונים כמלאכים' אנו כבני אדם, כך אומר רבי יוחנן על עצמו! 'ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים ולא כחמורים של רבי פינחס בן יאיר!' רבי יוחנן היה מגדולי האמוראים, חיבר את התלמוד הירושלמי עם תלמידיו רבי ירמיה, רבי זירא, רבי אבין, רבי אמי, רבי אסי, והוא אומר כן. 'הראשונים כמלאכים' היינו רבי עקיבא בן יוסף, ובנינו לשמעון הצדיק היו ארבע מאות שנה! היתכן לעזוב את שמעון הצדיק וללכת לרב גדול ככל שיהיה בחוץ לארץ? ועוד להשקיע ממון וגוף וגם תורתו בגלות אינה כמו בארץ, לא חבל?

עם כל הכבוד לחסידים, איני פוגע חלילה וחס בכבודם, אך האדם יראה נכוחה את האמת, וכי יש כמו רבי פינחס בן יאיר הקבור בשיפולי בית הקברות בצפת!?, כל חייו הוא לא נהנה משום אדם, וגם אחרי מותו אינו רוצה ליהנות משום אדם, ולכן אם עושים לו מצבה מוצאים למחרת את הכל הרוס גל של אבנים. ושם נמצא קברו של מרן הבית יוסף, רבי משה קורדובירו, רבינו האר"י ועוד גדולי עולם מלפני ארבע מאות שנה! קבר יונתן בן עוזיאל בעמוקה ידוע שיש בו סגולה לאדם שלא זכה לישא אשה, שילך ישתטח על הקבר פעם ושתיים ושלוש והקב"ה יעזרהו למצוא בת זוג ולבנות בית נאמן בישראל. במירון קבור רשב"י אחד מגדולי התנאים, למה ללכת לחוץ לארץ? ילך לצפת או טבריה או ירושלים ושאר גדולי עולם שקבורים בהר הזיתים כמו רבינו חיים בן עטר ושאר גדולים שאנו שותים את מימיהם. עכ"ל ק.

תירוצים של חכמים חוץ ממה שכתבו לו שבוע שעבר ופרסמו. וכעת לשלימות הענין אמרתי להביא עוד תירוצים על זה מאותם חכמים שכתבו.

הרב כפיר ברוך מבורך דדון - מבשרת- ציון ת"ו

חזק ואמץ על הדברים המאירים. שמענו מפי קדשו של הגרב"צ מוצפי שליט"א, בשם המקובלים שהצדיקים ששני שמוותיהם שווים, מחוברים בנשמתם זה עם זה. ולכן רבי שמעון בר יוחאי ושמעון הצדיק, ילפינן שמעון שמעון לגזירה שווה, ונשמותיהם מחוברות זו עם זו. עכ"ד. וזכותם תעמוד לנו ולכל ישראל אחינו.

הרב יהושע כהן - ירושלים - קובץ "יתד המאיר"

ראיתי להעתיק לו מה שהביא בספר לבוש יוסף (שמוחות ח"ב), אודות מנהג התגלחת בציון שמעון הצדיק ותן לחכם ויחכם עוד אודות תגלחת על ציונו של שמעון הצדיק: בספר שבחי ירושלים (הקדמון שנת רפ"ב) כתב שכל מנהג התגלחת במירון על ציונו של רשב"י הוא רמז למה שנוהגים כיום בירושלים לעשות את התגלחת הראשונה והפאות לילד בקברו של שמעון הצדיק. והענין הוא שמצינו בתלמוד (נדרים ט:): אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי קרבן אשם נזיר טמא אלא אחד. פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום שבא להקריב קרבן נזירותו ולגלח שערו, וראיתיו שהוא יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו, בני מה ראית להשחית את שערך הנאה?! אמר לי, רועה הייתי לאבא בעירי, יום אחד הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי מתוך שראיתי במים את צורתי שהיא כל כך נאה, נתגבר עלי יצרי וביקש להביאני לידי מעשים רעים ולטורדני מן העולם, אמרתי לו (כך אמר על עצמו), רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, בגוף שהוא עתיד להיות רימה ותולעה, העבודה (בשבועה) שאגלחך לשמים. כאשר שמע שמעון הצדיק את דבריו עמד ונשקו על ראשו ואמר לו: בני כמון ירבו נזירי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר (במדבר ו' ב') "איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'" - לשם שמים. נמצא ששמעון הצדיק התפעל כל כך מתגלחת שהיא לשם שמים, ולכן גם בתגלחת לילדים שעושים להם פיאות הראש שהוא לשם שמים הולכים על קברו להתברך אצלו.

כיום נתפשט המנהג בארץ ישראל שמי שבאפשרותו לספר את בנו במירון בציונו של התנא רשב"י ביום ההילולא שלו בל"ג בעומר כמנהג האר"י ז"ל, עושה. וגם במשך שאר ימות השנה נוהגים לבוא עם הילד לציונו של שמואל הנביא או לציונו של שמעון הצדיק או לציונו של צדיק אחר. ולמי שלא מסתייע הדבר, אז במקום שמספר את הילד, יצייר במחשבתו את ציון רשב"י או קברו של צדיק אחר, כי במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא (נטעי גבריאל פרק ח').

פיוט מאת אבי מו"ר ועטרת ראשי מזכה הרבים
רבי משה אביחצירא שליט"א

פיוט לכבוד התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי

כוכב זוהר דרך בשמי התורה,
הביא לעולם שמחה ואורה.
גדול הוא בתורת הקבלה,
זיו אורו רום מעלה.

אשרינו, אשרינו בר יוחאי,
תורת חיים נתת לכל חי.
תורה שכתבת באה להאיר,
היא הזוהר שבא להזהיר.

יום שמחה הוא ל"ג בעומר,
נהלל בו, נשיר ונזמר.
לתנא הקדוש בר יוחאי,
אשר החיה נפש כל חי.

רבבות, רבבות מתקבצים,
במעגלים רוקדים ושרים.
סביב מדורות אש התורה,
השארת שמחה גדולה ואורה.

ספר
מרי"ח ניהוח

קונטרס
"נעשה אדם נאמר בעבורך"

ביאורים ובירורים בסוגיא דרשב"י
במסכת שבת דף לג ע"ב ולד ע"א

חברתיו וערכתיו בעזרת
החונן לאדם דעת
רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א
רבי משה אבוחצירא שליט"א

עפולה
שנת התשע"ג

מפתחות

א	סוגיא דרשב"י - שבת ל"ג ע"ב - ל"ד ע"א
ב	פירוש רש"י לסוגיא
ג	מדוע דוקא עם רבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון ארע המעשה
ד	ביאור דברי הרי"ם מגור זיע"א
ה	רבי יהודה ראש המדברים בבחינת "בן ישי בראש"
ו	רבי יהודה בבחינת משיח בן דוד המתקן את הגויים
ז	רשב"י הלוחם עם הקליפה קודם הגאולה
ח	מדוע דייקא שמעון בן יעקב זכה להיות אח"כ רשב"י
ט	דברים המופלאים דאשכחן אצל שמעון בן יעקב
י	מדרגת שמעון בן יעקב נקודת הפקרות נוראה עבור השכינה
יא	כל הלומד סודות התורה הקדושה הולך קצת בדרך גבוהה זו
יב	במכירת יוסף עשה יהודה הפקרות עבור השכינה שלא כדרכו
יג	במכירת יוסף התקשר יהודה בפנימיותו לדרכו של יוסף
יד	סוד דתהילות לאל עליון גואלם
יז	יהודה הלך בדרך ממוצעת בין יוסף לשמעון
יח	ביאור ג' הדרכים בענין הבאת הגאולה
יט	בזכות שמחה רשב"י על מעשי אומה הרשעה זכה לכל המעלות
כ	בענין מה שסיפר רשב"י גנות על מלכות רומי
כא	למה לא שרף רשב"י את מלכות רומי לפני שנכנס למערה
כב	מה היתה טענת רשב"י על יהודה בן גרים והרי לכאורה רצה לפרסם
כג	מה דעת התורה האמיתית בקשר לאומה הרשעה
כד	בענין עונשו של יהודה בן גרים שנעשה גל של עצמות
כה	הטעם שעשה רשב"י את יהודה בן גרים לגל של עצמות
כו	יהודה בן גרים
כז	בענין רבי יוסי שיגלה לציפורי

בענין מאכלו של רשב"י ובנו כשהיו בבית המדרש יח
מדוע אין דין ערלה בעץ החרובין שאכלו רשב"י ובנו יט
בענין עץ החרובין שהיה לרשב"י ובנו במערה כ
בענין האם רשב"י ברך על החרובין והמים שנבראו לו ולבנו כא
מדוע היה מאכלו של רשב"י במערה דוקא חרובין ולא דבר אחר כג
כיצד קיים רשב"י ג' סעודות שבת בהיותו במערה כד
מאמר מאת הרב שמואל ברוך גנוט שליט"א כו

ספר
מריח ניהוח

קונטרס
נעשה
אדם
נאמר
בעבור

קונטרס "נעשה אדם נאמר בעבורך"

תחילה וראש לתועלת והבנת הענין אביא את כל סוגיא דרשב"י המופיעה במסכת שבת (לג ע"ב וריש ל"ד ע"א) ככתבה וכלשונה: ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום? דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתבי יהודה בן גרים גבייהו. פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין - להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמן, גשרים - ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות. אמרו: יהודה שעילה - יתעלה, יוסי ששתק - יגלה לציפורי, שמעון שגינה - יהרג.

אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא. כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי. כי תקיף גזירתא, אמר ליה לבריה: נשים דעתן קלה עליהן, דילמא מצערי לה ומגליא לן. אזלו טשו במערתא. איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא. והוו משלחי מנייהו, והוו יתבי עד צוארייהו בחלא, כולי יומא גרסי, בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו, והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו. איתבו תריסר שני במערתא. אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא, אמר: מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזרתיה? נפקו. חזו אינשי דקא כרבי וזרעי, אמר: מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה! כל מקום שנותנין עיניהן - מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם? חיזרו למערתכם! הדור אזול. איתבו תריסר ירחי שתא. אמרי: משפט רשעים בגיהנם - שנים עשר חדש. יצתה בת קול ואמרה: צאו ממערתכם! נפקו, כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר - הוה מסי רבי שמעון. אמר לו: בני, די לעולם אני ואתה. בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא, ורהיט בין השמשות. אמרו ליה: הני למה לך? - אמר להו: לכבוד שבת. - ותיסגי לך בחד? - חד כנגד (שמות כ, ח) זכור, וחד כנגד (דברים ה, יב) שמור. - אמר ליה לבריה: חזי כמה חביבין מצות על ישראל! יתיב דעתייהו. שמע רבי פנחס בן יאיר חתניה ונפק לאפיה, עייליה לבי בניה הוה קא אריך ליה לבישריה, חזי דהוה ביה פילי בגופיה, הוה קא בכי, וקא נתרו דמעת עיניה וקמצוחא ליה. אמר לו: אוי לי שראיתך בכך! - אמר לו: אשריך שראיתני בכך, שאילמלא לא ראיתני בכך -

לא מצאת בי כך. דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחי קושיא - הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא - הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי.

אמר: הואיל ואיתרחיש ניסא - איזיל אתקין מילתא, דכתיב (בראשית לג, יח) ויבא יעקב שלם ואמר רב: שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו. (שם) ויחן את פני העיר אמר רב: מטבע תיקן להם, ושמאל אמר: שווקים תיקן להם, ורבי יוחנן אמר: מרחצאות תיקן להם. אמר: איכא מילתא דבעי לתקוני? - אמרו ליה: איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה, ואית להו צערא לכהנים לאקופי. אמר: איכא איניש דידע דאיתחזק הכא טהרה? אמר ליה ההוא סבא: כאן קיצץ בן זכאי תורמסי תרומה. עבד איהו נמי הכי, כל היכא דהוה קשי - טהריה, וכל היכא דהוה רפי - צייניה. אמר ההוא סבא: טיהר בן יוחי בית הקברות! - אמר לו: אילמלי (לא) היית עמנו, ואפילו היית עמנו ולא נמנית עמנו - יפה אתה אומר. עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו, יאמרו: זונות מפרכסות זו את זו, תלמידי חכמים לא כל שכן? יהב ביה עיניה, ונח נפשיה. נפק לשוקא, חזייה ליהודה בן גרים, אמר: עדיין יש לזה בעולם? נתן בו עיניו, ועשהו גל של עצמות. עכ"ל הגמ'.

פירוש רש"י לסוגיא

בן גרים: בן גר וגירות היה: **של אומה זו:** רומיים. **שווקין:** סדר מושב שווקי עיירות וחוצותיהן. **וסיפר דבריהם:** לתלמידים או לאביו ואמו ולא להשמיען למלכות ונשמעו על ידו למלכות. **יתעלה:** להיות ראש המדברים. **איברי להו חרובא:** לאכול פירותיו ועינא דמיא לשתות. **בחלא:** בחול שהיו פושטין בגדיהם שלא יבלו ומכסין ערותן בחול. **כרבי:** חורשים. **ועוסקין בחיי שעה:** דאפשר על ידי נכרים והקב"ה הוא מחלק מזון וריוח לעושי רצונו. **משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש:** שנאמר (ישעיה סו) ואשם לא תכבה והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר אף הנדונים בו במשמע מה שבתות למינוי שלהם אף חדשים למינוי שלהן והאי ודאי בפושעי גיהנם משתעי דכתיב לעיל מיניה ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי הכי תני לה בסדר עולם (פ"ז). **די לעולם:** בעוסקי תורה אני ואתה. **תרי מדאני:** חבילות של הדס להריח בשבת. **מדאני:** כמו מעדנות כימה (איוב לח). **אריך:** מתקן ומחליק. **פילי:** בקעים סדקים מחמת החול. **וקמצווחו ליה:** לר' שמעון שהדמעות מלוחין ומכאיבין את המכה בתחלתן. **אתקין מילתא:** כדרך שעשה יעקב כשניצול מיד עשו. **שלם בגופו:**

שנתרפא מצלעתו. **שלם בתורתו:** שלא שכח תלמודו מפני טורח הדרך. **תיקן להם:** דברי חן וחנייה ולי נראה מויקן את חלקת השדה לשון תיקון. **ואית להו צערא לאקופי:** שהיה אותו שוק שהספק בו מקום מעבר העיר לרבים והכהנים לא היו יכולין ליכנס שם מפני טומאה וצריך להקיף דרך אחר ארוך. **איכא דידע דאיתחזק טהרה:** בהאי שוק מימיו שלא היה בית הקברות גמור ולא ניתן לפנותו. **כאן קיצץ בן זכאי:** שתלן ועקרון לאחר גידולן. **תורמסי תרומה:** הצריכות לשמרן בטהרה וגם הוא היה כהן כדאמרין [בתוספתא דפרה] (פ"ג) אם מה שעשו ידי שכחתי. **עבד איהו נמי הכי:** היה מקצץ תורמסין ומשליכן שם ונעשה נס וצף המת במקום שהוא שם וציינו למקום הקבר הכי מפרש בפסיקתא דפרשת העומר ובסדר זרעים ירושלמי. **היית:** במעמד. **ונמנית:** הסכמת לדעתנו להיות מן המנין. **מפרכסות זו את זו:** את שער חברתה להיות נאה. **גל מעצמות:** כמת שנרקב בשרו ונפל מזמן הרבה. **עכ"ל רש"י** על הסוגיא דרשב"י.

מדוע דוקא עם רבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון ארע המעשה

בגמ' שבת (לג ע"ב) איתא, יתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גביהו פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות, ר' יוסי שתק, נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן, גשרים ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג וכו'. **עכ"ל הגמ'.**

בספר "הזכות" להרי"ם מגור זצוק"ל וזיע"א (דף א) כתב וז"ל: למה נקרא תיקוני זוהר, עיין מקדש מלך, ונדחק. ולפע"ד עפ"י מ"ש בגמ' המעשה ר"י ר"י ור"ש, יהודה שעילה יתעלה, ונקרא ראש המדברים בכ"מ, יוסי ששתק יגלה. ר"ש שגינה יהרג כו' וטש למערתא כו', ותמוה הוא למה קראו חכמי הש"ס לר"י ראש כו', ולע"ד חנני ה' הגם שלא ראיתי בספר שאחר התיקון של י' הרוגי מלכות שהיה ניצוצי שבטי י' על מכירת יוסף כמ"ש בזוה"ק, ור"ע ג"כ כו' היו אלה ג' הצדיקים כשמות יהודה ויוסף ושמעון שהיו העיקרים בענין הנ"ל.

ואיתא במדרש בג' מקומות דיבר יהודה לפני אחיו ועשאוהו מלך כו' ושפיר נקרא ראש המדברים כו' וגם יעקב אע"ה מטרף כו' עלית ונתעלה, ואמרו יהודה שעילה יתעלה כו' שכבר תיקן וירד יהודה כו' ונתעלה כמו שאמר הקב"ה למשה לך עלה אחר שאמר רד כו' כשניתקן. ור' יוסי ע"ש יוסף ששתק

כו' שש יוסף ששתק כו' שה' פעמים אמרו עבדך אבינו ושתק כמ"ש במדרש, והיה ההתחלה מהגלות יגלה לצפורי, שצפור מכפר על לשון הרע ולכך נימוקו עמו תמיד כמ"ש וכל כו' ה' מצליח ואמר מעולם לא עבר על דבר חבריו לתקן הפירוד מהשבטים, ור"ש הוא על שם שמעון שגינה כו' שהיה העיקר בהורדת יוסף לבור ורצה שיהרג ולא נגמר כי אם הורד לבור, כן נגזר שיהרג וניצל רק במערה כמו שהיה יוסף י"ב בבור, כן היה י"ב שנים כדאמר שבת ל"ג. (א"ה ריחמ"א: וצ"ע כנגד מה נכנס רשב"י עוד י"ב חודשים למערה עד תשלום י"ג שנה השנה הזאת היא כנגד מה אצל מה שקרה ליוסף הצדיק, וצ"ע).

וכתב בזוה"ק שע"י מכירת יוסף גרמו סתימת אורות וכמ"ש האריז"ל בלק"ת פרשת וישב שגרמו יבש ביסוד הנקרא טוב ע"ש, וגרם יניקה אותם שאינם ראויין שחתם אות למצרים, הכמ"ש האר"י הא לחמא עניא והן הערב רב, ולכך נפלו כ"ד אלף בשיטים משבטו ולא ברכו משה רבינו ביחוד כדי שלא יתפשט לערב רב, רק כללו ביהודה, ולכך אחר מיתת כ"ד אלף תלמידי ר"ע שהיה תיקון להנ"ל כמ"ש אר"י ז"ל עשה רשב"י הזוהר שהוא פתיחת אור התורה אור כי טוב, והתיקונים שלא יתפשט האור לשאינם ראויים שהוא תיקוני זוהר. עכ"ל.

ביאור דברי הרי"ם מגור זיע"א שג' תנאים אלו הם גלגולי יהודה יוסף שמעון בני יעקב אע"ה

אמרתי להביא כאן את מה שראיתי בס"ד להרה"צ יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א בקונטרס "דעה חכמה לנפשך" (ערש"ק פר' וישב תשע"ב ביאורים על מסכת ברכות פרק הרואה עמ' כד- כט אותיות א' -י"ג) והוא ביאור על דברי קודשו של החידושי הרי"ם הנ"ל, ומפני שדבריו יקרים ויש בהם חידושים נשגבים אמרתי כדאי להעתיקם.

א. וזה יצא ראשונה, הנה איתא מהחידושי הרי"ם זי"ע בספר הזכות (על תיקוני הזוהר נדפס אחרי החידושים עה"ת בעמ' פ"א בדפוס חדש) שמחדש ומגלה (וכותב להדיא שחננו השי"ת בגילוי זה אף שלא ראהו בשום ספר) שהתנאים רבי שמעון ור' יהודה ור' יוסי היו בבחינת גלגולים של ג' השבטים הקדושים שמעון ויהודה ויוסף בני יעקב. ועפ"ז מפרש שם את המעשה הידוע דשבת (דף לג ע"ב) דרשב"י שגינה את הרומאים וגזרו להרוג אותו, זה היה בכדי לכפר על שמעון בן יעקב שאמר

◆ קונטרס נעשה אדם נאמר בעבורך ————— ה

על יוסף הצדיק "לכו ונהרגו", וע"כ נגזר על ר"ש להיהרג, ומפני שלמעשה יוסף הצדיק לא נהרג אלא הושלך לבית הסוהר י"ב שנה, ע"כ גם רשב"י לא נהרג אלא הוצרך לברוח מפני הרומאים ולהתבודד במערה שנים עשרה שנים.

וכן ר' יוסי שנגזר עליו לגלות לציפורי מפני ששתק, זה היה בשביל לכפר על שתיקתו של יוסף הצדיק כשאמרו השבטים לפניו "עבדך אבינו" ה' פעמים, וגלה לציפורי לכפר על עוון יוסף הצדיק שהביא דיבת השבטים רעה אל אביו, כדברי הגמ' על ציפורי מצורע שמכפרים על עוון שהציפורין מפטטין וכו', ואמרינן בגמ' (גיטין סז ע"א) על רבי יוסי שנימוקו עמו תמיד, שזה בבחינת יוסף הצדיק שכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, וכן אמר ר' יוסי על עצמו שמימיו לא עבר על דברי חבריו (שבת קיח ע"ב), שזה עשה בכדי לתקן את הפירוד שנפרד מאחיו השבטים.

ור' יהודה שדיבר טוב על הרומאים ונתעלה על ידם להיות ראש המדברים בכל מקום זהו בשכר הדיבור הטוב שדיבר יהודה בן יעקב על יוסף הצדיק (בראשית לז, כו) "מה בצע כי נהרוג את אחינו" וכו', ובזמנו לא קיבל את השכר ע"ז אלא אדרבא הורידוהו אחיו מגדולתו עבור דיבור זה כפרש"י במקרא (בראשית לח, א), וכאן שכבר קיבל העונש על חלק הפגם שבדיבור זה, קיבל שכרו על החלק הטוב שבדיבור זה נתעלה עכשיו להיות ראש המדברים תמורת ההורדה ההיא שהורד מאחיו (וכמו שאמר הש"י למשרע"ה לך עלה אחר שאמר לו מקודם לך רד), עכדה"ק דחידושי הרי"ם.

רבי יהודה ראש המדברים בבחינת "בן ישי בראש"

ב. ועפ"ז יש להוסיף ביאור פנימי בהא דר' יהודה הוא ראש המדברים בכל מקום, שהלא יהודה בן יעקב הוא השורש של מלכות בית דוד, וכדברי הפסוק (בראשית מט, י) "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו" וכו', ולכן צריך הוא להיות בראש המדברים ובבחינת "מי בראש בן ישי בראש", וקודם רבי יהודה לר' יוסי ולר' שמעון, ששניהם היו בבחינת משיח בן יוסף, (ר' יוסי כמרומו בשמו, וכנ"ל מהחידושי הרי"ם שהיה גלגול דיוסף הצדיק, ור' שמעון שגילה סודות התורה הר"ז ג"כ בבחינת תיקון דמשיח בן יוסף וכדאיתא מהגר"א זי"ע שגילוי סודות התורה בבחינת עבודות משיח בן יוסף), ור' יהודה בבחינת משיח בן דוד הוא בראש מעל משיח בן יוסף.

רבי יהודה בבחינת משיח בן דוד המתקן את הגויים

ג. ובזה י"ל גם הא שדיבר ר' יהודה טוב על הרומאים, מכיון דר' יהודה הוא בבחינת משיח בן דוד שיתקן אף את הגויים, כדכתיב בקרא (צפניה ג, ט) "כי אז אהפוך את העמים לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד" ע"כ. שיבח את מעשי הגויים שתקנו שווקים וגשרים וכו', שבאמת לעתיד לבא יתגלה שכל מעשי הגויים הם לצורך ישראל ולצורך תיקון העולם [וכמו שיטענו זאת הגויים בעצמם וכדאיתא בגמ' ריש מסכת ע"ז שיאמרו הגויים לקב"ה שכל מה שעשו היה בשביל ישראל, ומבאר בזה הבריסקער רב שודאי שלא יעיזו לשקר קדם ה', אלא שיתגלה להם אז שזאת האמת, דבאמת כל מה שעשו היה עבור ישראל (וכדברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן תורה כ"א עה"פ בתהלים "אז יאמרו בגויים הגדיל ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות עמנו" שיתגלה לגויים לעתיד שכל גדולתם היתה עבור ישראל. ע"ש באריכות), אלא שהשי"ת יענה לגויים שאף שבאמת כל מה שעשו היה בשביל ישראל, מ"מ זאת פעל ה' והם לא כיונו לזה כלל וממילא אין מגיע להם שכר, שתשלום השכר הוא על הבחירה בטוב בכוונה וברצון].

רשב"י הלוחם עם הקליפה קודם הגאולה

ד. ור' שמעון שגינה את הרומאים שכל כוונתם עבור עצמם, זהו בבחינת משיח בן יוסף שלוחם עם הקליפה קודם הגאולה, ובבחינת "וחרב הוצאת מתערה שלפת נגד צורריך", וכמו שגילה רבינו הבעש"ט הקדוש את דרך "ההכנעה ההבדלה וההמתקה", שא"א לתקן את הגויים אלא בהקדמת הכנעתם מתחילה, ולגלות טומאתם שהם כיוונו בשווקים להושיב בהם זונות וכו', ומבדילים בין הטומאה לטהרה, ורק אח"כ אפשר להמתיקם ולתקנם בבחינת תיקון דמשיח בן דוד שיהפוך את העמים לטוב.

מדוע דייקא שמעון בן יעקב זכה להיות אח"כ רשב"י

ה. ויש להוסיף ביאור פנימי בהא שדוקא שמעון בן יעקב זכה אח"כ להיות רשב"י ולגלות את ספר הזוה"ק שכל הגאולה השלימה תהיה בזכותו כדאיתא (ברעיא מהימנא פר' נשא קכד ע"ב) שבספרא דא יפקון מן גלותא ברחמי. ועיין שם בספר הזכות (הנ"ל) שכיון ששמעון גרם למכירת יוסף, שעל ידה נגרמה סתימת האורות, וכמ"ש האריז"ל בלקו"ת בפרשת וישב שהמכירה גרמה יבשות לספירת היסוד וכו', ונגרמה יניקה לאלו שאינם ראויים, שע"כ נפלו

כ"ד אלף אנשים משבט שמעון בשיטים וכו', וע"כ אחר מיתת כ"ד אלף תלמידי ר"ע, שהיו תיקון לכ"ד אלף דשבט שמעון, חיבר הרשב"י את ספר הזוה"ק שהוא פתיחת אור תורה כי טוב, תמורת סתימת האור דהיסוד שבמכירה, וחיבר גם את תיקוני הזוהר שהם תיקונים שלא יתפשט האור לשאינם ראויים, תמורת מה שגרם מקודם יניקה לאלו שאינם ראויים, עכדה"ק. ולדבריו ספר הזוהר ותיקוני הזוהר הם בבחינת תשובת המשקל לחטא מכירת יוסף.

דברים המופלאים דאשכחן אצל שמעון בן יעקב

ו. אך כל כמה שאפשר להצדיק טפי הצדיק מעיקרא שפיר דמי, וע"כ יש להוסיף ביאור פנימי באופן דלמעליותא טפי בענין גבוה ונשגב זה. דהנה מצינו אצל שמעון בן יעקב דברים מפליאים שלא מובנים בפשטות כגון מה שנשא את דינה אחותו (בראשית רבה פ, יא), והלא אחותו מאמו היא משש עריות שנאסרו גם על בני נח (רמב"ם הלכות מלכים פ"ט ה"ה), וכן מה שלא שאל בעצת יעקב אבינו ע"ה במלחמה נגד שכס שהקפיד יעקב אבינו ע"ה הרבה על זה (כדחזינן שהזכיר לו חטא זה לפני פטירתו, כפירוש רש"י עה"פ "כי באפם הרגו איש), והעולה על כולנה אמירתו "לכו ונהרגהו" על יוסף הצדיק.

מדרגת שמעון בן יעקב נקודת הפקרות נוראה עבור השכינה

ז. והביאור הפנימי בכל זה הוא, ששמעון היה במדרגה שהפקיר עצמו לגמרי עבור השכינה, והיה מוכן לאבד כל עולמו עבור השכינה הקדושה, ולכן לא פחד לרדת לעשות בירורים מסוכנים, שסתם צדיקים מפחדים לרדת לעשות בירורים שיש בהם הרבה ספיקות קשות וזה מאוד מסוכן, ואמנם אם מצליחים בהם עושים בזה תיקון גדול ונורא ומעלים חלקי שכינה הקדושה ממקומות נמוכים שנפלה אליהם, ורק נשמה של צדיק שהפקיר עצמו לגמרי עבור השכינה מרוב אהבתו הפנימית והנסתרת אליה לא מפחד ליכנס לסכנה נוראה שכזאת ולא איכפת לו שאינו יודע באמת אם הוא צודק, שסו"ס אולי יהא לשכינה תועלת ועליה מזה, ובכל דור יש מעט צדיקים שבמדרגה זו.

ושמעון בן יעקב באמת הפסיד בתחילה בחיצוניות הרבה מאוד ללא שיעור, שיעקב אבינו ע"ה ומשה רבנו ע"ה לא רצו לברך את שבט שמעון קודם מותם, וכן נפלו כ"ד אלף אנשים משבטו [ומש"כ רש"י בחומש שלא רצה משה רבנו ע"ה לברך את שבט שמעון בגלל מעשה זמרי בן סלוא נשיא שבט

שמעון, הנה באמת גם מעשה דזמרי בן סלוא ג"כ בבחינת ענין הפנימי הנ"ל שהלך בדרך דשמעון של נקודת הפקרות עבור השכינה, אך טעה טעות כל שהוא מעט, ועיין בזה בספה"ק מי השילוח, וכן יתגלה לעתיד אצל זמרי בן סלוא כשיתגלה היחוד העליון והנורא של "עון מש" במקום "עון שם", ואכמ"ל].

כל הלומד סודות התורה הקדושה הולך קצת בדרך גבוהה זו

ח. אך דייקא שמעון בן יעקב נהיה אח"כ הרשב"י שכל תיקון השכינה באמת על ידו והוא המביא את הגאולה השלימה, שרשב"י מתקן את עוונות כל ישראל והופך אצלם מ"עון שם" ל"עון מש" (ששניהם אותיות שמעון – עיין שיחות הר"ן מ"ד), והתיקון הוא ע"י שמגלה רשב"י סודות התורה שבאמת כל אחד שנכנס ללמוד סודות התורה הולך בזה קצת בדרך ההפקרות עבור השכינה הקדושה, שמכניס את עצמו בקשרי המלחמה עם החיצונים ונכנס קצת לסכנה (עיין הקדמה מהרח"ו לעץ חיים), ואעפ"כ כלל ישראל לומדים מדרך דרשב"י ולומדים תורת הרשב"י עבור אהבת השכינה הקדושה ובה מביאים את הגאולה ברחמים, וזו הליכה קטנה בדרך הרשב"י [ויש בזה דרגות אין סוף וכגון בענין היחודים הגבוהים כמו יחוד הגן להרמח"ל שמזהיר הרמח"ל שאסור למי שאין ראוי לכון ביחוד זה שינזק וכו', ורק מי שכל כוונתו לשמה מותר לו לכון זה, שמי שכוונתו לשמה היינו מי שיש לו הפקרות עבור השכינה, וכנ"ל שזהו סוד הזוהר ודרך הבירורים דרשב"י].

במכירת יוסף עשה יהודה הפקרות עבור השכינה שלא כדרכו

ט. ובאמת כל מה שיהודה בן יעקב זכה להוליד ולברוא אורו של עולם – משיח צדקינו, היה ג"כ בכח ההתקשרות לדרך הגבוהה של שמעון (וכמובן בפשטות דדיבור "מה בצע כי נהרג את אחינו" וגו', שאמר יהודה, היה פועל יוצא מדיבור שמעון בן יעקב שאמר "לכו ונהרגו", דלולא דיבור דשמעון לא היה יהודה אומר למכור את יוסף), והיינו דאף שבפשטות מכירת יוסף ע"י יהודה היתה פגם גדול, שיהודה מכר את יוסף, ועי"ז היתה ליהודה ירידה גדולה מהקדושה בחיצוניות כדכתיב "וירד יהודה מאת אחיו" (בראשית לח, א), אך מאידך גיסא אשכחן דע"י ירידה זו שהורד מאחיו התגלגל הדבר שהוליד את פרץ שורש משיח. והביאור הפנימי בזה דהנה יוסף הצדיק הוא שלימות הקדושה, וכשמכר יהודה את יוסף הר"ז כביכול ירידה מהקדושה, ואז נכנס יהודה לקדושת דרך דשמעון שקיבל ע"ע לעשות הפקרות עבור השכינה והסכים לרדת כביכול מהקדושה כדי לעשות בירורים, ובה זכה

להוליד את אורו של עולם והכל הוא סוד נעלם, שבאמת הכל היה בשלמות הקדושה, שאליבא דאמת היה הכל בבחינת נבואה לשעה ובדביקות וקדושה נוראה, אלא שבחיצוניות היה צריך שיהיה נראה כך כמו ירידה, בסוד ירידת השכינה לעשות בירורים.

במכירת יוסף התקשר יהודה בפנימיותו לדרכו של יוסף

י. וע"י מכירה זו דיהודה ליוסף התקשר יהודה בפנימיות גם לדרכו של יוסף, דיוסף הצדיק כבר מלכתחילה קירב את בני השפחות, שזהו רמז שהיה הולך יוסף הצדיק בדרך זה לרדת ולקרב מקומות השפלים לעלות מהם בירורים, שיוסף הצדיק הולך בדרך רחל דאצילות שיורדת כל לילה לבי"ע להעלות בירורים ממקומות הנמוכים, ויהודה בדרך כלל לא הולך בדרך זה, שיהודה הוא מפרצוף לאה דאצילות שאין יורדת לבי"ע להעלות בירורים, ובמעשה דמכירת יוסף עשה יהודה הפקרות עבור השכינה שלא כדרכו וירד ממדרגתו בבחינת נפילה אל הבי"ע, ועי"ז התקשר ליוסף הצדיק, בבחינת התקשרות ב' המשיחין משיח בן יוסף ומשיח בן דוד שעי"ז זכה להוליד אורו של עולם.

סוד דתהילות לאל עליון גואלם

יא. וזה בסוד הכוונה של "תהלות לאל עליון גואלם", דאיתא בכוונות שמורידים אז אור יסוד דאבא לבי"ע ועושים אז זיווג בפרצופי הבריאה, שזהו בבחינת מה שמכר יהודה את יוסף הצדיק למצרים והוריד יסוד אבא לבי"ע, ואז נעשה הזיווג דיהודה ותמר דבחינת זיווג דקטנות דבריאה והוליד אורו של עולם, והיינו ע"י יוסף יסוד אבא יורד למצרים אל הבי"ע עי"ז עושה אז יהודה זיווג דקטנות דבריאה שמקושר זב"ז ששניהם במקו"א, וזה גורם חימום יחוד דלעתיד שבפנימי פנימיות מיוחדים בזה יחודו של עולם. וכ"ז בסוד המובא מרביז"ל (עיין שבחי הר"ן אות י') בענין הקטנות הנצרך בדרך קודם שנכנסים לאר"י, (ואכמ"ל בביאור כל אלו הסודות).

יהודה הלך בדרך ממוצעת בין יוסף לשמעון

יב. ובזה מובן מה שר' יהודה זכה להיות ראש המדברים בכל מקום, וכשיש מחלוקת ר' שמעון ור' יוסי (שהם בסוד שמעון ויוסף כנ"ל) נגד ר' יהודה הלכה כר' יהודה דוקא, שבפועל משיח צדקינו נולד בגשמיות דוקא מיהודה בן יעקב, ובבחינת הלכה כדברי המכריע, שיהודה בן יעקב הלך בדרך הממוצע בין

שמעון ליוסף, דהנה יוסף הצדיק אין הולך כלל בדרך של ההפקרות, שאף שיוסף הצדיק יורד לעשות בירורים בדרך דפרצוף רחל שיורדת אל הבי"ע לברר בירורים, אף על פי כן אין זה כלל בדרך ההפקרות אלא בדרך היחוד, שיוסף הצדיק אין יוצא כלל מדרך הקדושה ומדרך היחוד, דיוסף הצדיק דבוק לגמרי ביחוד עליון עד שאין אצלו שום ירידה כלל (ואף העשרה טיפות שיצאו מיוסף הצדיק אינם כלל כפשוטו חס ושלום אלא עשרה הבלים רוחניים כדאיתא מהאריז"ל ואין זה כלל פגם אמיתי).

ביאור ג' הדרכים בענין הבאת הגאולה

יג. והנה לפי דרך היחוד דיוסף הצדיק אין כלל לדחוק ולמהר את הקץ להביאה תיכף בכח בדרך יסורים וכו' אלא יש להמתין עבור הגאולה דבדרך המנוחה דוקא (כמש"כ בזה בספר ים החכמה תשס"ח עמ' תקפ"ג), ושמעון שרצה להרוג את יוסף הצדיק היה בסוד עמוק מכל עמוק, וכדאיתא מהר"י סרוג שאם שאל היה מצליח ח"ו להרוג את דוד היה נהיה תיכף הגאולה השלימה, שכשנהיה שבירה הכי גדולה צריך תיכף להיות תיקון השלם, וה"נ שמעון רצה להביא את הגאולה תיכף בסוד אחישנה בדרך הדין הקשה דדיני הבינה הקשים, כמו שסבר לעשות בדורות האחרונים הרה"ק הרמ"מ מרימנוב זי"ע להביא את הגאולה תיכף בדרך זה, ונחלקו עליו שאר הצדיקים זי"ע, [ועיין מש"כ באריכות בביאור ב' הדרכים בים החכמה תשס"ח במאמר קדושה משולשת (עמוד תק"פ)], ויהודה עשה הכרעה בין שמעון ליוסף והלך בדרך הממוצע וקשר ב' הדרכים דבעיתה אחישנה, שהתקשר קצת לדרך דהפקרות דשמעון ומכר את יוסף ובזה גופא הלך גם בדרך דיוסף שיורד לעשות בירורים כנ"ל ועי"ז נתקשרו הנפשות וזכה להוליד עי"ז אורו של עולם (ובמקו"א כתבנו באריכות שאמנם צדיקים זי"ע בכו הרבה לפני השם יתברך שתהא הגאולה דייקא באופן של איחוד בעתה ואחישנה כאחד, ואכמ"ל). עכ"ל הגרי"מ מורגנשטרן שליט"א

בזכות שמחה רשב"י על מעשי אומה הרשעה זכה לכל המעלות

בספר בשבילי התלמוד (על סדר זרעים ומועד, מסכת שבת ל"ג ע"ב) להרה"ג שמחה בונם ליבערמאן זצוק"ל, כתב וז"ל: במעשה דרשב"י דיתבי ר' יהודה [הוא ר"י בר אלעאי ראש המדברים בכל מקום] ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גביהו, פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהם של אומה זו וכו', ר' יוסי שתק, נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן.

◆ קונטרס נעשה אדם נאמר בעבורך ————— יא

נראה שבזה שרשב"י מחה על מה ששבחו מעשיהם של גויים ואמרינן בערכין (יד ע"א) אסור לאדם שיאמר כמה נאה כנעני זה, ובפרט אומה הרשעה שהחריבה את בית מקדשינו. בשכר זה זכה לכל מעלתו הרמה שע"י דבריו הוצרך לברוח למערה ושם למד סתרי תורה ותיקן העולם ופוטרו מן הדין. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: למדנו מדברי קודשו, שכאשר האדם מוחה על רשעותם של הרשעים ולא חושש מפניהם זוכה לכל הטובות שבעולם, וע"י כן מתקדש שם שמים ברבים.

ועיין בספר המידות (ערך טלטול חלק ב' א) לרבי נחמן מברסלב זצוק"ל וזיע"א שכתב וז"ל: על ידי הטלטול זוכין לשם טוב. עכ"ל. ולפי דברי קודשו אפשר לומר שגם זכה רשב"י למעלתו הרמה ושמנו הטוב לדורות עולם ע"י שהיה בגלות י"ג שנים, ועל כן זכה לכל המעלה הנפלאה.

בענין מה שסיפר רשב"י גנות על מלכות רומי

בקונטרס "תורתו מגן לנו" לר"י אוהב ציון שליט"א, פלפל בסימן ד' בטעם מדוע נענש רבי יהודה בן גרים על שנשמעו דבריו למלכות מה שסיפר רשב"י גנות עליהם, וכתב בין הדברים (הובאו מגדולי עולם) שהרי הדברים נשמעו באפי תלתא דהיו שם ר"י ב"ג ר"י ורשב"י, וא"כ מה הטעם שנענש ר"י ב"ג ע"י רשב"י שהפכו לגל של עצמות. ע"ש מה שתירץ בכל זה.

וקשה לי מה הדיון כאן, והרי רשב"י גינה אומות העולם האומה הרומאית, ואין איסור לשון הרע על הגויים, דיצאו מכלל "עמיתך", ועיין בח"ח הלכות לשה"ר (כלל ח' אות ה'). וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, מה הטעם שנענש ר"י ב"ג על ידי רשב"י.

וחשבתי לומר בזה בס"ד הטעם שנענש ר"י ב"ג, דאותם חכמים שישבו באותו מעמד החרימו שלא יאמרו הדברים הללו דלא ישמע למלכות, ומה שישבו ביניהם ודברו בזה היה לצורך לדעת היאך לתת לזה יחס והאיך להורות את העם לנהוג כלפי אותה מלכות. ויתכן דרצו עוד לשבת ביניהם לדבר בדבר זה ואדהכי ואדהכי נשמעו הדברים למלכות. ועל כן נענש ר"י ב"ג ע"י רשב"י שעבר על החרם.

אלא דתירוצ' זה קשה דאין רמז לדבר זה בגמ' שעשו החכמים חרם ביניהם. ואמרתי דיתכן שיש להביא סמך קצת שהיה חרם בין חכמים שלא לספר

דברים הללו שלא ישמעו למלכות ממה שכתב רש"י בגמ' שבת (לג ע"ב) ד"ה וסיפר דבריהם, וז"ל: לתלמידיו או לאביו ואמו ולא להשמיען למלכות ונשמעו על ידו למלכות. עכ"ל. והנה כתב רש"י מפורש "ולא להשמיען למלכות", ואני מבין מזה ממה שכתב רש"י כהאי לישנא משמע שכן היה איסור להשמיען למלכות, ועל כך העניש רשב"י את ר"י ב"ג במה שסיפר את הדברים אם כי לא סיפר למלכות אך הגיע למלכות, וצ"ע.

למה לא שרף רשב"י את מלכות רומי לפני שנכנס למערה

שאל הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, למה לא שרף רשב"י את מלכות רומי לפני שנכנס למערה.

א. מערכת "לדופקי בתשובה" השיבו על השאלה, וז"ל: כן יש לשאול גם על ר"ע ועל משה רבינו במצרים וכו' אלא אין מתנהגים שלא כדרך הטבע סתם.

ב. הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א, השיב וז"ל: גם גדולי עולם שיכלו לעשות ניסים בכל רגע, לא עשו זאת, וכמש"כ בתענית כ' ע"ב דאם עושין לו נס – מנכין לו מזכויותיו. ועי' רש"י תענית כ"ד ע"א ברש"י, שכתב: "משום דמעשה נסים הוא, ואסור לאדם להנות ממעשה נסים". ובהמשך שם הגדיר רש"י את הענין בעוז ותעצומות, כך: "אמר להו מעשה נסים כו' – ובמה דאפשר להתרחק ממעשה נסים – יותר טוב ונכון". וכבר האריכו ביה קמאי, דאדם צריך לילך בד"כ בדרך הטבע, והכל לפי שיקול דעת החכם והצדיק.

ג. הרה"ג זאב זארגער שליט"א (מח"ס וישב משה וש"ס ירושלים), השיב וז"ל: אומה זו מהשמים המליכה (ע"ז י"ט) וא"א לכלותה קודם שהגיע הזמן, ומה ששרף (שבת ל"ג) היו מקומות בודדים.

ד. הרה"ג אלון ארביב שליט"א, השיב וז"ל: ראה אוצר המדרשים (אייזנשטיין) בעניינם של עשרה הרוגי מלכות, "מיד ירד ר"י והגיע לארץ והגיד לחבריו שכבר נגזרה גזרה ונכתב ונחתם, והיו מתאוננים בימין על שנגזרה עליהם גזרה קשה כזאת ושמחים בשמאל על ששקלן הקב"ה בצדקות ובחסידות נגד השבטים". אף כאן רשב"י ידע שזו גזירה, וידוע דבר שבא עם קושי זוכה אח"כ לעוצמות גדולות, ובוודאי הזהר הקדוש שנכתב בצער ובדוחק הביא את האורה לעולם. ודו"ק.

ה. הרה"ג יעקב אמסעל שליט"א עורך ומחבר קובץ "המאור", השיב וז"ל: בזמן האי גזרה נוראה שהראה הקב"ה כבר לאברהם אבינו בברית בה"ב. וראה

יעב"ץ עירובין מ"ג ע"א שהנביאים לא רצו להשתמש בשמות אף להציל עצמם ממיתה כאל"י במדבר וירמ' בבור, וישעי' שכן השתמש לא הועיל לו כיבמות מט: וראה חת"ס סקצ"ח ביאורו בזה.

ו. א"ה ריחמ"א: ונראה לי הטעם הוא מחמת שרשב"י ידע ששיבתו במערה תגלה את י"ג מידות רחמים (וכמובא לעיל) והבין שעדיף גילוי י"ג מידות רחמים מלשרוף את מלכות רומי הרודפים אחריו. ועוד י"ל שלמעלה זו של לכלות את האויבים זכה רק אחרי ישיבת המערה ויהודה בן גרים יוכיח שעשאו גל של עצמות רק אחרי ישיבת המערה ולא קודם לכן. וכן הסכים עימי בתירוץ זה רבי דוד רביבו שליט"א (משגיח דישיבת "יודעי בינה", חדרה).

מה היתה טענת רשב"י על יהודה בן גרים והרי לכאורה רצה לפרסם מה דעת התורה האמיתית בקשר לאומה הרשעה

בספר בשבילי התלמוד (על סדר זרעים ומועד שבת ל"ג ע"ב) להרה"ג שמחה בונם ליבערמאן זצוק"ל, כתב וז"ל: הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות, אמרו יהודה שעילה יתעלה, יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג. רש"י פירש: שלא סיפר הדברים להדיא למלכות אלא סיפר הדברים לתלמידיו או לאביו ואמו ולא להשמיעם למלכות ונשמעו על ידו למלכות. ובתוס' גרים ר' יהודה בן גרים, מדאמרינן במועד קטן (ט ע"א) כי הווי מיפטר ר' יהודה בן גרים ור"ש בן חלפתא מרשב"י א"ל לבריה אנשים הללו אנשי צורה הם זיל גביהו דליברכוך, מכלל דגברא רבא היה.

ולכאורה א"כ למה כשחזר רשב"י וחזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם שהוא לשון טענה, הגם שתוס' כתבו דלא גרסינן עשאו גל של עצמות אלא נח נפשיה, מ"מ גם הלשון עדיין יש לזה בעולם הוא לשון כעס, ובפרט לרש"י שסיפר רק לתלמידיו הרי היה זה בודאי לצורך לימוד דעת רשב"י ומה טענת רשב"י נגדו, וכי מפני שגרם וסיבב בדיבורו את כל הצער והיה שלא בכוונה, אמר עליו כך והיה ראוי לעונש.

ואולי י"ל שאם היה מעביר דבריו בדרך לימוד לחוד לא היה יוצא מכשול כזה כשאר הלכות ולא היו נשמעים למלכות, אך הוא סיפר זאת בדרך חידוש גדול דעת רשב"י ממלא נשמע עד בית המלך.

עוד אפשר שכוונת רשב"י עדיין יש לזה בעולם היינו שיש עדיין מי שמלמד זכות על הרומיים והדבר מחזק כוחם, ואת זאת רצה לבטל ולסלק. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: עוד יש לתרץ בזה שטענת רשב"י על יהודה בן גרים היה שכאשר גדולי ישראל יושבים לדבר ביניהם ואדם אחר שומע את דבריהם אין לך לפרסם את כל מה שגדולי ישראל אמרו כשישבו ביניהם, כי אם היו רוצים לומר זאת לעם לא היו יושבים ביניהם לבדם אלא היו אומרים את זה בריש גלי לכל העם, ואם כן מי הוא אותו אחד שיהיה שופרם של גדולי ישראל ויעביר את דבריהם ללא רשותם.

בענין עונשו של יהודה בן גרים שנעשה גל של עצמות

בגמ' שבת (לד ע"א) איתא, נפק לשוקא (רשב"י) חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות. עכ"ל הגמ'.

ורש"י לעיל (לג ע"ב) ד"ה בן גרים, כתב וז"ל: בן גר וגירות היה. עכ"ל.

התוספות (לג ע"ב) כתבו וז"ל: ה"ג ר"ת הלך רבי יהודה בן גרים וסיפר דברים ונשמעו למלכות ויש ספרים שכתב בהן יהודה (א"ה ריחמ"א: כוונתו בלא רבי) ואין נראה לרבינו תם דאמרינן בפרק קמא דמועד קטן (דף ט.) כי הווי' מיפטר ר' יהודה בן גרים ור"ש בן חלפתא מר' שמעון בן יוחי אמר ליה לבריה אנשים הללו אנשי צורה הם זיל גביהו דליברכוך מכלל דגברא רבה היה ובסוף שמעתא ל"ג גל של עצמות בלשון גנאי אלא נח נפשיה. עכ"ל התוס'. הרי לנו מדברי התוס' שיהודה בן גרים היה גברא רבא, ומיתתו היתה שנתן בו רשב"י עיניו ונח נפשיה ולא נעשה גל של עצמות, דגל של עצמות גנאי הוא.

אמנם לפי רש"י (לד ע"א) ד"ה גל של עצמות כתב, וז"ל: כמת שנרקב בשרו ונפל מזמן הרבה. עכ"ל. וכוונתו שגל עצמות נעשה ר"י ב"ג דיראה שמת מזמן רב. ורבנו הגר"ח זיע"א בספרו המופלא בן יהודע (שבת לד ע"א) כתב בטעם הדבר ובביאור דברי רש"י, וז"ל: ליהודה בן גרים מצאו בשוק במקום דמצויים שם גויים, וחש פן יעשו עלילה עליו ועל יהודים שהיו עומדים סמוכים אליו, לומר אתם הרגתם אותו בבעיטת רגל וכיוצא, כיון שמצאוהו מושלך בינותם, ודרכם של עכו"ם להתעולל עלילות ברשע על היהודים, לכך עשאו גל של עצמות שהוא בעת שנרקב בשרו ונפל מזמן רב, דאז לא יש מקום בזה להתעולל שעתה הרגו אותו כיון שהוא גל של עצמות ואין שם צורת אדם, ונראה לכך הוצרך רש"י לפרש ונפל מזמן הרבה, ודו"ק. עכ"ל.

הרי דרש"י גורס גל של עצמות, ויתכן שלפי זה יש מחלוקת בין רש"י ותוספות, דלדעת רש"י לא היה גברא רבא ולדעת תוס' היה יהודה בן גרים גברא רבה.

ובענף יוסף על העין יעקב (שבת לג ע"א ד"ה הלך יהודה בן גרים וסיפר) כתב, וז"ל: עיין תוספות (א"ה ריחמ"א: הוא תוס' המובא לעיל), ותמהני כי בכל זה לא יתורץ איך נמסר ר"ש להריגה ע"י גברא רבה כיב"ג. ואיך נח נפשיה גברא רבה דכוותיה ע"י שנתן רשב"י עיניו בו. אף אם לא נעשה גל של עצמות. הכזה מות צדיק וגברא רבה. אלא על כרחך יהודה בן גרים זה שמסר את ר"ש על כרחך לא היה התנא הנכבד רבי יהודה בן גרים הנזכר במ"ק. ואיש יהודה הזה היה ראוי למות בדרך גנאי ובזיון כאשר באמת המיתהו ר"ש מיד בצאתו מן המערה כמפורש בגמרא. וזה נקרא באמת יהודה ולא רבי יהודה ככתוב בגמרא. אבל שם מועד קטן (ט ע"א) כתב רבי יהודה בן גרים תני פרשת נדרים ביה רשב"י איפטר מיניה א"ל לבריה כו'. ראינו דר"י ב"ג זה למד אצל רשב"י. וזה היה אחרי צאתו מן המערה, ואת האיש יהודה בן גרים כבר המית ר"ש מיד בצאתו מהמערה כי נפיק לשוקא וחזייה כנ"ל (ספר בן יוחאי) וע"ש שמביא ראה לדבריו הנ"ל. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ועפ"י הנ"ל יש לומר למה העניש רשב"י את יהודה בן גרים ועשהו גל של עצמות, דלכאורה לא היה לו להענישו דהרי מה שאמר רשב"י על המלכות היה באפי תלתא, וכמו שדן בזה בקונטרס "תורתו מגן לנו" סימן ד'. ע"ש. (ועיין לעיל מה שהקשנו על דבריו). אך לפי הנ"ל מובן דאותו יהודה בן גרים לא היה תלמיד רשב"י והיה רשע, וכמו שכתב בעץ יוסף (על העין יעקב שבת לד ע"א ד"ה גל של עצמות) וז"ל: כמת שנרקב בשרו ונפל מזמן הרבה. ובזה מתפרש הכתוב "רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה" (מפרשים). עכ"ל. ועל כן הענישו רשב"י דהבין שמה שסיפר את הדברים אם כי שלא על מנת להשמיען למלכות כוונתו דעל ידי שיספר לתלמידיו או לאביו ואמו יגיעו הדברים למלכות.

ועיין בח"ח הלכות לשון הרע (כלל ח' אות יב) שכתב וז"ל: ודע עוד, דאיסור לשון הרע הוא, אפילו אם מגנה אותו בפני ישראל, וכל שכן אם מגנהו בפני נכרים, דעונו גדול הרבה יותר, כי מלבד שהוא מבזה כבוד ישראל ומחלל כבוד שמים עי"ז, עוד הוא גורם בזה רעה לחברו, כי אם יספר על חברו בפני ישראל גנות, לא יחליט תכף לדבריו, אבל אם יספר על ישראל בפני נכרי, שהישראל הזה הוא רמאי ומאנה לבריות וכיוצא בזה, יחליט תכף לזה ויפרסם דבר זה בפני הכל. ויסוב לו הזק וצער מזה. וכל שכן אם הוא הולך ומלשין על ישראל בפני נכרים, בודאי עונו גדול מנשוא, כי הוא נכנס על ידי זה בכלל המלשינים,

ודינו שוה לאפיקורס והכופרים בתורה ובתחיית המתים, שגיהנם כלה, והם אינם כלים, וכמו ששנינו במסכת ר"ה (יז ע"א) על כן צריך כל איש ישראל לשמור עצמו מזה עד מאוד. ומי שעובר על זה והולך ומלשין על ישראל בפניהם, הרי הוא כאלו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבנו ע"ה, וכמו שנפסק בחו"מ (סימן כו). עכ"ל.

הטעם שעשה רשב"י את יהודה בן גרים לגל של עצמות

הטעם שרשב"י עשה את יב"ג לגל של עצמות, כתב רש"י (שבת לג ע"א) ד"ה גל של עצמות, וז"ל: כמת שנרקב בשרו ונפל מזמן הרבה. עכ"ל. ובבן יהוידע ביאר מה שכתב רש"י "ונפל מזמן הרבה", שאם היה רשב"י הורגו ע"י שנתן בו עיניו והיה נראה כמת עכשיו, היו הגויים מעלילים על היהודים גזירות שהרגו הם את יהודה בן גרים שהיה מקורב למלכות, ועל כן עשו אותו גל של עצמות שנראה כמת מלפני הרבה זמן ועל כן אין מה להתעולל עליהם בעלילות. ע"כ ע"ש כל דבריו.

ובספר "שערים מצויינים בהלכה" (שבת לד ע"א), כתב לבאר את דברי רש"י, וז"ל: אפשר לפרש הא דעשה אותו גל של עצמות דוקא, ולא כסתם מת שמת היום, משום דלהעניש אדם במיתה אין כל כך מעלה, דהרי כתיב גם ענוש לצדיק לא טוב, עיין רש"י לקמן (קמט ע"ב) צדיק המעניש לא טוב, וכל זמן שיש בשר המת יש לו צער, דכתיב אך בשרו עליו יכאב, וכן אמרו לעיל (יג ע"ב) קשה רימה למת כמחט בבשר החי.

עוד הביא (שם) שהתיקון של המת נגמר כשאין שם בשר עוד, ואז נפרדת הנפש מהגוף, אבל לפני כן אין בא לתיקונו (בשם הצ"ח), וזהו דאיתא הכא שעשה אותו גל של עצמות כלומר ענשו במיתה, וגם הביאו מיד לתיקונו הגמור. ע"כ.

א"ה ריחמ"א: ויש להעיר כאן הערה קטנה דהנה בגמ' שלנו הגרסא "ועשהו גל של עצמות", שבפשטות כוונת הגמ' שאת יהודה בן גרים עשה רשב"י גל של עצמות והיינו שהיו רואים רק את עצמותיו ותו לא. וכן פירש רש"י. אלא שרשב"י כתב את הד"ה "גל מעצמות", וצ"ע מדוע שינה מ"גל של עצמות" ל"גל מעצמות", ומה ההבדל בין "גל של עצמות" לבין "גל מעצמות", וצ"ע.

יהודה בן גרים

בגמ' שבת (לג ע"ב) איתא: הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם. ע"ש כל הסיפור בסוגיא דרשב"י. ורש"י ד"ה בן גרים, כתב, וז"ל: בן גר וגירות היה. עכ"ל.

וברש"י ד"ה וסיפר דבריהם, כתב וז"ל: לתלמידיו או לאביו ואמו ולא להשמיען למלכות ונשמעו על ידו למלכות. עכ"ל.

והסתפקתי מאי בעי רש"י באומרו "או לאביו ואמו", והיינו שיב"ג הלך וסיפר את הדברים לאביו ואמו, מה רצונו בזה, והנה רש"י לעיל כתב שיב"ג היה בן גרים והיינו גר וגירות.

ועיין בהגהות יעב"ץ (שם ד"ה הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם) שכתב, וז"ל: נ"ב ראיתי בספר יוחסין שר"י בן גרים היה מאו"א ולפי זה יתכן שנתקיים גיורא עד י' לא תבזי ארמאי קמיה (סנהדרין צד). עכ"ל.

והנה יתכן שמה שכתב רש"י "או לאביו ואמו", כוונתו בזה דר"י בן גרים הוא היה בן של גר וגירות וגיורא עד י' לא תבזי ארמאי קמיה, ורשב"י שסיפר בגנות המלכות לפני יב"ג הלך יב"ג וסיפר לאביו ואמו שהיו גרים, מה שסיפר רשב"י בגנות המלכות, וטבעו של גר שמספרים בגנות הגויים עד י' דרי שנפגעו, ועל כן נראה שלמרות שלא היתה הכוונה לספר זאת למלכות אבל הגיעו הדברים למלכות, כי כנראה הוריו של יב"ג שהיו גרים דברו בזה הרבה מתוך שנפגעו, וע"י כך הגיע למלכות הדברים שספרו. (ועיין בקונטרס "תורתו מגן לנו" סימן ב' לר"י אוהב ציון שליט"א מה שתירץ האיך לא חשש רשב"י לדבר בגנות העכו"ם בפני גר. ע"ש).

בענין רבי יוסי שיגלה לציפורי

בשבת (לג ע"א) איתא: אמרו יהודה שעילה יתעלה, יוסי ששתק יגלה לציפורי". עכ"ל הגמ'. ונ"ל בס"ד הטעם שהגלתה המלכות את רבי יוסי לציפורי דוקא, דהנה רבי יוסי ששתק ולא דיבר לא בגנות ולא בשבח המלכות, והנה המלכות רצתה להעניש אותו בזה שהגלתה אותו דוקא לעיר ציפורי, דציפורי הוא מלשון צפורים, והנה לטהרת המצורע צריך להביא ב' ציפורים, וברש"י פרשת מצורע (יד, ד) כתב וז"ל: פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע (חולין קמ, ערכין טו) שהוא מעשה פטפוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפורים, שמפטטין תמיד בצפצוף קול. עכ"ל.

ועל כן הגלתה המלכות את רבי יוסי למקום ששמו ציפורי שהוא על שם הפטפוט להורות דגם עליו היה לדבר בשבח המלכות, ועל כן מה ששתק עונשו להיות במקום ששמו ציפורי שכל הזמן יזכור על מה גלה.

עוד יש לומר, להיפך, שמה ששתק רבי יוסי מורה שגם הוא באמת רצה לדבר בגנות המלכות אלא שחשש לדבר בגנותה, ועל כן הגלתה אותו המלכות לעיר ציפורי להורות שגם הוא רצה לדבר בגנות המלכות, כמו ציפורי מצורע שבאים על דיבור לשון הרע.

ועוד יש להוסיף בזה בס"ד, דהנה הטעם שהגלו אותו לעיר ציפורי דהשם גורם, והיינו שהשם של העיר יגרום לו לרבי יוסי להיות מעדת המפטפטים, וידבר בשבח המלכות, או בגנותה, ואז ידעו את כוונתו, האם הוא לגנות רצה לדבר או לשבח.

עוד יתכן לומר שהמלכות הגלתה את רבי יוסי לציפורי דוקא, מכיון שהיתה ציפורי תחת שלטונם, ורצו לעקוב אחריו ולראות האם הוא מדבר נגדם או לטובתם.

בענין מאכלו של רשב"י ובנו כשהיו בבית המדרש

בגמ' שבת (לג ע"ב) "אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא, כל יומא הוה מיתי להו דביתהו ריפתא וכוזא וכרכי וכו'. עכ"ל הגמ'.

הנה מאכלו של רשב"י ובנו בהיותם בבית המדרש היה לחם ומים, ואת הלחם כרכו בעשבים ואכלו לחם צר ומים לחץ (עיין בספר "שיעורים בהגדות חז"ל" שבת ח"א סוף עמ' 232).

מה שהיו אוכלים רשב"י ובנו לחם ושתיים מים, הנהגה זו מובנת, דכך כתוב במשנה באבות (פ"ו מ"ד): כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

וצריך טעם מדוע היו כורכים את הלחם בעשבי השדה. ואולי יש לומר שרצו לקיים בהם את קללת אדם הראשון שנתקלל "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך", "וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה", "בזעת אפך תאכל לחם עד שובך אל האדמה" (בראשית ג, יז-ט).

◆ קונטרס נעשה אדם נאמר בעבורך ————— יט

ועיין בפירוש הרא"ש לתורה שכתב וז"ל: "וקוץ ודרדר" גימטריא "דורות", שאין דור שאין בו רשעים וקמים כנגד הצדיקים, אברהם נמרוד, יצחק פלשתים, יעקב עשו, משה דתן ואבירם. עכ"ל.

ואולי יש לומר שזאת היתה כוונתם במה שכרכו את הלחם בעשבים להורות ענין זה שבכל דור ודור יש רשעים שקמים על הצדיקים.

ועוד יש לומר שעש"ב הוא רמז על הרשעים, והיו אוכלים "עשב" לרמוז שלא יתגברו עליהם הרשעים אלא הם על הרשעים.

מדוע אין דין ערלה בעץ החרובין שאכלו רשב"י ובנו

בספר "מרפסין איגרי" (ויקרא, עמ' ריט-רכב) על הפסוק "שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל" (ויקרא יט, כג). כתב להקשות: איתא במסכת שבת (לג ע"ב) מספרת הגמרא, שרבי שמעון בר יוחאי ובנו ניזונו מעץ חרובים שצמח בהגיעם למערה. וקשה: הלא בשלוש השנים הראשונות הפירות אסורים משום ערלה, שנאמר "שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל"?

ותירץ כמה וכמה תירוצים מרבנים שונים:

א. לדעת הרמב"ם (מע"ש י', ה) אילן העולה מאליו ברשות הרבים פטור מערלה. (הגרא"ל שטיינמן והגר"ח קניבסקי).

ב. גם לחולקים על הרמב"ם הנ"ל וסוברים שברה"ר חייב, מ"מ באילן שעולה במקום טרשים שאין דרך בני אדם לזרוע פטור מערלה, וע"כ האילן דרשב"י גדל במקום טרשים. (הרב הנ"ל).

ג. יתכן שאילן זה לא ינק מהאדמה כלל, ובנס עשה פירותיו. ואף אם נאמר שינק מן הקרקע, מאחר שהקרקע לא השתנתה ולא ניתן לזרוע, אין זה נקרא יניקה מן הארץ (דרך אמונה מע"ש י', ו).

ד. אילן שהועבר בגושיו מחו"ל אין בו דין ערלה, וכן אילן דרשב"י הגיע מן השמים מושלם בגושיו וע"כ היה פטור מערלה, והיה כאילן ישן (שם).

ה. אילן דרשב"י נברא בדרך נס ועל נס אין חיוב ערלה, וכן יש להוסיף שערלה היא סוג של טומאה ואין טומאה יורד מן השמים. (הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, ועוד).

ו. יתכן שהאילן נעקר ממקום אחר שהיה נטוע כמה שנים, ובא למערה דרך נס עם גוש אדמה סביבו, ובאופן שהיה ניכר שכבר עברו עליו שנות הערלה. (הרב הנ"ל).

ז. חרובים אינם מאכל אדם ועל כן אין בהם דין ערלה. (הרב משה יחזקאל נר"ו).

ח. בתוספתא (ערלה א, ד) מבואר שאילן שהקדישו ונטעו אינו אסור בערלה, ואילן דרשב"י שנברא בנס הרי הוא כאילן שהקדישו קודם שנטעו, שכן רשב"י ובנו זכו בו מידיו של הקב"ה, ועל כן אין אסור ערלה. (הרב יהונתן וינר).

ט. החרוב נקרא פרי רק משישרשו, (עיין ברכות לו ע"ב וברש"י), וא"כ רשב"י אכל קודם שהיה בגדר פרי, וא"כ לא אסור משום ערלה. (הרב הנ"ל).

א"ה ריחמ"א: אך תירוץ זה קשה דא"כ יוצא שרשב"י אכל וקטף מהפרי רק תקופה מסיומת בשנה. וצ"ע.

י. אילן זה הגיע למערה ונברא שם שנים רבות קודם שהגיע רשב"י ובנו לשם והיה ניכר שכבר עבר עליו שנות ערלה. וע"ש מה שהוסיף. (הרב הנ"ל).

יא. היה מותר להם מטעם פיקוח נפש, שכן לא היה להם מאכל אחר, ואין בזה משום טמטום הלב (ועיין לחת"ס בתורת משה פר' ואתחנן דף טז ע"ב, ומשך חכמה דברים ו, יא, שנחלקו בזה). (הרב הנ"ל).

יב. אין ערלה נוהג אלא בכרם שלם ולא באילן אחד למאן דאמר כרם רבעי [ועיין רש"י סוטה מג ע"ב ד"ה קלא]. (ר' אשר אנשיל שוורץ נר"ו).

יג. א"ה ריחמ"א: עוד עלה בדעתי תירוץ מחודש דיתכן שהיה להם אוכל עד ג' שנים לנטיעת האילן ורק אז הסתפקו ממנו, אבל לא ראיתי לזה רמז באף מקום וכתבתי רק על מנת להגדיל תורה ולהאדירה.

בענין עץ החרובין שהיה לרשב"י ובנו במערה

בגמ' שבת (לג ע"ב) איתא: "אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא". עכ"ל הגמרא.

בקונטרס "תורתו מגן לנו" לר"י אוהב ציון שליט"א פלפל בטעם ההיתר שהיה לרשב"י לאכול מעץ החרובין, ולא חשש לערלה (א"ה ריחמ"א: בג' שנים ראשונות וכן לא חילל את הפירות של נטע רבעי בשנה הרביעית), והביא שם בתוך הדברים דעץ שנברא בנס אין בו דין ערלה כלל וגם אין חייב במעשר, וכו' עיי"ש כל דבריו הנפלאים.

והסתפקתי מה הדין באדם שלקח מהעץ חרובין דרשב"י והביאם לביתו, האם יהיה חייב בתרומות ובמעשרות או שמא לא משום שהוא מעשה ניסים ולא יהיה חייב. והנידון הוא לגבי זמנינו, לו יצויר שנדע שהוא העץ חרובין דרשב"י. וכן מה הדין באדם שלקח ענף מעץ החרובין דרשב"י ונטע מזה עץ נוסף בביתו האם יהיה בזה משום ערלה.

וידידי היקר הרב יקיר שמו שליט"א אמר, שלכאורה צריך תרומות ומעשרות משום מראית עין דהנה פסק השו"ע יו"ד סימן י"ג הלכה ב', וז"ל: השוחט את הבהמה ונמצאת כשרה ומצא בה עובר בן ח' בין חי בין מת או בן ט' מותר באכילה ואינו טעון שחיטה, ואם מצא בה בן ט' חי אם הפריס (פירוש שהלך בפרסותיו על הארץ, ערוך ערך פרס (השני)) על גבי הקרקע טעון שחיטה וכו'. עכ"ל השו"ע. ובט"ז ס"ק ד' וש"ך ס"ק ד' כתבו דשחיטה של בן ט' חי שהפריס על גבי קרקע הוא מדבריהם דלמא אתי לאחלופי בשאר בהמות כשרואין שאוכל אותו בלא שחיטה, דאיתא בש"ס (חולין עה ע"ב) ופוסקים. (א"ה ריחמ"א: הבאתי את לשון הש"ך).

וא"כ לפי הנ"ל יש גם כן לתת תרומות ומעשרות מעץ החרובין דרשב"י משום מראית עין.

בענין האם רשב"י ברך על החרובין והמים שנבראו לו ולבנו בגמ' שבת (לג ע"ב) "איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא". עכ"ל הגמ'.

והסתפקתי האם רשב"י ברך על החרובין בורא פרי העץ ועל המים שהכל נהיה בדברו, או שמא לא ברך דהכל היה מעשה ניסים, ועל מעשה ניסים אין לברך.

והנה בגמ' ברכות (לה ע"א) ת"ר אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל (פרש"י ד"ה מעל – כנהנה מן ההקדש דכתיב לה' הארץ ומלואה כדאמרינן לקמן) מאי תקנתיה ילך אצל חכם מאי עביד ליה הא עביד ליה איסורא. אלא אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה, אמר רבי יהודה אמר שמואל כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים שנאמר "לה' הארץ ומלואה".

רבי לוי רמי כתיב "לה' הארץ ומלואה" וכתוב "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה (פרש"י ד"ה לאחר ברכה – הרי היא לבני אדם). א"ר חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזול להקב"ה (פרש"י ד"ה גזול להקב"ה – את ברכתו) וכנסת ישראל (פרש"י ד"ה וכנסת ישראל – שכשחטאו הפירות לוקין) שנאמר "גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית" (פרש"י ד"ה אין פשע – ולפי שהוא מיקל רואים האחרים ולמדן ממנו לעשות כן ליהנות מן העולם בלא ברכה ולכן נקרא זה המיקל חבר לאיש משחית), ואין אביו אלא הקב"ה שנאמר "הלא הוא אביך קנך" ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן", מאי חבר הוא לאיש משחית א"ר חנינא בר פפא חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים. עכ"ל הגמ'.

ועיין בטור או"ח סימן ר"י סעיף א' שפסק את הת"ר שאסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וז"ל: ברכה ראשונה אין לה שיעור, שעל כל הדברים מברכים לפניהם בכל שהו, שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה וכו'. עכ"ל.

ואמרת דלכאורה יש להוכיח מכאן שרשב"י לא ברך על החרובין והמים דהנה כתיב כאן "שאסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה", והיינו דוקא דבר שהוא מן העולם הזה אסור להנות בלא ברכה אבל דבר שאינו מן העולם הזה אלא מעשה נס אין לברך עליו. והנה החרובין והמים נבראו להם ממעשה נס. וכמו שדנו הפוסקים לגבי חיוב ערלה שלא היה חייב בערלה עץ החרובין משום מעשה ניסים, וכן פטור ממעשרות, כן יש לומר שלא ברך על מעשה ניסים.

ולכאורה יש לדחות ולומר שגם על מעשה ניסים יש לברך דהרי עם ישראל ברכו על המן שירד להם מן השמים וכמובא בספר חסידים (איני זוכר מקורו כעת), וא"כ לפי הדברי ספר חסידים שאמר שברכו עם ישראל על המן שירד להם מן השמים המוציא לחם מן השמים והוא היה מעשה ניסים, י"ל שגם רשב"י ברך על החרובין והמים.

אלא דעדיין צ"ע מה ברכו האם ברכו את הברכה של הפרי או רק שהכל נהיה בדברו דסוף כל סוף אין זו נטיעה, וצ"ע.

מדוע היה מאכלו של רשב"י במערה דוקא חרובין ולא דבר אחר
שאל הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, למה דייקא חרובין ותמרים היה במערת רשב"י, ולא תפוחי אדמה, וכדומה.

והרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א השיב, וז"ל: יתכן מפני שרשב"י רצה להנות כמה שפחות ממעשי ניסים, וחרובים הוא דבר המאכל המינימלי ביותר, כדמשמע בתענית כ"ד ע"ב, "וחנינא בני דיו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת".

והרה"ג אלון ארביב שליט"א השיב, וז"ל: ראה פירוש האלשיך הקדוש (בראשית פרק לג) על רחב"ד: "וזהו אומרו כל העולם כולו נזון בשביל חנינא בני, ומה הוא זכותו המיוחד לזה, הוא כי די לו בקב חרובין, שעל ידי מה שמצטמק יפה לו וטוב לעולם, באופן שחיי כל העולם תלוי בו ויחשב בעיניו יתברך כזן את העולם כולו בזכותו". אף כאן בשאלת כת"ר, רשב"י פטר את כל העולם הן במזון הגשמי והן במזון הרוחני. ודו"ק.

והרה"ג זאב זארגער שליט"א (מח"ס וישב משה וש"ס ירושלים), השיב, וז"ל: טוב שאלת שחרובין ותמרים משביעים גם במעט כמ"ש כתובות י' ועירובין כ"ט יותר משאר פירות וא"צ לטחנן ולאפות שהיה בילוי זמן עבורם, אבל קארטאפל לא היה בארצות אלו עד שהביאו הספרדים אותם מדרום אמריקא בשנות ש"פ והלאה ע"י תפא"י פ"ד דאבות.

והרה"ג יעקב אמסעל שליט"א עורך קובץ "המאור" (מונסי ניו יורק) השיב וז"ל: ברמז י"ל צדיק כתמר יפרח, וחרובין כטעם שנקרא הר חורב (שבת פט:): "למה נקרא הר חורב - שירדה חורבה לאמות העולם עליו". ובזה ניחא קושיא ב שאף שהי' גזירה מן השמים ועשרה הרוגי מלכות ור"ע רבו וכל צרות ישראל אז, ע"י תוה"ק חיים לנו והמלכות הרשעה חרוב יחרב. [כן חרוב בגי' גבורה ור"ש שורשו בגבורה דקדושה שלכן אמר שיכול לפטור את כל העולם מן הדין].

א"י על דרך (ברכות י"ז:) אמר רב בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת, כל' שבזכותו יורד השפע והברכה לכל העולם.

א"י לרמז זכותו לדורות אחריו ע"ד (תענית כג.) חוני המעגל "חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא, אמר ליה האי עד כמה שנין טעין - א"ל עד שבעין שנין.

א"ל פשיטא לך דחיית שבעין שנין – א"ל האי גברא עלמא בחרובא אשכחתי, כי היכי דשתלי לי אבהתי – שתלי נמי לבראי". וע"ע במהרש"א ובתורת חיים חולין פו. דברים יקרים בזה.

ומערכת "לדופקי בתשובה" השיבו על השאלה, וז"ל: בענין החרובין במערת רשב"י ע"י בספר אבות הראש לר' חיים פלאג'י דף קמ"ד ע"ב, ע"י בספר מגדים חדשים ברכות דף י"ז. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונ"ל בס"ד, דהנה שמעתי שאומרים העולם למה שמם חרובים שמחריבים את הגוף וא"כ הטעם שאכל רשב"י ובנו במערה חרובים על מנת שיחרב הגוף הגשמי וע"י כך זכה לכל המעלות שאם מעדן ומענג עצמו בעידונים לא יוכל להגיע למעלת הקדושה. והטעם שאכל תמרים כל שבת, נראה כדי שיוכל לזכות לכל הפחות ביום שבת קודש להרגיש מעין עוה"ב ע"י מתיקות התמרים וכן שבת נתנה לעונג ולא לצער ועל כן ניתן לו בשבת תמרים. ועוד י"ל שיהיה לו במה לקיים מצות עונג שבת. ושמעתי מהרב יצחק ידגר שליט"א שאמר שתמ"ר ר"ת ת'רופת מ'שה ר'בנו.

כיצד קיים רשב"י ג' סעודות שבת בהיותו במערה

בקונטרס "תורתו מגן לנו" (סימן ט') להרה"ג ר"י אוהב ציון שליט"א, הביא משם הזוה"ק (האזינו דף רפח ע"ב): אמר רבי שמעון אסהדנא עלי לכל אלין דהכא דהא מן יומאי לא בטילנא אלין ג' סעודתי ובגינהון לא איצטריכנא לתעניתא בשבתא. עכ"ל הזוה"ק.

ומבואר דרשב"י העיד על עצמו שלא ביטל מעולם ג' סעודות שבת. ולכאורה יש לעיין היאך קיים הסעודות בזמן היותו במערה והרי שם לא היה לו כי אם חרובין ומים ולסעודת שבת צריך פת. בשאלה זו נשאל הגרי"ח זצוק"ל וזיע"א בשו"ת רב פעלים (ח"א חיו"ד סימן נ"ה), וכתב ליישב דבאותם ימים שהיה נחבא במערה היה אנוס מסכנת מות מהקיסר לכן היה פטור אז משלשה סעודות ומאכילת מצה ומרור בערב פסח וכיוצ"ב, וכל אותם המצות שלא היה אפשר לקיימם באותם ימים לא נחשב על זה ביטול, וכמ"ש גבי שבת אצל חולה שיש בו סכנה שאין המלאכות שעושין בשבילו נחשבין לחילול אלא הדבר מותר, ולכן אע"ג דאמר מימי לא בטילנא אין אותם הימים בכלל מאחר דהיה

◆ קונטרס נעשה אדם נאמר בעבורך ————— כה

פטור בהם מכל המצות שא"א לו למצוא אותם שם, ודמי אותם הימים לימים שהיה עדיין קטן בן שנה ושנתיים דודאי לא היה מקיים אז ג' סעודות, ואיך אמר "כל ימי", אלא הכוונה על הימים שהוא חייב בהם ולא בזמן שחשיב אונס, עיין שם דבריו.

ובעיקר מה שכתב הרב פעלים דמשום שהיו בסכנת מוות מהקיסר לכן חשיבו לאנוסים ופטורים מקידוש וכו', העירני הרב משה טביב שליט"א (מח"ס "ימין משה"), בשלמא אותם י"ב שנה שהיו מתחילה מפחד הקיסר ניחא, אבל אח"כ הרי יצאו וחזרו שוב בשביל שלא יחריבו את העולם, ובאותם י"ב חודשים הרי כבר לא היו אנוסים מהקיסר ולא היה בזה פיקוח נפש, ואולי משום פיקוח נפש של כל העולם הותר להם שלא לקיים המצות, וצ"ע בזה. ע"כ מקונטרס "תורתו מגן לנו".

א"ה ריחמ"א: ועלה במחשבתי בס"ד לתרץ היאך קיימו רשב"י ובנו בי"ב חודשים ג' סעודות שבת וכיוצ"ב, והרי בי"ב חודשים הללו לא היו בסכנת מוות מפני הקיסר. כי באותם י"ב חודשים שהיו במערה עד תשלום י"ג שנה כבר היו מביאים להם שליחים את מאכלם והיו מביאים להם יין לקידוש ולחם לסעודת שבת ועוד דברים כגון לולב שופר מצה מרור. ובאמת היו מחוייבים דלא היה להם סכנת מוות מאת הקיסר, והיו מביאים להם השליחים. וכן תירץ לי ידידי היקר הרה"ג חגי כהן זדה שליט"א.

אולם תירוצו זה מעט דחוק דאין רמז לתירוץ זה באף מקום, וכתבתי זאת על מנת להגדיל תורה ולהאדירה.

עוד עלה בדעתי לומר בס"ד, שמכיון שהם אנוסים עפ"י הדיבור לשוב למערה, וה' יתברך יודע שמחוייבים הם במצות שופר, לולב, לחם ויין לג' סעודות של שבת ומצה ומרור לפסח, וה' הוא זה שהתיר להם לא לקיים לעת עתה את המצוות האלו.

וע"ע מש"כ באר"ש טובה "כיצד קיים רשב"י סעודת שבת במערה" הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר גליון "פנינים") בירחון החשוב "אור תורה" (סיון תש"ע סי' קכו מכתב ח), ע"ש וצרף לכאן.

מאמר מאת הרח"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א מח"ס "שלהי דקייטא" ועו"ס

לבישת הבגדים של רשב"י במערה

הגמרא מספרת על שהותם של רשב"י ובנו במערה, ומסופר שם כך: "והווי יתבי עד צוארייהו בחלא, כולי יומא גרסי, בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו". והיינו שישבו הם כל היום והתכסו בתוככי החול, ורק בשעת התפילה לבשו בגדים.

והנה נאמר בשבת (י, א): "חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה, אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו שתורתן אומנותן, אבל כגון אנו מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה". וכתבו התוספות: "כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו - והא דאמר לקמן (דף לג:) כי הוה מטי (זמן תפלה) [עידן צלויי] לביש ומכסי והוא מצלי היינו ק"ש". והמהרש"א (שבת לג:) כתב: "בעידן צלויי לביש ומכסי כו' לאו משום שלא יהא לבו רואה את הערוה דהא מכסי בחול הוה כפרש"י אלא משום הכון לקראת אלהיך וגו' כדאמרינן בפ"ק". והדברים תמוהים במאד, שהרי מצינו שצריך להתלבש לתפילה, משום 'הכון לקראת אלוהיך', כמובא בשבת (י, רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי אמר הכון לקראת וגו' ", אך לא לענין ק"ש. וא"כ, מדוע הוצרכו רשב"י ובנו להתלבש לכבוד ק"ש?

ובתחילה עלתה מחשבה לפני שמכין שרשב"י ובנו לא התפללו, אזי להק"ש שלהם היה דין תפילה, כי אז עמדו לפני המלך, בקבלת עול מלכות שמים. ודבר זה מדויק בלשון הגמ', שאמרה שרשב"י 'מצלי', שהוא תפילה, וא"כ הכיצד שייך לומר שרק קרא ק"ש. אלא בהכרח שדין תפילה היה בק"ש דיליה. (אולי מפני שסבר שקבלת עומ"ש מספיקה לתפילה, או שזהו מהני לדין תפילה מה"ת, או שעיקר תפילה עניינה דביקות בה', וקיים כן בק"ש). ומצאתי בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' קפ"ה), שכתב: אולם נראה להב"י ומחבר [סי' מ"ז ס"ח] דיש להסתפק אי סגי בק"ש סמוך לאה"ר דמקרי והוא ששנה על אתר, די"ל דק"ש מקרי תפלה לענין זה. ועיין תוס' שבת י"א ע"א והוא מצלי היינו ק"ש. ע"ש. ועיין בירושלמי שבת פ"א סוף ה"ב דלרשב"י במקרא מדה ואינה מדה, ועיין תוס' מו"ק ט' ד"ה כאן, ואתי שפיר דלרשב"י בירושלמי הנ"ל קרי ק"ש מצלי בשבת וכבתוס' הנ"ל, דהוה כגדר תפלה לדידיה". עכ"ד.

והראוני את דברי הצ"ח (בברכות כא ע"א), וז"ל בקוצר: וכבר אמרו על רב יהודה דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי לפי שהיה עוסק בתורה, וסמך על מה שאמרו חברים שעוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה שהיא מדרבנן וכו', ואם קרא ק"ש היה קורא בברכותיה וכבר יצא ידי תפלה. ומצאתי סמך לדברי אלה

◆ קונטרס נעשה אדם נאמר בעבורך / מאמר ————— כז

מדברי התוס' במס' שבת דף י"א ע"א בד"ה כגון רשב"י וחבריו, שכתבו והא דאמר לקמן כי מטי זמן תפלה הוה לביש ומכסי ומצלי והוא מצלי היינו ק"ש. עכ"ל התוס'. ולכאורה יפלא איך קורא ק"ש מצלי. ולפמ"ש נחא, שהיה קורא ק"ש בברכותיה ויצא ידי צלותא דאורייתא. ועוד אני תמה, והלא רב יהודה שהיה תורתו אומנתו מסתמא בירך ברכת התורה בכל יום, והרי והערב נא היא בקשה ויצא ידי חובת תפלה של תורה. עכ"ל. הרי לנו שסבר הצ"ח שאכן דין תפילה היה לק"ש דרשב"י, כיון שהוסיף את ברכותיה, או מפני שבירך ברכות התורה.

ונראה לבאר הענין באופן אחר, מחודש ונפלא, והוא דדין 'הכון לקראת אלוקיך' כלל אינו דין בהלכות תפילה, אלא הוא דין כללי, בו אנו מצווים להתכונן ולעמוד בצורה נאותה לפני ה'. וקיום מצות ה'היכון לקראת אלוקיך' מתקיימת בכל זמן שאדם עומד לפני ה' ומתקשר עימו, שאז על האדם לעמוד בצורה נאותה, לבוש בבגדים. וחז"ל קבעו שמכיון והאדם עומד לפני בוראו בכל יום בתפילה, לכן ה'היכון' מתקיים בשעת התפילה. אך רשב"י שלא התפלל, קיים את דין ה'היכון' בשעת ק"ש. אשר אינו דין מהלכות תפילה דוקא.

והנה כתב הרמב"ם (תפילה ה, ה): "תקון המלבושים כיצד מתקן מלבושיו תחלה ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוה לה' בהדרת קדש". והקשה הלח"מ אמאי זנח הרמב"ם האי קרא המובא בגמ', של 'הכון לקראת אלוקיך' וציין לברכות ל' ע"ב ששם הובא, בענין דומה, קרא ד'השתחוה לה' בהדרת קודש', והמפרשים תמחו דאכתי לא ברירא אמאי שינה הרמב"ם והביא פסוק זה.

ולדברינו מחוור שפיר, דכיון דבקרא ד'הכון' הוא דין כללי, אשר אינו שייך רק בהלכות תפילה, ע"כ בחר הרמב"ם קרא ד'השתחוה לה' בהדרת קודש', המלמד שבשעת ההשתחויה, התפילה, צריכים לעמוד בהדר. ונפלא.

ודודי הגרא"ש מאיר שליט"א הראני לדברי הש"ס בברכות (נא). שם נאמר גבי ברכת המזון "וכשהוא מיסב ואוכל יושב ומברך", וכתב שם הריטב"א (בהוצאת מוסד הרב קוק) שצריך לישב ולברך בישיבה ובכוונה משום 'הכון לקראת אלוקיך'. וכן ציין לד' הפלא יועץ (ערך לבוש) שכתב שמדין 'הכון' עלינו ללבוש בגדים וכו' בשעת תפילה, ברכהמ"ז ותלמוד תורה. וחז"ל דאכן 'הכון' הוא דין כללי, שאינו שייך רק בתפילה, אלא בכל דוכתי דעומד קמי המרא, רק חז"ל אמרו שנקיים זאת בתפילה, וכמשנ"ת בס"ד.

ואמנם יש לציין דרשב"י בברכות (כה). שבק"ש אינו צריך ללבוש כל בגדיו כבתפילה, כי "בתפילה צריך הוא להראות את עצמו כעומד לפני המלך ולעמוד באימה, אבל

קריאת שמע אינו מדבר לפני המלך". וחזי' דרש"י סבר שדין 'הכון' הוא דין מיוחד בתפילה, כיון שרק בזה נחשב כזמן בו עומדים לפני המלך, ומשא"כ בק"ש. וכנראה דהתוס' והרמב"ם לא סברו כן, וכנ"ל.

ובשו"ע (צא, ב) כתב: 'צריך לאזור אזור בשעת התפלה, אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכון (עמוס ד, יב) אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים. הגה: ואין לבו רואה את הערוה'. ואילו בשו"ע סי' ז' ב' כתב: 'הטיל מים ולא שפשף, אע"פ שצריך לברך אשר יצר, אין צריך ליטול ידיו אלא משום נקיות או משום 'הכון'. וכתב הביאה"ל שם: 'או משום הכון - עיין לקמן בסימן צ"א ס"ב, וצ"ע. ואולי לזה כיוון הגר"א במה שציין, ועיין פ"א דשבת ר"ל דף י' ע"א שמשם נובע הדין דשו"ע'. עכ"ל. וכוונתו שאכן א"צ 'הכון' לברכת אשר יצר, אלא כיון שהולך כעת להתפלל, צריך 'הכון', ואלו דברי הגר"א. וגם א"נ דהביאה"ל נותר עדיין בקושיה, אולי אפ"ל בדרך אפשר ובדרך דוחק שברכת אשר יצר שאני, כיון שהיא הברכה הראשונה שביום הנאמרת עוד קודם התפילה, ולכן מקיימים בה כבר את ה'הכון', ומשא"כ בשאר ברכות היום, שבירכום אחר שכבר קיים את דין ה'הכון' ע"י לבושו בתפילה, וכמשנ"ת. ועי' משנ"ב סי' ע"ד סקכ"ב. ושור"ד' הערוה"ש (ז, ג) שכתב כך: "כתב רבינו הב"י בסעיף ב' וז"ל: הטיל מים ולא שפשף וכו' א"צ ליטול ידיו אלא משום נקיות או משום הכון. עכ"ל. כלומר כיון דעשה צרכיו עכ"פ דורש הנקיות של האדם ליטול ידיים בכל ענין או משום הכון לקראת אלהיך ישראל כלומר דגם כבוד ה' דורש כן, ואע"ג דלקמן בסי' צ"א יתבאר דלא חיישינן להכון רק בתפלה זהו בהכון דחגורה דאין כאן דבר מאוס אבל נקיות בלא נט"י הוה דבר מאוס ושייך הכון גם בכל הברכות". עכ"ל. וציינו לי לשו"ת דבר יהושע ח"ב סי' ב', ואינו תח"י.

בברכה רבה
שמואל ברוך גנוט
מח"ס "שלהי דקייטא" ועו"ס

ספר מרי"ח ניהוח

קונטרס
"הוד שבהוד"
שבחי רשב"י

ביאור באדרא זוטא עפ"י המפרשים
בתיאור פטירת רבי שמעון ב"ר יוחאי זיע"א
חידושים על מעלתו ושבחיו
מלוקט מספרים וסופרים ורבותינו הקדושים

חברתיו וערכתיו בעזרת
החונן לאדם דעת
רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א
רבי משה אבוחצירא שליט"א

עפולה
שנת התשע"ד

מפתחות

הקדמה א

- ❖ תיאור פטירת רבי שמעון בר יוחאי זיע"א מתוך האדרא זוטא ה
- ❖ פירוש האדרא זוטא על פטירת רשב"י מתוך הספה"ק 'דמשק אליעזר' ו
- ❖ פירוש האדרא זוטא על פטירת רשב"י מתוך הספה"ק 'יין הרקח' ט
- ❖ ביאור האדרא זוטא בתיאור פטירת רשב"י זיע"א עפ"י הספה"ק 'מתוק מדבש' יד
- ❖ ביאור על פטירת רשב"י המובא בסוף האדרא זוטא מהרה"ג רבי יוסף משאש זיע"א יח
- ❖ מדוע קוראים לספר הזוהר "הזוהר הקדוש" יט
- ❖ מקבץ שאלות על ל"ג בעומר ועניני רשב"י כא
- ❖ הטעם שנקרא ל"ג בעומר בבי"ת ולא ל"ג לעומר בלמ"ד כא
- ❖ הטעם שנקרא הזוהר הקדוש כן בצירוף מילת קדוש כד
- ❖ האם יש ענין להיות שבת לפני הילולא בציון רשב"י כה
- ❖ מדוע היתה מחלוקת בין אנשי צפורי לאנשי מירון היכן יקבר רשב"י כו
- ❖ רשב"י - עוצם ביטולו לה' כז
- ❖ טעם שעושים את יום י"ח באייר יום ל"ג בעומר ליו"ט כט
- ❖ הנהגת הבבא סאלי בימי הילולת רבי מאיר רשב"י ואביו בימי העומר לא
- ❖ שבחי רשב"י ורבי אלעזר בנו והחברייא קדישאח לא
- ❖ סגולה להזכיר שמו של הצדיק ביום פטירתו לט
- ❖ ב' גרגרים לכבוד ל"ג בעומר מהסה"ק 'דברי תורה' מ

מאמרים מא

- ❖ הרה"ג אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א מא
- ❖ הטעם שרשב"י ורבי אלעזר בנו היו פושטים את בגדיהם בהיותם במערה מא
- ❖ הרה"ג צבי כהן שליט"א מג
- ❖ פרפראות לכבוד רשב"י זיע"א מג
- ❖ הרה"ג אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א מד
- ❖ מדוע לא היה חשש איסור ערלה בחרובין שנבראו לרשב"י במערה מד

❖ הרב אלחנן נפתלי פרינץ שליט"א מז
הדרכתו של רשב"י מז

מכתבים נא
❖ הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א נא
❖ הרה"ג יוסף שלמה פרץ שליט"א נב
❖ מכתבים ותשובות ממערכת "לדופקי בתשובה" נג

ספר
מריח ניהוח

קונטרס
הוד
שבהוד

הקדמה

בספר 'פרי צדיק' (ח"ג) לכהן הגדול מאחיו רבי צדוק הכהן מלובלין זצוק"ל וזיע"א כתב הרב על ענין ל"ג בעומר (דרוש א) וז"ל: יום זה נקרא הילולא דרשב"י מפני שבו ביום נסתלק. אף שמצינו שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים כמו ז' אדר פטירת משה רבנו ע"ה, וכן ראש חודש אב דאף שהוא ראש חודש מותר להתענות בו מפני שהוא יום פטירת אהרן הכהן (כדאיתא במגילת תענית וטוש"ע או"ח סימן תק"פ) ולמה בפטירת רבי שמעון בר יוחאי עשו יום טוב, אך מה שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים דוקא בצדיקים שהיו משורש תורה שבכתב, ומה שמצינו תענית צדיקים במיתת הרוגי מלכות, הוא מפני שנהרגו ולא מתו על מטתן. ומשה רבנו ע"ה היה שורש תורה שבכתב ורבי עקיבא היה שורש תורה שבעל פה (כדאיתא בכתבי האריז"ל). ואיתא במדרש (במדרש רבה פ' י"ד) ובעלי אסופות אימתי הם נוטעים דברי תורה באדם בזמן שבעליהם נאספין מהם כל זמן שרבו קיים כו' וביום שנסתלק אז נקבעו הדברי תורה בלבב ישראל תלמידיו, ורבי שמעון ב"ר יוחאי היה תלמיד רבי עקיבא ואמר (גיטין סז ע"א) שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא, והיינו שורש למודי רבי עקיבא. והיה זה בל"ג בעומר בספירת הוד שבהוד, דהוד הוא מדת אהרן הכהן, דז' רועים נגד ז' מדות (כמו שחשב בזהר חדש פרשת תולדות) והוא היה גם כן שורש תורה שבעל פה. דמשה רבנו ע"ה היה שורש התורה שבכתב ואהרן שורש תורה שבעל פה כמו שנאמר כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו, וכמו שנאמר הוא יהיה לך לפה. וספירת הוד שבהוד שורש תורה שבעל פה כמו תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא, וביום הסתלקותו נקרא הילולא דרבי שמעון ב"ר יוחאי, דכל ישראל שבדורו קבלו ונקבע בלבם אז הדברי תורה שלו, כמו שדרשו במדרש בזמן שבעלים נאספין מהם. ובי"ד באייר פסח שני מתחילה ספירת הוד, דאיתא בזהר הקדוש (ח"ג קנב ע"ב) פסח ראשון מימינא פסח שני משמאלא וכו' ובימינא דתמן תורה שבכתב כו', ואחר כך בל"ג בעומר שהיא הוד שבהוד הוא שורש מדת אהרן שהוא אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, וברבי עקיבא שהיה שורש תורה שבעל פה שהיה דורש כתרי אותיות (מנחות כט ע"ב) ואיתא במדרש (תנחומא חוקת ח) דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחבריו, וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחבריו, והיינו כתר דדרשו בגמרא (מגילה טז ע"ב) יקר אלו תפילין שבראש שהם למעלה כמו כתר. ולא יכלו לקבוע יום הילולא ביום פטירת רבי עקיבא מפני שנהרג. ועל זה אמרו (מנחות שם) כך עלה במחשבה לפני דהיינו שהיה משורש מחשבה, והיה נקרא עקיבא בן יוסף שהיה כמו משיח בן יוסף דאיתא בגמרא (סוכה נב ע"א) שיהרג, ומהס"ת היה נצרך להיות כן לטובת ישראל, וכן היה נצרך ברבי עקיבא, ולכן קבעו הילולא ביום פטירת רבי שמעון ב"ר יוחאי שהיה בו תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא, ומהס"ת נולד רבי שמעון ב"ר יוחאי גם כן ביום זה כמו שהוכיחו בגמרא (קדושין לח ע"א) ומנין שבז' באדר נולד משה כו' שהקב"ה

יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום וכו' ולכן ביום זה ירדה נפש זו שהיתה שורש תורה שבעל פה, ולכן איתא בירושלמי (פ"א דסנהדרין) דאמר לו רבי עקיבא לרבי שמעון ב"ר יוחאי דיך שאני ובוראך מכירין כוחך, שלא היה שום אדם מכיר כוחו רק הקב"ה ורבי עקיבא שהיה שורש תורה שבעל פה, ובכל שנה כשבא יום זה יכול כל אדם לזכות לפי כוחו להשיג קביעת הדברי תורה שירד ביום זה בתורה שבעל פה ולכן קבעוהו למועד עכ"ל.

שמעתי מידידי היקר רבי יצחק עמרן שליט"א (עפולה) על המובא בזוהר הקדוש (נשא קד ע"ב), על מעלת הזוהר הקדוש והלימוד בו "ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזוהר, יפקון ביה מן גלותא ברחמי". ואמר: שאם תקח את המלה "גלותא" ותחלק אותה כך ג"ל ות"א יוצא שאותיות ג"ל הם מרמזות על ל"ג בעומר יום הילולת הרשב"י זיע"א. ות"א (עה"כ) עולה בגימטריא זא"ת, וידוע שזא"ת מרמזת על השכינה הקדושה, והיינו שע"י הסודות שגילה רשב"י זיע"א ובפרט ביום פטירתו ל"ג בעומר (כמובא באדרא זוטא), ועל ידי לימוד סודות הזוהר הקדוש יצאו עם ישראל מהגלות ויעשו עילוי לשכינה הקדושה, וזה מרמזו במילת זא"ת שהיא השכינה הקדושה כידוע.

עוד אמר לי ידידי היקר רבי יצחק עמרן שליט"א (הנ"ל) מה שהתחדש לו בהיותו בהר מירון בפרשת בהר שנת תשע"ג על חומש ויקרא פרק כה (כידוע כ"ה מרמז על השכינה הקדושה) פסוק יח (יח הוא יומא דהילולא דרשב"י זיע"א ח"י באייר) וז"ל הפסוק: "ועשיתם את חוקותי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם וישבתם על הארץ לבטח" הנה מילת "וישבתם" נוטריקון וילמד תורת ש'מעון ב'ר יוחאי מ'ובטח, והיינו ההבטחה היא שישב לבטח בארץ ישראל ולא עוד אלא שיבוא עליו הפסוק הבא י"ט והוא "ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע וישבתם לבטח עליה". וכל זאת ממה שלומד מתורתו של רבי שמעון הזוהר הקדוש, ודפח"ח.

שמעתי מידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס גם אני אודך) רמז נפלא על מירון וז"ל: "מירון", ר"ת "מ'מרום י'עורר ר'חמים ו'חסדים נ'פלאים", עכ"ל.

א. א"ה ריחמ"א: ועיין עוד מה שכתב בפרי צדיק הנ"ל דרוש ח' לעניני לג בעומר ביתר ביאור ובלי נדר אביא במהדורות הבאות.

ב. א"ה ריחמ"א: החידוש לע"נ אביו היקר הרב הצדיק חכם נחום עמרן זצוק"ל שידוע שכל ימיו היה דבק ברשב"י ובתורתו וכמה תיקונים היה עושה באתרא קדישא מירון עם זקנים מחכמי בבל תנצב"ה. ואני ריחמ"א זכיתי להכירו והיה מחבבני.

אכתוב כאן מה שחלמתי בימים שהייתי כותב את הקונטרס לכבוד הרשב"י. אחר שלמדתי באדרא זוטא הלכתי לנוח מעט בצהרים וחלמתי שכל מזמור א' בתהלים "אשרי האיש" הולך על אדונו רשב"י זיע"א, ותחילה אביא את הפסוק בתהלים ואז אדרוש בו, וז"ל: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב". אשר"י הוא ר"ת של אלעזר שימרון רבי יוחאי, עוד הוא ר"ת של אלעזר שימרון רבי יוסי (שהיה נכדו של רשב"י). עוד, הוא ר"ת של א'סתר שימרון רבי יוחאי (וכבר כתבנו במק"א שיש דעה האומרת ששם אמו של רשב"י היתה אסתר). עוד אשר"י הוא אותיות ריש"א, שרשב"י הוא הראש ובזכותו ירימו על ישראל את ראשם ויצאו מהגלות. "אשר לא הלך בעצת רשעים", רומז כאן לגמרא (שבת לג ע"ב) שלא הלך רשב"י בעצה של רבי יהודה ששבח את הרומיים ואת מעשיהם. "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יוםם ולילה" רשב"י ורבי אלעזר בנו היו הוגים בתורה כל היום וכל הלילה, ובפרט באותם י"ג שנים בהיותם במערה. "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח" זכה רשב"י ורבי אלעזר בנו שנעשה להם נס וגדל להם בפתח המערה עץ חרובים וזה היה מאכלו כל ימות השבוע וכן נברא להם מעיין של מים שיוכלו לשתות, ליטול ידיהם ולטבול לטהרתם כדי שיוכלו ללמוד את התורה הקדושה, ובפרט את סתרי התורה הקדושה, וכל מה שעשו ולמדו בתורה הקדושה הצליח להם. ע"כ חלמתי עם מעט הוספת נופך בעת הכתיבה.

עוד חלמתי לילה לפני שסיימתי את הקונטרס, שבשמו של רשב"י יש ה' אותיות, שמעו"ן, והוא כנגד ה' חומשי תורה, וידוע שכתב ספרא דצניעותא כנגד ה' חומשי תורה כי הוא ניצוץ משה רבנו עליו השלום שהוא נתן ה' חומשי תורה לעם ישראל. ועוד חלמתי ששמו שמעון יוצא מהפסוקים הראשונים של כל חומש אות ש' ממילת בראשית (בראשית א א), וכידוע שבראשית הם אותיות א"ת רשב"י. מ' ממילת שמות (שמות א א). ע' ממילת מועד (ויקרא א א). ו' ממילת וידבר (במדבר א א). ך' סופית ממילת הירדן (דברים א א). ע"כ החלום.

רמז קטן עלה לי בסייעתא דשמיא דהנה יום פטירת רשב"י הוא בספירת "הוד שבהוד", ועלה ברעיוני בס"ד שב' פעמים הוד עם הכולל והמילים עולה בגימטריא ל"ג שהוא היום שבו נפטר רשב"י יום ל"ג לעומר.

אודה ה' יתברך מאוד על שזיכני להוציא לאורה קונטרס זה "הוד שבהוד" לכבוד הקדוש האלהי רבי שמעון בן יוחאי זי"ע ועכ"א, ביאור תיאור פטירתו מהאדרא זוטא עם כמה וכמה מפרשים חידושים נפלאים ומאירין, וכן ליקוטים וחידושים על מעלת רשב"י זיע"א ועל רבי אלעזר בנו זיע"א והחברייא קדישא, מפי ספרים וסופרים צדיקים וקדושים עליון ובפרט הליקוט שהובא מספרי הרמ"ק זיע"א והאר"י זיע"א וגוריו זי"ע ועכ"א.

מודה אני לכל אחי ורעי היקרים תומכי התורה שטרחו ועמלו לכבוד התורה הקדושה ולכבוד התנא קדישא רשב"י להוציא לכבודו את הקונטרס הזה יהי רצון שזכות התנא קדישא תעמוד לנו ולהם אכ"ר.

תודה רבה לנוות ביתי היקרה מרת אבישג מנב"ת על כל העזרה והמסירות שלה בכתיבת החידושים ומסירת שיעורי התורה לרבים. יהי רצון שתזכה לנחת ושמחות אריכות ימים ושנים טובות בבריאות טובה ונהורא מעליא, וזכות התנא קדישא רשב"י יעמוד לה ותזכה לראות פני משיח צדקנו אכ"ר.

אברך את ילדי היקרים אשר חנן אותי אלהים בני בכורי אליה משה, יעל, אלעזר, נעה, אסתר. יהי רצון שיזכו לגדול בתורה ויראת ה' טהורה ויהיו צנועים וצדיקים והולכים בדרכי אבותינו הקדושים ויזכו לזיווגים טובים ונחת ושמחות לעד בזכות האי תנא קדישא רשב"י אכ"ר.

יהי רצון שזכות התנא קדישא רשב"י יעמוד לנו ולכל ישראל אכ"ר ונזכה לצאת מן הגלות בזכות האי תנא קדישא ותורתו.

נסיים כאן מפיוט למעלת רשב"י מרבנו יוסף חיים זיע"א בעל ה'בן איש חי': ואמרתם כה לחי רבי שמעון בר יוחאי, תורתנו מגן לנו היא מאירת עינינו ימליץ טוב בעדנו אדוננו בר יוחאי

הכותב והחותם לכבוד קודשא בריך הוא
ולכבוד התורה והתנא קדישא רשב"י זי"ע ועכ"א
טו אייר ה'תשע"ד ל' למטמוני"ם
רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא יצ"ו
מח"ס 'מרי"ח ניחוח' 'אותיות מחכימות' ועוש"ס
עפולה

קונטרס הוד שבהוד - שבחי רשב"י

תיאור פטירת רבי שמעון בר יוחאי זיע"א מתוך האדרא זוטא

פטירת הרשב"י ע"ה וסגולתה לקדש את הנפש מאד מאד, ואף באין מבין, קריאתה זו היא הללה, ומעוררת אהבת ריעים ודודים למעלה. רק שיקראנה באימה וביראה מילה במילה, ולא בחטיפה פן יהרסו אל ה' ח"ו. ובהגיע לפטירת הרשב"י סגולה נפלאה היא מאד להוריד דמעות עליו, כי בזה מתכפרים עוונותיו על דרך שאמרו בזוהר בענין מיתת בני אהרן ז"ל ועל דא ביומא דא קרינן אחרי מות שני בני אהרן בגין דישמעון עמא ויצטערון על אבודיהון דצדיקייא ויתכפר להו חובייהו. וכל המצטער על אבודיהון דצדיקייא או אחית דמעין עלייהון קב"ה מכריז עליה וסר עוונתך וכו' [חמדת ימים חג סוכות פ"ו].

באדרא זוטא (פרשת האזינו דף רצו ע"ב) מובא תיאור פטירת רשב"י זיע"א, וז"ל: אמר רבי אבא, לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים, עד דאשתכחו מילוי, ואנא כתבנא סברנא למכתב טפי, ולא שמענא, ולא זקיפנא רישא, דנהורא הוה סגי, ולא הוה יכילנא לאסתכלא, אדהכי אזדעזנא, שמענא קלא דקארי ואמר (משלי ג ב) אך ימים ושנות חיים וגו', שמענא קלא אחרא (תהלים כא ה) חיים שאל ממך וגו'.

כל ההוא יומא לא אפסיק אשא מן ביתא, ולא הוה מאן דמטי לגביה, דלא יכילו, דנהורא ואשא הוה בסוחרניה כל ההוא יומא, נפילנא על ארעא וגעניא.

בתר דאזיל אשא, חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים, דאסתלק מן עלמא, אתעטף, שכיב על ימיניה, ואנפוי חייכין.

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידוי ונשיק לון, ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי, בעו חברייא למבכי, ולא יכילו למללא, שארו חברייא בבכיה, ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין, ולא יכיל למפתח פומיה, לבתר פתח ואמר, אבא אבא, תלת הוו, חד אתחזרו.

השתא תנוד חיותא, צפראן טאסין, משתקען בנוקבאן דימא רבא, וחברייא כלהו שתיין דמא.

קם רבי חייא על רגלוי, ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתכל (ס"א משתדל) עלן, השתא לאו הוא עידן, אלא לאשתדלא ביקריה, קם רבי אלעזר ורבי אבא, נטלו ליה בטיקרא דסיקלא.

מאן חמא (ס"א ערעורא וערבוביא) ערבוביא דחברייא, וכל ביתא הוה סליק ריחין, סליקו ביה בפורייה, ולא אשתמש ביה אלא רבי אלעזר ורבי אבא, אתו טריקין ומארי תריסין דכפר צפרי, וטרדאן בהו (ס"א דצפרי וטרדיא), והוו בני מרונא צווחין בקטירין, דחשיבו דלא יתקבר תמן.

בתר דנפק פורייה, הוה סליק באוירא, ואשא הוה להיט קמיה, שמעו קלא, עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון, (ישעיה נז ב) יבוא שלום ינוחו על משכבותם.

כד עאל למערתא, שמעו קלא במערתא, זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות, כמה פטרין ברקיעא משתככין (ס"א ולא משתכחין) ביומא דין בגינך, דנא רבי שמעון בר יוחאי דמאריה משתבח ביה בכל יומא, זכאה חולקיה לעילא ותתא, כמה גניזין עלאין מסתמרן ליה, עליה אתמר (דניאל יג ג) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין.

פירוש האדרא זוטא על פטירת רשב"י

מתוך הספה"ק 'דמשק אליעזר' להאדמו"ר הרה"צ אליעזר צבי ספרין
מקמארנא זיע"א

אמר רבי אבא, לא סיים בוצינא קדישא רשב"י ע"ה למימר חיים עד דאשתכחו מלוי במלת ברכה יצאה נשמתו ולא הספיק לומר חיים עד העולם כי נשמתו יצאה לעולם שכולו חיים לזה לא היה צריך לומר עוד חיים עד העולם, כי חיים של עולם הזה אינו לעולם ועד. ועוד אמרו רז"ל צדיקים אפילו אחר מיתתם נקראים חיים עד העולם, לזה שככה, כמו וחמת המלך שככה, ואנא כתבנא סברנא למכתב טפי רבי אבא לבד הוסיף לעיל בכתיבתו וכתב חיים עד

ג. א"ה ריחמ"א: חזק וברוך לבחור היקר דור סבאג הי"ו שצילם לי את העמ' מהספר הנזכר שאינו תחת ידי ויבורך על זאת בכל מילי דמיטב אכי"ר.

העולם אפילו שלא שמע ממנו אלו תיבות. ולא שמענא ולא זקיפנא רישא לא שמעתי ממנו עוד שום דיבור, ולא זקיפנא רישא ר"ל כדי לראות בו אם מדבר עוד איזה דיבורים קדושים ולא יכולתי לראות ולשמוע ממנו עוד. דנהורא הוה סגי אורות של נשמות הצדיקים ומלאכים והשכינה הקדושה שהיו שם עמו. ולא הוה יכולנא לאסתכלא לא יכולתי אפילו לראות מקומו. אדהכי כשראיתי שלא יכולתי אפילו לראות בו ואת מקומו. אזדעזנא מגודל הפחד שנפל עליהם אזדעזעו כולם. שמענא קלא דקארי ואמר, (משלי ג ב) אורך ימים ושנות חיים כתיב אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך [משלי ג ב], אורך ימים הוא בחינת א"א ושנות חיים הוא אב"א ואמ"א שהם החיים והשלום, יחוד זו"נ יוסיפו לך כשתבוא לעולם העליון, כי בעת פטירת הצדיק גורם יחוד קוב"ה ושכינתא. שמענא קלא אחרא, (תהלים כא ה) חיים שאל ממך וגו' ידוע שהקב"ה שואל ומבקש מישראל בעת הגלות שע"י עבודתם להקב"ה יעלו רעותא דלבם מ"נ להשכינה הקדושה שע"י גורמים יחודים קדושים, וזהו חיים הם המוחין אה"ה הוי"ה אה"ה עולה חיים שאל ממך, כל ימי חייו של רשב"י נתת לו שעלה מ"נ ממך מעבודה גדולה שלך, ועבור זה אורך ימים עולם ועד שהוא עולם הבא.

כל ההוא יומא לא אפסיק אשא מן ביתא, ולא הוה מאן דמטי לגביה שלא היה נמצא שם מי שיוכל לגשת אצל רשב"י ע"ה. דלא יכול, דנהורא ואשא הוה בסוחרניה כל ההוא יומא, נפילנאעל ארעא וגעינא מחמת פחד נפלו על הארץ וצעקו במר נפשם.

בתר דאזיל אשא, חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים, דאסתלק מן עלמא, אתעטף, שכיב על ימיניה, ואנפוי חייכין מלמעלה היה לובשין אותו בחלוקא דרבנן של גן עדן עליון והוא מה שזוכים כל הנשמות להלביש עצמן בחלוקא דרבנן הוא אינו אלא אחר שנזדככו בכמה זמנים הרבה אבל רשב"י ע"ה זכה תיכף אחר פטירתו בעודו בעולם הזה בגופו כי גופו הקדוש הוא גדול יותר מנשמות ישראל לזה מצא אותו שוכב מעוטף בלבוש של חלוקא דרבנן. ושכב על מטתו שלימה על צד ימינו שהוא סימן טוב דקדושה. וראה רבי אבא שאנפוי חייכין מגודל השמחה שהיה לו מה שנפטר מעוה"ז כדרך צדיקים שמתפחדים תמיד בכל רגע ורגע שמא יתפתו מדרך הקודש לדרך הרשעים ח"ו, וזהו שמחה אחת שלו כדכתיב עוז והדר לבוש"ה [חלוקא דרבנן].

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידוי ונשיק לון לב' ידיו. ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי, בעו חברייא למבכי ולא יכולו למללא החברייא רצו לעורר עצמם ע"י

דיבורים של רשב"י מה שאבד מהם אור הגדול הזה וכשראו שאין יכולים לדבר שארו חברייא בבכיה בלא דיבורים. ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין על הארץ נפל שלוש פעמים לפי שר"א היה מבחינת ז"א שכל זמן הגלות חסר לו התלת מוחין ורשב"י ע"ה היה בחינת יסוד אבא שממנו נמשך התלת מוחין לאמ"א ואמ"א המשיכה לז"א, לזה היה משתחוה ונופל לפני אביו כדי לקבל כח תלת מוחין מאביו שיוכל לגרום בעוה"ז ג"כ למעלה התלת מוחין כמו אביו בחייו. ולא יכיל למפתח פומיה, לבתר פתח ואמר, אבא אבא, תלת הוו תלת מוחין היה כל ימי חייו שאתה גרמת לזו"נ מכח חדושי תורה שלך ומכח עבודתך הגדולה. חד אתחזרו מוח הדעת חוזר להיות אצלי לפי שהוא היה ז"א ודעת אתי בשית סטריין וחז"ב לא חזרו עתה לי או עכ"פ לאיזה צדיק מהעוה"ז בחיים חיותו.

השתא תנוד חיותא חיותא מלכות שכינה הקדושה תהיה ח"ו נע ונד בארץ כי לא יהיה לה מי שיעלה אותה למקומה ע"י עליות מ"נ למעלה. צפראן טאסין משתקען בנוקבא דתהום רבא ת"ת ויסוד דז"א קדישין נקראים צפרין והם טאסין בסוד ורוח אלהים מרחפת על פני המים למצוא מ"נ ומ"ד מעולם העשיה מבני אדם כי אדם הראשון לא היה עובד את האדמה כדכתיב ואדם אין לעבוד את האדמה מלכות [ע"ח שער הנקודים פ"ו דכ"ח ע"ב], לזה הם טאסין לחפש מקום השכינה עם מ"נ מישראל כי השכינה אינה במקומה אלא בגלותא. [משתקען בנוקבאן דימא רבא] כדי לינק משם חיותם כי ז"א קדישין עושה כן תמיד כשאין למלכות מ"נ אז הוא עולה לאמא עלאה לינק משם ולא ליתן השפעתו לזולתו למלכות [ע"ח שער מ"נ ומ"ד פ"ב דף קי"א ע"א]. וחברייא כלהו שתיין דמא ע"י הכאה שהכו ראשם בכותל.

קם רבי חייא על רגליו, ואמר, עד השתא בוצינא קדישא משתדל עלן כדי שנהיה כולנו נכונים תמיד בדעת צלול וישר ולימד אותנו דרך השם יתברך. **השתא לאו הוא עידן, אלא לאשתדלא ביקריה לאשתדל עליו. קם רבי אלעזר ורבי אבא,** נטלו ליה בטיקרא דסיקלא מין כלי גדולה חדשה.

מאן חמא (ס"א ערעורא וערבוביא) ערבוביא דחברייא, וכל ביתא הוה סליק ריחין ריח גן עדן ואפשר ממתיבתא שלו בא למטה. סליקו ביה בפורייה במיטה שלו. ולא אשתמש ביה אלא רבי אלעזר ורבי אבא, אתו טריקין ומארי תריסין בעלי בתים וראשים שלהם. דכפר צפרי, וטרדאן בהו (ס"א דצפרי וטרדיא), והוו בני מרונא צווחין בקטירין דחשיבו בני מירונא שלחו בעלי בתים הגדולים שהם חשובים דכפר וצעקו דלא יתקבר תמן אצלם וכל זה היה בעת שהיו רוצים חברייא קדישא לחפור מקום קבורתו. **דלא יתקבר תמן.**

בתר דנפק פורייא כשיצאה מיטתו עם רשב"י מביתו. הוה סליק באורא שהיה מטתו עם רשב"י פורח באויר. ואשא הוה להיט קמיה לפני מטתו היה שורף אש קדוש. שמעו קלא, עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון, (ישעיה נז ב) **יבוא שלום ינוחו על משכבותם.**

כד עאל למערתא, שמעו קלא במערתא, זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות, כמה פטרין ברקיעא מליצי יושר. משתככינ (ס"א ולא משתכחין) ביומא דין בגינך, דנא רבי שמעון בר יוחאי דמאריה הקב"ה. משתבח ביה בכל יומא, זכאה חולקיה לעילא ותתא, כמה גניזין עלאין מסתמרון ליה כמה סודות ורזין עלאין משתמרין ליה מחידושיו שהיה מחדש כל ימי חייו. עליה אתמר (דניאל יג ג) **ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין לפי שרשב"י ע"ה היה יסוד אבא לזה נאמר עליו ואתה קדוש ה' לך לקץ יסוד אבא שהוא מקומך שם, שיסוד צדיק נקרא קץ חי יצחק, ותנוח גופך הקדוש בקבר ותעמוד אח"כ לגורלך שהוא מתיבתא שלו לקץ הימין דקדושה שיסוד אבא הוא בקו ימין.**

פירוש האדרא זוטא על פטירת רשב"י מתוך הספה"ק 'יין הרקח'
על האדרא זוטא להרה"ג החסיד העניו
המקובל רבי יהודה פתיה זצוק"ל וזיע"א

אמר רבי אבא, **לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים ר"ל שלא הספיק לומר** תיבת חיים, עד שנחו דבריו בתיבת הברכה, רמוז לו שנסתמו חיייו. **עד דאשתכחו מילוי, ואנא כתבנא ומ"ש ואנא כתבנא ר"ל ואני הכותב** (וניקוד כתבנא כ"ף פתח, תי"ו שו"א נח, ב"ת פתח, נו"ן קמ"ץ) **ורבי קאמר לה כי הוא היה הכותב, כמ"ש בריש האדרא, ורבי אבא יכתוב וכו'.** **סברנא למכתב טפי ר"ל סובר הייתי לשמוע עוד מפי הרשב"י ז"ל ולכתוב יותר אמנם לא שמענא עוד, ולא זקיפנא רישאי לראות למה פסק רשב"י ז"ל דבריו, אם מחמת כאב, או שכבר נח נפשיה. וטעם דלא זקיפנא רישאי, משום דנהורא הוה סגי, ולא הוה יכילנא לאסתכלא, אדהכי ובתוך כך אזדעזנא, משום שמענא קלא דקארי ואמר וכו'.** ענין שני קולות הללו נראה לפרש, כי קול הראשון היה כמתפלל על רשב"י שיוסיפו לו מן השמים **אורך ימים ושנות חיים (משלי ג ב) ולא יפטר עכשיו, שמענא קלא אחרא והשיב לו הקול השני שענין זה הוא מן הנמנע יען כי חיים שאל ממך (תהלים כא ה) הרשב"י ז"ל, בזמנא אחרא, כד הוה בבי מרעיה כנז' בתחלת האד"ז, ואתה "נתת לו".** ואם כן אפשר שענין זה של אורך ימים שאמרת, אורך ימים ושנות חיים, יהיה מתמיד והולך עולם ועד?! בתמיה. וע"י תשובת הקול השני נסתלק לו קול הראשון ופסק מלהתפלל עוד. ואולי שקול הראשון היה יוחאי אביו, ולהכי רמוז

בר"ת וליוחאי, (א"ר ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך) ובפסוק השני רמוז בר"ת לשמעון, (חיים ש"אל מ'מך נ'תתה ל'ו ארץ ימים ע'ולם ו'עד) חוץ מתיבת חיים אורך ימים – שלא ניתנו לו.

כל ההוא יומא לא אפסיק אשא מן ביתא, ולא הוה מאן דמטי לגביה פירוש שלא היה אחד מהם יכול להתקרב אצלו לראות אם נתעלף או דנח נפשיה, דלא יכילו מטעם, דנהורא ואשא הוה בסוחרניה כל ההוא יומא [מלשון זה משמע שלא נתעסקו בו כי אם לפנות ערב]. לכן נפילנא על ארעא וגעינא לפני הקב"ה שיתן לנו רשות להתקרב אצל רשב"י ז"ל. ואמר וגעינא, ולא אמר וצלינא, לפי שלא היו יכולים למללא או למבכי כמ"ש אח"כ, ולא היו רק צועקים בלבד, בלא שום דיבור, וכמ"ש בזוהר שמות (דף יט סוף ע"ב), וז"ל: "צעקה שצועק ואינו אומר כלום" יעו"ש. כי מחמת צערם הגדול נסתלק מהם כח הדיבור וגם שערי דמעה ננעלו. ופנה ה' אל צעקתם ונסתלק האש. בתר דאזיל אשא, חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים, דאסתלק מן עלמא כי עד עכשיו לא נתברר להם דנח נפשיה, כדרך שעשה יוסף לאביו, כמ"ש ויפול יוסף על פני אביו, ויבך עליו וישק לו (בראשית נ א). וגם פה נפל רבי אלעזר תלת זמנין על פני אביו כמ"ש בסמוך אתעטף, שכיב על ימיניה, ואנפוי חייכין.

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידוי ונשיק לון גם כן, רק דלא הוה יכיל למבכי ולמללא, ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי, בעו חברייא למבכי, ולא יכילו למללא פירוש כי אחר שנתאמת אצלם שהרשב"י כבר נח נפשיה ולא יכילו למללא ולמבכי, אז בעו חברייא רחמי למבכי, ולא יכילו למללא בפומייהו בעיית רחמי הנז', רק בלבייהו בעו רחמי למבכי, אלא שלא הוצרכו עכשיו ליפול על פניהם כבתחילה. שארו חברייא בבכיה וכו', והוא הדין שחזר להם כח הדיבור כדמוכח מסיפא, רק שלא הוצרך להשמיענו אלא על שאלתם של הבכיה. ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין ר"ל על פני אביו, ולהכי לא אמר על ארעא כמו שאמר לעיל נפילנא על ארעא. ולא יכיל למפתח פומיה עד, לבתר פתח פומיה ואמר, אבא אבא וכו', תלת הוו נראה לי לפרש לפי המשך הענין וקישור הדברים שר"ל כי בזמן חיבור האדרא רבא, תלת צדיקים הוו מסתלקים מהעולם כנז' בסוף אד"ר, וז"ש תלת הוו, ואם כן למה יגרע חיבור האדרא זוטא מחיבור האדרא רבא ולא יסתלקו כי אם שני צדיקים בלבד והם רשב"י ז"ל ורבי יצחק, וישאר אחד בחיים, וז"ש חד אתחזרו?! בתמיה, וכמתאונן רבי אלעזר על עצמו, ואומר, מי יתן והיה שגם הוא יסתלק היום הזה עם אביו כי מעכשיו למה לו חיים. ואין לתמוה על מאי דקאמר חד אתחזרו בלשון רבים, או משום דלא שיך לומר אתחזרו אלא בדבר שהלך וחזר ולא בדבר שנשאר עומד במקומו ולא זו

ממנו. כי כהאי גוונא ממש מצינו גבי לויתן ובת זוגו, דאמרינן במס' בתרא (דף עד ע"ב) שסרס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא. ואמרינן עלה בפרק קמא דספרא דצניעותא, שברת ראשי תנינים על המים (תהלים עד יג) תרין הוו, חד אתחזרו, תנינים כתיב חסר יעו"ש. הרי מבואר שגם על היחיד, או על הנשאר במקומו הראשון שיין לומר אתחזרו. והרה"ג הרשב"א (הרב שמעון בן אהרן אגסי) נר"ו בסוף ספרו בני אהרן (דף קטו סוף ע"ג) כתב, וז"ל: יש לפרש בסוד כי הנה הנר"ן שזוכה בהם הצדיק ע"י מעשיו אינם ממקום אחד, אלא הנפש מהעשיה, ורוח מיצירה, ונשמה מבריאה, וכשנכנסים בצדיק נעשים לאחדים, וכשנפטר, הם חוזרים ונפרדים כל אחת במקום הראוי לה. והיינו מאי דאמר רבי אלעזר בן רבי שמעון בסוף אדרא זוטא אבא אבא תלת הוו וכו' ר"ל שהנר"ן בתחילה תלת הוו נפרדים זה מזה, חד אתחזרו בגופך הטהור. והשתא שנפטר, תנוד חויתא, שכל אחת ואחת נדדה הלכה למקום הראוי לה, יעו"ש. ודבריו נאמנו מאד אם יהיה פירוש חיותא כינוי להנר"ן, אך באמת חיותא היא כינוי לשכינה ולא להנר"ן. ובחלום נאמר אלי, שכל הפירושים שנאמרו בזה לא כווננו אל האמת, אלא מאי דאמר רבי אלעזר אבא אבא תלת הוו, עיקר כוונתו היתה על מאי דנפל תלת זמנין, ועל זה קאמר תלת הוו, עד כאן החלום. ולפי זה יהיה פירוש חד אתחזרו ר"ל לאחד נחשבו. וכמו שמצינו בזוהר שמות (דף יד ע"ב), וז"ל: "אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי, מה חמא קב"ה לנחתא ישראל למצרים בגלותא? אמר ליה: חדא שאלתא את שאיל או תרין? אמר ליה: תרין. גלותא למה? ולמצרים למה? אמר ליה: תרין אינן ואתחזרו לחד", יעו"ש. והכי נמי איתא בזוהר נשא (דף קמו ע"ב): "תרין עלמין נינהו ואתהדרן לחד" יעו"ש. ובאד"ר (דף קכט ע"ב) גם כן אמר: "ועם כל דא, תרי עיינין אינן ואתחזרו לחד", שר"ל שנמשכים לחד. וכלומר, כי מה שלא עשיתי כיוסף ליפול פעם אחת דווקא, והטרחתי על כבודך ליפול על פניך שלוש פעמים, הנה כל השלוש פעמים הם נחשבים לפעם אחת בלבד, הואיל ולא יכולתי לדבר כי אם אחר פעם השלישית.

פירוש, הוא כמספיד על אביו ואומר, כי השתא מכאן ואילך תנוד חיותא וכו', והכוונה היא, כי בזמן חיבור האדרא זוטא הוה קב"ה ורתיכו, שהם חיות הקודש, עם נשמות הצדיקים כמבואר בריש האדרא. ואם כן בהכרח הוא שאחר פטירת הרשב"י ז"ל תנוד חיותא היא השכינה וגם חיות הקודש שנקראים כן בשם חיותא, כמ"ש בתיקונים תיקון ס"ט (דף קב ע"ב). וצפראן שהם נשמות הצדיקים, הם טאסין והולכים להם לגן עדן, שהוא יסוד אימא, או יסוד דנוקבא דז"א הנקראים בשם ימא רבא, משתקען בנוקבאן דימא רבא כמבואר באד"ר (דף

קלז ובדף קמ"ג) יעו"ש. ואינם חוזרים עוד, אלא משתקען בנוקבא דימא רבא. וגם חברייא שהם תלמידי רשב"י זיע"א, שעד עכשיו היו שותים יין וחלב, ומים חיים מפי הרשב"י ז"ל, הנה מכאן ואילך כלהו שתיין דמא, ר"ל סברות משובשות במקום מים חיים.

לפי שהיו יושבים ובוכים, לזה אמר קם רבי חייא על רגליו, ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתכל עלן, השתא לאו הוא עידן וכו', כלומר כבר נטה היום לערוב, ולא יש עוד שהות. אלא לאשתדלא ביקריה כי אם להתעסק בכבודו. קם רבי אלעזר ורבי אבא, הכי גרסינן נטלו ליה וטיקרא דסקלא הוא כמין כסא עשוי מאריגת קליפות של עצים, ומלא נקבים כדמיון המכבר, ונושאים בו החולים להוליכם ממקום למקום. כי טקרא הוא עצים, והוא מלשון תקרה בחילוף דטלנ"ת. ודסקלא הוא כעין אסכלא כמ"ש בערוך, ור"ל שנטלוהו באותו כסא להוליכו לחדר מיוחד כדי להתעסק בכבודו.

מאן חמא ערבוביא דחברייא, וכל ביתא הוה סליק ריחין, הכי גרסינן סליקו ביה בפוריה פירוש שלאחר שנתעסקו בו בחדר, יצאו רבי אלעזר ורבי אבא בהארון מן החדר אל החצר, כדי למסרו לכתפים: ולא אשתמש ביה אלא רבי אלעזר ורבי אבא, הכי גרסינן אתו טריקין ומארי תריסין דכפר צפרי, והווי בני מרונא צוחין בקטירין וטרדי בהו וכו', וכן הגירסא באדרא של דפוס רבי יצחק פרחי ז"ל והיא גירסא נכונה. ופירוש טריקין הם אנשי חיל המכים, כמ"ש בערוך בערך טרקא יעו"ש. ומארי תריסין הם בעלי מגינים, כי תרגום מגן הוא תריס. ור"ל שבאו גבורים אנשי מלחמה בעלי מגינים מכפר צפרי, שהיא כפר אחת אצל צפת הנקראת צפרי, ובאו למירון כדי ליקח משם את ארון האלהים הרשב"י זיע"א ביד חזקה ולקבור אותו אצלם בכפר ההוא. וכשראו בני מירון כך, והווי צוחין בקשר ובאגודה אחת על בני צפרי, והווי טרדין בהו בבני צפרי ומשיבים אותם לאחוריהם. דחשיבו דלא יתקבר תמן, ר"ל שהיה בדעת בני מירון שלא יניחו להרשב"י להקבר בכפר של צפרי.

וכדי להשקיט המריבה שלא יהיה מסיבת אותו צדיק, עשה הקב"ה נס גדול בתר דנפק פוריא ואשא הוה להיט קמיה, מן החצר, הוה סליק באוירא כי המלאכים נשאו את ארונו באויר הרקיע, ואז נחה שקטה המריבה, כי מעתה לא נשארה הבחירה בידם אלא ביד הרשב"י ז"ל. ולפי שבני צפרי כבר חזרו לאחוריהם, והיתה תקותם מפח נפש, ונתפזרו כאן וכאן, משום הכי, שמעו קלא

יצאה בת קול ואמרה: עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון וכו' ומ"ש יבוא שלום ינוחו על משכבותם (ישעיה נז ב), כלומר אל ירע בעיניכם שתוחלתכם נכזבה, יען כי בזמן שהצדיקים ינוחו על משכבותם ראוי שביום ההוא יבוא שלום ולא קטטות ומריבות כיום הזה. ולכן חלק הרשב"י ז"ל כבוד גם לבני כפר צפרי כדי שלא יצאו בפחי נפש, ונח ארוננו במערה שבין מירון לצפרי, קרוב למירון כמו תחום שבת, ורחוק מן כפר צפרי כשעה וחצי, כנזכר בספר חיבת ירושלים. מה דקרי לה בשם הילולא, היינו לפי שביום ההוא עצמו נגמרה האדרא זוטא, והוא יומא טבא כגומרה של תורה. ולפי שהרשב"י ז"ל הוא לבדו חיבר האדרא זוטא כמ"ש בריש האדרא: "והשתא אימא אנא בלחודאי וכו' ", משום הכי נקראת הילולא דרבי שמעון. אבל באדרא רבא שגם החברים היו אומרים עמו, להכי קרי ליה התם: "הילולא דרבי שמעון וחברוי", וכמ"ש באד"ר (דף קמ"ד) יעו"ש.

כד עאל למערתא, שמעו קלא במערתא, זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות הרואה יראה כי זה הפסוק הוא בישעיה סימן יד (פסוק טו), ושם כתב בהיפך (ה) זה האיש מרגיז הארץ מרעיש ממלכות. ושמעתי מפי קדוש הרב הגאון המופלא כמהר"ר ח"ר יוסף חיים ח"ר משה חיים נר"ו, (ובעוה"ר היתה מנוחתו כבוד בשנתנו זאת שנת ויש תקוה לאחריתך לפ"ק, יום שני יג אלול (תרס"ט) מחוץ לעוב"י בגדאד, ונקבר בעיר הנזכרת בליל רביעי תנצב"ה) שנתן טעם לשבח, לפי שזה הפסוק הוא נאמר על נבוכדנצר הרשע, משום הכי שינה הסדר לכבוד הרשב"י זיע"א, עכ"ל. ופירוש מרעיש הארץ רמז כשטירה את עיר טבריה, שהרעיש את הארץ על הכותל, שאמר, גוזר אני על העליונים שירדו ועל התחתונים שיעלו, כנזכר בירושלמי בפ"ט דשביעית יעו"ש. אי נמי מרעיש הארץ ביום פטירתו שרעשו בני צפרי ובני מירון על קבורתו. ומרגיז ממלכות, רמז על מעשה בן תמליון כנזכר במסכת מעילה (דף יז ע"א) יעו"ש: **כמה פטרין ברקיעא משתככי ביומא דין בגינך פירושו כמה מקטרגין שפותחין פיהם לקטרג, והוא מלשון פטרון ומושל, כמ"ש באד"ר (דף קלג). הם משתככי ... בגינך, שאין מן המוסר לעשות מבוכה בזמן ביאת רשב"י ז"ל. דנא רבי שמעון בר יוחאי דמאריה משתבח ביה בכל יומא, זכאה חולקיה לעילא ותתא, כמה גניזין עלאין מסתמרן ליה, עליה אתמר (דניאל יג ג) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין פירוש שיעמוד לימין ז"א, מטעם כי לבוש נשמתו הוא מבחינת החסדים כמ"ש באד"ר (דף קכז) ולכן נתבשר שיעמוד לקץ הימין.**

ביאור האדרא זוטא בתיאור פטירת רשב"י זיע"א עפ"י הספה"ק "מתוק מדבש" להרה"צ דניאל פריש זצוק"ל

אמר רבי אבא, לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים לא הספיק המאור הקדוש שהוא רבי שמעון לגמור את מלת חיים שבפסוק הנזכר, עד דאשתכחו מילוי עד שנשתתקו דבריו במלת כי שם צוה ה' את "הברכה", ומן השמים עכבוהו מלומר מלת חיים, לרמז לו שכבר אין לו חיים בעולם הזה, ואמר רבי אבא, ואנא כתבנא סברנא למכתב טפי ואני הכותב חשבתי לשמוע עוד מפי רבי שמעון ולכתוב יותר, ולא שמענא אבל לא שמעתי יותר, (ה"ג), ולא זקיפנא רישאי ולא זקפתי את ראשי לראות למה הפסיק רבי שמעון מלדבר עוד, דנהורא הוה סגי כי האור היה גדול מאד, ולא הוה יכולנא לאסתכלא עד שלא הייתי יכול להסתכל במקום רבי שמעון, אדהכי אזדעזנא בתוך כך נחרדתי, כי שמענא קלא דקארי ואמר שמעתי קול של מעלה שהכריז ואמר, אורך ימים ושנות חיים (משלי ג ב) ושלוש יוסיפו לך, ר"ל כי בעל הקול היה מתפלל על רבי שמעון שיוסיפו לו עוד מן השמים אורך ימים ושנות חיים, ואחר כך שמענא קלא אחרא שמעתי קול אחר שהכריז ואמר, חיים שאל ממך (תהלים כא ה) הלא רבי שמעון כבר שאל ממך חיים (ה"ג) נתת לו כמבואר בזוהר חדש פרשת בראשית (הנזכר בראש האדרא), וכי אפשר שאורך ימים לעולם ועד שיחיה רבי שמעון עולם ועד בתמיה, ועל ידי תשובת הקול השני, הפסיק קול הראשון להתפלל עוד, ורבי שמעון נסתלק לחיי עד.

כל ההוא יומא כל אותו היום שנסתלק רבי שמעון, לא אפסיק אשא מן ביתא לא נפסק האש מן הבית שסיבב אותו משעה שהתחיל רבי שמעון בגילוי הסודות, (כנזכר בריש האדרא), ולא הוה מאן דמטי לגביה ולא היה מי שיערב לבו לגשת אליו, לראות אם נתעלף או שכבר נסתלק, דלא יכילו לפי שלא יכלו, דנהורא ואשא הוה בסוחרניה כל ההוא יומא כי האור והאש היו מסבבים אותו כל אותו היום, ואמר רבי אבא נפילנא על ארעא וגעינא נפלנו על הארץ וצעקנו מחמת הצער הגדול.

ד. א"ה ריחמ"א: הפסוק הנזכר לעיל מיניה הוא "כי שם צוה הוי"ה את הברכה" ולא הספיק רבי שמעון לומר את המשך הפסוק "חיים עד העולם", והיינו שרבי שמעון סיים את דבריו ואז נפטר לבית עולמו במילת הברכה.

בתר דאזיל אשא אחר שנסתלקה האש, **חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים**, **דאסתלק מן עלמא** ראיתי את המאור הקדוש קדש הקדשים שנסתלק מן העולם, ור"ל כי רק שהלך האש נתברר להם שרבי שמעון נסתלק מן העולם, וראו אותו **אתעטף** שהיה מעוטף בטליתו, **שכיב על ימיניה**, **ואנפוי חייכין** והיה שוכב על צד ימינו ופניו היו שוחקות [כמחז"ל (כתובות קג ע"ב) מת מתוך השחוק סימן יפה לו, ופניו כלפי העם סימן יפה לו]

קם רבי אלעזר בריה, **ונטיל ידוי ונשיק לון** עמד רבי אלעזר בנו, ולקח את ידי אביו ונשק אותם, ואמר רבי אבא **ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי** ואני לחכתי את העפר שהיה תחת רגליו הקדושות, ואחר שנתאמת אצלם שרבי שמעון נח נפשיה, **בעו חברייא למבכי** רצו החברים לבכות, ובלבם בקשו רחמים מהקב"ה שיוכלו לבכות, **ולא יכילו למללא** לא יכלו לדבר ולבקש רחמים בפייהם, והקב"ה קבל הגיון לבם, **לכן שארו חברייא בבכיה** התחילו החברים לבכות על הסתלקות רבם ומאור עינם, **ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין** ורבי אלעזר בנו נפל שלש פעמים על פני אביו, כדרך שעשה יוסף לאביו, כמ"ש ויפול יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו, אבל תחילה, **ולא יכיל למפתח פומיה** לא היה יכול רבי אלעזר לפתוח פיו לדבר, מחמת תוקף הצער, **לבתר פתח** רק אחר כך פתח את פיו **ואמר אבא אבא** אמר בכפילא כעין שכתוב אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, **תלת הוו חד אתחזרו** מה שנפילתי על פניך שלש פעמים ולא כיוסף שנפל על פני אביו רק פעם אחת, כי כל השלש נפילות לאחת נחשבות הואיל ולא יכלתי לדבר רק בפעם השלישית.

המשיך רבי אלעזר את דבריו, כמספיד את אביו ואמר, כי עד עתה השכינה הנקראת חיה וגם המלאכים הנקראים חיות הקדש עם נשמות הצדיקים, כולם היו כאן עד שהיית חי ודרשת בסודות התורה, אבל **השתא מכאן ואילך תנוד חיותא** תזוז ותלך השכינה עם כל חיות הקודש, וגם **צפראן טאסין** וגם נשמות הצדיקים הנמשלות לצפרים טסות והולכות להם לגן עדן, ואינן חוזרות עוד אלא **משתקען בנוקבאן דימא רבא** הם נשארות שקועות וקבועות בנקב של הים הגדול (הרומז על היסוד של המלכות), וגם **וחברייא** שהם תלמידי רבי שמעון שעד עכשיו שתו יין וחלב ומים חיים מפי רבם, הנה מכאן ואילך **כלהו שתיין דמא** כולם ישתו דם, כלומר שילמדו סברות משובשות ומרות כדם במקום מים חיים.

קם רבי חייא על רגליו קם רבי חייא מהקרקע שהיו יושבים ובוכים על הסתלקות רבי שמעון, ואמר עד השתא בוצינא קדישא מסתכל עלן עד עתה היה המאור הקדוש מסתכל ומשגיח עלינו, ומלמד לנו דרכי חיים, השתא לאו הוא עידן עתה אין שהות עוד לבכות ולהספיד, כי נטה היום לערוב, אלא מוטל עלינו לאשתדלא ביקריה דהיינו לעסוק בכבודו כראוי לו. **קם רבי אלעזר ורבי אבא** שהם היו החשובים ביותר בין החברייא, נטלו ליה בטיקרא דסיקלא לקחו אותו ממטתו בכסא המיוחד לזה להוליכו לחדר אחר, כדי לעסוק בטהרתו ובהלבשתו כראוי לכבודו, [ומלת טיקרא פירוש עצים, והוא מלשון תקרה בחילוף דטלנ"ת, ומלת סיקלא הוא כעין אסכלא, ור"ל בכסא הנעשה מאריגת קליפות של עצים המלא נקבים כעין מכבר, ובו נושאים החולים להוליכם ממקום למקום].

מאן חמא ערבוביא דחברייא מי ראה עוד דבר כזה, שהרבה תלמידי חכמים באו בערבוביה לחלוק כבוד האחרון לרבי שמעון, וכל ביתא הוה סליק ריחין ומכל הבית עלה ריח טוב מבשמי הגן עדן, שהביאו נשמות הצדיקים שבאו מן הגן עדן לקבל פני רבי שמעון. **סליקו ביה בפורייה** (ה"ג בד"א בפורייה) אחר שנתעסקו בו הוציאוהו במטה מן החדר אל החצר, כדי להוליכו למקום מנוחתו, ולא אשתמש ביה אלא רבי אלעזר ורבי אבא ולא עסקו בטהרתו ובהולכתו אלא רבי אלעזר ורבי אבא. והנה רבי שמעון נח נפשיה בכפר מירון, וכשרצו להוליכו למקום קבורתו אתו טריקין ומארי תריסין דכפר צפרי באו גבורים ובעלי מלחמה מכפר צפורי למירון, לקחת את ארון האלהים של רבי שמעון בחזקה לקבור אותו אצלם בכפר צפורי (מלת טריקין פירושו אנשי חיל המכים, ומארי תריסין פירושו בעלי מגינים, ר"ל בעלי מלחמה), **וטרדאן בהו** ובני מירון היו דוחקים בבני צפורי להחזירם לאחוריהם שלא יקחו מהם את ארון האלהים, והוו בני מרונא צווחין בקטירין והיו בני מירון צועקים יחד באגודה אחת על בני צפורי, **דחשיבו דלא יתקבר תמן** כי בני מירון חשבו עצות ותחבולות שלא יניחו לרבי שמעון להקבר שם בכפר צפורי, אי נמי פירושו, שיראו בני מירון שמא לא יקבר רבי שמעון אצלם.

וכדי להשקיט את המריבה בין שני הצדדים עשה הקב"ה נס גדול, כי **בתר דנפק פורייה** אחר שמטתו של רבי שמעון יצאה מן החצר, הוה סליק באורא עלתה המטה באור השמים כי המלאכים נשאוהו בידם, ואז נחה ושקטה המריבה, ואשא הוה להיט קמיה ועמוד של אש היה לווהט לפני מטתו, ובעת

שהמטה פרחו באויר שמעו קלא יצאה בת קול מן השמים שכולם שמעוהו, עולו ואתו ואתכנשו הכנסו ובואו והתקבצו, ר"ל אלו שהם מבחוץ יכנסו, ואלו שהם מרחוק יבואו, וכלם יתקבצו ויתאספו, להילולא דרבי שמעון לשמחת רבי שמעון שהיה מהלל ומשבח להקב"ה בשמחה על שזכה לצאת מן העולם בשלימות הגמורה, ואמרה עוד הבת קול, יבוא שלום ינוחו על משכבותם (ישעיה נז ב) ר"ל בזמן שהצדיקים ינוחו על משכבותם ראוי שביום ההוא יהיה שלום ולא קטטות ומריבות, [ואמרה כן כנגד מה שבני צפורי כבר חזרו לאחוריהם והיתה תקותם למפח נפש, משום הכי אמרה הבת קול שאל ירע בעיניכם שתוחלתכם נכזבה, כי ביום הסתלקות רבי שמעון אין ראוי להיות מחלוקת].

כד עאל למערתא כשנכנסה מיטת רבי שמעון מעצמה במערה בכפר מירון, **שמעו קלא במערתא** שמעו בת קול שיצאה מן המערה, זה האיש מרעיש הארץ מפחדו היו רועשים יושבי הארץ, מרגיז ממלכות שביטל בכוחו את גזרות המלכויות, כמה פטרין ברקיעא משתככינ ביומא דין בגינך הרבה פתחון פה של המקטרגים משתתקים ברקיע ביום זה בזכותך, (כי הקב"ה מחל לעוונותיהם של כל המלואים את רבי שמעון לכבודו, אשר העונות גרמו קטרוג, פטרין פירושו כמו פטר רחם שהוא לשון פתיחה). ועוד הוסיפה הבת קול ואמרה **דנא רבי שמעון בר יוחאי דמאריה משתבח ביה בכל יומא** זהו רבי שמעון שהקב"ה משתבח בו לפני פמליא של מעלה כל יום, ואמרה עוד הבת קול **זכאה חולקיה לעילא ותתא** אשרי חלקו בגן עדן העליון ובגן עדן התחתון, כמה גניזין עלאין מסתמרן ליה הרבה אוצרות עליונים שמורים לו למעלה, עליה אתמר עליו נאמר כעין שאמר המלאך לדניאל ואתה לך לקץ (דניאל יג ג) היינו ההסתלקות שהיא קץ כל בשר, ותנוח בקבר עם הצדיקים, ותעמוד לגורלך ותקום בתחיה לקחת גורלך הניתן לחלקך אחר תחיית המתים, לקץ הימין שכל זה יהיה באחרית הימים (מצודות בסוף ספר דניאל). אי נמי "לקץ הימין" היינו זמן הגאולה שאז יחזיר הקב"ה ימינו אשר השיבה אחור מפני אויב, וכמ"ש אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, ואומר הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו, במהרה בימינו אמן.

ביאור על פטירת רשב"י המובא בסוף האדרא זוטא מהרה"ג רבי יוסף משאש זיע"א

בספר אוצר המכתבים (ח"ג) לרבי יוסף משאש זצוק"ל מכתב אלף תצ"ד (עמ' ע-עא) כתב רבי יוסף משאש זיע"א ביאור על חלק מתיאור פטירת רשב"י ע"ה המובא באדרא זוטא ואביא כאן את לשון המכתב בשלמותו, וז"ל: מכתב כבודו הגיעני, בו שאל כבודו לפרש לו מ"ש בסוף האדרא זוטא, וז"ל ור"א נפל תלת זמנין ולא יכיל למפתח פומיה, לבתר פתח ואמר, אבא אבא תלת הוו חד אתחזרו, השתא תנוד חיוותא וצפראן טאסין משתקעאן בימא רבא, וחברייא כלהו שתיין דמא, עכל"ה. וכתבת כי חפשת הרבה בפירוש הזוהר ולא מצאת מאומה, ושאלת הרבה ואין מענה. ובקשתני לחוות דעתי.

תשובה, הנראה לע"ד בזה הוא כי ר"א מרוב הצער על אביו הצדיק שנסתלק מעלמא נפל כמתעלף והקימו אותו וחזר ונפל פעמים שלש וניטל ממנו כח הדבור, ואח"כ פתח פיו ואמר, אבא אבא, תלת הוו, דהיינו יוחאי זקני, ואתה אבא, ואני, כולנו בתלתא כחדא היינו מגינים על הדור, ועתה חוט המשולש נתקו ממנו שניים ונשאר הוא לבדו, והוא ירא פן תתעורר החיה הרעה שהיא מלכות רומא עם המלכיות הקטנות שתחת דגלה שדומין לגבי גבורתה כצפורים, שהיו שריהם כאילו משוקעים בתהומא רבא בזכות חוט המשולש, ופן יתעוררו במיעוט הזכות שיצאו ממנה שניים, וחברייא בשמעם את דבריו זכרו את מלכות רומא הרשעה ומה שעשתה לישראל ובכו בכי גדול עד שנתאדמו עיניהם והיו נראים כשותתים דם, והנוסח שתיין דמא שכתב כבודו, הוא ודאי נוסח מוטעה וצ"ל שתתן דמא.

עוד במכתבך הב' אמרת, כי שכחת להוסיף לבקש לפרש לך מ"ש עוד שם, קם ר"א ור"א נטלו ליה בטיקלא דסיקלא, מאן חמא ערבוביא דחברייא, אתו טריקין ומארי תריסין דכפר צפרי, והוו בני מרונייא צווחין בקטירין, כמה פטירין ברקיעא משתככין ביומא דין, ע"כ.

תשובה, בטיקלא דסיקלא, עניינו ארון חדש ויפה, מאן חמא ערבוביא דחברייא, פירוש מי ראה כזאת שהחברים הצדיקים והחסידים והמתונים תמיד במעשיהם ומכבדים זה את זה כ"א כפי כבודו, יהיו עתה בערבוביא בלי סדר ומשטר מרוב הצער שהיו שרויים בו. אתו טריקין ומארי תריסין דכפר צפרי, פירוש באו השוערים והמושלים הגדולים של כפר צפרי להתעסק בו ולהוליכו

לקברו בצפרי, והוו בני מרונייא צועקים עליהם בשופרות ובחצוצרות ובכל דבר המשמיע קול לייראם ולבהלם וטרדן ביהו, דחשיבו דלא יתקבר תמן בצפרי. ופירוש כמה פטירין משתככין, דהיינו כמה גזירות קשות ורעות מתבטלין ביומא דין בזכותך, זהו ידידי הנ"ל לפרש בזה בקצ"ר אמיץ מרוב הטרדות ושלום. ע"כ מכתבו היקר של רבי יוסף משאש זיע"א בביאור סוף האדרא זוטא בתיאור פטירת רשב"י.

מדוע קוראים לספר הזוהר "הזוהר הקדוש"

בספר אוצר המכתבים (ח"ג) לרבי יוסף משאש זצוק"ל וזיע"א מכתב אלף תרכ"ז הביא כמה טעמים מדוע נקרא ספר הזוהר בשם "הזוהר הקדוש" ואביא את דבריו כלשונם רק אחלק את הטעמים לאותיות, וז"ל: מכתבו הבהיר הגיעני, בו שאל כבודו, מדוע קורין לספר הזוהר, זוהר הקדוש, מה שאין קורין אפילו לספר התנ"ך?

תשובה, דע בני, כי ספר הזוהר קם עליו ערער בכמה זמנים, מי מחברו, ורבו הדעות, עד כי הרבה החליטו, שהמקובל מהר"מ קורדווריו זצ"ל הוא שחברו, ונתלה באילן הגדול רשב"י זיע"א, מפני שנחבא י"ג שנים במערה כידוע בש"ס, וזכורני שראיתי שנשאל על זה הגאון יעב"ץ אשכנזי זצ"ל, והשיב שלא יוכל להכריע, ואך הוא ספר מלא דברים טובים יהיה מחברו מי שיהיה, ואמנם ידי זרים שלטו בו, ולקה בחליף, וחסר, ויתיר. ע"כ.

א. ואמנם כל העוסקים בקבלה תלו כל חכמתם בו, וממנו שואבים כל קבלותם, ומתחילה היה שמו אצלם מדרש רשב"י זצ"ל, כמו פרקי ר"א, ושוב כדי לחבבו על העם ולהפיצו בישראל, שינו את שמו לספר הזוהר, ע"ש הכתוב (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכו' ועוד באו אחרים והוסיפו לו תואר הקדוש להוסיף לו חיבה על חיבה, כמו שמתארים ספר השל"ה הקדוש, ולאור החיים על התורה, הקדוש, ועוד הרבה, כדי להרים ערכם אצל העם, כדי לקרותם, או לקנותם, או שניהם יחדיו וכן מתארים חברה קדישא, לחבבה, על כל מין חברה, מה שאין כן התנ"ך והש"ס והמדרש, שהם תמיד מאז חביבין וקדושים בעיני העם.

ב. וחכמי הישיבות שהיו עוסקים רק בש"ס ובפוסקים, היו לומדים בו שלוש פעמים בשנה, שהם ליל ז' של פסח, ליל חג השבועות, ליל הושענא רבה, כמ"ש בספר קריאי מועד, הידוע ללמוד זמנים אלו, ואמרתי בס"ד שבשבילם נאה לו השם זוה"ר שהוא, ז. שביעי של פסח, ו, ששה בסיון חג השבועות, ה"ר, הושענא רבה.

ג. ועוד מנהג פשוט היה בתלמסאן, ובכמה קהלות באלגריין שהיה להם קבע ללמוד בשבת אחר שחרית משך שעה בספר הזוהר, ובכל ליל ששי אחר ערבית, משך ב' שעות. וכן בכל לילי ראשי חדשים, וביום חמשה באייר בכל שנה, היתה ועדה שהיו מחלקים כל ספרי הזוהר ה' דפים, ה' דפים, לכל אחד מבני העיר, פתקאות פתקאות מדף פלוני עד דף פלוני לכל אחד, ומי שיודע ללמוד היה לומד בעצמו, ומי שאינו יודע, היה מוסר הפיתקא לאיזה ת"ח שילמוד בשבילו, ונותן את שכרו ע"פ נדבת לבו, וגומרין אותו ביום ל"ג בעומר ועושים סעודה קטנה בביהכ"נ הנקראת ע"ש "חברה קדישא" שיש בכל מקום, ואמרתי להם, שבשבילם נאה השם זוה"ר והבן.

ד. ועוד, אמרתי ע"פ דברי המקובלים, שקריאת הזוהר היא כלי זיין נגד היצה"ר, וגם מקרבת הגאולה לעלות אל הארץ. וזה נרמז בפירוש אותיות זוה"ר. זי"ן, כלי זיין, וא"ו, ווי העמודים דהיינו וו לתלות בה דבר גדול, ה"י דבר גדול עלה, ר"ש כאשר דבר ה' אלהי אבותיך לך אל תירא ואל תחת (דברים א כ"ה).

ה. עוד ע"פ דברי המקובלים, שלימוד הזוהר צריך שיהיה לאט לאט ובכוונת הלב כמי שעולה בהר גבוה ותלול שצריך לשמור על כל צעד וצעד, וכן דרשו הם על הכתוב מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, זה ספר הזוהר הקדוש. וזה זו – הר. (א"ה ריחמ"א: עוד יש לומר שהוא מלשון הזהר היינו שעל האדם להיזהר בלומדו את הזוהר שיעלה בהר ה' לאט לאט ובמיתון ולא יבוא ח"ו להגשמת הדברים).

ו. עוד זוה"ר בגימטריא רי"ח שלימודו עולה רי"ח ניחוח לפני ה'. זהו מה שיש להשיב לכבודו על שאלתו הארוכה, בדברים ורמזים שהוא אוהב, ושלוש. עכ"ל.

מקבץ שאלות על ל"ג בעומר ועניני רשב"י

הטעם שנקרא ל"ג בעומר בבי"ת ולא ל"ג לעומר בלמ"ד

בשו"ע הלכות ספירת העומר (או"ח סימן תפ"ט סעיף א') כתב לומר היום יום אחד "בעומר" בב', ובטו"ז (שם סק"ג) כתב על זה: כן מנהגנו [=מנהג בני אשכנז], אבל בדברי הר"ן סוף פסחים שמביא ב"י נזכר שם לעומר בלמ"ד וכו', יע"ש שהאריך בזה. ומנהגינו הוא לומר "לעומר", וכמ"ש המשנה ברורה (סק"ח) וז"ל: וברוב פוסקים הנוסח לעומר, ע"כ. ובשערי תשובה (אות ח') כתב על האומרים "לעומר" וז"ל: וכן נהגו במדינתנו והוא ע"פ האר"י ז"ל וכו', ע"כ.

וא"כ התמיהה קיימת, למה גם אנחנו שמקפידים לומר תמיד "לעומר" ע"פ האר"י ז"ל, קוראים את יום "ל"ג בעומר" 'בעומר' בב', ולכאורה היה לנו לומר "ל"ג לעומר" בל'.

הרה"ג משה צוריאלי שליט"א השיב וז"ל: ההבדל בין מלת "לעומר" אל "בעומר". הראשון הוא שסופרים כמה ימים עברו מאז הקרבנו הקרבן ביום שני של פסח, לעומר ההוא, כך וכך ימים עברו. אבל במשך הזמן, האשכנזים כינו לכל התקופה של החמישים יום בשם "עומר" כמו שמצפים למתן תורה בעצרת. והם ששינו ואמרו "כך וכך ימים בעומר" בתוך תקופה זאת. אין ספק שנוסח הספרדים צודק. אבל כיון שהאשכנזים שליטים ברוב מוסדות מדינתנו, וגם ברבנות ומשרד הדתות הם השולטים וקובעים (לא מפני שהספרדים מסרו להם מרצונם את השלטון, אלא מפני שהשרים והפקידים הבכירים, ברוב מוסדות המדינה, הם מעדת אשכנז, כך נעשה), ולכן נקרא בשיגרת לשון העם "ל"ג בעומר".

הרה"ג אליהו ממון שליט"א השיב וז"ל: אכן הספרדים (ותשמע בדיסקים שלי שיצאו לא מזמן על עניני ספירת העומר) אומרים ל"ג לעומר והאשכנזים ל"ג בעומר.

הרה"ג ישראל חיים בלומנטל שליט"א (ירושלים) השיב וז"ל: יום י"ח באייר הוא יום פטירת הרמ"א. ביום זה פוסקים כמותו ולכן מכנים את היום ל"ג בעומר כשיטתו.

הרה"ג אוריאל שלמוני שליט"א השיב וז"ל: בשו"ע שם לא נזכר כלל "לעומר" ורק בסוגריים הוסיפו "בעומר" (ויש באופן כללי דיונים לגבי הסוגריים שבדברי הרמ"א האם הם ממנו או מתלמידיו) ועי"ש במשנ"ב ס"ק ח' שיש הרבה גורסים לעומר

ופשטות אין זה מעכב כלל. ועוד, שמבואר שם במשנ"ב שאפי' אמירת לעומר או בעומר אינה מעכבת (ולכא' כן משמע מלשון השו"ע שלא הזכיר בכל הדוג' לתיבת בעומר), וע"כ נראה שהונהג לקרוא ל"ג בעומר ע"י אלו שנוהגים לספור בעומר ואחריהם נמשכו, ונראה שאין צריך לחפש בזה טעמים (וע"ד רמז קל אם תיקח ל' של לעומר עם ב' של בעומר יצא ל"ב ועם הכולל הוא ל"ג).

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס 'גם אני אודך' השיב וז"ל: מה ששאלתם שיש הרבה שנוהגים לומר בספירה "לעומר" ולא "בעומר", ואם כן למה בל"ג בעומר כולם אומרים ל"ג "בעומר". והנה בעבר חשבתי על כך, וצריך לחפש מה שכתבתי על זה בס"ד. וכעת חשבתי חידוש לדינא לכאורה, שאם נוהג לומר "לעומר", אם כן כשאומר לחבירו בליל ל"ג בעומר, היום ל"ג "בעומר", לכאורה יוכל לכל הדעות לספור אחר כך בברכה, כי הרי בזה שאמר ל"ג "בעומר", גילה דעתו שאינו רוצה לצאת בספירה זו, שהרי דרכו לומר תמיד "לעומר", ולא "בעומר", וצ"ע.

הרה"ג אברהם יהודה הכהן רבינוביץ שליט"א השיב וז"ל: ואפשר דהנה ידוע דביום פטירת צדיק פסקינן הלכתא כוותיה, [וכמו שנוהגים בבעלזא דביום היארצייט של בעל הנודע ביהודה זצ"ל אין אומרים לשם יחוד בספירת העומר]. וכיון שבל"ג בעומר יום היארצייט של הרמ"א זצ"ל והוא כתב לומר ל"ג בעומר, לכך אפי' הנוהגים לומר ל"ג לעומר קוראים ליום זה ל"ג בעומר.

הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א השיב וז"ל: ראה צמח צדיק (להרה"ק מויז'ניץ), שכתב כך: לכאורה יש להבין למה קורין אותו ל"ג בעומר, הא אנו מונין המספר קטן קודם שאנו סופרים היום שלשה ושלושים יום. ואפשר לומר על דרך זה, דהנה העיקר הוא בימי הספירה שיזכך החומרות שבו ויהיה בבחינת מה, כי כוונת הספירה בשם מ"ה כידוע (שעה"כ דרוש א' דפסח), ואז יזכה לבא ליום הנ' שהוא נגד שערי בינה, כמו שכתוב (ויקרא כג, טז) תספרו חמישים יום. ובזה פרשנו הגמרא (פ"ט דברכות נו ע"ב) הרואה קנים בחלום יצפה לבינה, כי אמרו (תענית כ.) לעולם יהיה אדם רך כקנה, וב' פעמים קנ"ה גימ' עמ"ר, ולכן הרואה קנים שהוא ב"פ קנ"ה שגימ' עמ"ר, יצפה לבינה, שעל ידי ספירת העומר זוכה

ה. א"ה ריחמ"א: הנה בס"ד שאלתי זאת למורי ורבי הרה"ג אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א אב"ד דק"ק כפר גדעון עמק יזרעאל, ואמר לי שנראה לו שאין חילוק בין אם אמר ל"ג לעומר לבין אם אמר ל"ג בעומר.

לבינה שהוא נ' שערי בינה כנ"ל. ולכן אנו קורין ל"ג בעומר, כי האותיות שבין ל' לג' שהם מנסע"פ צ"ק רש"ת א"ב גימ' אלף שצ"ג, כמספר כת"ר שב"ת הוי"ה מ"ה, כי זה עיקר כוונת הספירה לזכות לכת"ר שב"ת בלתי לה' לבדו, על ידי שיהיה בבחינת מ"ה המרומז בספירה. ואז זוכה לצירוף ג"ל, ר"ל אותיות שבין ג' לל' גימ' ס"ט כמנין חיי"ם עה"כ, שממשיך חיים מאילנא דחיי, וביחד אלף שצ"ג עם ס"ט הוא אלף תס"ב, כמנין ה' פעמים גבור"ה, שנמתק בה' פעמים חס"ד שגימ' אלף ת"מ, ונשאר כ"ב שרומז על כ"ב אתון דאורייתא, וזה ג"ל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (תהלים קיט, יח), עכ"ל הצ"צ.

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א השיב וז"ל: המקור הראשון אשר בו הוזכר ל"ג בעומר כיום שמחה, הוא ספר המנהיג, לרבי אברהם בן נתן הירחי, מצרפת, ושם הוא כותב (הלכות אירוסין ונישואין סימן ק"ו), ואך מנהג בצרפת ופרובינצא לכנוס מל"ג בעומר ואילך. גם המהרי"ל בהלכות דיני הימים שבין פסח לשבועות, הזכיר את ל"ג בעומר. וידוע כי הספרדים רגילים לספור "היום כך וכך לעומר", ואילו האשכנזים רגילים לספור "בעומר". ומשום כך הוקבע יום זה כלשון ספירת האשכנזים "ל"ג בעומר". הואיל ויצא מפי קדשם של הראשונים האשכנזים, ובלשונם נמשכו כל הפוסקים.

הרה"ג שאול גארדאן שליט"א השיב וז"ל: י"ל שהוא לכבודו של הרמ"א בעל ההילולא, שפסק לומר בעומר (בסימן תפ"ט סעיף א') [ועיין סימן תצ"ג - שהמחבר קורא ליום זה ל"ג לעומר, והרמ"א קוראו ל"ג בעומר, לטעמי הנ"ל]. (הובא בגליון 'דמשק אליעזר' מהרה"ג ר' אלכסנדר אליעזר קנאפלער שליט"א פרשת בהר תשע"ד).

הרה"ג משה וואלף ראזענבערג שליט"א השיב וז"ל: זה עתה ראיתי בגליון הנחמד נר הפטרות, שהביא (בסוף הגליון אות ז') בשם כ"ק אדמו"ר מהר"י ט"ב מסאטמאר זי"ע, טעם לזה, דאף שמנהגינו לספור היום... לעומר (עם אות ל' עפ"י האריז"ל), אבל ביוםא דהילולא של הרמ"א נוהגין כבוד ואומרים לפי שיטתו (או"ח סימן תפ"ט סעיף ב') ל"ג 'בעומר' (עם אות ב'), עכ"ד בגליון ה'. (שם).

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א מח"ס 'ויכתוב מרדכי' כתב וז"ל: הן אמת שהנכון יותר לומר "ל"ג לעומר" כי כך אנו סופרים בספירת העומר, אך אפשר שהשתרש ככה בעם לומר "ל"ג בעומר", מהאשכנזים שהם היו עיקר העולים למירון בתקופות קדמוניות יותר ומשם השתרש גם לספרדים (כי האשכנזים מונים היום כך וכך בעומר כידוע).

עוד אפשר בדרך רמז כי "ל"ג בעומר" ר"ת ל"ב, רוצה לומר שביום זה נכנסת קדושה והתלהבות לעבודת ה' ללב האדם.

עו"ל כי ר"ת הנ"ל ירמזו על התורה, כי תושב"כ מתחלת באות ב' ומסתיימת באות ל' כידוע, וכאן ירמזו כי יום ל"ג בעומר הוא כעין יום מתן תורה של תורת הנסתר, ולכן אומרים דווקא "ל"ג בעומר" לרמז כנ"ל על התורה המתחלת באות ב' ומסיימת באות ל', וגם הכא הוי כיום מתן תורת הנסתר.

ועיין עוד בסוף הקונטרס תשובת מערכת "לדפקי בתשובה" על עניין זה

הטעם שנקרא הזוהר הקדוש כן בצירוף מילת קדוש

מדוע נקרא ספר הזוהר בפי כולם הזוהר הקדוש, מה שלא נקראו כן ספרים אחרים, שקדמו לו.

ריחמ"א ס"ט השיב וז"ל: יתכן לומר מכיון שהלומד בו מתקדש לכן נקרא קדוש.

עוד נראה לומר בס"ד, שכל הלומד בו מרגיש את הקדושה שיוצאת מספר הזוהר הקדוש.

הרה"ג אליהו ממין שליט"א השיב וז"ל: גם האלשיך השל"ה ואור החיים נקראו הקדוש, וזכו לזה משום קדושתם המופלגת שנתקבל כך בכלל ישראל.

הרה"ג ישראל חיים בלומנטל שליט"א (ירושלים) השיב וז"ל: ייתכן שיש סיבה נוספת. הקורא בתורה ואינו מבין, אין זה נקרא לימוד. ואילו לגבי הזוה"ק, ההוראה המקובלת היא שאף מי שאינו מבין קיים מצוה, או שיש בידו מעלה גדולה ועליונה. לכן נקרא 'קדוש' שיש קדושה בעצם קריאתו.

הרה"ג אלון ארביב שליט"א השיב וז"ל: כל ספר הוא קודש, ואף הזוהר בין ספרי הקודש, אומרים תורתנו הקדושה.

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א השיב וז"ל: הנה כבר נשאל בזה הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל, בספרו אוצר המכתבים ח"ג (סימן אלף תרכ"ז), מדוע נקרא שם הספר "זוהר הקדוש", ולמה הוסיפו לציין בשמו "הקדוש", והשיב, הואיל וספר הזוהר יצאו עליו עוררים, משום כך כינוהו בשם "זוהר הקדוש", להורות שהוא מקודש. יעו"ב ותרווה נחת.

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א השיב וז"ל: הנה הלימוד בספר קדוש זה מטהר ומקדש הן את הלומד בו והן את העולם כולו כידוע. ולכן נקרא "הזוהר הקדוש". וזה כעין מה שתירץ כת"ר.

וידידי הרה"ג מרדכי שוקרון שליט"א תירץ בזה, כי ידוע עניין קדושה הוא רומז לברית, וזה בא לרמז כי רשב"י היה המיוחד בדורו בשמירת הברית ולכן ספרו נקרא קדוש. וכמו שמצינו מאותו טעם "אור החיים הקדוש", "השל"ה הקדוש" ועוד. עכת"ד.

ול"י נראה להוסיף על דבריו כי בענין קדושת רשב"י בשמירת היסוד ראיתי בספר הקדוש "תקנת השבין" שכתב על דברי הזוה"ק הידועים גבי אדם שפגם בבריתו שאינו יכול לשוב בתשובה. וכבר נשתברו על זה קולמוסין. ורבינו צדוק הכהן זי"ע כתב שם כי הכוונה היא שלא יוכל להגיע למעלת רשב"י שלא פגם מעולם וכו' אך לשוב בתשובה שלימה ולהגיע למעלות נשגבות בוודאי יכול עכת"ד. א"כ רואים אנו את מעלת קדושת רשב"י וממילא ראוי חיבורו להקרא קדוש.

ועיין עוד בסוף הקונטרס תשובת מערכת "לדופקי בתשובה" על עניין זה

האם יש ענין להיות שבת לפני הילולא בציון רשב"י

האם יש ענין להיות בשבת שקודמת להילולא של רשב"י אצל רשב"י כי רשב"י נקרא בחינת שבת.

הרה"ג אליהו ממון שליט"א השיב וז"ל: לאו דוקא.

הרה"ג אלון ארביב שליט"א השיב וז"ל: לא שמענו. רשב"י נקרא בחינת שבת בכל שבת ולאו דווקא בערב ההילולא, שגם ליום המיוחד י"ח באייר לא בטוח שהוא יום פטירתו.

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א השיב וז"ל: בקהילותינו נוהגים בכל ימות השנה לשורר את הפיוט "בר יוחאי" לפני הקידוש בלל שבת, וטעם לדבר שמעתי, מפני שהלכה כרבי שמעון בשבת. וסתם רבי שמעון רשב"י. ובס"ד אמרתי טעם נוסף, ע"פ המבואר בשבת (לג:), הואיל ורשב"י ורבי אלעזר בנו, בצאתם מן המערה, פוגשים לפנות ערב בערב שבת סבא אחד שהיה אוזז

בשתי חבילות הדסים ורץ בין השמשות. אמרו לו: למה לך אלו? אמר להם: לכבוד שבת. הסתפק לך באחד! אחד כנגד 'זכור' ואחד כנגד 'שמור'. אמר רבי שמעון לבנו: ראה כמה חביבות מצוות על ישראל. ולכך הואיל ורשב"י מלמד זכותם של ישראל על שטורחים לכבוד שבת לכך אנו מזכירין את שמו עם התקדש היום. ובספר חיבת ירושלים, הביא בשם מדרש תלפיות וז"ל: כתב החכם ר' יעקב פראגו, ששמע מר' יונתן גאלאנטי, ששמע מפי קדוש מדבר איש מפי איש עד רשב"י, שאילן החרובין בכל ערב שבת היה נהפך לתמרים ע"ש "צדיק כתמר יפרח". עכ"ל. ואם כן גם לרשב"י היה נעשה נס לכבוד שבת, כדי שיוכל לענג את השבת. (א"ה מ"א ס"ט: עי' גליון מרי"ח ניחוח מס' 141 עמ' 6 ועי' שו"ת ויכתוב מרדכי ח"א עמ' ל"ט ועמ' של"ו)

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א השיב וז"ל: בענין להיות שבת קודם ההילולא אצל רשב"י, הנה כך מנהג ישראל שמי שיש לו יא"צ באותו שבוע עולה לס"ת בשבת הקודמת וכו'. ורשב"י הרי הוא אביהם של ישראל. ומנהג אנשי מעשה לשבות שם גם בשבת שקודם ההילולא ובפרט אם ההילולא חלה בסמוך לשבת ביום א' או ב'.

ואכתוב דבר א' ששמעתי ממורי ורבי שליט"א, כידוע אנו נוהגים לומר בשבת לאחר שלום עליכם ואשת חיל גם פיוט בר יוחאי. ואמר לי כי מנהגו בשבת שקודם ההילולא לומר גם פיוט "ואמרתם כה לחי" וכך אני נוהג בס"ד כבר כמה שנים.

ועיין עוד בסוף הקונטרס תשובת מערכת "לדופקי בתשובה" על עניין זה

מדוע היתה מחלוקת בין אנשי צפורי לאנשי מירון היכן יקבר רשב"י

בסוף האידרא זוטא מובא (רצ"ו ע"ב) וז"ל: אתו טריקין ומארי תריסין דכפר צפורי, וטרדאן בהו והוו בני מרונאי צווחין בקטירין, דחשיבו דלא יתקבר תמן, עכ"ל.

ופירושו כפי שכתב במתוק מדבש וז"ל: באו גיבורים ובעלי מלחמה מכפר צפורי למירון, לקחת את ארון האלהים של רבי שמעון בחזקה לקבור אותו אצלם בכפר ציפורי, ובני מירון היו דוחקים בבני ציפורי להחזירם לאחוריהם

שלא יקחו מהם את ארון האלהים, והיו בני מירון צועקים יחד באגודה אחת על בני ציפורי, כי בני מירון חשבו עצות ותחבולות שלא יניחו לרבי שמעון להקבר שם בכפר ציפורי, אי נמי פירוש, שיראו בני מירון שמא לא יקבר רבי שמעון אצלם, עכ"ל.

ושאלתי היא: איזה צד היה לבני ציפורי שיקבר אצלם רבי שמעון והרי לכאורה היתה לו יותר שייכות עם מירון שהרי שם הוחבא במערה, ואם כן לכאורה הוא צריך להיקבר במירון ולא בציפורי.

ואני לעצמי חשבתי שבני ציפורי שהיו גיבורים ובעלי מלחמות כבר צפו את הילולא של רבי שמעון שתהיה ותכניס להם הרבה כסף מאלו שיבואו להילולא ועל כן רצו בחזקה להביאו לקבורה שם.

הרה"ג משה צוריאלי שליט"א השיב וז"ל: בענין מריבה בין בני ציפורי לבני מירון, כל אחד רצה שהקבר יהיה בקרבת מקומם, כי בעת עצירת גשמים הולכים לשם כדי שהמתים יתפללו עלינו (לפי דעה אחת בתענית טז ע"א. וכנראה כן דעת הזוהר, ויחי דף רכ"ה). ולא רצו לטרוח ללכת למרחקים עד למקום הקבר. זכות רשב"י תגן על כל בית ישראל, כדבריו בסוכה מה ע"ב.

הרה"ג אליהו ממין שליט"א השיב וז"ל: אולי שילוב תושב"כ עם תושבע"פ ייחוד וכו' רבי יהודה הנשיא ורשב"י.

הרה"ג אלון ארביי שליט"א השיב וז"ל: רשב"י ובנו רבי אלעזר שהו במערה בפקיעין ולא במירון. כמופיע במדרש קהלת רבה (י, יא) "רשב"י ורבי אלעזר בריה הוון טמירין במערתא דפקע י"ג שנין בשמדא" (תרגום: רשב"י ובנו ר' אלעזר התחבאו במערת פקע שלש עשרה שנים בימי השמד).

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א השיב וז"ל: הנה תחילה וראש, בספר ארץ הגליל (עמ' 451) הביא מחלוקת אם המערה בה התחבא רשב"י היתה במירון או בפקיעין. והביא סימוכין לדעה זו ולדעה זו, ע"פ הזוה"ק (האזינו דף רצ"ה ע"ב), או בהקדמת תיקוני הזוהר (עמוד א') יעו"ש. ועל כן אין סברא זו מוחלטת.

והנראה שרשב"י קבע מושבו וישיבתו בתקוע שבגליל (שבת קמז:), הסמוכה למירון, וסמוכה גם לציפורי, וכשבאו להוציאו ולקברו, אנשי ציפורי שהיו בעלי מריבה ותחרות (ירושלמי ברכות פ"ג סוף ה"ב), אמרו תקוע היא בין

ציפורי ובין מירון, ומדוע יקבר אצלכם, ואולי יקבר אצלנו. ומה עוד שעל פי המבואר בזוהר ח"ב (דף ע"ט ע"א), רשב"י ישב גם בציפורי בחלק מן הזמן, ובירושלמי (פרק כיצד מעברין הלכה א') אף אמר, יכול אני לעשות שיהו מהלכין מטבריא לציפורי ע"י מערות ובורגנין. ומה עוד שרבים מחבריו כמו אבא חלפתא ורבי יוסי, היו גרים בציפורי. והיו אנשי ציפורי מחבבין את רשב"י, שעל אף שהיו בעלי מריבה ותחרות, רשב"י קרבן בעבותות אהבה וכדמוכח ממדרשי חז"ל. ועל כן חפצו שיקבר אצלם. אך רשב"י רצה להיקבר דווקא במירון, וכמובא בסוף האידרא זוטא שם. והנלענ"ד בס"ד כתבתי.

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א השיב וז"ל: אפשר שבני ציפורי רצו שרשב"י יקבר בציפורי כי שם קבור רבינו הקדוש מחבר המשנה, ורצו לחבר יחדיו את מחבר המשנה למחבר הזוהר הקדוש, וחשבו כי כך רצוי הדבר, אך משמיא בחרו לו מקום במירון אתרא קדישא. ויה"ר שזכות רשב"י הקדוש תגן בעדו ובעד משפחתו אלף המגן בכלל כל ישראל אמן.

ועיין עוד בסוף הקונטרס תשובת מערכת "לדופקי בתשובה" באריכות על עניין זה

רשב"י - עוצם ביטולו לה'

בספר 'שיעורים בתורת חב"ד' (ח"ב, עמ' ח-ט) להרה"צ יואל כהן שליט"א כתב על מה שהיה רשב"י בטל לה' יתברך, וז"ל:

בזוהר נאמר (ח"ב לח ע"א): "מאן פני האדון הוי"ה דא רבי שמעון בר יוחאי". מאמר זה תמוה ביותר, אין יתכן לומר מילים שכאלה?

יש אמרה המקובלת בין החסידים: המלך, בזמנים שאינו מופיע בקהל, מניח את כתרו על מתלה. לכאורה, מדוע לא יניח המלך את הכתר על ראשו של אחד מעבדיו הרבים? ההסבר הוא פשוט – אם המלך יניח את הכתר על ראשו של העבד, עלולה להתגנב אל ליבו של העבד איזושהי מחשבה זרה וטיפשית, מה שאין כן כאשר הכתר מונח על המתלה, המתלה אינו מהרהר מאומה!...

ואמרו החסידים, שאם יהיה עבד כזה שירגיש ויחוש שכל מציאותו אינה אלא כמתלה שעליו מניח המלך את הכתר, אזי יוכל המלך להניח את הכתר גם עליו. כאשר העבד מרגיש שאין לו שום מציאות לעצמו כלל ואינו אלא

כאחד המתלים הקבועים בקיר העשויים לשמש את המלך, אפשר להניח את הכתר גם עליו. באופן זה, אין זה שמניחים עליו את הכתר כאדם, אלא הוא נחשב כמתלה בלבד.

אצל רבי שמעון בן יוחאי היה נרגש שאין לו שום מציאות משלו כלל, וכל כולו אינו אלא שעל ידו נשלם רצון הקב"ה. מלכתחילה לא נרגשת מציאותו כאדם לעצמו. אצל אנשים רגילים, קודם כל מורגשת מציאותו האישית של האדם, אלא שבהמשך, כאשר מתעוררת השאלה: לשם מה נברא האדם? באה התשובה, שכל מציאות האדם נבראה בשביל לשמש את קונו. באופן זה, גם אם האדם יחדיר עמוק בנפשו את מטרת בריאתו ויחשוב על כך בכל עת ובכל רגע, הכרה זו תהיה כדבר נוסף על ישותו העצמית. קודם לכל מרגיש הוא את ה'אני' שלו, ורק אחר כך מתווספת ההכרה במטרת בריאתו. לעומת זאת, אם ננסה להתבונן כיצד 'מסתכל' הקב"ה על מציאות האדם, אזי אצלו מלכתחילה כל עניינו של הנברא אינו אלא לכבודו, לעבוד את ה'. והרגשה זו, כפי שהיא מצד 'למעלה', היא שהייתה נרגשת אצל רבי שמעון בן יוחאי. לכן שייך לומר "מאן פני האדון הוי"ה? דא רבי שמעון בן יוחאי" – מציאותו אינה משקפת את עצמו כלל, אלא אך ורק את "פני האדון הוי"ה".

טעם שעושים את יום י"ח באייר יום ל"ג בעומר לוי"ט

בספר מנחת יוסף (ח"ג) דרושים על התורה ומועדים מתורתו של רבי יוסף משאש זצוק"ל (פרשת אחרי מות – קדושים) כתב וז"ל:

מעתה נדבר על יום י"ח באייר, שעושים אותו יו"ט, וטעם הדבר מצאתי כתוב, כי המן ירד להם לישראל ביום ששה עשר באייר, כמ"ש בשבת (פז ע"ב) וברש"י שם, וכן הוא בפרש"י ז"ל על התורה בפרשת בשלח (טז פסוק א), יעו"ש, ואותו היום לא אכלוהו בשמחה כי לא ידעו מה הוא, גם לא היו מרוצים ממשה ואהרן כי התלוננו עליהם, ואך ביום ב' שהוא י"ז באייר נתרצו מהם, וביום ג' שהוא י"ח עשאוהו יו"ט, על שער הפרנסה שנפתח להם. ועוד דקיימא לן בתלתא הוי חזקה, לכן לא עשו יו"ט רק עד שירד להם ג' ימים רצופים ט"ז, י"ז, י"ח, ויום י"ח עשאוהו יו"ט, עד כאן מצאתי כתוב, וכן כתב באוצר ישראל אות ל' לג בעומר משם החת"ס יו"ד רל"ג יעו"ש. לכן לזכר עולם קבעוהו יו"ט, כדי להודיע תמיד נפלאות הבורא ב"ה, ולהודיע עוד כי בהיות ישראל עושים רצונו של מקום, פרנסתם מצויה בלי שום צער.

א"ה ריחמ"א: ועפ"י דברי קודשו יש לומר שבזכות רשב"י שיום זה הוא הילולא דיליה סגולה לבקש שתהיה פרנסתו מצויה בריווח ובנחת בזכות הצדיק רשב"י.

ושוב נוסף עוד, כי בו ביום פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, והוסיפו עוד לחבבו ולכבדו.

ושוב נוסף עוד, כי בו ביום עלה למרום התנא הקדוש הרשב"י זיע"א, וקבעו אותו חבריו ותלמידיו לשמחה רבה, על כי בו ביום גילה להם הרבה תורה בנגלה ובנסתר, ועשו אותו כיום שמחת תורה, ומזה נמשך בדור יתום זה לעשות הילולות לכמה צדיקים בכמה מקומות, ונמשכים מהם כמה קלקלות והפרץ מתרחב והולך, ועני אני דברתי הרבה בכתב [עיין ספרי מים חיים סימן ר"ז] ובע"פ ואין שומע, כי בעון הרבה מתופשי התורה פתיים מוכים במחלת הדמיון מחזיקים בזה, ובכן אנו לבנות, והם לסתור, וישראל לא ידע עמי לא יתבונן, ה' יתקננו בעצה טובה מלפניו, ויקרב קץ משיחיה בחיינו ובחיי כל ישראל, ואז תודע האמת, עם מי חותמת, בב"א. עכ"ל רבי יוסף משאש זיע"א.

בספר 'משנת יוסף' (שיעורי מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל וזיע"א משנת תשס"ב, ח"ג, הלכה יא, עמ' קפא-קפב) כתב וז"ל: והנה יש אומרים שנוהגים שמחה ביום ל"ג לעומר מפני שהוא יום פטירת רבי שמעון בר יוחאי ע"ה, והוא נקרא בסוף אדרא זוטא "יוםא דהילולא דיליה", והיינו יום פטירתו. אולם האחרונים הקשו שאם יום פטירתו של רבי שמעון בר יוחאי הוא ביום ל"ג לעומר, לשמחה זו מה עושה, והרי בשו"ע (או"ח סימן תק"פ) מבואר שקבעו תעניות בימי פטירת הצדיקים, ומה נשתנה רבי שמעון בר יוחאי משאר הצדיקים. ויש שתירצו שזהו על שניצול מגזירת הקיסר הרשע אשר זמם להורגו, על ידי שנתחבא במערה הוא ורבי אלעזר בנו, ונפטר כדרך כל הארץ, ולאחר שזכה לגלות סתרי תורה. ולכך שמחים ביום פטירתו. ויש דוחים ואומרים שטעם השמחה ביום ל"ג לעומר לפי שרבי עקיבא התחיל לשנות לרבי שמעון בר יוחאי וחבריו ביום ל"ג לעומר, ויאור להם שחזרה עטרה ליושנה, והם הם שמילאו את כל הארץ תורה, ולכך עושים שמחה, עכ"ל.

הנהגת הבבא סאלי בימי הילולת רבי מאיר רשב"י ואביו בימי העומר

בספר 'ישראל סבא' על סידנא 'בבא סאלי' רבי ישראל אביחצירא זצוק"ל וזיע"א (ממנהגיו אורחותיו והליכותיו בקודש) כתב בפרק (מב) על ימי ספירת העומר, וז"ל: רק בימים מסוימים נהג רבינו לצאת מן ההתבודדות ולעשות ימי משתה ושמחה, והם: ביום י"ב באייר שהוא יום הילולא של מו"ר אביו, סבא דמשפטים כמוהר"ר מסעוד אביחצירא זיע"א. וביום י"ד באייר – יום פסח שני, שבו נהגו לעשות את ההילולא של ר' מאיר בעל הנס זיע"א. וביום י"ח באייר – יום ל"ג לעומר הוא יום ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי זיע"א. שלושה ימים אלה היו יוצאים מכלל ימי העומר, ובהם היתה ניכרת הארה מיוחדת על פני רבינו. אך אחרי הילולת אלה, חזר רבינו להסתגרותו, בהכירו את גודל מעלת ימים אלה שבין פסח לעצרת.

שבחי רשב"י ורבי אלעזר בנו והחברייא קדישא"

א. רשב"י ע"ה – ספרא דצניעותא. היה ניצוץ משה רבנו ע"ה, לזה כתב ספרא דצניעותא שהוא ה' פרקים כנגד ה' חומשי תורה, ולהיות שהתורה יש בה נגלה ונסתר, עשה הספר שיש בו ג"כ נגלה ונסתר, ואע"פ שנגלה הוא ג"כ נסתר לגבי דידן וכו' עכ"ז יש נסתר לנסתר (מובא בהקדמה לספרא דצניעותא).

ב. רשב"י ע"ה – כנגד יום השביעי. ר"ש שבעאה דשיתא, כלומר ר"ש שהוא יום הז' דשיתא יומי החול, ונקיט אליהו לשם דרבי יהודה שהם כנגד ו' ימי החול, ור"ש שבת קודש, ושפיר קאמר ר' יהודה ואליהו ז"ל, שהרי יום השבת צוהו משה במצרים קודם מתן תורה כנזכר בדברי הרב על ישמח משה במתנת חלקו, וכיון שרשב"י ע"ה היה גלגול משה לכן קראו אותו שבת קודש (קול ברמה צמ"ח דף קז ע"ב).

ו. א"ה ריחמ"א: חזק וברוך לידידי היקר רבי פנחס משיח הי"ו שזיכני בספר זה ויבורך על זאת בכל מילי דמיטב אכ"ר.

ז. א"ה ריחמ"א: לעיל (שם פמ"ב), תב שבימי העומר נהג רבינו להרבות בטבילות, בהתבודדות ובהסתגרות בחדרו.

ח. א"ה ריחמ"א: מלוקט מסדרת הספרים 'תורת נתן' להרה"צ נתן צבי קעניג, חלק שרשי הנשמות, ערכי הרמ"ק, ערכי האריז"ל. כאן המקום להודות להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א שהואיל ונתן בעין יפה את ספריו היקרים ונמצאים בג' בתי מדרשות בעפולה ספרים חדשים וגם ישנים וספרים נדירים קבצים תורניים ורבים נהנים ומחכימים מהם ועל הכל יבורך מפי עליון בכפלים אכ"ר.

ג. רשב"י ע"ה – גלגול משה רע"ה מבחינת לוחות שניות – הבנתי ממורי זלה"ה שרשב"י ע"ה היה דוגמת משה רבע"ה, אך לא בסוד הזיהרא עילאה כמשה בפעם הראשונה רק בבחינת הנשמה שהיתה לו בלוחות שניות, וז"ש באדרא רבא אסהדנא עלי וכו' זמנא תנינא לטורא דסיני שנתמעטו ממנו אלף אורות (קול ברמה דף נד ע"ב).

ד. רשב"י ע"ה – מתי זכה להיות כמדריגת משה רבנו אחר לוחות שניות – בחינתו היתה תחתונה מבחינת משה, ואח"כ בתיקון באדרא נתקן בעצמו, ועלה במדריגות משה שהיה לו אחר שנשברו הלוחות ופרחו ממנו האלף אורות, אך לא כפעם הראשונה בלוחות ראשונות וכו' (קול ברמה דף נד ע"ב).

ה. רשב"י ע"ה – כמשה רבנו בכל קורותיו – (זוהר דף טו) ד"ה בריש הורמנותא, דע כי הרשב"י היה בו ניצוץ מרע"ה ודורו היה בבחינת דור דעה, ולכן התחיל ספר הזוהר במילת ברי"ש ר"ת ב'ן ר'בי יוחאי ש'מעון, ולכן זכה רשב"י לראות מעלת דור המדבר כנזכר בזוהר שלח ואמר שם דלא הוי כדרא דמדברא אלא דרא ידידיה עד דייתי מלכא משיחא, שהוא גם כן ניצוץ מרע"ה, ולכן עשה ספרא דצניעותא ה"פ כנגד חמשה חומשי תורה, ולכן ברח מפני הקיסר כאמרם שמעון שגינה יהרג כמו שברח משה מפני פרעה, ושם השיג שלימותו במדבר כן רשב"י השיג שלימותו במערה במדבר לוד כי שם נגלה אליו אלהים עכ"מ (זוהר הרקיע בראשית דף כב ע"ב).

ו. רשב"י ע"ה – השיג שלימות במערה כמשה שהשיג שלימותו במדבר – (שבת לג) שמעון שגנה יהרג, דע כי הרשב"י ע"ה היה ניצוץ משה רבנו ע"ה, וכמו שמשה ברח מפני חרב פרעה והשיג שלימותו שם במדבר, כך הרשב"י ברח מפני הקיסר והשיג שלימותו שם במערה המדברה לוד, וז"ש בזוהר רות מי לנו גדול כמשה (ליקוטי הש"ס שבת עמ' טז).

ז. רשב"י ע"ה – משתבח בעצמו – אחרון התנאים נשתבח בעצמו שאפילו משה לא ידע וכו' (ספר הגלגולים פרק לב).

ח. רשב"י ע"ה – הטעם שזכה רשב"י לכתוב את ספר הזוהר – (זוהר שמות ק ע"ב) וז"ל: בריה דיוחאי ידע לאסתמרא ארחוי וכו', דע כי נשמות הצדיקים יש מהם שהם מבחינת אור המקיף ויש מהם שהם מן האור הפנימי, וכל אותם שהם מצד האור המקיף יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כיסוי והעלם

גדול כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם, והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף, ולכן היתה בה כח להלביש הדברים ולדורשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם, ולכן ניתן לו רשות לכתוב ספר הזוהר ולא ניתן רשות לרבותיו, או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל הטעם הוא שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו, וזמ"ש בריה דיוחאי ידע וכו', ובזה תבין גודל העלם ספר הזוהר אשר כתב רשב"י שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו. (שער מאמרי רשב"י כ ע"ב, ועיין שער הגלגולים הקדמה לו דף מז שכתב שרשב"י ע"ה היתה נשמתו מבחינת אור מקיף).

ט. רשב"י ע"ה – הטעם שישבו רשב"י ובנו במערה י"ג שנים – היה ניצוץ דמשרע"ה, ורבי אלעזר בנו היה הנער משרת מיכה בפסלו שהיה גרשון בן מנשה כמ"ש רז"ל, והיה נער בן י"ג שנה ובעבור זה ישב רבי אלעזר י"ג שנים במערה, וגם רבי שמעון היה אחיה השילוני, ובעבור שבסיבת חתימתו נעשה עגלי ירבעם ישב גם הוא י"ג שנים, וכנגד מה שהלכו אחריו עד דן לכן רשב"י היה הולך במדבר לתקן השכינה, ולכן אליהו ז"ל שקבל מאחיה השילוני היה בא עתה בישיבתו כי הסכים עם אחיה רבו (ספר הגלגולים פרק ס"ד).

י. רשב"י ורבי אלעזר בנו וחביריו – רבי אלעזר היה מצד עין שמאל מדת הדין, ור"ש להיותו מצד ימין היה מתקנו וכו', והנה בעין יש שבעה גלדים וג' גוונים, וכנגד אלו העשרה היה רבי שמעון וט' החבירים שנכנסו באדרא, והג' שמתו הם כנגד הג' ליחות, והז' שנשארו הם הז' גלדים, ורשב"י היה הפנימי מכולם, וע"ז אמר רבי אבא אנן שיתא בוצינן דנהרין משביעא ואנת הוא שביעא דכולא דהא לית קיומא לשיתא בר משביעא דכולא בשביעא תליא וכו' (ספר הגלגולים פרק ס"ח).

יא. רשב"י ע"ה – אחד מחברי רשב"י שנמצאו באדרא רבא דנשאף נפשו משרש קין, ולא רצה מורי ז"ל לגלותו ולא ידעתי הטעם (שער הגלגולים הקדמה לו דף ע"א).

יב. רשב"י ע"ה – ורבינו הקדוש – הם בחינת היסוד אלא שיש הפרש אם הוא יסוד דאבא או יסוד דז"א או יסוד דיעקב וכו' עיי"ש. (שער מאמרי רשב"י האדרא רבא דף מז ע"א).

יג. רשב"י ע"ה - ותלמידיו - עשרה תלמידים דר"ש הם י' חסדים דאו"א, ולא הוצרכו ליהרג שאין הקליפות שולטות בהם, אמנם רשב"י עצמו הוא סוד היסוד עצמו שממנו יצאו הטיפות ולכן הוא בא לתקנם וללמדם עיי"ש (קול ברמה דף ח ע"א).

יד. רשב"י ע"ה וחבריו - הנה ר"ש ור"א ורבי אבא, עליהם נאמר כללא דכלנא, לפי שהיו מג"ר, ר"א מימין, ורבי אבא משמאל, ולכן לעולם הב' אלו הולכין יחד, ורבי יהודה ורבי יצחק ג"כ חברים, ורבי יהודה חסד ורבי יצחק גבורה, ורבי יוסי בר יעקב ת"ת, ורבי חזקיה נצח ורבי יוסי הוד, ורבי ייסא מלכות, והג' שמתו הוא מפני שהיו מחסדים המגולים תנ"ה, ועלו נשמתם למעלה במקום הסתום ונשארים שם, אבל י' הרוגי מלכות היו גבורות ה' דאבא וה' דאמא (קול ברמה דף ח' ע"ב).

טו. רשב"י ע"ה וחבריו - כבר נודע שרשב"י ע"ה וחבריו בדיבורים היו מתקנין כל תיקון ותיקון כנזכר כמה פעמים באדרא וכו' (קול ברמה דף נג ע"ב).

טז. עשרה תלמידי רשב"י - הם בחינת העשרה חסדים דאו"א, שהם לבושי נשמותיהם, והם נזכרים בזוהר ובאדרא רבא קדישא וספר התיקונים והם ר"א בנו ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יצחק וכו' ולהיותם בחינת חסדים לא הוצרכו ליהרג לפי שאין הקליפות נאחזות בהם, ואמנם השלשה חברים שמתו באדרא רבא קדישא שהם רבי יוסי בר יעקב ורבי חזקיה ורבי ייסא הם היו שלשה חסדים של אימא המגולים המתפשטים בתנ"ה של ז"א, כי אלו הם העולות למעלה להאיר בז"א כמבואר אצלינו, ולכן שלשה חברים ההם נסתלקו אז ועלו למעלה וכו'. והנה רשב"י ע"ה הוא בחינת היסוד עצמו וכו', ודע כי להיות אלו העשרה תלמידי רשב"י ע"ה מבחינת החסדים ובפרט מן הזווג המעולה שבכולם שהוא מישראל עם רחל לכן זכו שנתבאר ונגלה להם כל סודות התורה שלא מתוך צער כלל מה שלא יהיה כן עד דרא דמלכא משיחא כנזכר בזוהר בכמה מקומות. (שער הגלגולים הקדמה כו דף כו).

יז. רשב"י ע"ה משה רבינו ורבינו הקדוש - משה רבנו ע"ה ורבינו הקדוש ורשב"י ע"ה ועשרה הרוגי מלכות כולם הם מבחינת יסוד שבז"א אלא שהם יסודות חלוקים או דאבא או דאימא או דז"א או דיעקב, אמנם משה רבנו ע"ה עלה דרך קו האמצעי גם עד הדעת דז"א, ובלוחות השניות הוא יותר למטה, כי אבד אלף חלקי אורות שהיו בו בזמן לוחות ראשונות, ונשאר בו חלק אחד

מאותם האלף, ורשב"י ע"ה בתחילתו היה למטה ביסוד הראוי לו כנזכר ואח"כ בזמן האדרא רבא עלה לאותה מדריגה התחתונה שהיה בה משה רבנו ע"ה בזמן לוחות שניות (שער הגלגולים הקדמה לו דף מז).

יח. רשב"י וחבריו – היו גולים לתיקון השכינה – היו גולין ומכתתין רגליהון מדוך לדוך ומאתר לאתר, והיו הולכים בגלות וישנים פעם כאן ופעם כאן בגלות השכינה כיוצא בהם ועליהם נאמר 'שברו על ה' וכו' ' ע"ש. (אור יקר פרשת וישב שער ח סימן א דף נח).

יט. רשב"י וחבריו – סודות התורה – (בזוה"ק) ואתון בני קדישין עליונין וכו', שאין רבי שמעון וחבריו בעולם התחתון, אלא אחוז בסוד האצילות, ואז דבקים בייחוד העליון, והם עולים ויורדים עם השכינה והם מובטחים בה, שהם המייחדים תדיר ודאי, כמו דיומא דא וכו', הענין כי התורה סודותיה גורמין הם לימשך מהיסוד או"ר הנקרא ר"ז, דהיינו סו"ד למלכות, והמחדש סוד בתורה מושך מהתפארת למלכות, אור רז, סודות התורה הם נעלמים בכתר עתיק יומין, והמחדש מסלסל בשערי עתיק יומין, והוא מושך למטה אור התורה. והנה רבי שמעון וחבריו לא היו אומרים מה שמקובל להם מכבר, כי זה אין לו שכר בעמלו אלא עסק תורה לבד, ובמה יבדלו הם משאר החבירים שבדור, אמנם הענין היה שהיו מתחילין בפסוק, ובחסידותם על ידי חכמתם היתה רוח קדושה שורה בהם, ובהיותם מסלסלין בתורה במה שכבר נאמר בענין מעט מעט, שואבין עד שמתחדש בשכלם חידושי תורה בפסוק ובהקדמות ובראשי פרקים, היתה תורתם מתברכת ומחדשים חידושים אלו הנדרשים בענין שהיו גורמין חידוש תורה, ועם היות שכינה בגלות וייחוד אין, חידושי סודות התורה יש להם סגולה שהם גורמין ייחוד ומשך האור תמיד ואין חיצוני מעכב, ולזה נתן להם רשות להחזיק בביאור הסודות כדי לעשות סעד לשכינה כדפי' בתיקונים, ולזה היום מאירים אור התורה בחידושי תורה וסודותיה, מייחדים למעלה ומושכים אור עתיק יומין עד למטה בסוד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (אור יקר פרשת תרומה סימן ט' כך ט' דף צט).

כ. רשב"י – הקב"ה מקיים גזרותיו – רבי שמעון כל מה שגזר, הקב"ה מקיים ואין מי שיכול לעמוד נגדו, שאפילו לקוחים למות היה מציל כנודע מכמה מעשיות בזוהר (אור יקר פרשת שמות שער א' סימן י"א כך ז דף ע"ח).

כא. בזכות רבי שמעון היו נפתחים מקורות סתרי תורה לכל אדם וכו', (בזוה"ק) ואוקי ברישא לרבי שמעון, ובזכותו מעמיד הדור ומצילו מכל המקרים, והיה עומד בפרץ ומתפלל על דורו ומגין עליו, כמו שאמר בשעת פטירתו כל יומאי אצטערנא דלא איערע עלמא בדינוי דצדק וחבריא למיקם קמיה, שהם צדיקים והם ענפים לאור גדול רבי שמעון, והם מרכבה הראויה לו, כמו שאמרו בפרשת נשא שלהי אדרא דרבי שמעון שבת קדוש לששה ימי השבוע שהם ששה חברים (אור יקר פרשת ויקהל סימן ב' כרך י"א דף יז).

כב. רשב"י ע"ה – נשמה דאצילות – (בתיקוני הזוהר) א"ל סבא סבא אימא אנא, דאנא מסטרא דאילנא דאתקרי אילנא דחיי וכו', הענין כי לפי העסק כן בחינת האחיזה, אם יעסוק האדם בפשוטי התורה ימשיך עליו נשמה מסוד אמה ועבד, דהיינו מבריאה יצירה עשייה, ואם יעסוק בפנימיות ימשיך על עצמו נשמה מצד הפנימיות והאצילות, ולזה להיות עסק רבי שמעון בסוד התורה תמיד הנה היה לו סוד נשמתו מהאצילות, ולז"א דאנא מסטרא דאילנא, דאתקרי אילנא דחיי. (אור יקר תיקוני הזוהר שער ט' סימן א' כרך י"ג דף קפד).

כג. רשב"י ע"ה – ותיקוני הזוהר – (עיי"ש בתיקוני הזוהר) פתח ואמר רבי רבי בוצינא קדישא דפימא דילך איהו סיני וכו', הענין שרבי שמעון ע"ה בטוב הכנת גופו בחסידותו וקדושתו לצורך השכינה וגלותה, נתן לו רשות לגלות סודות התורה בחיבור זה, מה שלא נתן רשות להגלות ממעמד הר סיני ועד רבי שמעון כדפירשתי בכמה דוכתי, ולכך הוצרך רבי שמעון ע"ה להזדכך זכוכך יותר גדול, כדי שתהיה נשמת התורה וסתריה נובעות הסודות עד שנעשה פיו הכנה להשרות בה השכינה כסיני אל נתינת התורה, וז"ש דפימא דילך איהו סיני, כמו שבסיני היה סוד גילוי שכינה לתת תורה, כך בפיו היה גילוי שכינה לחדש חידושי תורה ולגלות סודות והיא הנקראת דיבור כנודע, ולכן היתה מרכבתה בדיבור רבי שמעון, בענין שהיה הפה מקום הגשמי סיני ההר הגשמי, והדיבור כענין סוד השכינה. וז"ש דבורא דילך ממלל רברבן באורייתא, וענין רברבן מפני סודות התורה שהם רמזים בסתרים הנפלאים, והיותם מתגלים בדבורו מורה היות אותם העולמות ממש מאירים במלכות, והמלכות מגלה אותם ומאירים, ומפני היות בו גילוי שכינה אמר מיניה מזדעזעין, עילאין ותתאין. להיות גילוי שכינה לעולם בסוד האש והדין וכו' עיי"ש. (אור יקר תיקוני הזוהר שער ט' סימן י' כרך ג דף רכז).

כד. רשב"י ע"ה – קולות דמעמד הר סיני – (עיי"ש בתיקוני הזוהר) בוצינא קדישא דפימא דילך איהו סיני וכו' י' שריא במוחא דילך, דהיינו מוחא חכמה כנודע, ולהיות רבי שמעון ע"ה חכם מתחכם בסודות התורה היא המוח הכנה וכסא אל החכמה י' שבשם. ה' בלבך וכו', ונמצא לפי זה שהרשב"י ע"ה היה לו המשכה מן הבינה בהיותו מבין בתבונתו הסודות וכו' ו' בפימא דילך, ומינה וכל העם רואים את הקולות, עם שיצדק בפה סוד הה"א שהיא המלכות, ודאי עם כל זה אין הכוונה עתה בפעולות הגשמיות, כי בערך הפעולות הגשמיות כבר פי' שהפה הכלי הגשמי דרך כלל הוא סיני, אמנם הכוונה אל הקולות היוצא מן הגרון דרך הפה. שהוא הבל דק המודד מדת הקול היוצא. ולכך אמר ו' פימא דילך, ולא אמר הפה עצמה, אלא מינה, המתאצל ממנה בדקות דהיינו קולות התורה, והענין שהקול בעצמו יש בו שתי בחינות, הא' הנשמע והוא גשמיות והב' הנראה בשכל והוא המובן הנרצה בקולות, ועל בחינה זו רמז וכל העם רואים את הקולות, והכוונה רואים את הנשמע, והיינו שיויר סוד הנבואה ומשתלשל אליהם עד השמיעה הגשמית, ועולה הדעת ונקשר עד דקות עליון הנראה בשכל, והיינו שתי בחינות בקול, והיינו סוד קול וא"ו דשריא בפימא, העושה קול בגשמיות, ונסתר ודק בדקות הנגזר בקול, והנה הגשמיות הם קולות ההברה, אמנם הם הדיבורים הגוזרים הקולות ומודיעים החפץ בקולות. והנה הענין הזה הוא בדיבור הגשמי לרבי שמעון, ולא כן במעמד הר סיני שהיה סוד קולות להם במראות נראות בשכל הנבואי לישראל ומתפשטין והם קולות לאזניהן (אור יקר תיקוני הזוהר שער ט' סימן י' כרך ג דף רכז).

כה. רשב"י ע"ה – מה נפעל בעת שעוסק בתורה – היה נעשה אויר טהור בעת עסקו בתורה, על ידי סוד המציאות שהיה מוריד שם כל הכוחות הקדושים כדפירשנו לעיל, והיה האויר נטהר ומתקדש, ועד כאן היה מגיע עד הבינה, ונודע שסוד אויר נקשר עד החכמה, דהיינו סוד אוירא דארעא דישראל מחכים וכו', והיה עסוק בסודות דווקא בארץ הקדושה בטהרת אוירא דכיא ששם חכמה באויר הבינה (אור יקר תיקוני הזוהר שער ט' סימן יא כרך ג דף רלב).

כו. רשב"י ע"ה – מה קרה מעת שנסתלק – מיום שנסתלק רבי שמעון נסתמו עיני החברים להבין משל ומליצה עליונה, עיי"ש בזה"ק. (אור יקר פרשת ויחי שער יא סימן א כרך ו דף קעז).

כז. הילולא רבא דרשב"י – (בזוה"ק) יום פטירתו, ונקרא הילולא מפני שע"י אותה הנשמה ייחוד קב"ה ושכינתיה חתן וכלה, והיינו הילולא ודאי (אור יקר פרשת יחי שער יא סימן ב' כרך ו' דף קפא).

כח. רשב"י – מה הטעם שנקרא בוצינא קדישא – (בתיקונים) קם רבי שמעון בוצינא קדישא. נקרא כך רבי שמעון מפני שכשיצאו החברים מהאדרא לא נשארו אלא שבעה, והיו ששה חברים ור"ש על גביהם. נר המאיר על גבם, והוא נר קדוש מפני שהם ענפים והוא נקודה אמצעית קדושה שאין בה שום אחיזה לחיצונים, ומפני קדושת רבי שמעון הסכימו העליונים שיקרא שמו בוצינא קדישא, על שם הענין הנזכר (אור יקר תיקוני הזוהר שער ג סימן ח כרך א דף ריח).

כט. רשב"י וחבריו – רבי שמעון לא היה חומרי, שזכך חומרו עד השיעור הזה שבחיים חיותו היה הוא והחברים בזכותו עם הנשמות נמצאים כמדבר איש אל רעהו, ולבושו וגופו לא היו ממוץ ותבן (ע"ש) עור הנחש, אלא סולת נקיה וזכוכית לבנה, לכך ראוי שידבק רעיא מהימנא שפתו בשפתיו בהתלבש רוחניות נצח והוד שהם השפתיים כמדובר בשפת משה רבנו ע"ה וכו' ורבי שמעון למד תורה לפני משה רבנו ע"ה וכו' ורבי שמעון היה נקי ובר מכל ערלה וקליפה (אור יקר תיקוני הזוהר שער ג' סימן יא כרך א דף רמב).

ל. תלמידי רשב"י – (בזוהר הקדוש) זכאה חולקהון דצדיקיא. דקב"ה גלי לון אורחוי דאורייתא למהך בהו וכו', כי עיקר למידת החכמה הוא לדעת דרך העבודה. ותלמידי רבי שמעון היו יודעים הסוד היו יודעים דרכי התורה להעמיס עליהם עול השכינה בטרדתה וגלותה (אור יקר פרשת וישב שער ח סימן ב כרך ו' דף נח).

לא. רשב"י ע"ה הוא היסוד – כי היסוד נקרא טוב ונקרא ח"י וב' פרטים אלו נמצא באותיות יוחאי יו"א של מלת יוחאי הוא מנין טוב, ונשאר אותיות ח"י, וטוב ע"ה הוא כמנין ח"י (קול ברמה דף סו ע"ב).

לב. ציון רשב"י – מורי ז"ל היה מצוה שלא ילך אדם יחידי כי יש שד ושמו תני ויוצא מפסוק למה תניאון, ושורה על מי שהולך יחידי, ועוד היה מזהיר לאיש אחד שלא ילך על קבר ציון רשב"י ור"א בנו בעת שנוהגין ללמוד יחידי כי יש שם כח באותו שד לכופו ולהחטיאו ללוא שיהיה צדיק גמור וסומך על מעשיו (שער היחודים פרק ז דף ח ע"א).

לג. זוהר – תיקונים – חידושי תורה – הענין כי חדושי התורה יתחלקו לשני חלקים הראשון יהיה בחידוש פירוש פסוק וכיוצא, שהתיבות הכתובות בפסוק יורו הענין ההוא, הנה זאת הבחינה יהיה במדרגת המלכות, כי התפארת הוא תורה הכתובה, והמלכות פירוש לה, לכך חלק זה שהוא מילה דאורייתא מדרגתה במלכות, אמנם מילה דחכמתא, הוא חידוש שאינו בפשטי הכתוב, אמנם הוא בסוד הדרושים, כעין חידוש יתחדש בהקדמת החכמה, וזה יקרא מילה דחכמתא, ויתעלה ענין זה על הקודם הרבה, כי ענין זה, סלקא ויתבא על רישא דצדיק, ושתי בחינות אלו ימצאו בדברי רבי שמעון בר יוחאי ע"ה בספריו, רוב דברי הזוהר הם פירושי הכתובים, ורוב דברי התיקונים, הם מילה דחכמתא (אור יקר בהקדמת הזוה"ק שער א סימן טו דף מד).

סגולה להזכיר שמו של הצדיק ביום פטירתו

בספר כתר מלכות לרבנו יוסף חיים זצוק"ל וזיע"א כתב באות ר"ה (הוצאת סאלם ספרים שבט תשע"ד ירושלים) וז"ל: כל צדיק וצדיק שאתה יודע היום שנפטר בו, תזכיר שמו אותו היום^ט. דרך משל: יום שבעה באדר שבו נפטר משה רבנו עליו השלום, תאמר אותו היום בפ"ך: "משה רבנו עליו השלום זכרוננו לברכה וטובה". וכן שאר צדיקים כאהרן ומרים ושמואל הנביא, עליהם השלום, שנודע יום פטירתם, וכנזכר בשולחן ערוך (או"ח סימן תק"פ סעיף ב), וכן רבי עקיבא שנהרג ביום הכיפורים, כנזכר במדרש (מדרש שוחר טוב משלי ט), וכן רבי שמעון בר יוחאי זיע"א שנפטר יום ל"ג לעומר, ושאר צדיקים שנודע פטירתם מן מדרשי רבותינו ז"ל ומן "סדר עולם".

גם יש לך לדעת מה שכתוב ב"ספר יצירה" (פרק ד): שלשה אבנים בונות ששה בתים, ארבעה אבנים בונות עשרים וארבעה בתים, חמשה אבנים בונות מאה עשרים בתים וכו'. ולכן תראה שם הצדיק, אם הוא שלש אותיות – תכפול בפ"ך זכרוננו לברכה בלשון הנזכר שש פעמים. ואם הוא ארבע אותיות, תאמר עשרים וארבע פעמים. ואם הוא חמש אותיות, תאמר מאה ועשרים פעמים, וכן על זה הדרך. וכן ביום פטירת אביך בכל שנה ושנה תאמר כך: "אבי פלוני זכרוננו

ט. א"ה ריחמ"א: ועיין בשו"ת 'תורה לשמה' שאלה תקכ"ג מה שנשאל לגבי אמירת אליהו הנביא זכור לטוב ק"ל פעמים במוצאי שבת מה המקור לזה ומה ענינו.

לברכה וטובה, תהי נשמתו צרורה בצרור החיים". ותכפול דברים אלו כפי אותיות שמו על דרך שכתבנו. וכן תעשה ביום פטירת אמך בכל שנה ושנה, וזה מכלל כבוד אב ואם, עכ"ל.

ב' גרגרים לכבוד ל"ג בעומר מהסה"ק 'דברי תורה'

לסיום אכתוב עוד ב' גרגרים לכבוד ל"ג בעומר מהסה"ק 'דברי תורה' לכ"ק אדמו"ר חיים אלעזר שפירא זצוק"ל וזיע"א ממונקאטש זיע"א.

א. בתיקוני הזוהר (סוף תיקון לג) כתוב: "ונתן הו"ד למש"ה", ושמעתי בשם ש"ב הגה"צ מדזיקוב מהר"י ז"ל כי מרומז זה בתיקון ל"ג דייקא שהוא כנגד ל"ג, וז"ש ונתן הו"ד שאז הו"ד שבהו"ד בספירת העומר למש"ה שהוא רשב"י נשמת משה רבנו ע"ה כנודע. (ספר דברי תורה מהדורא ב' אות סה).

ב. שמעתי מאדמו"ר הה"ק וכו' מהור"ר יחזקאל שרגא זי"ע משינאווע שאמר כי מי שהוא בחו"ל שאי אפשר לו להיות בל"ג בעומר במירון על כל פנים יהיה בזידיטשוב בי"א תמוז ביומא דהילולא על ציון של הה"ק וכו' בעל עטרת צבי זי"ע וירגיש טעם מעין זה עכד"ה. וידוע כי מאמרי צדיקי אמת כאלו כל דבריהם כגחלי אש והמ"י טובא גניז בגוייה וליכא מידי דלא רמיז באורייתא, וי"ל עה"כ (תהלים לד ד) גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו כי ג'דלו ל'ה' ר"ת ל"ג בעומר את"י ר"ת יא תמוז ונרוממה שמו יחדיו שיבוא מזה התרוממות וקידוש ה' והמ"י. (דברי תורה מהדורא ח' אות כח).

י. א"ה ריחמ"א: יש עוד הרבה מה לאסוף מספר דברי תורה על כל חלקיו אך מחמת חוסר הזמן לא אספתי וב"ה ובלי נדר במהדורות הבאות אביא מדברי קודשו.

מאמרים

הרה"ג אלכסנדר אליעזר קנאפלער שליט"א
מח"ס אבן יקרה - ברוקלין ניו יורק

הטעם שרשב"י ורבי אלעזר בנו היו פושטים את בגדיהם בהיותם במערה

הנה מובא בכתבי האריז"ל טעם לדבר ע"ד התנהגותו של התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי אשר ישב זמן של י"ב שנים במערה, וכל משך זמן ישיבתו שם, היה מופשט מכל בגדיו, ויושב בתוך עפר שנגעו בבשרו הק', ועי"ז היו לו יסורי הגוף, ע"י מה שהעפר חככו בעור בשרו, ולמה הוא עשה כן.

ואמר האר"י הק' ז"ל, דהוא עשה זאת למען לסגף את עצמו בסיגופי הגוף, ואשר עי"ז הוא יתקן החטא של שבטי י-ה אשר חטאו בעת שמכרו את יוסף, דהנה אצל מכירת יוסף כתיב (בראשית ל"ז כ"ג) ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו ויפשיטו את יוסף את כתנתו את כתונת הפסים אשר עליו וגו', ופירש רש"י ז"ל, את כתנתו, זה חלוק, את כתונת הפסים, הוא שהוסיף לו אביו יותר על אחיו, עכ"ל.

וכתב על זה באורהחה"ק בזה"ל: ויפשיטו את יוסף וגו', לפי פשט הכתוב אומר, כתנתו היא החלוק, כתונת הפסים היא לבוש העליון שעשה לו אביו, ולפי"ז היה להקדים הפשט לבוש העליון שהוא כתונת הפסים וכו', אכן כוונת הכתוב היא, שהאחים לעולם לא רצו להפשיטו לחלוטין ולהניחו ערום, אלא להסיר מעליו כתונת הפסים, שבה היתה הקנאה בו, ומודיענו הכתוב, כי כשהסירו כתונת הפסים בהכעס והשנאה, לא דקדקו להסיר אותה במתון ובנחת רוח, אלא בשנאה גדולה ובכל כך אכזריות, עד שהסירו עמה גם הכתונת שהיא החלוק, וזה הוא שיעור הכתוב, ויפשיטו את יוסף, פירוש לא נשאר כ"א גופו של יוסף ערום, כי הסירו את כתנתו וכו' עכ"ל.

ובפירוש כלי יקר עמד ג"כ בדברי רש"י הנ"ל וכתב בזה"ל: את כתנתו את כתונת הפסים אשר עליו, פירש"י כתנתו זה חלוק, ולמה זה הפשיטו כתנתו, ואולי יוסף בלכתו אל אחיו, היה מתירא פן יגזלו אחיו ממנו את כתונת הפסים, ע"כ עשה מעשה נערות, והלך ותפר וחיבר את כתונת הפסים אל סתם חלוקו, כי אמר מסתמא לא יציגוהו ערום, וכולי האי לא חשדם, על כן הפשיטו המה גם את חלוקו אגב כתונת הפסים וכו'. ויש אומרים שיוסף החליף כותנותיו, והלביש כתונת הפסים על גופו ממש, וסתם חלוקו הלביש למעלה, כדי להעלים מן אחיו הכתונת פסים, לכך נאמר כתנתו, כי מתחילה הפשיטו סתם כתונת שלמעלה, ואחר כך את כתונת הפסים אשר עליו, על גופו ממש וכו', עכ"ל.

והאבן עזרא בפירושו בא עם דבר חדש, דהיינו שהם לא הפשיטו את יוסף בידיהם, אלא שהכריחוהו ואמרו לו, שהוא יפשיט את הכתונת בעצמו.

הרי לך טעמים שונים ואופנים שונים, להפשטת בגדי יוסף, לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כזה, אמנם הצד השווה שבהם, שהשבטים הציגו את יוסף ערום בלי בגדים, והשליכוהו ככה אל הבור, וכמו שהסכים בדבר הזה האבן עזרא שם בפירושו, בסיימו בזה"ל: והנה הערימוהו והשליכוהו ערום אל הבור וכו' עכ"ל.

והנה דבר זה נחשב לשבטי י-ה לחטא גדול, שהביאו את יוסף לידי בזיון כזה, ואשר על כן, רבי שמועון בן יוחאי, ששורש נשמתו היה מנשמת שבטי י-ה, עשה מעשה כזה, להתעפר ערום בעפרים, זמן ארוך של י"ב שנים, כדי לתקן בזה את החטא של שבטי י-ה, אשר חטאו ע"י מה שהפשיטו את יוסף ערום וביזו אותו בבזיון כ"כ גדול, כמבואר בספרים הקדושים בשם האריז"ל.

ואתה קורא נעים, בוא וראה מזה, עד היכן מגיעים הדברים, כמה גדול כבוד הבריות, ועד כמה גדל עוונם של בריות אלה, המזלזלים בכבוד זולתם, ובעוה"ר בימינו אלה, הן הן מהדברים שעומדים ברומם של עולם, ובני אדם מזלזלים בהם. והוא רחום יכפר עון ולא ישחית וכו"א.^א [ובספרי קונטרס "לבוש וכסות מחלפת בשבת" הארכת בגודל מעלת לבישת לבנים בשבת ושם מובא כל זמן שלא הסירו ממנו הכתונת לבן הקדוש לא הי' ביכלתם לשלוט בו כל עיקר (החיד"א ז"ל ועוד), וגם זה מהדברים העומדים ברומם של עולם].

יא. א"ה ריחמ"א: והטעם שעשה כן רשב"י זיע"א י"ב שנים הוא כנגד י"ב שבטי י"ה, שנה לכל שבט (ועיין במה שכתבנו בקונטרס החלאקה – נעשה אדם נאמר בעבורך).

הרה"ג צבי כהן שליט"א
מח"ס "איל וצבי"

פרפראות לכבוד רשב"י זיע"א

א. הנביא אומר (מִיכָה ז ח) כי אשב בחשך הוי"ה אור לי. והנה תמצא "כי אשב בחשך הוי"ה אור לי" בגימטריא "רבי שמעון בר יוחאי אבא טוב".

ב. ידועה אמרת רבי יהושע בן לוי על רשב"י (ברכות ט ע"א) כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק, ע"כ. ויש לרמוז שתיבות "כדאי הוא רבי שמעון" עולות בגימטריא "לשמח בל"ג בעמר". להורות שרשב"י משמח את ההמונים הבאים אליו בל"ג בעמר.

ג. אנו אומרים בקדושת כתר "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית". והנה בזוהר הקדוש (נשא קכד ע"ב) נאמר שבזכות ספר הזוהר יצאו מהגלות ברחמים. וזהו "הן גאלתי אתכם" בגימטריא "רבי שמעון בר יוחאי - אדם", להורות שרשב"י היה האדם השלם שגילה את סודות התורה בספר הזוהר ובזכותו ניגאל בעזרת השם.

ד. אנו אומרים בתפילת שמונה עשרה ברוך אתה הוי"ה שומע תפלה. והנה תיבות "שומע תפלה" עולות בגימטריא "זה על קבר הרשב"י". וכן ק'בל ר'נת ע'מך ר"ת ע'ל ק'בר ר'שב"י.

ה. "רבי שמעון בר יוחאי" בגימטריא "זהו בקי בכל שבילי רקיעא". להורות שכל הסודות נגלו לו.

ו. ידוע שרבי שמעון בר יוחאי היה ניצוץ ממשנה רבנו ע"ה (ליקוטי הש"ס לרבינו האר"י זלה"ה שבת לג ע"ב). ויש לרמוז "רבי שמעון בר יוחאי" עם התיבות בגימטריא "היה ניצוץ ממשנה רבינו".

הרה"ג אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס חינוך הבנים כהלכתו וש"ס
בית שמש

מדוע לא היה חשש איסור ערלה בחרובין שנבראו לרשב"י במערה

א. מבואר בגמרא (שבת ל"ג ע"ב) שכשנתחבאו רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר במערה נעשה להם נס ונברא להם שם עץ של חרובין כדי שיוכלו לאכול מפירותיו, ומעיין לשמות מים. וכבר ידועה קושיית העולם – וכן מובאת קושיא זו בשם המהרי"ד מבעלזא זצ"ל – הא"ך היה מותר להם לאכול תיכף מהעץ של החרובין והרי לכאורה יש בו איסור ערלה כל שלושת השנים הראשונות, ויש על זה הרבה תירוצים.

אילן שאינו מתקיים ג' שנים האם יש בו ערלה

ב. לכאורה אפשר ליישב ע"פ המובא במדרש תלפיות (ענף חרוב) וז"ל: אילן החרובין שהיה לרשב"י במערה בכל ערב שבת היה נהפך לאילן של תמרים, ומקורו בשם החכם השלם הר"ר יעקב פאראג נר"ו, ששמע מהר"י יוסף בואש שקיבל ממורה"ר יהונתן גאלנטי זצ"ל שקיבל מהזקנים שקיבלו איש מפי איש עד רשב"י זל"ה, והביא ראיה לזה מהא דאיתא במדרש רבה (אסתר פרשה ג' סק"ז, קהלת פרשה ד' סק"ח) שרשב"י ובנו אכלו במערה חרובין ותמרים, ובירושלמי (שביעית פ"ט ה"א) איתא שאכלו חרובין דתרומה, ובהערות ותיקונים על פסיקתא דר"כ (פסקא י' ויהי בשלח פרעה ס"ק קנ"ד) כתב שהוא ט"ס וצ"ל חרובין ותמרים וכ"ה הגירסא בפסיקתא דר"כ כת"י אקספארד (עכ"ד).

והנה לפי"ז אם נאמר ששייך בו דיני ערלה יוצא לכאורה שלעולם יהא אסור לאכול פירות אילן זה שהרי לעולם לא עוברים עליו שלש שנים שלימות שהרי כל שבוע היה מתהפך לתמרים וא"כ נעשה לכאורה לעץ חדש וצריך להתחיל ולמנות מחדש את השלש שנים.

וראה בחזו"א (ערלה סימן י"ב סק"ג) שכתב וז"ל: ונראה דגזע המתקיים שנתיים או שלש שנים ואח"כ הגזע כלה והשורש קיים ומוציא גזע אחר, או שגם השורש כלה וחוזר וצומח מזרע הנופל, כל שאין מתקיים עד אחר ערלה ואחר רבעי ודאי לא אילן הוא, דאין סברא שיהא אילן שפירותיו לעולם אסורים (עכ"ל וחזר וכתב כן בקיצור דיני ערלה אות ל"ח) – ולמדנו מדבריו דאיסור ערלה אינו שייך רק בדבר המתקיים יותר משלוש שנים שבזה אמרה תורה שלא יאכלו את הפירות רק לאחר ג' שנים, אבל אילן שאינו מתקיים יותר מג' שנים אין בו כלל איסור ערלה דלא אסרה תורה את הפירות לעולם וע"כ שאינו בגדר אילן. ולפי"ז א"ש גם בעץ החרובין שלא היה מתקיים יותר מששה ימים וכנ"ל, וממילא אין שייך בו דיני ערלה שא"כ לעולם יהיו פירותיו אסורים. [ולא מסתבר כלל לומר דאזלינן בתר עיקר האילן, וכיון שעיקר האילן נשאר קיים כל הי"ב

שנה אז אף שפירותיו משתנים נחשב כאילן אחד, דהרי כל עיקר האילן הוא הפירות וכיון שיש בו ב' מיני פירות הרי הוא כב' אילנות. ואפשר עוד דגם עיקר האילן נשתנה ונתהפך לאילן של תמרים ולא רק הפירות].

ומיהו יש לפלפל בזה קצת דאפשר דסברת החזו"א הוי רק באילן שמצד עצמו אינו מתקיים יותר מג' שנים משא"כ הכא שמאליו לא ישתנה האילן רק ע"י נס, והרי אחר שיצא רשב"י מהמערה מסתמא לא נשתנה שוב לתמרים בבוא יום השבת, ומיהו אפשר דכיון דכל קיום אילן זה היה ע"י נס, ולאחר שיצא רשב"י מהמערה אולי לא המשיך כלל ליתן פירות, וא"כ הוי כאילן שאינו מתקיים.

האם אזלינן בתר מין האילן או בתר כל אילן בפנ"ע

ג. ועדיין יש להעיר בזה דאפשר דסברת החזו"א הוא רק כשאנו דנים על מין אילן מסויים אם הוא אילן או ירק [וכגון לענין הבנות דאיירי בהו בחזו"א שם], בזה אפשר לקבוע את המציאות על ידי סברא זו דלא יתכן שהתורה אסרה מין מסויים של פירות לאכלם לעולם מחמת איסור ערלה, דהרי איסור ערלה הוא איסור שיש היתר לאיסורו לאחר שלש שנים, אבל באופן שברור לנו על מין מסויים שהוא אילן אז אף אם אירע שנטעוהו באיזה אופן שלא יחזיקו פירותיו ג' שנים אין זה מתיר איסור ערלה מפירות אלו, ולפי"ז ה"נ הרי עץ החרובין מחזיק שנים רבות ושייכים בו דיני ערלה, וא"כ אף שהתם אצל רשב"י לא החזיק אילן זה יותר מששה ימים עדיין אין זה מפקיע ממנו איסור ערלה כיון שביסודו הוא מין אילן.

וראיתי בספר דרך אמונה (הלכות מע"ש ונט"ר פ"י ה"ח בד"ה הנוטע) שהביא את דברי החזו"א, וכתב ע"ז וז"ל: ויש לעיין באותן שנוטעים אילנות רכים לתוך עצים, שאינו יכול להתקיים בו ג' שנים, ודעתם להעבירם אח"כ כשיגדלו, כמו שדרך הרבה אנשים לעשות כן היום, האם נוהג בהן ערלה בעודן בעציץ כיון שאין מתקיימין שם ג' שנים – ודין זה נפק"מ לקולא ולחומרא אם נוהג ערלה בפירות שצמחו בהעציץ, וגם אם אח"כ כשמעבירין אותו אם צריך למנות שני ערלה מחדש, וצ"ע. עכ"ל. ומשמע דס"ל דחידושו של החזו"א שייך בכל אילן ואילן בפנ"ע, דכל שהוא עצמו אינו מתקיים ג' שנים אף שמינו מתקיים ג' שנים אין בו דיני ערלה [אך גם לדידה לא ברירא דין זה ונשאר בצ"ע]. ולענ"ד נראה יותר דאזלינן בזה בתר מין האילן וכל שמין אילן זה אינו מתקיים ג' שנים בזה אינו נוהג ערלה, אבל במין אילן שמצד טבעו הוא מתקיים ג' שנים אלא שהוא נטעו בעציץ ולכן אינו מתקיים ג' שנים בכה"ג מסתברא שנוהג דין ערלה.

ומיהו אכתי י"ל בנידו"ד לגבי עץ החרובין של רשב"י דאף דעץ חרובין מתקיים יותר מג' שנים, מ"מ כיון שאילן זה הוא אילן מיוחד ביותר שהוא לפעמים חרובין ולפעמים תמרים ממילא הוי כמין אילן בפנ"ע ושוב אין בו דיני ערלה כיון שאין כל מין שבו מתקיים ג' שנים.

טעם הדבר שאין ערלה באילן שאינו מתקיים

ד. והנה בטעמא דמילתא שאין איסור ערלה באילן שאינו מתקיים מבואר בדברי החזו"א דנקט כן מסברא שלא אסרה התורה פירות אילן מסויים לעולם, ואולם בדרך אמונה (שם) לאחר שהביא את דברי החזו"א הנ"ל כותב בזה"ל: ומסתמא הטעם משום דכתיב שלש שנים וגו' ובשנה הרביעית וגו' וצריך שתהא ראויה לשנה רביעית וחמישית (עכ"ל) ולפי"ד אין זה סברא אלא דילפינן לה מקרא, שלא אסרה תורה ערלה רק באילן ששייך בו שנה רביעית וחמישית.

ולכאורה יש בזה נפק"מ טובא לדינא באילן המתקיים רק ארבע שנים, דלפי טעמו של הדרך אמונה אין דין ערלה רק במתקיים חמש שנים דבעינן שיהא ראוי לשנה החמישית, אבל לפי המבואר בחזו"א כל הטעם הוא רק משום דאין סברא שהתורה אסרה פירות לעולם, ולפי"ז כל המתקיים מעט יותר מג' שנים הרי אז יהיה בפירותיו דין ערלה, ואף שבשנה הרביעית צריך לחלל את הפירות [או לאכלם בירושלים] עדיין אין בזה כ"כ סברא לומר שלא יתכן שהתורה תצריך לאכול פירות באופן זה, ודו"ק.

ה. והנה כבר נתבאר לעיל דלדעת הדרך אמונה אזלינן בזה בתר כל אילן ואילן בפנ"ע אם הוא מתקיים ג' שנים, ויתכן דאזיל לשיטתו דילפינן מדין זה מקראי דבעינן שיהא ראוי לשנה רביעית וחמישית דלפי"ז יתכן דאזלינן באמת בתר אילן זה, אבל לפי המבואר בחזו"א גופיה שהטעם הוא משום דלא מסתברא שהתורה אסרה פירות אילן לעולם נראה יותר דאזלינן בתר מין האילן, וכל שמינו ראוי להתקיים ג' שנים שוב לא שייך בו סברא הנ"ל.

והנה מש"כ החזו"א דכל אילן שאינו מתקיים ג' שנים לא שייך בו ערלה דא"כ יהיו פירותיו אסורים לעולם, יש להעיר דמשכח"ל שיהא היתר לפירותיו באופן שנטעו לפני ט"ו באב ונמצא שעד ר"ה עברה שנה וא"כ לאחר שנתיים ומ"ה יום יעברו שני ערלה דידיה, ויתכן דאה"נ ומש"כ החזו"א ג' שנים הוא לאו דווקא וכוונתו שיהא שייך בו היתר לאחר שנות הערלה, ומיהו מלשון החזו"א (בדיני ערלה) לא משמע כן וצ"ע. ולפי דברי הדרך אמונה הנ"ל יתכן שזה תלוי בכל אילן ואילן בפנ"ע, ולפי"ז אילן המתקיים שנתיים ומחצה, אם נטעו בתחילת השנה אין בו דיני ערלה שהרי א"כ לא יהא מותר לעולם, ואם נטעו סמוך לר"ה באופן שאפשר למנות שנות ערלה ויהא לו היתר אח"כ יהא נוהג בו דיני ערלה [ולפמשינ"ת דלדעת הדרך אמונה צריך שיתקיים גם בתחילת השנה החמישית א"כ משכח"ל הנפק"מ באילן המתקיים שלש שנים ומחצה].

הרב אלהן נפתלי פרינץ שליט"א
מח"ס "אבני דרך" ז"ח
בית שמש

הדרכתו של רשב"י

בתוך ימי הספירה נמצאים רגעי קדושה ורוממות. ימים בהם לוקחים חלק פעיל רבים מבני ישראל. באמצע ימי התענית, ימי האבל, על החורבן הגדול של מות תלמידי רבי עקיבא (יבמות סב), עוצרים אנו ושמחים, רוקדים ומחבקים את התורה חזק, אולי כהכנה ליום קבלת התורה.

אדם שבמהלך שנות חייו עלה ונתעלה והגיע לרזי תורה כבירים, ונאמר עליו בזהר הקדוש (נשא קמה) שאלהו הנביא אמר עה"פ (ישעיה נח, יג): "לקדוש ה' מכובד", מאן הוא קדוש ה', דא רשב"י דאיקרי מכובד בעלמא דין ובעלמא דאתי. אולם לא ניתנה התורה למלאכי השרת ובוודאי חובה עלינו ללמוד מדרכיו ומהנהגותיו בכדי שאף אנו נזכה בכתר תורה, ונוכל לחוש ולומר "ינוחו לו לרבי שמעון ברכות על ראשו" (עבודה זרה ס, ב).

ראשית, בימים בהם אנו מתאבלים על חוסר הכבוד שנהגו התלמידים זה בזה, בא רשב"י ומלמד אותנו על היחס הנכון שצריך שיהיה בקרבנו כלפי הזולת. על האדם לדבר רק בשבח הזולת, ואם חלילה עלול הוא להכלימו, כבר זעק רשב"י ואמר "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" (ברכות מג, ב). התבוננות זו נותנת למדורה ביום זה משנה תוקף. יש כאן אש אשר באה להזהיר אותנו, האם אנו ממשיכים במורשתו של רשב"י ולא שופכים את דמו של החבר. החפץ להתחמם מאש התורה עליו לדעת כי לעיתים בחיים מומלץ להיכוות ולהישרף, והעיקר שהחבר לא יבוש.

מתוך הרגישות לזולת כמה יאה ומתאים מי שמקפיד על אונאת דברים זהו רשב"י, כפי שנאמר בגמרא במסכת בבא מציעא (נח, ב) "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו (ויקרא כה) ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך. ורבי אלעזר אומר: זה בגופו וזה בממונו. רבי שמואל בר נחמני אמר: זה - ניתן להישבון, וזה - לא ניתן להישבון".

מקורות אלו שצינו אינם מקריים, שכן בזה רשב"י הקפיד בכל מאוודו. ההתבוננות החיובית, הסיוע לזולת, וראיית השני במרכז הם חלק מהותי מאישיותו, מתוך כך כמה מסתדר שרשב"י מנתח את החשש של משה מאהרן אחיו באופן חיובי, ואף מכריז כי הנהוג בדרך זו יזכה לגדולה, וכך נאמר בשמות רבה: "ומה שאת סבור שיהא מיצר - לא כן, אלא: וראך ושמח בלבו (שמות ד). אמר רשב"י: הלב ששמח בגדולת אחיו ישמח 'וילבש אורים ותומים', שנאמר: 'וראך ושמח בלבו' - 'והיו על לב אהרן' (שמות כח)".

בעשרות מקומות מתוארת דמותו של רשב"י כאחד אשר טובת הזולת ניכרת ומתוך כך, האדם שוקל את צעדיו, כגון: בשעת כעס, אשר שנינו (ברכות ז, ב): "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מניין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו? שנאמר (שמות לג): פני ילכו והנחותי לך". ממבט זה אומר "רבי שמעון בן יוחי אומר עד היכן דקדקה התורה בגזל שצריכה לדון בין אדם לחבירו עד כדי הנפת מגל" (ירושלמי, מסכת מעשרות ב, ד). אולי מיותר לציין, אך נדגיש זאת, שהעזרה והסיוע אינם על חשבון כיבוד ההורים שעל כך "ר' שמעון בן יוחאי אומר גדול הוא כבוד אב ואם שהעדיפו המקום יותר מכבודו" (ילקוט שמעוני). מוסיף ומחדד רשב"י שהעזרה אינה דבר פרטי אלא חלק מעבודת ה', וזו לשונו: "אמר רשב"י כל העוזר את ישראל כאלו עוזר את השכינה" (מדרש תנחומא ויחי ה).

לפיכך חייב האדם לשים את השלום במרכז חייו. על כך התבטא רבות, כגון בסיפור יוסף (מדרש תנחומא תולדות א): "אמר רשב"י גדול הוא השלום שדברה התורה דברי בדאי בשביל שלום ואי זה כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם". ולאור דברינו כמה יאה המשפט "אר"ש בן יוחאי גדול השלום שכל הברכות כלולות בו" (ויקרא רבה ט).

על אף ששנים היה צריך להתפלל ביחידות (במערה), זוכר הוא כל העת, כי יש מעלה בכלל על היחיד, ולכן אמר (ברכות ז): "אמר ר' יוחנן משום ר"ש בר יוחאי מאי דכתיב 'ואני תפילתי לך עת רצון' אימתי עת רצון? בשעה שהציבור מתפללין".

בכדי לראות את השני תמיד במרכז, עלינו לעבוד על הגאווה ולהשפיל את עצמנו. לא פלא ש"מכריז אליהו קמיה: פנו מקום לבר ליואי, פנו מקום לבר ליואי" שכן הסיבה היא ש"לא אחזיק טיבותא לנפשי" (כתובות עז, ב). וכבר צווח רשב"י (סוטה ד, ב) שכל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודה זרה.

חמיו של רשב"י הוא התנא המפורסם רבי פנחס בן יאיר, אשר על דבריו מבוסס (הברייתא מובאת במסכת עבודה זרה כ, ב) הספר מסילת ישרים (לרמח"ל). רבי פנחס בן יאיר מלמד אותנו כיצד עולים בשלבי הקדושה, אשר בה מתחילים מזהירות ועוברים לזריזות, נקיות, פרישות, טהרה, חסידות, ענוה, יראת חטא, קדושה והשיא רוח הקודש. נראה שרשב"י דבק בעצתו של חמיו וזכה להגיע לדרגה הגבוהה של רוח הקודש.

אם עד כה הסברנו את: 'ונמצא חן ושכל טוב בעיני האדם', הרי האלוקים איננו נשמת, אדם שדואג לזולת, וחי את התורה כ"תורת חסד", על כך מעיד קוב"ה ש"חביבה גמ"ח מזבחים ועולות שישראל עתידין להקריב לפני" (פרקי דרבי אליעזר יב). אולם נראה להוסיף שהאדם השלם והקדוש יודע שלדרגות אלו ניתן להגיע מתוך התורה, מתוך חיי תורה ואהבתה האין סופית. מסירותו של רשב"י לתורה היא ממש פלאית, ולא לחינם זכה לחבר את הזוהר (ועיי' בדבריו במסכת ברכות ה, א שהתורה נקנית ע"י ייסורים).

מתוך מרכזיות התורה בחיים אומר רשב"י (קהלת רבה א, ד): "כתיב כי כימי העץ ימי עמי, ואין עץ אלא תורה, שנאמר: עץ חיים היא למחזיקים בה, וכי מי נברא בשביל מי, התורה בשביל ישראל או ישראל בשביל תורה, לא תורה בשביל ישראל, אלא תורה שנבראת בשביל ישראל הרי היא קיימת לעולמי עולמים, ישראל שנבראו בזכותם עאכ"ו" ועיין בדברי הגמרא במסכת שבת (לג, ב) על שתלה רשב"י מחלות בעוון ביטל תורה.²

הגמרא (ברכות לה) מאריכה בדברי רשב"י בזמן והחלוקה הנצרכים שיהיו בין תורה למלאכה. כלומר מספר השעות שראוי ללמוד תורה והזמן שיש להקדיש לפרנסה, ומבואר שם שהכל מתחיל ומסתיים במסירות נפש לתורה, ההתבטלות הגמורה וההרחקה מתאוות העולם. לא לחינם אמר רשב"י (גדרים מט, ב): "גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה". היינו, מי שרוצה לצמוח ולגדול בתורה עליו לעבוד לפרנסתו במקצוע שלא ישבית ממנו את כל הזמן מללמוד תורה.³

מסר לנו רשב"י ש"אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד, עמוד והתחזק בה, ואתה מקבל שכר כולם". התורה היא המספקת מזון לנשמה, מזון רוחני וגשמי: "תני בשם רשב"י הככר והמקל ניתנו מכורכין מן השמים, אמר להם: אם שמרתם את התורה הרי ככר לאכול, ואם לאו הרי מקל ללקות בו" (ויקרא רבה לה). חשיבות התורה בחייו ושילובה בכל עת, גרמו לרשב"י לומר כי שלשה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים, ולהפך אם אמרו דברי תורה כאילו אכלו משולחנו של מקום (אבות ג, ג).

מתוך הקפדה ושילוב של דרך ארץ עם תורה, מובן כיצד יכול רשב"י לומר: "ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן - אני ובני מהן, אם מאה הם - אני ובני מהן, אם שנים הן - אני ובני הן" (סוכה מה, ב) וכן מובן מדוע זכה להיות "מלומד בנסים" (מעילה יז, א).

על אף החשיבות שראה רשב"י בעיסוקו בתורה, הוא קם והכריז (אבות ד, יג): "שלושה כתרים הם: כתור תורה וכתור כהונה וכתור מלכות - וכתור שם טוב עולה על גביהם".

יב. מדהים לראות בהקשר זה את דברי אבות דרבי נתן (מא): "מעשה ברשב"י, שהיה מבקר את החולים ומצא אדם אחד שתפוח ומוטל בחולי מעיים ואומר גידופין לפני הקב"ה, א"ל: ריקה, היה לך לבקש רחמים על עצמך ואתה אומר גידופין, א"ל: הקב"ה יסלקה ממני ויניחנו עליך, אמר (רשב"י): יפה עשה לי הקב"ה שהנחתי דברי תורה והייתי מתעסק בדברים בטלים". אותו אדם שלא מוכן לשמוע ומגדף, מבין רשב"י כי הקללה של האדם מגיעה לו, כיוון שהוא ביטל תורה והתעסק עם אדם שלא מעוניין להקשיב כלל.

יג. אולי ניתן לומר כי עצה זו חשובה מאוד לאברכים. אברך שרוצה לצמוח בתורה יכול הוא להקדיש את כל השבוע ללימוד תורה, ולמחיתו אל לו להתבייש אם בימי ששי ישטוף בתים וכדו'.

לְאוֹר דברים אלו מתחדדת לנו התפילה המיוחדת שאנו אומרים קודם לימוד התורה "שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי", אם אחרים ישמחו בכישלוני, אזי יש להם חיסרון בתורה, שכן כפי שראינו לעיל מרשב"י התורה הולכת עם החיבור וההתחשבות בזולת. מי שמצליח בזה זוכה לסיום התפילה "גַּל עֵינַי וְאַבְיָטָה נִפְלְאָ וְתִמְתֵּן וְרָתִי" (תהלים קיט). יכול לזכות בתורה, כפי שראינו אצל רשב"י. כמה יפה לראות שזה מהות ל"ג בעומר, לראות את העומק, את הפנימיות (גל = לג). כולנו תפילה ובקשה לקוב"ה: "גַּלְהָה עֵינַי לַבַּיִת שֶׁאֲדַע לְהַבִּיט וּלְרְאוֹת הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵם מִתּוֹרַתְךָ, כִּמּוֹ הַחֻקִּים שֶׁלֹא נִגְלָה טַעַם... " (רד"ק תהלים קיט).

מכתבים

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

לרבי ומורי, הנה מה שחנני השי"ת במוצאי ל"ג בעומר בעת אכילת החרובים, ואם ראויים הדברים יוכל כבודו להפיצם לזיכוי הרבים והתייחסתי גם לרמזים בנוגע לשאלתו בנושא לשבות בקברו של רשב"י.

נלע"ד שיש מנהג חב"ד לאכול חרוב במוצאי ל"ג בעומר, והסיבה כי רשב"י טיהר את טבריה (טהר ב"י = בר יוחאי) שאותיות טבריה הן טב"ר י"ה ש-ט"ר הוא חר(ו)ב עם הכולל. ורשב"י אכל חרובים והחריב כשיצא מהמערה, והוא תיקן בבחינת חברים את החרב, ולכן מיד טיהר את טבריה שהיא תיקון י"ה של חרוב.

ועוד, בסוד הכ"ד שהיה 12 שנים + 12 חודש במערה והחצי של כ"ד (עם הכולל) הוא 13 שהוא בבחינת אח"ד והוא הרמז לחצים וקשת בל"ג בעומר.

ועוד שיש רמז במזמור כ"ה לח"י – ש-כ"ה הוא בסוד הכ"ד עם הכולל ול-ח"י שהוא י"ח באייר.

ועוד שיש מחלוקת האם מברכים לעומר או בעומר. והן אותיות ל"ב העולות גם כבוד ומחלקות ל-ל"ב טו"ב של ימים, וזוהי המחלוקת היחידה המותרת. ועוד שהתורה מתחילה באות ב' ומסיימת באות ל'. ותלמידי רבי עקיבא חטאו בכבוד שהוא כב"ד במקום ל"ב (בענין מל"ך = מח לב כבד). והלב הוא כתוב במזוזה בלבב"ך בשני ב' והוא התיקון של רשב"י כנגד כל חדר בלב, ואולי כנגד זכור ושמור בבחינת ההדסים שראה את אותו זקן שיצא מהמערה. ועוד שהאות י' עם התגין היא 11 ושלושה י' הם ל"ג ושני י' הם רמז לשם ה' שהם כ"ב.

ועוד, לענין שבת לפני ל"ג בעומר במירון, שרשב"י נקרא שבת וכן העיר לאימו בסוד הדיבור בשבת, ועוד שבמסכת שבת דף ל"ג מופיע סיפורו של רשב"י.

ויה"ר שבשעת דחק זו יעמוד לימיננו רשב"י

כעתירת המצפה לישועה,
אברהם יצחק וינברג

הרה"ג יוסף שלמה פרץ שליט"א מח"ס "אבן ישפה"

לקדם רומ"ע כת"ר ידידנו ש"ב ובן דודנו, חכם לב ובעל תבונה, ספרא רבה ואיש אמונה, בנש"ק הגה"צ רי"ח מסעוד אביחצירא שליט"א שלמא דמר יסגא לעלמין במוט"ב תלת"א - בני חיי ומזוני רויחי כיר"א. אחדשה"ט באה"ר כיאות, הן מה נעמה לנו עת בין השמשות, עת ראות פנים חדשות, אמרות יקרות וטהורות, מאירות ומזהירות. בביאור שבחי האי תנא דאורייתא אדוננו רשב"י ע"ה, וערבה לחיכנו עד מאוד, קנקן חדש מלא ישן סובב הולך בפירושים נפלאים וליקוטים יקרים, יישר כוחיה וחיליה דקא זכי לברר מקחו של צדיק, וזכותו הגדולה ודאי תהא מגן וציהה עליו ועל כל ב"ב אכ"ר. הקובץ נמסר לעיני אמעט"ר הגאון שליט"א ובירך עליו ברכות הנהנין וציונו להדפיסו על אתר.

ומ"מ פטור בלא כלום אי אפשר, ולענ"ג אין זה יכשר, לפיכך אציין רק הע' אחת כפי הנראה לפו"ר אגב שיטפא, אהא דאסבר לן ברוב נעימות ענין גלות אדוננו רשב"י ע"ה י"ג שני במערה שהוא כנגד מכירת יוסף וכו', הנה זה נר' דנוגע לענין שהותם בקרקע, אך לענין ענין שהותם י"ג שנים נר' לציין הא דשמענו ע"ע זה, ובהקדם דבר אציע ד' הגמ' הנודעים דיבמות סה: שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר"ע וכולם מתו בפרק אחד והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום וכו' ומפרשין טעמא מפני שלא נהגו כבוד זב"ז, ובביאור הענין שמעתי מחכ"א שליט"א, וכיון שאין לי עסק בנסתרות ולא הגעתי להם, לפיכך אחזור על דבריו ממש, דהענין הוא שמכיון שכך אזי היתה לכאו"א בחינת יישות כביכול, וכמובן בדקי דקות כפי דרגתם הנשגבה, וחיסרון בביטול, והיינו בבחינת כלי מלא אינו מחזיק, וא"כ כשבא אליהם האור הנמשך מהא"ס ב"ה אתי לכלל רשות הרבים מחוסר איחוד ונגרם שבירת הכלים ועי"כ נעלם הקיום, ומשא"כ בתלמידים אחרונים, היינו רבותינו שבדרום, שהיו מאוחדים באחדות גמורה ושלימה ובבחינת רשוה"י והי' קיום.

וא"כ השתא לפו"ר יש לפרש דהא דקאי רשב"י י"ג שנים במערה היינו ע"מ לעבוד על מידת אהבת הזולת שבאה לתקן פגם הראשונים בזה כביכול, והוא מכיון שי"ג עולה מספר "אהבה", וכן עולה מס' "אחד", היינו אחדות ישראל, וכדמצינו דקא"ל רשב"י לחבריא קדישא דיליה "אנן בחביבותא תליא מילתא". כן שמעתי מפי אאמו"ר הגאון שליט"א, ודו"ק. עכ"פ אינו יוצא מידי פשוטו וכת"ר ודאי כיון לאמת, ובפרט ע"י ענוותנותו אשר תרבנו תמיד. ונלעד"כ, ויהא רעוא שיזכה כת"ר להמשיך בפועל קדשו, הנמשך מטוהר נפשו, כה יתן וכה יוסיף תת כוחו בהרבצת התורה והיראה, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אכ"ר.

בברכה נאמנה ובאה"ר ואהבת עולם,
יוסף שלמה

מכתבים ותשובות ממערכת "לדופקי בתשובה" על העניינים הנידונים בקונטרס

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא
מח"ס "מרי"ח ניהוח"
עפולה

לכבוד המערכת היקרה לדופקי בתשובה שלום וברכה!
אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה.

אשמח מאוד אם תוכלו להשיב לי על שאלותי ותבורכו מפי עליון.

א. מדוע קוראים ל"ג בעומר כן ולא ל"ג לעומר" והרי השו"ע באו"ח סימן תפ"ט סעיף
א כתב שיש לומר לומר ל"ג לעומר, ואם כי הרמ"א כתב לומר ל"ג בעומר, בכל
זאת בעי טעמא מדוע קוראים ליום זה ל"ג בעומר ולא ל"ג לעומר.

ב. מדוע נקרא ספר הזוהר בפי כולם "הזוהר הקדוש", מה שלא נקראו כן ספרים אחרים,
שקדמו לו. האם יתכן לומר מכיון שהלומד בו מתקדש לכן נקרא קדוש.

ג. האם יש ענין להיות בשבת שקודמת להילולא של רשב"י אצל רשב"י, כי רשב"י נקרא
בחינת שבת.

ד. בסוף האידרא זוטא מובא (דף רצ"ו ע"ב) וז"ל: אתו טריקין ומארי תריסין דכפר צפורי,
וטרדאן בהו והוו בני מרוניא צווחין בקטירין, דחשיבו דלא יתקבר תמן, עכ"ל.

ופירושו כפי שכתב ב"מתוק מדבש" וז"ל: באו גיבורים ובעלי מלחמה מכפר צפורי
למירון, לקחת את ארון האלהים של רבי שמעון בחזקה לקבור אותו אצלם
בכפר ציפורי, ובני מירון היו דוחקים בבני ציפורי להחזירם לאחוריהם שלא יקחו מהם
את ארון האלהים, והיו בני מירון צועקים יחד באגודה אחת על בני ציפורי, כי בני מירון
חשבו עצות ותחבולות שלא יניחו לרבי שמעון להקבר שם בכפר ציפורי. אי נמי פירושו,
שיראו בני מירון שמא לא יקבר רבי שמעון אצלם, עכ"ל.

ושאלתי היא: איזה צד היה לבני ציפורי שיקבר אצלם רבי שמעון והרי לכאורה היתה
לו יותר שייכות עם מירון שהרי שם הוחבא במערה, ואם כן לכאורה הוא צריך
להיקבר במירון ולא בציפורי.

ואני לעצמי חשבתי שבני ציפורי שהיו גיבורים ובעלי מלחמות כבר צפו את ההילולא
של רבי שמעון שתהיה ותכניס להם הרבה כסף מאלו שיבואו להילולא ועל כן רצו
בחזקה להביאו לקבורה שם. ואשמח מאוד לשמוע את דעתו של כת"ר.

בברכת אהבת עולם
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא

מערכת לדופקי בתשובה ירושלים

לכב' הרה"ג ר' רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א
מח"ס "מרי"ח ניחוח"

א. בענין הערתך אמאי נוהגים לומר כו"ע "ל"ג בעומר" ולא "ל"ג לעומר", עי' בספר בין פסח לשבועות פי"ז דעמד בכך וכתב כמה תירוצים. ובקובץ אוצרות התורה [מושקוביץ] אייר תשס"ד כתב דאולי לפי נוסח ספרד שסופרים לעומר אומרים בכונה "ל"ג בעומר דזה רמז שמגלה דעתו בפירוש שאין כוונתו לספירה עיי"ש. ועוד כתב בשם ר' אהרון מרדכי רוטנר דכיון דל"ג בעומר הוא היארצייט של מרן הרמ"א והרמ"א הרי התפלל נוסח אשכנז על כן משום כבודו נקטו כן, וביותר דכיון דהרמ"א כותב הדין שנוהגין קצת שמחה וא"א תחנון בל"ג בעומר לכן נקטו הלשון כלשוננו וי"ל.

ב. בענין הזוהר דאקרי קדוש לא צריך לבאר מדוע נקרא קדוש הרי ודאי בדברי קבלה וביחוד בזוהר שהוא שורש הקבלה סיבה מספקת לקוראו קדוש.

ג. בענין מש"כ דרשב"י הוא בהחינת שבת לא הבנו מה ענין דבשביל כך צריך לשהות על קברו בשבת ואין בכוחנו להמציא טעמים חדשים לבקרים שאינם מוזכרים בשום מקום.

ד. בענין בני ציפורי לא מצאנו טעם לבקשתם זאת, אך יעי' בזוהר יתרו דף ע"ט דרשב"י ישב בתרעא דציפורי והיינו דציפורי היתה בגליל ששם היה רשב"י כמ"ש שטיהר את טבריה וכו', וכנראה ששהה גם הרבה בציפורי ולכך רצו לזכות בזכות גדולה זו שיהיה קבור רשב"י בחלקם. [והטעם שכתבת, לא הבנו מדוע לתלות דברי דופי ועוולה באנשים המוזכרים בזוהר שרצו למסור נפשם שיקבר רשב"י בחלקם].

נקוה שהשבנו על שאלתך באם יש לכם הערות או שאלות נוספות נשמח להשיב

בברכת התורה
מערכת לדופקי בתשובה

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא
מח"ס "מרי"ה נחוחה"
עפולה

תגובה להג"ל על שאלה ד

לכבוד המערכת היקרה לדופקי בתשובה
שלום וברכה וכט"ס!

בענין מה שכתבתי לשאול על בני ציפורי ובני מירון שהיה ויכוח ביניהם לגבי מקום קבורת רשב"י, וכמובא בסוף האידרא זוטא, ואביא מה שכתבתי שוב, וז"ל:

בסוף האידרא זוטא מובא (רצ"ו ע"ב) וז"ל: אתו טריקין ומארי תריסין דכפר ציפורי, וטרדאן בהו והוו בני מרוניא צווחין בקטירין, דחשיבו דלא יתקבר תמן, עכ"ל.

ופירושו כפי שכתב ב"מתוק מדבש" וז"ל: באו גיבורים ובעלי מלחמה מכפר ציפורי למירון, לקחת את ארון האלהים של רבי שמעון בחזקה לקבור אותו אצלם בכפר ציפורי, ובני מירון היו דוחקים בבני ציפורי להחזירם לאחוריהם שלא יקחו מהם את ארון האלהים, והיו בני מירון צועקים יחד באגודה אחת על בני ציפורי, כי בני מירון חשבו עצות ותחבולות שלא יניחו לרבי שמעון להקבר שם בכפר ציפורי. אי נמי פירושו, שיראו בני מירון שמא לא יקבר רבי שמעון אצלם, עכ"ל.

ושאלתי היא: איזה צד היה לבני ציפורי שיקבר אצלם רבי שמעון והרי לכאורה היתה לו יותר שייכות עם מירון שהרי שם הוחבא במערה, ואם כן לכאורה הוא צריך להיקבר במירון ולא בציפורי.

ואני לעצמי חשבתי שבני ציפורי שהיו גיבורים ובעלי מלחמות כבר צפו את ההילולא של רבי שמעון שתהיה ותכניס להם הרבה כסף מאלו שיבואו להילולא ועל כן רצו בחזקה להביאו לקבורה שם, עכ"ל.

והשבתם לי, וז"ל: בענין בני ציפורי לא מצאנו טעם לבקשתם זאת, אך יעי' בזוהר יתרו דף ע"ט דרשב"י ישב בתרעא דציפורי והיינו דציפורי היתה בגליל ששם היה רשב"י כמ"ש שטיהר את טבריה וכו' וכנראה ששהה גם הרבה בציפורי ולכן רצו לזכות בזכות גדולה זו שיהיה קבור רשב"י בחלקם [והטעם שכתבת, לא הבנו מדוע לתלות דברי דופי ועוולה באנשים המוזכרים בזוהר שרצו למסור נפשם שיקבר רשב"י בחלקם], עכ"ל.

והנה מה שהערתם על מה שכתבתי, וז"ל: "ואני לעצמי חשבתי שבני ציפורי שהיו גיבורים ובעלי מלחמות כבר צפו את הילולא של רבי שמעון שתהיה ותכניס להם הרבה כסף מאלו שיבואו להילולא ועל כן רצו בחזקה להביאו לקבורה שם", וכתבתם, וז"ל: [והטעם שכתבת, לא הבנו מדוע לתלות דברי דופי ועוולה באנשים המוזכרים בזוהר שרצו למסור נפשם שיקבר רשב"י בחלקם], עכ"ל.

אני כתבתי כן לפי שבפירוש 'מתוק מדבש' על הזוה"ק כתב לפרש על ענין זה, וז"ל: "באו גיבורים ובעלי מלחמה מכפר צפורי למירון", ומקורו מ"מיין הרקח" לרבי יהודה פתיה זצוק"ל על האדרא זוטא. ואם באמת יש לבני ציפורי טענה לטעון ולומר שרשב"י צריך להיות קבור אצלם מדוע באים הם עם גיבורים ואנשי מלחמה, יבואו בטענות כלפי בני מירון ויאמרו להם שמן הדין רשב"י צריך להיקבר אצלנו. ויותר מזה לכאורה שלא כדין רצו לעשות דהרי דין הוא בשו"ע יו"ד סימן שס"ג סעיף ד' וז"ל: אין מוליכין מת מעיר שיש בה קברות לעיר (אחרת) אלא אם כן מחוצה לארץ לארץ. הגה או שמוליכין אותו למקום קברות אבותיו (כן משמע בא"ז) וכו' עכ"ל.

והנה לכאורה רצו לעשות דבר שאינו טוב לקחת את רשב"י מעיר שיש בה קברות לעיר אחרת. ועוד דהרי איזור מירון הוא ג"כ קבורת אבותיו של רשב"י שהרי אביו ואמו קבורים שם כמוכא בספר 'מסע מירון' וז"ל: גוש חלב... ומשם הלכנו אל ציון הקדושים אשר שם מנוחתם כבוד ... שמעיה ואבטליון. ורבי יוחאי אביו של רבי שמעון, עכ"ל.

וכן מוכא בספר 'גבעת שאול' (נדפס בשנת תרנ"ג), וז"ל: כפר הנקרא בלשון ערבי זוש חליב (גוש חלב) מקומה לצפון עיה"ק צפת ושם נמצא קברי תלמידי רבי שמעון בר יוחאי ושמעיה ואבטליון, ובמערב הכפר נמצא בתוך גן אחד קבורת יוחאי ואשתו, עכ"ל.

ועל כן לפי כל הנ"ל לכאורה עשו שלא כדין בני ציפורי מה שרצו להוליך את רשב"י לקבור אותו אצלם. אלא רק אם נאמר שאין היא ציפורי המוכרת לנו היום שידועה כמקום קבורת רבי יהודה הנשיא, אלא ציפורי אחרת שנמצאת באיזור מירון. ונראה ש"יין הרקח" על האדרא זוטא לרבי יהודה פתיה רוצה לרמוז על זאת, וז"ל: כלומר אל ירע בעיניכם שתוחלתכם נכזבה, יען כי בזמן שהצדיקים ינוחו על משכבותם ראוי שביום ההוא יבוא שלום ולא קטטות ומריבות כיום הזה. ולכן חלק הרשב"י ז"ל כבוד גם לבני כפר צפרי כדי שלא יצאו בפחי נפש, ונח ארונו במערה שבין מירון לצפרי, קרוב למירון כמו תחום שבת, ורחוק מן כפר צפרי כשעה וחצי, כנזכר בספר חיבת ירושלים, עכ"ל. אבל בכל אופן עדיין ציפורי לפי דבריו רחוקה ממירון כשעה וחצי בעוד קבורת רשב"י בפועל נמצאת כמו תחום שבת לכפר מירון. אשמח מאוד לשמוע את תגובתכם.

בברכת אהבת עולם

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט

עפולה

**מערכת לדופקי בתשובה
ירושלים**

לכב' הרה"ג ר' רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א
מח"ס "מרי"ח ניחוח"
שמחנו לקבלת מכתבכם,

בענין הנידון השנית של בני ציפורי לא הבנו מדוע חוזרים אתם לתלות דברי שטות כאלה בבני ציפורי המובאים בזוהר כאילו הם כמקולקלים של בני ימינו שכל מחשבותיהם ודמיונותיהם על כסף מהלולא. וביחוד מי שרואה דברים כאלה ברוח הקודש לא חושב הבלים כאלו. וכן למה לומר שראו כאלה דברים משונים ברוח הקודש דבד"כ רואים דברים יותר גבוהים מהענינים הנ"ל. ולמה סתם להמציא פירושי סרק על לא מאומה. ומה שבאו בכלי מלחמה אין בכך שום ראיה משום שהיה הדבר חשוב בעניהם ול"צ לפירוש המתוק מדבש והיין רוקח כי זה כתוב בפר' בלשון הזוהר בארמית. כך שאין אנו רואים שום סימוך וצד לומר פירוש תמוה כזה.

ונקוה שהשבנו על שאלתך באם יש לכם הערות או שאלות נוספות נשמח להשיב

בברכת התורה
מערכת לדופקי בתשובה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא ס"ט
מח"ס "מרי"ח ניחוח" ועוד
עפולה

תגובה להנ"ל

לכבוד מערכת לדופקי בתשובה
שלום וברכה וכט"ס!

תודה על שהארתם את עיני בדבר זה ברוכים תהיו השם ישמח אתכם בכל מילי דמיטב, בריאות טובה, אריכות ימים ושנים טובות ותזכו עוד רבות בשנים להשיב לשואלים תשובות נפלאות אמן.

בברכת אהבת עולם
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא
מח"ס מריח ניחוח עפולה

ספר
מרי"ח ניהוח

קונטרס
"החלאקה"

חברתיו וערכתיו בעזרת
החונן לאדם דעת
רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א
רבי משה אבוחצירא שליט"א

עפולה
שנת התשע"ג

מפתחות

א	הקדמה
ג	הקדמה שניה
ה	מה היה שם אמו של רשב"י
ט	ליקוט קטן על מעלת רשב"י
ט	על הילולא דרשב"י
י	ענין ההילולא שעושים לרשב"י עפ"י דברי האדמו"ר הזקן
יא	האם כוחו של הצדיק בהילולא נמשך ג' ימים מקודם
יד	ליקוט מהספר הקדוש "מישרים מגיד" פרשת בהר
יד	מקום המערה בפקיעין והטעם שמופיע רשב"י במסכת ביצה
טו	י"ח באי"ר בגימטריא עמלק
טז	יש לו שורש
טז	תיאור החלאקה במירון משנת תקצ"ד
טז	תיאור החלאקה במירון משנת תרמ"ט
יז	על קבר רבי עקיבא
	האם יש ענין לעשות חלאקה בציון הרשב"י בימים שונים בשנה או כל
יז	הענין הוא דוקא בל"ג בעומר
כב	טעם נוסף לתספורת קטן בגיל ג' שנים
כג	טעם נוסף מדוע עושים חלאקה באתרא קדישא מירון
כג	האם יש עדיפות לעשות חלאקה אצל ציון הרשב"י
כז	מהיכן יש להתחיל לגזוז השערות בעשיית החלאקה
	האם יש ענין לגלח את כל שערות ראשו של ילד החלאקה בציון הרשב"י
כט	או שמספיק רק מעט משערות ראשו
ל	באיזה גיל יעשו את החלאקה
ל	חלאקה בחול המועד

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א לא

❖ האם יש מקור לספר שערות קטן דוקא במלאות ג' שנים לא

❖ האם מותר להסתפר קודם ג' שנים לא

❖ כשנעשה בן ג' ביום שבת לא

❖ נטילת ידיים לאחר ה"חלאקה" לב

תשובות מרבי חיים הכהן שליט"א "החלבן" לג

❖ לגלח קטן שעשה חלאקה כבר ביום ל"ג בעומר לג

❖ האם ניתן לעשות לפני ג' שנים את סדר ההולכה ל"חדר" לג

❖ עדיף לעשות את החלאקה ביום ההולדת לג

❖ באיזה קבר צדיק המנהג לעשות חלאקה לג

❖ האם יכול לעשות חלאקה בליל ל"ג בעומר לד

❖ להמתין עד יום ל"ג לילד שלא צמחו שערות הפיאות ביום הולדתו לד

❖ השובתים במירון יכולים לעשות חלאקה במוצאי שבת לד

❖ מה לכוין בעת עשיית החלאקה לד

ליקוט מנהגי בעלזא בתגלחת משו"ת "אגורה באהלך" ח"א לה

❖ זמן התגלחת לה

❖ תגלחת בבין המצרים, בין פסח לל"ג בעומר או בין ל"ג בעומר לשבועות לה

❖ תגלחת חלאקה בראש חודש לו

❖ עשיית תגלחת ביום ראשון לו

ליקוטי תפילות לעת החלאקה לח

❖ בקשה קודם התספורת לח

❖ בקשה לאחר התספורת לח

❖ תפילה לאחר התספורת על קבר צדיק לט

מכתבים מז

ספר
מריח ניחוח

קונטרס
החלאקה

הקדמה

בשבח והודיה לה' יתברך שזיכנו להוציא לאור את קונטרס החאלקה, ולברר בו כמה וכמה ענינים בעניני החאלקה, כפי מה שעלה בידנו, וממה שנשאלנו בענינים אלו, וכמה דברים שמצאה ידי יד כהה בענינים אלו והוספנו והארנו על הדברים.

במקור הקונטרס נכתב כתשובות לידידי היקר הרה"ג **יששכר דוב הופמן שליט"א** (מברוקלין ניו יורק, מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס), ותודתי נתונה לו שהמריצני לכתוב ולהעלות על גבי הכתב כמה ענינים בזה. אחר זמן שראינו שנוספו עוד כמה ענינים על הנכתב, החלטנו בס"ד להוציא את הקונטרס הנ"ל לאורה, לכבוד ההילולא של התנא קדישא רבי שמעון בר יוחאי זי"ע ועכי"א, ויהי רצון שעל ידי טרחה קטנה זו לכבוד ההילולא דהאי תנא קדישא יהיה לנו התקשרות עם נשמתו, ונוכה ללכת לאורו, אכי"ר. ועיין במה שכתב הרה"צ יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א בקונטרס "דעה חכמה לנפשך" (עמ' י) וז"ל: לכן כשבאים לרשב"י אפילו אם אין לנו שום שכל ורחוקים לגמרי מכל העבודות, אם זוהר לרגע אחד ללמוד זוהר הקדוש ולומר אלו התיבות "רבונא דעלמא כולא אני רוצה לשוב בתשובה ולמסור נפשי אליך ולהכלל בקדושת הרשב"י", בזה בודאי יזכה לתקן כל נשמות ישראל ולהמשיך כל ההשפעות טובות וכו'. עכ"ל ע"ש.

אף שיש עוד דברים רבים לכתוב על ענין החאלקה, ורבים הספרים העוסקים בענין זה מכל צדדיו, ואני לא באתי כי אם לכתוב ולהביא את מה שהתחדש לי בס"ד בזה הענין, והרוצה להקיף את הנושא מכל צדדיו, ילמד בספרים המפורסמים העוסקים באורך וברוחב בנושא החאלקה, וירוה נחת.

תודתי נתונה, לכל ידידי היקרים שמסייעים בכל עת ובכל זמן, והרבה מקונטרסי "מרי"ח ניחוח", יוצאים בזכותם, ואזכיר את שמותם לטובה ולברכה: הרה"ג **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א** (מח"ס "גם אני אודך"), שהרבה מהוצאת קונטרסי "מרי"ח ניחוח", הוא בזכותו, ויזכה לברכה והצלחה בכל מעשי ידי שפע עצום ורב בגו"ר, והוא וכל בני ביתו בשמחות לעד, אכי"ר.

ואברך לידידי היקר **ליאור אברהם הי"ו** על כל העזרה בכל מכל כל, בסבר פנים יפות באהבה וחיבה, ויזכה לברכה והצלחה בכל מעשי ידי הוא ונוות ביתו, וכל יוצאי חלציו, ויזכה לבנים וחתנים תלמידי חכמים, אכי"ר.

ולידידי היקר **חנן אפללו הי"ו**, שיש לו חלק גדול בהוצאת קונטרסי "מרי"ח ניחוח", ובעת שכמעט שקעה החמה הזריח את שמשו של "מרי"ח ניחוח", וד"ל ואכמ"ל. והי רצון שיזכה לנחת רוח מכל יוצאי חלציו, בשפע עצום ורב בגו"ר, הוא ונוות ביתו בכל מכל כל אכי"ר.

ב. מריח ניחוח

ולידדי היקר הרב טל אברהם ארז שליט"א, על כל הסיוע בכל מכל כל, מידי שבוע באהבה ובסבר פנים יפות, ויזכה לעלות מעלה מעלה בתורה ויראת ה' טהורה, ויהיה שמו כשם הגדולים אשר בארץ, ויזכה לנחת רוח מכל יוצאי חלציו, בבריאות טובה ונהורא מעליא, הוא ונוות ביתו וכל אשר לו, אכי"ר.

תודתי נתונה לידדי היקר הרה"ג מרדכי חיים שליט"א, (עורך ומחבר גליון "פנינים") שטרח ועבר על חלקים נכבדים מקונטרסי זה, והעיר את הערותיו המחכימות כדרכו בקודש^א, יתן לו ה' יתברך אריכות ימים ושנים טובות, נחת מכל יוצאי חלציו, ויזכה להוציא עוד ועוד חידושים נפלאים בתורת ה', ונהנה מאורם הנפלא, בבריאות טובה ונהורא מעליא, הוא ונוות ביתו וכל אשר לו, אכי"ר.

תודתי נתונה לידדי היקר רבי יהודה חודדה שליט"א, על כל הטרחה שטרח בעבור התרומות להדפסת קונטרס זה, יהי רצון שישפיע עליו ה' יתברך כל מילי דמיטב בברכות ושמוחות לעד, נחת מכל יוצאי חלציו הוא ונוות ביתו וכל אשר לו.

התודה והברכה להורי היקרים, אבי מורי ורבי משה אבוחצירא נר"ו, ואמי מורתי מרת אסתר תחי', על כל חינוכם ודאגתם אלי, לגדלני בדרך התורה והמצוות, יהי רצון שיזכו לאריכות ימים ושנים טובות, בריאות טובה ונהורא מעליא, ויזכו לנחת רוח מכל יוצאי חלציהם, אכי"ר.

לחמי ולחמותי היקרים, רבי אליהו שוקרון נר"ו, וחמותי מרת רות תחי', על כל עזרתם וסיועם, בכל מכל כל, ויארץ ה' את ימיהם בטוב ובנעימים, בבריאות טובה ונהורא מעליא, אכי"ר.

אחרונה חביבה, אשתי היקרה מרת אבישג מנב"ת, שכל מה שאני מוציא לאור הכל הוא בזכותה, בעידודה, ובסיועה, סיוע של ממש, במסירות נפש במה שאני מוסר שיעורים, וכותב חידושים, והיא בבית עוסקת בחינוך הילדים, ושלי ושלכם שלה הוא, ישלם ה' פעולה ותהיה משכורתה שלמה, בבריאות טובה ונהורא מעליא אריכות ימים ושנים טובות, ותזכה לראות פני גואל, ונזכה לראות בשמחת כל בנינו ובנותינו, בתורתם ובחופתם, ושמחת כל עם ישראל.

כ"ד החותם הצב"י רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא, עפולה
ביום א' לסדר "אם בחוקתי תלכו" י"א אייר תשע"א
יום פטירת רבי נפתלי צבי מרופשיץ^ב זצוק"ל וזיע"א

א. בסוף הקונטרס יש מכתב הערות מאת הרה"ג הנ"ל.

ב. א"ה ריחמ"א: בספר "אוסרי לגפן" (ח"ג כרך ב' עמ' קיד-קטו) להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, כתב על תולדותיו ותורתו ומעשיות עליו, ונביא מקצתם, וז"ל: תולדותיו: נולד ביום פטירת הבעש"ט (שבועות תק"כ)

הקדמה שניה (למהדורא ב')

אודה ה' בכל לבב שזיכני שוב להוציא לאור את קונטרס החלאקה, לאחר שיצא לאור כבר פעם אחת וב"ה אזל מן השוק, וכעת התווספו בו עוד הרבה ענינים, מכתבים, ותגובות, וקונטרס חדש "נעשה אדם נאמר בעבורך", ביאורים בסוגיא דרשב"י במסכת שבת (לג ע"ב לד ע"א), ועוד הובא בו קונטרס חדש "עצי המערכה", תשובות שהשיבו הרבנים החשובים להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך"), בענין האם יש גזל בעצים שאספו ילדים מתחת לגיל בר מצוה. וישר כח שנתן לנו את התשובות האלו בעין יפה ויבוא על שכרו מושלם אכ"ר. ואגב אמרתי להביא כאן חידוש שזכה הרב הנ"ל לחדש דהנה כתיב בתורה בפרשת אמור (כג, א) "דבר אל-בני ישראל ואמרת אלהם מועדי יהוה אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי". ואמר הרב הנ"ל, דמילת "מקראי" עולה בגימטריא "לג בעומר", לרמוז דגם יום ל"ג בעומר הוא כמו "מקראי קודש", לכן נהגו להרבות בו שמחה, כל עמך בית ישראל ובפרט בחסידויות שעושים מיום זה עסק גדול.

אמרתי להביא כאן ב' פנינים שמצאתי בעלון "דרכי צדק" (פרשת וישב תשע"ב, עמ' 9) וז"ל: הרה"ק רבי ברוך ממוזיבו זי"ע היה דבוק מאד בלימוד הזוה"ק. פעם, בל"ג בעומר, התבטא ואמר: אילולי הזוה"ק לא הייתי עדיף מחבריי. עכ"ל קודשו. ואמרתי שיש בזה מוסר גדול ועצום מאד לחיזוק לימוד הזוה"ק כיצד אפשר לזכות למעלות עליונות בזכותו.

ונועד בפיקחותו, וכשהחליט להתקרב לחסידות נסע תחילה ל"נועם אלימלך", ואח"כ שימש את הרה"ק ר' מנדל מרימנוב ואת החוזה מלובלין ואת המגיד מקוזניץ. עכ"ל.

בספר "י" צחצחות" הובא כמה מהנהגותיו, ונביא מעט (ממה שהביא בספר אוסל"ג), וז"ל: גדולתו: אף שהתנהג כבדחן, היה בעל בכי גדול, והיה בוכה על כל דבר קטן שלא מצליח לו בעבודת ה' כרצונו, וכן תיקון חצות היה עושה בפשוט ידים ורגלים וכו', אלא שהיה סוגר הדלת ומסתיר עצמו, ופעם אחת שכח לסגור הדלת וראהו אחד מבני העיר, ואז קם מיד וא"ל שאין הבעה"ב יודעים גדולת הרב שלהם, ואם היו יודעים, היו נוהגים בו כבוד, ואכן הצליח בדיבורו לקלקל הרושם, וחשב אותו בעה"ב שנתכוין להתפאר, ויצא וסיפר בגנותו.

תורתו: אמר דהשם "וחי" מסוגל להנצל מיצה"ר, ובפרט לשמירת ברי"ק, עיין זרע קודש (פרשת אח"מ).

סגולה לאשה שהוסת שלה אינו מסודר, שבזמן קידוש לבנה יכין בעלה בתיבות של"א ישנ"ו א"ת תפקיד"ם ר"ת אשת"י, ויתפלל שגם אשתו לא תשנה את תפקידה, רק תהיה כמו הלבנה שמתמלאת ב' שבועות ומתחסרת ב' שבועות.

א"ה ריחמ"א: אפשר להוסיף עוד בזה הענין לדורנו אנו שיתפלל הבעל על אשתו שלא תשנה את תפקידה לרצות להיות עושה את תפקידו של הבעל. (והוסיף ר' נפתלי מליזנסק סגולה שילמד הבעל סדר נשים).

עוד הובא בעלון הנ"ל (שם), וז"ל: מפי חסיד ישיש שמעתי שפעם הגיע הרה"ק רבי יעקב שמשון משפטיבקה זי"ע למירון, למערת רבי שמעון בר יוחאי, ושמע בת – קול המכרזת : ברוך בן אדל נמצא כאן, אצל רבי שמעון ! זיע"א ועכ"י. [כמה צדיקים זי"ע נהגו לומר אודות הרה"ק רבי ברוך ממזיבוז, ששמו מרומז ב'בבא קמא', ש'בבא קמא' ר"ת: ב'רוך ב'ן א'דל ק'דוש מ'רחם א'מו. הובא בעלון הנ"ל].

ואסיים בתחינה ובקשה לה' יתברך שיזכני להוציא ולחבר עוד חיבורים בתורה הק', ואזכה להפיצם בישראל, בנחת ושמחה והרחבת הדעת דקדושה, אני וכל ב"ב, בזכות התנא קדישא רבי שמעון בר יוחאי, אכי"ר.

החותם בתודה על השעבר ומודה על העתיד

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא ס"ט

כ"ד כסלו ערב חנוכה תשע"ב

יום פטירת הגמ"ר חיים חזקיהו מדיני בעל "שדי חמד" זצ"ל.

קונטרס "החלאקה"

מה היה שם אמו של רשב"י

אמרתי להביא כאן מה שמצאתי בכמה ספרים, מה היה שמה של אמו של רשב"י, ומה שאנו טורחים לכתוב בזה הוא כדי להזכיר את שמה של הצדקת שזכתה להוליד בן כזה שהאיר ומאיר את עם ישראל לדורותיו, והוא עיר וקדיש מן שמיא נחית, ועל כן ראוי לברר מה היה שם אמו של רשב"י, על מנת שאם ירצה אדם לקרוא לבתו על שם אמו של רשב"י ידע מה לקרוא לבתו (ועיין להלן), מצאתי בקונטרס ג"ל פנינים (שקיבלתיו מתנה מאת מורי ורבי הרה"צ אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א אב"ד דק"ק כפר גדעון עמק יזרעאל), שכתב בתולדותיו (פרק א' עמ' 5), בזה"ל: על לידתו (של רשב"י) מסופר בספר "נחלת אבות" (ח"ג), שמצא כתוב בספרים, שאביו יוחאי היה משבט יהודה, והיה מגדולי הדור, ועשיר נכבד וקרוב למלכות, וחבה יתרה נודעת לו בבית הקיסר אנדרינוס, שחוק עצמות. ואשתו של יוחאי היה שמה "שרה" – מזרע נשיאים, זרעו של הלל עליו השלום. וכו' עכ"ל. (וע"ש כל המשך הסיפור, על מה שהיתה עקרה וכו', ואכמ"ל). הרי לנו ששמה של אם רשב"י היה "שרה".

בספר "אוצר הידיעות" (ח"א עמ' רנו-רנז) להרה"ג יחיאל מיכל שטרן שליט"א כתב וז"ל: בירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) הובא רבי שמעון בר יוחאי כד חמי לאימיה משתעיא סגיין הוה אמר לה אימא שבתא היא. ביאר בקרבן העדה כשראה שהיתה אמו מדברת הרבה בשבת אמר אמי שבת היום. ובזוה"ק (ח"א דף ל"ב ע"א) הובא "רבי שמעון כד חמי לאימיה דהוות משתעיא הוה אמר לה שתוקי שבת הוא ואסור". וצ"ע איך אמר "שתוקי", הרי אמרו בקידושין (לב ע"א) הרי שהיה אביו עובר על דבר תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה, אלא אומר לו מקרא כתוב בתורה.

ובספר תרנן לשוני (עמ' י"ד) הביא מספר פירושים ופסקים מרבינו אביגדור הצרפתי מבעלי התוספות (פרשת בשלח פסוק ס"ב) שכתב "כי שבת היום לה" וכו', אמר רבי חייא בר אבא רבי שמעון כד חמי אימיה מישתעיא סגי, אמר לאימיה אימא שבת היום והוה שתקא, פירוש כשאמו היתה מדברת בקול גדול אז אמר לה אמי שבת היום, והיתה נמנעת מלצעוק בשביל השבת, וחמי היה שמה.

מבואר שלא אמר לה ח"ו "שתוקי", אלא אמר לה שבת היום ממילא שתקה. מבואר עכ"פ מדברי רבינו אביגדור כמה חידושים א. שאין לדבר בשבת בקול גדול, וזהו הכוונה ג"כ שבת היא "מלזעוק" שזעקה בקול אסורה בשבת. ב. שמחמת שהאריכה בדיבורים בשבת לא מנע ממנה, משום שאם הוא עונג להם רבוי הדיבור מותר בשבת, כמבואר בשו"ת תרומת הדשן (סימן ס"א) והובא ברמ"א (או"ח סימן ש"ז סעיף א). ג. שאמו של רשב"י שמה היה "חמי".

בספר "אוסרי לגפן" (חי"ד כרך ב') להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, בחלק שו"ת מילי דחסידותא (ח"ט אות סד), שאל את רבי חיים הכהן שליט"א "החלבן", בזה"ל: מי שנדר לקרוא לבת שתולד לו על שם אמו דרשב"י, מה יקרא לה. והשיבו: קראו לה אסתר ועוד שם, וסגי שיקראו לילדה אסתר, (דאיננו זוכרים השם השני). עכ"ל.

למדנו מדבריו ב' דברים א. שלאמו של רשב"י היה ב' שמות ואנו זוכרים רק שם אחד ב. ששמה היה אסתר. ועל כן סגי לקרוא לה אסתר למי שנדר לקרוא לבתו ע"ש אמו של רשב"י.

א"ה ריחמ"א: וא"כ לפי זה יש לומר שיתכן שהשם השני היה או שרה או חמי, וי"ל לפי זה האם צריך אדם לקרוא לבתו בשם אסתר שרה או אסתר חמי, או סגי רק או בשרה או חמי או אסתר. ונראה שאם יכוין אדם בכל אחד משמות הללו לקרוא לבתו ע"ש אמו של רשב"י יועיל לנדרו, כיון שיש כמה דעות מה היה שמה, ועל כן לענין נדרו אם יקרא אסתר או שרה או חמי יועיל לנדרו. ויש לעיין עוד בזה. וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה ידידי הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א (מח"ס "מכבדי אכבד" ועו"ס) במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

וכעת מצאתי בקונטרס "תורתו מגן לנו" (סימן יט) מהרה"ג יצחק אוהב ציון שליט"א, שכתב וז"ל: בספר פירושים ופסקים לרבינו אביגדור צרפתי (מבעלי התוס' עה"ת) פסק ס"ב ס"ג כתב, וז"ל: "כי שבת היום לה" וגו', מכאן פסק מה הקב"ה שבת ממאמר דברו כך אתם. אמר ר' חנינא בדוחק התירו שאלת שלום בשבת אמר ר' חייא בר בא ר' שמעון בן יוחאי כד חמי אימיה מישתעי סגי אמר לאימיה אימא שבתא היום ושתקא, פ' כשאמו היתה מדברת בקול גדול אז אמר לה אמי שבת היום והיתה נמנעת מלצעוק בשביל השבת וחמי היה שמה. ומבואר דשם אמו של רשב"י היה "חמי", וכששאלתי למרן שליט"א (הגר"ח קניבסקי שליט"א) בזה אמר לי שלא כתוב מה היה שמה ואמרתי לו את

דברי רבינו אביגדור, ואמר לי שבכל מקום חמי הפירוש ראה ויתכן שהיה לר' אביגדור גירסא אחרת בלשון הירושלמי שזה המקור לעובדא עם אימא דרשב"י ולכן כתב שחמי היה שמה.

וכשדברתי עם מרן שליט"א לא היה לפני לשונו של ר' אביגדור ואח"כ הראני הגרא"ש קניבסקי שליט"א הדברים במקורם וראיתי שבאמת יש שינוי בלשון בין המובא אצלנו בירושלמי למה שהביא ר' אביגדור, דבירושלמי בשבת פט"ו ה"ג איתא בזה"ל: "א"ר חייא בר בא רשב"י כד הוה חמי לאימיה משתעיא סגין הוה אמר לה אימא שובתא היא", ומבואר דגרסין "חמי לאימיה", והפירוש הפשוט כשהיה רואה לאמו וכמש"פ בקרבן העדה, אך הגירסא ברבינו אביגדור היא "כד חמי אימיה" ולא "לאימיה", ולכן פירש ששמה היה חמי. ושור"ר בספר תרנן לשוני (להגה"ג ר' יעקב חיים סופר שליט"א) עמ"ס כתובות סימן ב' שהביא לדברי ר' אביגדור הנ"ל ותמה מדוע נזקק לפרש דחמי היה שם אמו ולא פרש כפשוטו שחמי פירושו רואה, אחר שהירושלמי מלא וגדוש בתיבת חמי ופירושה לראות, וכגון בברכות די"א ע"ב די"ב ע"ב ודי"ג ע"א ועוד, וכתב לפרש כהנ"ל דמשום שגרס בירושלמי "כד חמי אימיה" ולא "לאימיה" לכן פירש דזה היה שם אמו עייש"ד. עכ"ל קונטרס "תורתו מגן לנו".

ובקונטרס "בוצינא קדישא" (על עניני ל"ג בעומר והילולא דרשב"י, ירושלים תשע"א) לידידי היקר ר' יוסף חיים אוהב ציון שליט"א כתב גם בענין זה וז"ל: בספר נחלת אבות עמ"ס אבות פ"ג להגאון ר' יוסף משאש (ח"ג דרוש קמ"ו), הביא מספר מעשיות כת"י דרוש ארוך איך נולד רשב"י ושם כתב דשם אמו של רשב"י היה שרה, והנה איתא בירושלמי פרק ט"ו דשבת הלכה ג' בזה"ל: א"ר חייא בר בא רשב"י כד הוה חמיה לאימיה משתעיא סגין הוה אמר לה אימא שבתא היא, ופירש הקרבן העדה, כאשר היה רואה אמו מדברת הרבה בשבת אמר לה אימי שבת היום, וכן הוא במדרש ויקרא רבה (פרק ל"ד אות ט"ו), וכן הוא במדרש תנחומא (סימן ב'). אמנם בזה"ק פרשת בראשית (דף ל"ב ע"א) איתא בזה"ל: רבי שמעון כד חמי לאמיה דהוה משתעיא הוה אמר לה אמא שתוקי שבת הוא ואסיר. ובספר פרדס צבי בהגהותיו לירושלמי שבת הביא שבספר לקוטי חיים פרשת בראשית העיר בזה מהגמ' בסנהדרין פ"א דאיתא התם הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא אומר לו אבא מקרא כתוב בתורה כך, וכתב דאפשר שנשתבש הלשון בזה וכתב הפרדס צבי דאפשר דהיה כתוב הוה אמר לה שבת הוא ואסור ושתקי הכוונה

מעצמה ולא שרשב"י אמר לה שתוקי, ומהר"א הכהן בספר יוקח נא על שו"ע או"ח סימן ש"ז ס"ק ב' הקשה גם על דברי המד"ר דנפסק בשו"ע יו"ד סימן ר"מ סעיף י"א דאם ראה לאביו שעבר על דברי תורה לא יאמר לו עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו שואל ממנו, ואיך מוחה רשב"י באימיה כדברים האלה.

והנה בספר פרי צדיק להגר"צ הכהן מלובלין זצוק"ל וזיע"א (פרשת בשלח אות יא) הביא דברי הזוה"ק הנ"ל וכתב שעל ידי השתיקה בשבת זוכין לשבת ענג עדן נהר גן, ונהר יוצא מעדן להתגלות עתיקא זוכין ע"י שתיקה. ולפי דבריו אפשר לפרש שאימיה דרשב"י היתה מדברת בדברים המותרים ורק רמז לה רשב"י שבשתיקה אפשר להשיג יותר ולא אמר לה את זה בדרך תוכחה ודו"ק. עכ"ל ע"ש.

א"ה ריחמ"א: והנה צ"ע מדוע היתה אימו של רשב"י מדברת הרבה ביום השבת והרי ודאי ידעה צדיקה זו שאין להרבות בדברים בשבת, ולא בשיחות חולין דאם היתה מדברת בדברי קודש לא היה מעורר אותה לזה בנה רשב"י.

ואולי י"ל בדרך אפשר, שהטעם שהיתה מרבה בדיבור ביום השבת, שאז היו מתאספות הנשים כמו היום לחבורות תהלים לקרוא ביום השבת, וכאשר היו נפגשות היתה רוצה להראות אימו של רשב"י לכל הנשים היאך אפשר לדבר בריבוי ואע"פ כן לא להיכשל באיסור לשון הרע ורכילות וכל כוונתה היתה לשם שמים, וכמו שמסופר על רבינו החפץ חיים שכתב ספר שמירת הלשון ועם כל זאת היה דברן גדול וכל זה על מנת להראות לבני אדם שלמרות שכתב ספר ארוך ומקיף בענייני קדושת ושמירת הלשון ואיסור דיבור לשון הרע ורכילות, עכ"ז מראה הוא כיצד אפשר בכל זאת לדבר מבלי להיכשל באיסור לשון הרע, וכן היתה נוהגת אמו של רשב"י, ומה שרשב"י עורר אותה לזה כי אמר שעל ידי שתיקה אפשר לזכות ליותר מזה ביום השבת, וכמו שהובא לעיל משם רבינו צדוק הכהן מלובלין, ואת מה שרוצה להראות לשאר הנשים מוסר ללמדם שאפשר לדבר בריבוי למרות ששומרים על הלשון, תוכל לעשות את זאת בימות החול. [אמר מ"ח יצ"ו: כעת נדפס שו"ת ויען הכהן לידידי הג"ר אדיר כהן נר"ו ובס"י כ"ח הערה א' כתב לידידי המחבר הרב ריחמ"א נר"ו הערות והארות בענין זה. יעו"ש ותר"ץ].

ליקוט קטן על מעלת רשב"י

בספר "מרגליות הזוהר" עם פירוש "נופך דעת" להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, כתב (ח"ב עמ' קצא – קצב אות ס"א, על זו"ח בראשית), וז"ל: (כ ע"ב מדרש הנעלם נח) א"ל (ר"א לרשב"י אביו שנתגלה אליו אחר פטירתו) מה אנן תמן, א"ל אנא ואת מלאכי עלאה (עלאי?) לאשתעשע במשיחא מלכא דדוד. במה שקרא לעצמו ולבנו מלאכים עיין בספר כוחו דרשב"י (דף כח ע"א) דאחר שנתלבשה נשמת משה רבנו ע"ה ברשב"י מצינו דברים רבים משותפים ביניהם, ואחד מהם שנקראו מלאכים. ובמ"ש שהם משתעשעים במשיח בן דוד מלמדנו שרשב"י ובנו קשורים למשיח (וידוע הרמז "ל"ג בעמר" גימטריא "משה" וד"ל) ומשמע דאפשר לבקש מרשב"י, ובפרט בהלולא דיליה, שיזרז התגלות משיח בן דוד במהרה ברחמים אכ"ר.

א"ה ריחמ"א: ויש להוסיף בזה דא"ח מקונטרס "דעה חכמה לנפשך" מאת הרה"צ יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א (פרשת אמור תשע"א, אות ח'), וז"ל: אמר רבינו האריז"ל שיש קפידא לא לבקש על הגלות אצל רשב"י, ומי שאמר נחם ניזוק (שער הכוונות פסח יב), ולכאורה הרי באמת כל ישראל מבקשים ומתפללים שם בדביקות אמת, ובודאי מבקשים על בית המקדש, ומבקשים תקע בשופר גדול. אלא שעיקר הקפידה הוא שהגם שכל ישראל מתפלל על דעת רשב"י וצדיקי אמת, שהוא הנקודה הכי פנימית, אורו דרשב"י בעצמו שהוא פני האדון ה'. ורשב"י לא זזה שכינה ממנו לרגע אחד. והוא מוסר נפשו בכל רגע ורגע בסוד ק"ש, לרצות רק התגלות כבוד ה'. שזהו ההקדמה לכל תפילה ולכל יחוד, לכוון ד' מיתות ב"ד למסור נפשו לפני ה', שיהיה עיקר רצונו שיתגלה אלהותו יתברך, ומזה בא לתענוג הכי גדול שה' ייטיב לישראל. עכ"ל.

לומדים מדבריו עד כמה אפשר לעורר את הגאולה אצל רשב"י, שרשב"י הוא סוד הגאולה, ואין לדבר אצל רשב"י מהגלות אלא רק כיסופין לגאולה, וע"י שמתקשר בנשמת רשב"י יזכה לטעום מסוד הגאולה, כבר עתה, ועיקר טעימת סוד הגאולה הוא ע"י לימוד הזוהר הקדוש שבדא יפקון מן גלותא ברחמי, ויבואו לבחינת הגאולה.

על הילולא דרשב"י

בספר "מרגליות הזוהר" עם פירוש נופך דעת (ח"ב עמ' קלה אות קכ"ו, זוהר בראשית) להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, כתב על לשון הזוהר, תא חזי אילו הוו

ידעין כלהו צדיקיא האי, הוו חדאן ההוא יומא דמטי לון לאסתלקא מהאי עלמא, וכי לאו יקרא עלאה הוא דמטרוניתא אתת בגינייהו ואובלא לון להיכלא למלכא למחדי בהו מלכא כל יומא... וז"ל: יש להביא מכאן מקור להלולא ביום פטירת צדיקים. אמנם יש לדחות שדוקא הצדיק עצמו ראוי לו לשמוח ביום פטירתו משא"כ העולם שנפרדים ממנו ולא ישובו לראותו, בודאי עליהם להצטער אף שיודעים שעבורו הוא עליה למקום גבוה יותר. אלא דאי משום זה, יש לחלק בין יום הפטירה עצמו שהוא צער גדול לעולם על ההפסד, לבין יום השנה בשנים הבאות, דצער הפרידה כבר איננו, ונשאר רק חלק ההשתתפות בשמחתו, ובפרט לפי המבואר במקו"א שבכל שנה באותו יום מקבל עליה חדשה (דדנים אותו מחדש ונותנים לו מדרגה נוספת). ולפ"ז קשה הא מבואר בטור ושו"ע סימן תק"פ ימים שמתענים בהם היחידים על פטירת צדיקים באותם ימים, ומנו שם ימי פטירת הצדיקים מהתנ"ך שידוע יום פטירתם וכן ימי השנה של הרוגי מלכות, והרי עברו שנים ודורות רבים מאז ונשאר רק חלק השמחה. ואפשר שכיון שהיו צדיקים בעלי נשמות כלליות בעם ישראל, יום פטירתם נחשב יום מר לכלל ישראל ומסוגל אותו יום לפורענות ח"ו, לכן מתענים באותו יום, מלבד פטירת רשב"י שבקש לעשות הלולא באותו יום לכבוד כל מה שנתגלה ונתחדש באותו יום. ואף שגם לשאר צדיקים יש עילוי גדול ביום פטירתם כמבואר פה, מ"מ אין בזה תועלת לכלל ישראל שאינם יודעים מאומה, אבל אצל רשב"י מלבד מה שראו כולם האש שהקיפה את הבית, גם נשאר לנו האדרא זוטא שנתחברה אז, לכן שפיר עבדינן הלולא, (וע"ע פי צדיק לל"ג בעמר מש"כ בזה). עכ"ל.

ענין ההילולא שעושים לרשב"י עפ"י דברי האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי זצוק"ל וזי"ע ועכי"א

בספר "מאמרי האדמו"ר הזקן" (אתהלך לאזניא, עמ' א' וב') הובא מכ"ק האדמו"ר הזקן זי"ע"א ענין ההילולא שעושין לרשב"י, וז"ל: כי שמחת חתן וכלה הוא מצד שהיו נפרדים ונתקרבו, אבל מצד זה לא היה כ"כ השמחה והתענוג אם לא היה קודם הפירוד מקורבים מאד והיו לאחדים, כמו אדם שלא ראה אוהבו האמיתי זמן רב מאד, כראותו אותו תגדל ותבער האהבה והשמחה ואם לא היו מופרדים זמן רב לא היתה תגבורת האהבה והשמחה כ"כ. אבל אין תגבורת האהבה אלא לפי ענין התקשרות שהיה מקודם הפרדס. שאם היה עצומה מאד נמצא היה המרירות וריחוקו עצום מאד. ולפי ערך זה תהיה

תגבורת האהבה כראותו ותגדל השמחה. וכן שמחת חתן וכלה שנשמתם קודם יצירתם בכל גוף וחומר. מכריזין עליהן מ' יום קודם כו', והיה אז לאחדים ברוחניות בתכלית הקירוב כדרך המשפיע והמקבל ומיד כשנוצרו הנשמות בגופים מחולקים נתפרדו מאד הרחק זמן רב. ולכן כשמזווגים זה על זה בזמן חתונתם תחת החופה אעפ"י שאינו אלא יחוד וקירוב מחמת שבאו מהריחוק גדול לנקודת הקירוב שהיה להם בתחילה. וזה הוא עיקר שמחת חתן וכלה. והנה נשמת רשב"י היה בחינת המשפיע לכללות נשמות ישראל, כמו משה רבינו ע"ה הנקרא חתן וכשבאה לגוף והמשיכה השפעות השגות אלקות לכללות נשמות ישראל הוא בודאי ריחוק גדול וכמו שקיבל הנשמות למעלה בלא גופים לכן אחר שנסתלקה נשמתו מגופו למקור חוצבה ועלו עמו הנשמות שקיבלו למטה בגופים לקבל ממנו למעלה בלא גופים, הרי הקירוב האמיתי בא להם מן הריחוק הגדול וזהו ההילולא. אך ג' מיני חתונות יש א' מ' הראשונים שהיה משה בהר היה חירות משיעבוד מלאך המות הנקרא חירות עולם, כמו שהיה קודם השבירה בחטא אדם הראשון, וזה יהיה לעתיד לבוא במהרה בימינו. והוא זמן מתן תורה בשבועות שפסקו מהם זוהמא לגמרי והיה זיווג נשמות ישראל באימא עילאה עצמה שלמעלה מו' ימי המעשה וגם שם היה בחינת משה המשפיע להם ברא בוכרא דאו"א עילאין, והיינו במדות שבשכל הוא בחינת דעת שבו. ודוד שהיה מלך על ישראל בגשמיות היה הארה בנשמתו גם כן מזיווג עליון זה. ולכן מת בשבועות כי היה בו הארת משה מבחינת מ' יום הראשונים אבל מ' יום האחרונים היה ביום הכיפורים בבחינת חיצוניות דבינה עילאה דאצילות ומבחינת משה אשר במ' יום האחרונים היה הארת נשמת רבי שמעון והיה ג"כ הילולא ברוחניות, אבל בימי משה ע"ה שהיה דור דעה לא היה הילולא ברוחניות הנשמות לבד אלא גם בעודם בגופם כו', ובימי רבי שמעון שלא היה הדור ראוי לכך היה ברוחניות במקור הנשמות עכ"ל הקדוש.

האם כוחו של הצדיק בהילולא נמשך ג' ימים מקודם וג' ימים לאחריה

האדמו"ר רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש זצוקללה"ה וזי"ע ועכ"א, בספרו דברי תורה (מהדורא תליתאי, אות נ') כתב וז"ל: מה שאומרים העולם ובפרט ההמון בין החסידים כי יא"צ (יום הפטירה) של צדיק הוא נחשב כוחו ג' ימים מקודם וג' ימים לאחר"ז ונמצא הוא שבוע שלם (היינו ג' ימים מקודם וג' ימים לאחריה ויום היא"צ בעצמו. ס"ה) ז' ימים וכזאת לא שמענו לא בנגלה ולא

בנסתר. והיה לי פתחון פה לפני כ"ק אאמו"ר זי"ע והגיד והסכים לדברינו שכנראה נשתרבב זה בטעות ממ"ש בפרע"ח (שער ספירת העומר פ"ז) שהאריז"ל הלך למירון בל"ג בעומר עם בני ביתו והיה שם ג' ימים, ובע"כ הכונה פשוטה כמו שנוהגים עתה בדורותינו שם שהולכים ביום ל"ב לעומר לשם ועושים ההדלקה בערב אור ל"ג בעומר ושוהין שם ביום (ל"ג בעומר) ובערב השני עושים גם כן הדלקה ולמחרתו (שהוא יום ג' לביאתם שם) מתפללים ואח"כ הולכים לביתם לשלום [ויש לו שורש וסמך מה שעושים שם לינה עד יום שלאחר ל"ג בעומר שטעון לינה כמו עולי רגל בחג שטעון לינה כדברי חז"ל (חגיגה דף י"ז ע"א) ופנית בבקר והלכת לאהלך, וכדדריש (זוה"ק ח"ב ל"ח ע"א) על שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' דא רשב"י דהוי כמקבל אפי שכינתא ברג"ל וזהו הלולא דרשב"י וכמ"ש רש"י (בסוף יבמות) בשם תשובת הגאונים הקדמונים שנקרא בש"ס יומא דרגל"א יום שמת בו אדם גדול שמתכנסין על קברו שם וכו'. ע"ש. ובפרט לרשב"י שנקרא כן כעולה לרגל כנדרש על שלש פעמים בשנה וגו' כנ"ל על כן טעון לינה]. וממנה י"ל נשתרבב הטעות למוסיפים עוד ואומרים יא"צ של צדיק ג' ימים מקודם וג' ימים לאחריו ובאמת הוא רק ג' ימים היינו יום שלפניו ושלאחריו וכן נהג אאמו"ר זי"ע שלא לומר תחנון ביום שלפני ל"ג בעומר וגם יום שלאחריו מטעם הנ"ל ולא משום שהוא יום בין הז' ימים דפסח שני שנוהגים קצת גם כן שלא לומר תחנון בהם, דזהו טעות ביחוס של הז' ימים אלו לענין תחנון דאם כן גם עד אז לא יאמרו היינו מפסח ראשון עד אז וכמפורש בזוה"ק שם כמו שביארנו בארוכה בעה"י בשער יששכר (מאמר פיסחא זעירא), עיין בדברינו בחמשה מאמרות (נוסח התפלה אות ל"ב ואת ל"ז), וגם לאותן שאין אומרים תחנון ביום יא"צ של צדיק הוא בודאי טעות גמור דאין לך יום בכל השנה שאין בו יא"צ הרבה של גאוני וקדושי עליון וגם מלהקת נביאים ותנאים ואמוראים זי"ע ונמצא אתה מוציא לעז על הראשונים כל הצדיקים שאומרים תחנון בכל יום שהוא יומא דהלולא שלהם ונשתרבב הדבר גם כן בטעות מ"ש בשם קדוש אחד מדבר והוא לגרמיה וטעמיה דעביד וכמ"ש שם במאמר (נוסח התפלה אות ל"ב) וכמקובל מאבותי הקדושים זי"ע.

ואאזמו"ר הקדוש זי"ע מפה"ק רגז ושחק על המחסרים תחנון וי"ג מידות ביום יאר"צ של צדיק יהיה מי שיהיה, כי אין לך יום שאין בו הרבה יא"צ מקדושי עליון הראשונים ז"ל וכנ"ל מילתא בטעמא. אולם באותה עיר אשר מונח הצדיק ביום היא"צ שלו שמתכנסין מקרוב ומרחוק על קברו נקרא יומא

דרגל"א בדברי רז"ל ורש"י (סוף יבמות) כנ"ל על כן אין תחנון בו בבחינת מוע"ד ורג"ל (וליתר שאת נהגנו מכ"ק אאמו"ר הק' זי"ע ביום דהלולא של אביו אאמו"ר הה"ק מוהר"ר שלמה זי"ע אבדפה"ק כ"א סיון וסימנך כס"א שלמ"ה עושים סיום מסכת בחבורא ש"ס והוא בדברי רז"ל סיום מסכת עבידנא יומ"א טב"א לרבנן כדאמרינן בשבת דף קי"ט ע"א ועיין בש"ע יו"ד סימן רמ"ה סעיף כ"ו ובש"ך שם ואמרו רבנן בכפיל"א בזה יומא טב"א וגם יומא דרגל"א) בעיר אשר בו חלקת מחוקק ספון אבל אינו ענין למי שאינו בעיר ההוא מהבאים על קברו כנ"ל, ושאני רשב"י בזה ביומא דהלולא דיליה מכל הצדיקים דהא מי גדול ממשה רבינו שנפטר בז' אדר והוא יום תענית ממיתת הצדיקים משה רבינו ויהושע בן נון ושב"ג וכו' כמבואר בשו"ע או"ח (סימן תק"פ) וטעם הדבר כבר מבואר בסה"ק, על כל פנים לל"ג בעומר מצינו שורש רק ליום שלפניו ושלאחריו כנ"ל מפע"ח.

אמנם נפלאתי בראותי בשער הכוונות (ענין ספירת העומר דרוש י"ב) וז"ל: ראיתי למוז"ל שהלך לשם (למירון על קברי רשב"י ור"א בנו) פ"א ביום ל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע הוא עכל"ה. ולא ידעתי פתרון הדברים מה טיבם של של "שלשת ימים הראשונים של השבוע ההוא שכתב בלשונו הקדוש אם היה חל אז ל"ג בעומר ביום ב' (ע"כ ישב יום שלפניו ושלאחריו שהוא ג' ימים הראשונים מהשבוע) זה אינו באפשרות לחול ל"ג בעומר ביום ב' כי לא בד"ו פסח כנודע, ואם היה חל אז ל"ג בעומר ביום א' וישב ב' ימים אח"כ או ל"ג בעומר חל אז ביום ג' וישב שני ימים מקודם, עכ"פ לג' ימים מקודם (היא"צ) וג' ימים לאחריו בודאי אין מקור כנזכר וזכות הצדיקים יגן עלינו, בכל עניננו, במהרה בימינו. עכ"ל.

ליקוט מחספר הקדוש "מזשרים מוגיד" פרשת בהר להרה"ק יצחק צבי בערנפלד זצוק"ל וזיע"א

מקום המערה בפקיעין הטעם

שמופיע רשב"י במסכת ביצה רק פעם אחת

בבני ברק, במוצאי יום מנוחה לסדר בהר, ח"י אייר תשל"ג ל"ג למבנ"י, כזקן נדמה לי וכה אמר, מה שלמדת לפני יומיים בפקיעין, טוב עשית אבל דע לך שאין זה מקום ישיבה במערה של רשב"י אלא סמוך לאותו מקום, ושם היה רק דרך הירידה למקום המערה, ואשריך על לימוד משנה, ומה שהפסקת ללמוד מסכת ביצה, ולא גמרת, דע לך כי מן השמים מנעו אותך [א"ה ריחמ"א: ונלמד מכאן שכאשר יש מניעה לאדם בענין של לימוד מסויים שמתאמץ ללמודו ואין הוא מצליח לסיים ידע שכך רוצים כעת מן השמים לענין מסויים שלא יצליח ללמוד את אותו לימוד שיפסיק במקום שהפסיק, ואין לומר ח"ו מכאן שבגלל מניעה זו יתיאש מללמוד את אותו לימוד אלא ידע שכך רוצים כעת משמים ויתאמץ לנסות ללמוד שוב לאחר זמן את אותו הלימוד], כדי להודיע כי רבינו הקדוש בכל המסכת ביצה, שהיא כנגד המסכת שבין פסח לעצרת, כי מעצרת הוי מסכת סוכה ומסוכות מסכת פסחים, ומפסח מסכת ביצ"ה, לא הוזכר רבי שמעון בכל המסכת כי הוא ס"ל דלא אמרין מוקצה, ורבינו הקדוש ס"ל מוקצה ביו"ט איכא, ולכן לא הזכיר בכל המסכת שמו, רק פעם אחת, והיינו בפרק שלישי במשנה ד' בסופו, כי למסכת זו יש מ"ב משניות כנגד שם מ"ב, כי בין פסח לעצרת יש מ"ב ימים, כנגד מ"ב מסעות, והשם של מ"ב כאשר למדת. ולפי שיומא דהילולי של רבי שמעון הוא בין פסח לעצרת לכן לא היה יכול רבינו הקדוש שלא להזכירו בכלל, ולכן הזכירו בסוף משנה ד' דפרק שלישי, שהיא משנה כ"ד, ואם תחלק מ"ב לשבעה הוי כ"ד סוף משה והתחלת אהרן, כי רבי שמעון בהוד נפטר לעולמו ומדרגותיו של משה זכה בלי הנבואה, ולכן מזכירו שם. ודע לך כי בשם מ"ב, אין אותיות המ"ס זולת זה ישנם כולם והיינו כי ג' אותיות אלו הפנים כחיצון והמה ר"י שנה של גלות מצרים, ולכן ב"פ הס"ם כי יש דחיי ודמותא, וכמו במעשה קרח, ולכן היה קטורת הסמי"ם. בידי אלעז"ר כי קר"ח אלעז"ר חושבנא דדין כדין. ומה שהזכיר את רבי שמעון במשנה לענין בכור שנפל לבור, והיינו כי בכור"ר לבור"ר בחושבנא שמעון, כי הוא היה בכור בדורו כאשר אמר לו רבי עקיבא, אף שרבי מאיר הצליח כלפי חוץ יותר, אבל הרי העיד עליו שכביכול קוב"ה ורבי עקיבא ידעו

שהוא הגדול, והוא הבכור, והוא נפל לבור המערה, מפני גזירת המלכות, אבל ירד אלי על פתח הבור והוציאו והכשירו לעלמא הדין. טוב עשית שלא הדלקת המדורה אחרי מעריב לפני הבדלה על הכוס, תגמור הלילה ספרא דצניעותא ללמוד, כאשר למדתיך אשתקד. ע"כ.

י"ח באייר בגימטריא עמלק

בספר "בלבבי משכן אבנה" (חלק ו', פרק כ"א), כתב, וז"ל: "י"ח באייר" הוא בגימטריא "עמלק" (עם הכולל), וצריך להבין מהי השייכות בין שני הדברים.

א"ה ריחמ"א: ואכתוב כאן את השייכות כפי שביאר שם כפי הבנתי עם מעט תוספת על דבריו, דהנה "עמלק" כל המטרה שלו היא לקרר את עם ישראל, מעבודת ה' יתברך. והנה ביום ל"ג בעומר "י"ח באייר" מנהגם של עם ישראל להדליק מדורות גדולות של אש, והביאור בזה ש"עמלק" בא לקרר את עם ישראל מעבודת ה', ובא רשב"י וע"י הזוהר הקדוש מבעיר את לבבות עם ישראל לאביהם שבשמים.

והנה כל אדם צריך שיהיה בו גם אש שנתנה לו מאבותיו בבחינת "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה" וכו' (עובדיה א, יח), וכמו כן על האדם שיהיה בו האש שלו הפנימית הבוררת בקרבו לעבודת ה' יתברך, והיינו שאותה האש שקיבל מאבותיו היא רק עזר וסיוע להבעיר את האש שלו עצמו, ועל כן ביום ל"ג בעומר, יש הרבה התעסקות עם אש, והמכוון בזה לעורר את האדם להבעיר את האש של עצמו, ואם ח"ו ישאר עם האש של המדורה בלבד ולא יבעיר את האש שבקרבו לעבודת הבורא, הרי הוא מפספס את קדושת היום יום ל"ג בעומר, שהוא יום מיוחד ומסוגל להבעיר את האש בקרבו לעבודתו, ובפרט ביום זה שיש בו מיתוק דינים נפלא, ע"י שמות קדושים המתגלים בו, ואם האדם מנצל יום זה כמו שצריך ע"י כן זוכה להוציא ממנו קליפת עמלק המקררת את האדם מעבודת ה' יתברך.

והנה עלה בדעתי ענין נוסף, והוא שנהגו לעשות צורת המן ולשרוף אותו בהדלקה שעושים לכבוד רשב"י, ולפי הנ"ל מובן הטעם דהנה המן הרשע היה מזרע עמלק דרצה לקרר את עם ישראל, ורשב"י הוא מחמם את עם ישראל באור התורה הקדושה, וע"כ נהגו לשרוף את צורת המן בל"ג בעומר בהדלקה לכבוד רשב"י להורות על ענין זה.

עוד על מנהג "שריפת המן בל"ג בעומר", עיין מה שכתב בזה הגר"מ עבאדי שליט"א בגליון "פנינים" (גליון נ"ה מדור "מכתבים למערכת" עמ' ט') ומש"כ שם הארה על דבריו העורך הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א.

יש לו שורש

בספר "פניני המנהג" (ל"ג בעומר פרק י"א, עמ' רי"ב) הובא מספר "לחם מן השמים" לרבי יעקב צמח ז"ל, וז"ל: טוב לילך על ציון רבי שמעון בן יוחאי בל"ג בעומר, הוא ואשתו ובניו ולגלח שם בניו, כי יש שורש בזיירא (השתטחות) זו.

תיאור החלאקה במירון משנת תקצ"ד

בגליון "כאור החמה מזהיר" (גליון ח' ל"ג בעומר תשס"ט), כתב הרה"ג אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א וז"ל: בנים קטנים, הצריכים לגזוז שערם בפעם הראשון, אין גוזזים בביתם, רק ממתנינים להילולא הלז, באים הנשים ומביאים שם בניהם, וכל אשה מביאה נר גדול כמידת בנה, ומתחיל החכם לגזוז קצת, ואח"כ משלמת אמו הגזיזה, ולעשות לו פאת הראש, ובליל ל"ד בעומר עושין ככל הנ"ל, ג"כ לכבוד רבי אלעזר בנו, המונח ג"כ שם עמו, ובליל שלישי הולכים לקבר רבי יוחנן הסנדלר וגם שם עומד כנ"ל, ועושין ג"כ כנ"ל.

(קורות העתים מארץ ישראל" חלק שני עליית הארץ דף י', מהרב מנחם מנדיל מקאמניץ מח"ס "סייג לתורה", נדפס בוויילנא שנת ת"ר, ונדפס שנית בירושלים ע"י הרב מאיר אנשין בשנת תרצ"א)

תיאור החלאקה במירון משנת תרמ"ט

עוד כתב הרב הנ"ל בגליון "כאור החמה מזהיר" (גליון ז', ל"ג בעומר תשס"ח), את מה שהעלה על הכתב הגאון החסיד רבי מנחם מנדל ראבין ז"ל, מח"ס "עיני מנחם" מראשי כולל חיבת ירושלים – גליציה, בספרו "מסע מירון" (דף קו – קח), וז"ל: חזרתי לבית מדרשו של רשב"י יום ל"ג בעומר, להתפלל שחרית, אחר התפלה יצאתי אל החצר הקודש, והנה כבר קריות החצר הומה, נוע הניעו עמודיה, ברעש שמחת תגלחת הבנים, בני ציון היקרים, המסולאים בפז בני שלוש שנה. בטח אדמה, כי מי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מימיו. הילדים המה מארצינו הקדושה, מירושלים, צפת, טבריה, מלובשים בלבושי שש וארגמן, כובע ישועות מזהב על ראשם. מחותלים בשרשרות זהב, אצעדה וצמיד, איש איש מאשר לו, ואם אין לו, וישאל משכנו ומגר ביתו, להדר ולפאר

את הבן יקר, ילד שעשוע. והמה ישובים על קדקד אבותיהם, מאירים כשמש בגבורתו בנועם פניהם, שביבי חן יציצו מגבות עיניהם, כמגדלי שן צואריה, אף כארגמן דלת ראשיהם, סדורים בתלתלים על קצותיהם, מלאים זיו ומפיקים נוגה מכל עבריהם, ואבוקות דולקות בידיהם. וגם האבות בגדי הוד שבת ויום טוב מלבושיהם, מפזזים ומכרכרים כן בכל מיני שירה וזמרה, מכבדים מכירים ויודעים בתגלחת שער ראשיהם, מנסכים יין עסיס גם רוקח ומרקחת לכל האנשים, וחוזרים למנגינותיהם. ככה יאריכו בשירה ובזמרה בשירי "בר יוחאי". לכבוד התנא בר יוחאי, וכן נפוצים המזמרים והמרקדים, על כל מגרשי החצר מסביב, עד ציון התנא רבי יוחנן הסנדלר. בכל העת הזאת עמדתי אנכי בקצה החצר בעיניים צופיות, נוזלים דמעות שמחה, על כל הטוב אשר גמל ה' עמדי להחיותני כהיום הזה, לראות את כל זה בעיני, לקחת חבל בנחלת שמחת התנא הקדוש ביום הנורא הזה. עכ"ל.

על קבר רבי עקיבא

בספר "פניני המנהג" ל"ג בעומר (פרק יא, עמ' רכו), הובא מספר "חבת ירושלים", וז"ל: וכן בל"ג בעומר יום הילולא דרבי שמעון בן יוחאי במירון, בו ביום הולכים אנשי טבריא על קבר רבי עקיבא אנשים ונשים וטף, ומתפללים בו ולומדים שם ועושים גם כן שמחת תגלחת קטנים, כל אנשי טבריא מאותם שלא הלכו למירון. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה לי הטעם בס"ד שעושים כן דווקא על קבר רבי עקיבא בטבריא, מטעם שרבי עקיבא הוא רבו של רשב"י, ועל כן יש ג"כ שורש וענין לעשות חלאקה בקבר רבי עקיבא, כמו אצל רשב"י, דרבי עקיבא הוא שורש לתורת רשב"י.

האם יש ענין לעשות חלאקה בציון הרשב"י בימים שונים בשנה או כל הענין הוא דוקא בל"ג בעומר

נשאלתי ע"י ידידי היקר הרה"ג יששכר דוב הופמן שליט"א (מברוקלין ניו יורק, מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס), האם יש ענין לעשות חלאקה לילד באתרא קדישא מירון ליד ציון התנא הקדוש רשב"י זיע"א, גם שלא ביום הילולא דיליה ל"ג בעומר.

תחילה וראש אציין שיש לעיין בכל מה שכתב מורנו ורבינו גאון ישראל פאר הדור והדרו רבי עובדיה יוסף שליט"א, בשו"ת שלו "יחווה דעת" ח"ה

סימן ל"ה בכל ענין זה. ואביא כאן רק גרגיר ממה שכתב וז"ל: בשו"ת ערוגת הבושם (חלק או"ח סימן ר"י), כתב שכן מנהג חסידים ואנשי מעשה, להשהות תגלחת בניהם הקטנים עד לגיל שלש שנים, ומנהגם תורה הוא. וסמך לזה ממה שאמרו במדרש (פרשת קדושים), כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, רמז לקטני בני ישראל, כי האדם עץ השדה, ונאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל, שעדיין אינו יכול לדבר היטב, ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הלולים לה', שאז מתחיל ללמדו פסוקי תורה. ומכאן גם לענין מצות חינוך בהנחת הפאות ויתר המצות, כשמתחיל להיות בר הבנה. ע"ש. וכן כתב בשו"ת אפרקסתא דעניא (סימן קס"א), ושיש סמך מזה למה שעושים בל"ג בעומר שהוא יום הלולא דרבי שמעון בר יוחאי, וכמו שכתוב קודש הלולים לה', כי יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה וחדוה לכבוד רבי שמעון בר יוחאי. וכו'. עכ"ל.

עוד כתב בשו"ת יחווה דעת הנ"ל וז"ל: ובשער הכוונות דרושי הפסח דרוש י"ב (דף פ"ז ע"א), כתב מהרח"ו זצוק"ל וזיע"א, וז"ל: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג בעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשו של השבוע הה' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה וכו' וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הזה הנז'. עכ"ל.

הרי לנו מכל הנ"ל על מנהגם של ישראל קדושים לעשות את התספורת הראשונה של הילד ביום ל"ג בעומר באתרא קדישא מירון.

ומצאתי בס"ד להרה"ג גבריאל ציננער שליט"א בספר "נטעי גבריאל" (ברוקלין ניו יורק, חלק "תגלחת הילדים והולכתם לחדר" פרק ח' הלכה א') שכתב וז"ל: בארץ ישראל נתפשט המנהג שמי שיש לו אפשרות מספר את הילד במירון בציונו של התנא האלוקי רשב"י ביומא דהילולא דיליה ל"ג בעומר (וציין לעיין במקורו בשער הכוונות דרוש ל"ג בעומר. ע"ש.), וגם במשך שאר ימות השנה נוהגים לבוא עם הילד למירון ולספר אותו שם, וכו'. עכ"ל.

ומה שכתב "שגם במשך שאר ימות השנה נוהגים לבוא עם הילד למירון ולספר אותו שם". לא ציין מקור לדבריו. אולם מצאתי להרה"ג שמואל הלוי הורוביץ שליט"א בספר שבח הברית (ברוקלין ניו יורק, ח"ג עמ' 125 אות יב) שכתב וז"ל: נתפשט המנהג בארץ הקודש שהאבות מביאים את ילדיהם לאתרא קדישא מירון כדי לעשות להם תספורת בציון התנא האלוקי רשב"י ביום הילולא שלו בל"ג בעומר ברוב שמחה וריקודים וקוראים להם "חתנים דרשב"י". וגם בשאר ימות השנה נוהגים כן, שמי שיש לו אפשרות מביא את בנו למירון לעשות לו שם תספורת. עכ"ל. וציין מקורו מליקוטי שיחות חיד"ד עמ' 378 (ומה שציין שם לעמ' 387 ט"ס נפלה שם).

ואמרת להביא את דברי הרבי מליובאוויטש זצוק"ל וזיע"א מליקוטי שיחות והוא מתוך מכתב ב"אגרות קודש" (א' אלול תשכ"ב) וז"ל: בנוגע לתספורת דשלוש שנים כשיום הולדת הוא בראש השנה, ע"פ מה ששמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, משמע שאין לגזוז השערות קודם מלאות שלש שנים, לכן יש לעשות הנ"ל לאחר ראש השנה ובסמיכות לראש השנה, ומובן שבאה"ק ת"ו שנתפשט המנהג לעשות התספורת במירון, באם אפשר גם בהנ"ל יש לעשות כן. עכ"ל.

העולה מכל הנ"ל שיש ענין לעשות תספורת לקטן באתרא קדישא מירון גם שלא ביום ל"ג בעומר ביום הילולא דרשב"י, מטעם שאחרי שנתפשט המנהג לעשות תספורת באתרא קדישא מירון ביום ההילולא ע"כ יש לעשות גם שלא ביום ההילולא ביום ל"ג בעומר, ופוק חזי מאי עמא דבר.

ואציין כאן דהנה בגמ' מסכת סוכה (מה ע"ב) איתא: ואמר רבי חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה ואילמלי אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו. ופרש"י ד"ה לפטור: בזכותי אני סובל כל עוונותיהם ופותרן מן הדין.

וידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך") שלח לי בענין זה צילום מספר "תגלחת מצוה ועניני ל"ג בעומר" להרה"ג שמעון גוטמן שליט"א (בני ברק תשס"ב) ובעמ' ל"ה פרק ד' אות ה' כתב וז"ל: יש נוהגים שגם בשאר ימות השנה כשעושין חלאקה מוליכין למירון. עכ"ל.

ובהערות שם אות ד' כתב וז"ל: שמעתי מחכם אחד מקור למה שנוהגים ללכת בשאר ימות השנה למירון ע"פ מה דאיתא בגמ' (מעילה דף יז ע"א) שפעם אחת גזרה המלכות גזרה שלא ישמרו את השבת, ושלא ימולו את בניהם, ויבעלו נדות. הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר קומי, הלך וישב עמהם, אמר להם: מי שיש לו אויב יעני או יעשיר, אמרו לו: יעני אמר להם: א"כ, לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו, אמרו טבית אמר, ליבטיל, ובטלוה. חזר ואמר להם מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא, אמרו לו יכחיש, אמר להם: א"כ, ימולו את בניהם לשמונה ויכחישו, אמרו טבית אמר, ובטלוה. חזר ואמר להם מי שיש לו אויב ירבה או יתמעט, אמרו לו יתמעט, א"כ לא יבעלו נדות, אמרו טבית אמר, ובטלוה. הכירו בו שהוא יהודי והחזירו. אמרו מי ילך ויבטל הגזרות ילך רשב"י שהוא מלומד בנסים, ואחריו מי ילך ר"א בר ר' יוסי. אמר להם רבי יוסי ואילו היה אבא חלפתא קיים, יכולין אתם לומר לו תן בנך להריגה, אמר להם ר' שמעון אילו היה יוחאי אבא קיים יכולין אתם לומר לו תן בנך להריגה, אמר להם רבי יוסי אנא אזלין דלמא עניש ליה ר' שמעון דקא מסתפינא, קביל עליה דלא ליענשיה אפילו הכי ענשיה, כשהיו מהלכין בדרך נשאלה שאלה זו בפניהם מנין לדם השרץ שהוא טמא עקם פיו ר' אלעזר בר רבי יוסי ואמר (ויקרא יא, כט) וזה לכם הטמא אמר ליה ר' שמעון מעקימת שפתיך ניכר שתלמיד חכם אתה אל יחזור הבן אצל אביו. יצא לקראתו בן תמליון רצונכם אבוא עמכם בכה ר' שמעון ואמר מה שפחה של בית אבא נזדמן לה מלאך שלש פעמים ואני לא פעם אחת יבא הנס מכל מקום, קדים הוא על בברתיה דקיסר כי מטא התם אמר בן תמליון צא בן תמליון צא וכיון דקרו ליה נפק אזל. אמר להון שאילו כל מה דאית לכון למישאל ועיילינהו לגנזיה לשקול כל דבעו, אשכחו ההוא איגרא שקלוה וקרעוה, והיינו דאמר רבי אלעזר בר רבי יוסי אני ראיתיה בעיר [רומי] והווי עליה כמה טיפי דמים, עכ"ל הגמ'. וחזינן מהכא שר' שמעון שהלך בצורה יהודית נעשה לו נס, וביטל הגזירה.

ובקונטרס ובשנה הרביעית להגר"מ גרוס שליט"א ציין מקור לנוהגין ללכת גם בשאר ימות השנה מהא שכתב בשו"ת אפרקסתא דעניא לבקש על הבן בזכות התנא הקדוש כי מצינו (מכות יז ע"ב) שאמר רבא דילידא אימיה כרבי שמעון תוליד. ופרש"י כל שאמו יולדת תבקש רחמים, יהיה רצון שיהא כר' שמעון וכו'.

ראה בטעמי המנהגים (עמ' רס"ג בהערה) בענין ראינו שהרבה חשוכי בנים ל"ע נדרו שיעשו את התגלחת הראשונה של הילד במירון ונושעו בזכות התנא רשב"י, כדי לקיים את הנדר אנשים נוסעים למירון ביום התגלחת גם בשאר ימות השנה. הוי אומר חשיבות התגלחת במירון דבר גדול ויש בו סודות גדולים, ומזה נתפשט המנהג לעשות החלאקה דוקא במירון בשאר ימות השנה גם אלו שלא נדרו.

ונראה דאפש"ל עוד בדרך צחות עפ"י מה דאיתא בשיר השירים רבה (פרשה א' פסקא ל') וז"ל המדרש: ד"א נגילה ונשמחה בך תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל. אמר רבי אידי מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר להון חייכון כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה, הלכו בדרכיו ועשו לעצמן י"ט ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי כיון שנתייבבה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא, אמר לה מה לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך. הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו. ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות והרי דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו, ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו הוי נגילה ונשמחה בך. למטרונה שהלך המלך בעלה ובניה וחתניה למדינת הים ובאו ואמרו לה באו בניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה כלותי, כיון שבאו חתניה אמרו לה באו חתניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה בנותי, אמרו לה בא המלך בעליך אמרה האי חדותא שלימה חדו על חדו. כך לעתיד לבא באין הנביאים ואומרים לירושלים (ישעיהו ט, ד) "בניך מרחוק יבואו" והיא אומרת להם מה איכפת לי (שם), ובנותיך על צד תאמנה אמרה מה איכפת לי, כיון שאמרו לה (זכריה ט, ט) "הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע" אמרה הא חדותא שלימה דכתיב (שם) "גילי מאד בת ציון" וכתיב (שם ב, יד) "רני ושמחי

בת ציון" באותה שעה היא אומרת (ישעיהו סא, י) "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי". עכ"ל המדרש.

וכתב הריא"ז מרגליות בספר מדות דרשב"י, דרשב"י רצה להמשיך עליהם פקודת ישועה ורחמים עליונים ממזלין עילאין, דתמן הוא מקור השמחה וחדוה, ולכן ודאי ציווה רשב"י לעשות מאכל ומשתה ושמחה לת"ח ולעניים וכו' ולמה רשב"י לא התפלל עליהם מקודם, אפשר דרשב"י רצה להמשיך להם הישועה מתוך שמחה של מצוה וכו', ע"כ. וא"כ אפשר"ל הכא שיש לעשות מצות התגלחת בשמחה ומאכל ומשתה הוא בודאי מסוגל לעשות שם אצל רשב"י ולבקש על קברו בזכותו כל דבר ישועה ורחמים ולבקש על הנער שיהיה גדול בתורה ומעשים טובים כמו שחזינן במדרש שפעל לעקרה מתוך שמחה וכו'. עכ"ל. וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

לסיכום: יש ענין גדול לעשות תגלחת על ציון התנא הקדוש רשב"י אף בשאר ימות השנה.

טעם נוסף לתספורת קטן בגיל ג' שנים

מלבד הטעמים שהבאנו בס"ד לעיל לתספורת הילד בגיל ג' שנים, מצאתי בס"ד עוד טעם לשב"ח בספר "אור ישראל" (ח"א) להרה"צ יצחק גינזבורג שליט"א, ושם בנה טעמו על פי דברי המדרש שבן שלוש הכיר אברהם את בוראו, וז"ל: לאותה היכרות עם ה' של גיל שלוש, נעשה זכר במנהג ישראל לספר שערות הילד בהיותו בן שלוש ולהשאיר את הפיאות (חלאקה). בכתבי האריז"ל (עץ חיים שער י"ג, פרק יא), מבואר שהפיאות מכוונות כנגד שני שמות הוי"ה המקדימים את י"ג מידות הרחמים, ש'פסיק טעמא' ביניהם. נראה לומר שיעקר הכרת ה' צריכה להיות מושרשת כטבע ראשוני וילדותי בנפש הילד, היא הידיעה שאותו 'פסיק טעמא' אינו כפשוטו- ואינו מפסיק באמת. כי לדברי חז"ל משמעות שני השמות היא: "הוי"ה, הוי"ה- "אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה". ובאמת אין כאן רק דברי נחמה לחוטא ששב בתשובה, אלא יסוד להבנת יחסי כל אדם עם ה' יתברך. ההבנה שהוי"ה מאיר הן לצדיק והן לשב באור פניו, מביאה להתקשר לעצמות ומהות ה' יתברך, ולא להישאר קשורים לגילוי הנהגתו החיצונית בלבד. עכ"ל.

וא"כ לפי כל זה הטעם לתגלחת הקטן בגיל שלוש ולעשיית פאות הראש הוא זכר למה שאברהם הכיר את בוראו בגיל שלוש, ומשרישים אצל הילד בן השלוש בעשיית הפיאות בגיל שלוש שב' ההוי"ת קודם שיחטא ולאחר שיחטא הוא לרמז שאין אצל ה' ח"ו ענין של הפסק אלא הוא הוי"ה קודם שחטא והוא הוי"ה לאחר שחטא, וכל זה להשריש בילד כבר מקטנותו.

טעם נוסף מדוע עושים חלאקה באתרא קדישא מירון והנה ידוע ששערות ראשו של אדם הם דינים¹, והנה כאשר רוצים לעשות תספורת לילד תספורת הראשונה, יש לעשות אותה אצל מי שאמר על עצמו שיכול לפטור את העולם מן הדין, והיינו אצל רשב"י ואצל בנו רבי אלעזר, שאצלם יורידו את הדינים היינו את שערות ראשו של הילד. ע"כ.

האם יש עדיפות לעשות חלאקה אצל ציון הרשב"י או אצל צדיק אשר חי עמנו
נשאלתי ע"י ידידי היקר הרה"ג יששכר דוב הופמן שליט"א (ברוקלין ניו יורק, מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס) היכן יש לעשות את התגלחת הראשונה האם יש עדיפות לעשות אצל קבר צדיק ובפרט אצל הרשב"י או יש לעשותה אצל צדיק החי עמנו. ומצאתי בס"ד כמה וכמה דעות בזה ואביאם אחד לאחד בס"ד.

ג. א"ה ריחמ"א: ועיין לדוגמא שער הכוונות דרושי ברכות השחר, הקדמה אחת קטנה שכתב ז"ל: ונבאר תחילה דרך כללות ענין ב' הברכות הראשונות של יפנה ויטול ידי וזה עניינם דע כי שתי המעשים האלו הם בסוד תיקון עולם העשיה וזה עניינים יפנה ויעשה צרכיו הכוונה בזה הוא דע כי באדם העליון ב' בחינות שערות אם שערות הראש ואם שערות דיקנא והנה שערות הזקן דז"א הם תקיפין ודינין קשים מאוד שהיותם משתלשלים ויורדין למטה נעשה מהם המותרות שהם סוד הקליפות ואמנם שערות דיקנא דאריך אנפין הם רחמים יען כי הם לבנים ולכן הם כופין את הדינין אבל בז"א הם שערות חזקים מאד יען כי הם שחורים והם דינין תקיפין וזהו הטעם כי בנוקבא דזעיר אנפין לא יש בה בחינת זקן לפי שדינין שבדיקנא הם חזקים מאד ואם הנקבה שהיא האחרונה שבכולן הסמוכה אל הקליפות היתה לה זקן היה אל החיצונים אחיזה גדולה בה והיו הדינין מתרבים לאין קץ. והנה מסוף הדיקנא יצא ממותרות בחי' הקליפות ומקום יציאת המותר הזה הוא נקב האחור העומד בין נצח והוד תרי ירכין בבחינה החיצונית שבהם בסוף אדם דעשיה אשר שם סמוך לו הוא מקום הקליפות וזהו סוד יפנה. אבל שערות הראש אינם כ"כ קשים ולכן הם נמצאים גם בראש הנקבה ועל כן אין נמשכים מותרות קליפה כמו אותם שבזקן. ואמנם יוצאים מהם מותרות דינין תקיפין מאד אבל לא קליפות ועיקר מוצאם הוא דרך היסוד אשר שם הוא המעבר הב' הדוחה מותרות המים דרך פנים ולא דרך אחור. ואלו הב' מיני מוצאות הם גדולים וקטנים אשר באדם העליון דעשיה. והרי ביארנו ענין יפנה האדם בבקר וכל זה הוא בעשיה כנוצר בזוהר פרשת במדבר כי כנגד זה הוא תיקון סדר הקרבנות שאנו אומרים בתפלה ונודע שהם בעשיה וגם זה יתבאר אצלנו לקמן היטב מאד ע"ש.

א. תחילה וראש נביא את דברי שער הכוונות דרושי פסח דרוש י"ב שכתב וז"ל: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם, אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע ההו' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה. גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנז' הלך גם הוא שם והיה נוהג לומר בכל יום בברכת תשכון נחם ה' אלקינו את אבלי ציון כו', וגם בהיותו שם אמר נחם כו', ואחר שגמר העמידה א"ל מוז"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אומר נחם ביום שמחתינו, והנה לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב ולא יצא חדש ימים עד שמת לו בן א' וקבל עליו תנחומין, וכתבתי כל זה להורות כי יש שרש במנהג הזה הנז'. ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של ר"ע ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר כפי מה שביאר לעיל ביום ל"ג לעומר. עכ"ל.

הרי לנו מדברי שער הכוונות שמנהג תגלחת הראש אצל ציון הרשב"י היה בתחילה מנהג ידוע שנהגו בו. עוד נראה מלשונו שמנהג זה היה ידוע עוד קודם זמן האר"י זצוק"ל. עוד נראה מלשונו שיש לעשות את התגלחת הראשונה במירון אצל הרשב"י, ויש לעשות בתחילה את התגלחת אצל קבר צדיק דוקא, שהרי ודאי היו כמה וכמה צדיקים גדולים בתקופת האר"י ז"ל וזיע"א, ולא כתב איזכור על ענין זה שעשו אצל איזה צדיק חי. אולם ודאי שאין זה ראייה גמורה שלא יעשה אצל צדיק חי אלא דוקא אצל קבר צדיק דיתכן שיהיו עם האר"י ז"ל כמה וכמה צדיקים שכיבד אותם תחילה בתגלחת בנו. אך מה שלומדים אנו כמעט בודאות מכל דברי שער הכוונות שטרח רבנו האר"י ז"ל להגיע לקבר רשב"י תחילה וראש. ומנהג ידוע היה להגיע תחילה לציון הרשב"י.

וכן מצאתי שכתב בקונטרס "החלאקה" (פרק ב' אות א' עמ' 22) להרה"ג יגאל עזרא שליט"א וז"ל: רבים נוהגים לערוך לבניהם את התספורת הראשונה במירון אצל התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א ביום פטירתו ל"ג בעומר. וגם במשך ימות השנה וכו'. עכ"ל. ובעיונים שם (אות א' עמ' 23) ציין לדברי ספר נטעי

גבריאֵל (הלכות פסח ח"ג עמ' שיב), והביא מספר שערי ירושלים (שער ט') עדות על הנעשה שם: ובבוקר אחר התפילה מגלח כל איש את בניו הקטנים בשעה הראשונה כי כן המנהג בארץ הקודש שבתגלחת הראשונה מכל זכר תהיה על קבר איזה צדיק במשתה ושמחה ומחלק לקח ויין נשפך כמים ומוליכין את הנער המתגלח בראשונה לקבר רבי יוחנן הסנדלר בתוף ומחול בשירי זמרה ואחרי כן שבים לחצר הרשב"י ומגלחין אותו אצל פתח בית המדרש. ע"כ.

עוד תיאור על העליה למירון הביא מספר "הלולא דרשב"י" לרבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל: כיתות כיתות מרקדין ומטפחין בילדים הקטנים המרכיבים אותם על כתפיהם ומגלחים להם שם תגלחת ראשונה ומחלקין יין וי"ש ומזונות ואומרים לחיים זה אל זה ומברכין זה לזה. וההמונים קוראים האלה חתנים דרשב"י. עכ"ל.

הרי לנו מכל הנ"ל שהמנהג לעשות את התגלחת הראשונה לנער על איזה קבר צדיק ובפרט אצל רשב"י, ושמנהג ארץ ישראל לעשות את התגלחת ביום ל"ג בעומר וכן במשך כל ימות השנה, וע"כ ודאי שיש עדיפות לעשות את התגלחת הראשונה באתרא קדישא מירון אצל התנא קדישא רשב"י זצוק"ל וזיע"א.

ב. בספר "נטעי גבריאֵל" (חלק "תגלחת הילדים הולכתם לחדר וסעודת החומש" פרק ז' אות ב' עמ' מז - מח) כתב וז"ל: נוהגים ללכת עם הילד שמלאו לו שלוש שנים, אל רבנים וצדיקים ואנשים חשובים, שהם יתחילו בגזיזת שערות הילד. עכ"ל.

ובהערות אות ב' כתב וז"ל: כ"כ בליקוטי דיבורים (ח"ג דף תפ"א), שהבעש"ט חניך את הילד בעל התניא בפיאות הראש, וכ"כ בספר השיחות (עמ' מ) שהתניא סידר את התספורת הראשונה של הנכד בעל צ"צ להניח לו פיאות הראש, וברכו בהנחת ידיו הקדושות על ראשו. ובחינם מתרעמים איזה ממחברי זמננו שזה מנהג בורות, והלא הבעש"ט נהג כן, ומי יבוא אחרי המלך. וכ"כ בספר קורות העיתים (עמ' צ') ומתחיל החכם לגזוז קצת. והמלעיג לועג על מנהג ישראל. וכן שמעתי מעשה כשעשה כ"ק הגה"ק מהר"א מבלעזא זי"ע תגלחת לכ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א בבית מדרשו בתל אביב, כיבד את הרה"ק רבי איצקל מפשעווארסק זצ"ל לגזוז איזה שערות. עכ"ל.

ובפרק יד אות ד' כתב: נוהגים שהאב הולך עם בנו בזמן שעושים לו פיאות, לקבל ברכתם של צדיקים. ע"כ.

ובהערות אות ז' כתב וז"ל: כ"כ בליקוטי דיבורים (ח"ג עמוד תפ"ב) כשמלאו לאדמו"ר הזקן שלש שנים לקחו אותו להבעש"ט לחנך אותו בפיאות הראש ולברכו, וכן הגה"ק בעל צמח צדק הניחו לו זקיננו בעל התניא פיאות וברכו בהנחת ידיו על ראשו, וכ"כ בתולדות רבינו (סימן יז), שקודם התגלחת של המנח"א ממונקאטש נסעה אמו עם הילד לצאנז לקבל ברכת הד"ח. ומנהג ירושלים להוליך ילדי החלאקה יחדיו ברוב עם בשירה ובזמרה לבית גדולי ישראל להתברך מהם. וכ"ק אדמו"ר מבויאן זצ"ל נהג לאחל להילד בשעת התספורת, שבזכות חיתוך שערותיו לא יצטרך כל ימיו לעבור ניתוח ח"ו. עכ"ל.

ועיין בקונטרס "החלאקה" (עמ' 30-31 אות ו') שכתב וז"ל: נוהגים לתת לאדם גדול ות"ח להתחיל לגזוז מן השערות ויקדים כהן ואחריו לוי וישראל, ואח"כ יאצילו מברכותיהם לילד ולאב ומכבדים גם לזקני הילד וזקנותיו והקרובים וכו'. עכ"ל.

ובהערות שם אות ו' לאחר שהביא את דברי ספר "נטעי גביראל" הנז"ל כתב: ובספר הקטן והלכותיו (פכ"ג הערה י"ב) כתב בשם ילקוט תספורת, לוח ירושלים שנת תרמ"ב, שהביא מנהג שמזמינים כל הקרובים ומכבדים כל אחד מהנאספים לספר איזה שערות ויש שהולכים לת"ח ולצדיקים שהם יגלחו או יתחילו בגילוח שזה מסייע לקדושת הילד שיהא לבו כלי מוכשר לקבל טהרה, וכן מובא בנטעי גביראל (שם עמ' שכט) וכן בקונטרס ובשנה הרביעית (עמ' כג) שביאר הענין דקודם יתחיל החכם (ואח"כ האב) משום דפעולת ת"ח בעלי תורה בדבר שהוא תחילת חינוכו משריש בו תורה ויראת שמים ומכשיר לבו לטהרה ומוחו לתורה. והעיר שם דיש להקפיד שלא ילך לגדולי ישראל בעת לימודם אלא בזמן שמיועד לקבלת אנשים. עכ"ל.

בספר שבח הברית (ברוקלין ניו יורק, ח"ג עמ' 122 אות ה') להרה"ג שמואל הלוי הורוויץ שליט"א כתב וז"ל: נהגו להוליך את הילד אל האדמו"ר במלאת לו שלש שנים לברכו שיגדלוהו לתורה לחופה ולמעשים טובים. והיו בודדים

ד. א"ה ריחמ"א: ונראה לענ"ד בס"ד הטעם שברך כן בעת גזיזת שערות הראש בתגלחת הראשונה, דהנה ידוע שהשערות מרמזים לדינים, וע"כ בעת שגוזזים את השערות ומקיימים מצוה מדאורייתא בהנחת שערות הראש יכול לבקש ע"י זכות מצוה זו להסיר מעל הקטן את כל הדינים שעתידיים להגיע אליו ח"ו בהמשך חייו וע"כ ביקש זאת שלא יצטרך חס ושלום לשוב פעם שיחתכו בגופו חוץ מפעם זו שעושה תגלחת לשערות ראשו. כנלע"ד.

שכבדו את האדמו"ר להתחיל בגזיזת השערות. עכ"ל (ובהערות ציין למה שמובא לעיל משם לקוטי דיבורים וכו'). ועפ"י כל הנ"ל נראה שיש לתת תחילה לגזוז את שערות הקטן, לתלמיד חכם וירא שמים.

ולענ"ד נראה עיקר ושכן מעשה רב של רבנו האר"י זצוק"ל וזיע"א, דיש לעשות את התגלחת הראשונה, באתרא קדישא מירון אצל התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, ובפרט כשיש אפשרות לעשות, והיותר טוב אם יוכל שבאתרא קדישא מירון יגזוז בראשונה תלמיד חכם וירא שמים וע"י כן יהיה על הצד הכי טוב.

וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

לסיכום:

א. יש שנהגו לעשות את גזיזת השערות הראשונה של הקטן בקבר של צדיק ובפרט בקבר של רשב"י זיע"א, והמנהג לעשותו ביום ל"ג בעומר וכן בשאר ימות השנה, וכבר הארכנו בזה במקום אחר.

ב. אם יוכל על הצד היותר טוב שיתן לת"ח לעשות את הגזיזה הראשונה במירון.

ג. ואם יש באפשרותו יתן תחילה לכהן תלמיד חכם לגזוז השערות, ולאחר מכן ללוי תלמיד חכם, ולאחר מכן לישראל תלמיד חכם, ואח"כ לשאר קרוביו.

ד. גם על האב לעשות את הגזיזה לבנו מדין חינוך במצוות של מצות פאות הראש.

ה. יש שנהגו לעשות את הגזיזה הראשונה אצל תלמידי חכמים וצדיקים, ויש סימוכין לזה מכמה מקומות. וטוב מאוד שיקח האב את בנו לצדיקים שיברכו אותו, שיהיה מוכשר לתורה ויראת שמים וחסידות.

מהיכן יש להתחיל לגזוז השערות בעשיית החלאקה

עלה על דעתי לשאול, בענין מנהג החלאקה שנוהגים לספר את הילדים בני שלוש שנים, האם יש עדיפות מסוימת היכן להתחיל לגזור את השערות, האם סמוך למקום הפאות כדי לחנכו במצות הפאות, או שיש לגזור תחילה את השערות של אחורי הראש הסמוכות לעורף, והוא עפ"י דברי השו"ע (יו"ד סימן קע"ח סעיף א') וז"ל: אין הולכים בחוקות העובדי כוכבים (ולא מדמין להם) וכו', ולא

יגדיל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם ולא יגלח מהצדדין ויניח השער באמצע ולא יגלח השער מכנגד פניו מאוזן לאוזן ויניח הפרע (מלאחריו), וכו'. עכ"ל. ועיין בט"ז ס"ק א' וב', ובש"ך ס"ק א', ובאר היטב ס"ק א' מה שכתבו בזה. ע"ש. והיינו לחנכו שלא ילך בחקות הגויים. או שיגלח תחילה את שערות ראשו במקום שקורין בלורית היום והוא מקום הנחת התפילין של ראש, והוא כדי לחנכו שלא ידמה את עצמו לכל מיני דברים של מודרנים, ר"ל. ע"כ.

ושלחתי שאלה זו לידיד נפשי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך"), והשיב לי וז"ל: לענ"ד יתחיל מאיזה צד שפגע בראשונה, משום אין מעבירין על המצוות, ודו"ק. ע"כ.

ובמ"ה למטמונים תש"ע, שלח לי מכתב נוסף בזה, וכתב: הנני בקצירת האומר על מה ששאלתם אותי פעם האריך סדר החלאקה אצל כ"ק האדמו"ר משומרי אמונים (שליט"א) [זצ"ל]. והנה השנה בל"ג בעומר בדקתי היטב האריך גוזז לילדים, וראיתי שגוזז תחילה במקום התפילין, ואח"כ לצד ימין, ליד הפיאה הימנית, ואח"כ לצד שמאל, ליד הפיאה השמאלית, ואח"כ גוזז מאחורי הראש. ע"כ מה שראיתי. ויעיין בספר "לעבדך באמת" (עמ' תקל-תקלא), על הרה"ק ממכנובקא זצוק"ל (רבי אברהם יהושע העשיל טווערסקי) שכתב וז"ל: כשהביאו לפניו ילדים שיגזזו שערות ראשם בפעם הראשונה נהג לגזז במקום המוח. לאחר מכן נטל את ידיו והיה אומר: "שערות הם דינים. השי"ת יעזור שילכו הדינים וישרו הרחמים.

אחד הרבנים ממקורביו כותב ברשימותיו: "שמעתי מרבנו זצ"ל שבסקווירא נהגו לעשות פאות לילדים בעת שמלאו להם שנתיים ימים. והקפידו שגם קטנים מאד ילכו בכיסוי הראש. אמנם ללמוד לא התחילו עד אשר נעשה בן שלש. עכ"ל.

ובקובץ "זרע יעקב" דחסידי סקווירא (גליון כח, עמ' רמג אות כ') כתב, וז"ל: יש כמה מנהגים מאיזה מקום בראש להתחיל הגזיזה, יש הנוהגים להתחיל ממקום התפילין, וכן מנהג רבוה"ק, ויש הנוהגים מצד ימין אצל המקום שמשאירים הפאות, ויש הנוהגים להתחיל מאמצע הראש. עכ"ל.

ה. א"ה ריחמ"א: ובקובץ "זרע יעקב" דחסידי סקווירא (גליון כח, עמ' רלט אות ט' הערה לב) הביא משם שו"ת דברי יציב (חלק יו"ד סימן קל"ג) וז"ל: נ"ל להוסיף דעם גילוח השער השער אנו מחנכין אותו שלא ילך בחקות הגויים המגדלים בלורית (עיין שו"ע יו"ד סימן קעח ס"א) וכו'. עכ"ל.

וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

**האם יש ענין לגלח את כל שערות ראשו של ילד החלאקה בציון הרשב"י
או שמספיק רק מעט משערות ראשו**

נשאלתי ע"י ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך") האם כשעושים את התגלחת הראשונה לילד שהגיע לגיל שלוש שנים, האם יש ענין לעשות את כל התספורת בציון קבר רשב"י במירון, או שהענין עצמו הוא לעשות רק את החלאקה היינו גזיזת השערות מעט בציון ואת שאר כל התספורת יכול לעשות לאחר מכן בביתו ואין ענין לעשות את שאר התספורת בציון הרשב"י.

והנה המקור לתספורת הוא ממה שמובא בשער הכוונות (שער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש י"ב פ"ז ע"א וע"ב) ושם כתוב, וז"ל: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושות' ושמחים שם אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשו של השבוע ההו' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה. עכ"ל.

והנה לפי הנ"ל יש להוכיח מעט שיש ענין לעשות את כל התספורת בציון הרשב"י, שהרי כתב "שהוליך את בנו הקטן עם כל אנשי ביתו ושם גלחו את ראשו כמנהג הידוע" וכו'. והיינו שיש ענין לגלח את כל שערות הראש בציון הרשב"י, ועוד שעיקר עשיית החלאקה הוא בשביל מצות "פאות הראש" וזה נעשה ע"י גילוח כל הראש, וע"כ לכאורה יש ענין לעשות את כל התספורת בציון רשב"י ולא רק את גזיזת השערות מעט. ואם כי אין מכאן ראייה גמורה דיתכן שמה שהאר"י ז"ל גילח את ראשו מטעם שהיה גר במצרים ולא יכל להמתין עם גילוח הראש עד שיגיע למצרים על כן גילח את ראשו כבר במירון בציון הרשב"י. אולם אם נהג כן אולי היה לו ענין לעשות את כל התגלחת בציון הרשב"י.

באיזה גיל יעשו את החלאקה

כמו שכתבנו פעמים מספר שהמנהג לגלח ולעשות חלאקה הוא עפ"י דברי "שער הכוונות" הנ"ל, ומשמע משער הכוונות שהוא מנהג ידוע כבר ונהגו אותו לפני כן, אולם כפי שתראה כל עין אין מוזכר בדבריו שצריך להיות דוקא בגיל ג' שנים שהרי כאן כתוב "שהולך בנו הקטן", וא"כ אפשר לומר שהיה קטן יותר מבן שלוש שנים. וא"כ לפ"ז אין הכרח לגלח דוקא בגיל שלוש אלא אפשר לפני כן וכמו שנהגו יהודי מרוקו בדבדו עיר הכהנים לגלח בגיל תשעה חודשים או שנה. ואמרתי לעצמי שאולי אפשר לדייק ממה שכתוב "שהולך בנו הקטן" ועיין משנה חגיגה פרק א' משנה א'. ע"כ. ולעיל עמ' כ"א הובא שיש שנהגו לגזוז בגיל שנתיים עי"ש.

חלאקה בחול המועד

בגיליון "שבת אחים" (בית שאן גליון מס' 905) נשאל הרה"ג אברהם יוסף שליט"א (רב העיר חולון וחבר מועצת הרה"ר) האם מותר לעשות חלאקה בחול המועד לילד חלאקה כשהגיע לגיל שלוש?

והשיב: מדין אין מערבין שמחה בשמחה מותר, כיון ששמחה זו אינה בהלכה. ומדין תספורת, ראוי לעכב את מעשה התספורת הסופי עד לאחר החג, כיון שבחלאקה מורידים רק כמה תלתלים אין זה כתספורת ומותר. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ועיין מה שכתב להעיר על דבריו הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

שו"ת מהגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א על עניני חלאקה מתוך הספר "דרך שיחה" ב"כ

האם יש מקור לספר שערות קטן דוקא במלאות ג' שנים

בספר "דרך שיחה" (ח"א עמ' שע"ג) להגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א, נשאל: אם יש מקור לזה לספר שערות קטן דוקא במלאות לו ג' שנים? **והשיב:** הוא מנהג ירושלים על פי מה שכתוב במדרש תנחומא על הפסוק ג' שנים ערלים, שקאי על קטן אחר ג' שנים ילמדוהו תורה, אבל לא כתוב לענין תספורת, אבל משם מקורם, אבל זה רק לענין שלפני ג' שנים לא, אבל אין ענין במלאות ג' שנים דוקא ואפשר גם אחר כך.

א"ה ריחמ"א: עיין לקמן מה שהבאנו משם שו"ת "מילי דחסידותא" שכתב שעדיף לעשות ביום ההולדת או לכה"פ בשבוע של יום ההולדת. ע"ש.

האם מותר להסתפר קודם ג' שנים

שאלוני אם מותר להסתפר קודם ג', ואמרתי מגמרא מועד קטן (יד ע"א) "קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורין גדול מזה". ומפורש שמותר.

(חלק א' עמ' שעג)

א"ה ריחמ"א: וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

כשנעשה בן ג' ביום שבת

שאלה: נעשה הילד בן ג' ביום ש"ק, מתי לעשות לו הפיאות, אם בערב שבת או ביום א'.
תשובה: לאחר שנעשה בן ג'.

(חלק ב' עמ' רסה)

א"ה ריחמ"א: וצ"ע מדוע כתב כאן שצריך להמתין עד ג' שנים בדיוק והרי לעיל כתבנו שנשאל אם מותר להסתפר קודם ג'. והשיב: מגמרא מועד קטן (יד ע"א) ש"קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורין גדול מזה". ומפורש שמותר. ע"כ. וא"כ יוצא שמותר לגלח קודם ג'

שנים וא"כ מדוע לא יגלחו ביום ו', ונראה שכוונתו שאם לדין מותר קודם ג' שנים, ואם רוצים לנהוג כפי המנהג אין לגלח קודם ג' שנים אלא רק לאחר ג' שנים וכמו שמובא בשמו בספר דרך שיחה (ח"א עמ' שע"ג) לגבי המנהג. וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

נטילת ידיים לאחר ה"חלאקה"

מו"ר שליט"א עשה חלאקה לילד, ואמר שיש להוכיח שאין צריך נטילת ידיים אחר כך, ממה שאמרו בפסחים (קיב ע"א) הלשון "שקיל מזייה", ואם מיירי גם בשערות של אחרים היה צ"ל "מזיא" עם אל"ף, ומדאמרו עם ה"א משמע שהיו שערות שלו.

(חלק ב' עמ' רסה)

א"ה ריחמ"א: ועיין לעיל שהבאנו מספר "לעבדך באמת" (עמ' תקל-תקלא) את מנהגו של הרה"ק אברהם יהושע העשיל טווערסקי ממכנובקה זצ"ל: כשהביאו לפניו ילדים שיגזזו שערות ראשם בפעם הראשונה (חלאקה) נהג לגזז במקום המוח. "לאחר מכן נטל את ידיו וכו'. ע"כ. הרי לנו דהיה הרה"ק ממכנובקה ז"ע נוטל את ידיו לאחר שגזז את שערות ראשם של ילדי החלאקה, ונראה בס"ד שנטל את ידיו לא בגלל עצם התספורת שצריך ליטול את ידיו, דרך הנוטל את שערותיו צריך ליטול את ידיו, אלא הטעם שנטל את ידיו הוא עפ"י המובא בשו"ע (או"ח סימן ד' סעיף כא) וז"ל: צריך ליזהר בתפלה (ובמשנ"ב סקמ"ט כתב וה"ה בשעה שהוא עוסק בתורה) או באכילה שלא ליגע בשוק וירך ובמקומות המכוסים באדם לפי שיש שם מלמולי זיעה (מלמולי זיעה פירוש זוהמא כעין שעורים קטנים), וכן שלא לחכך בראשו, וכו'. עכ"ל. והנה כנראה חשש הרה"ק הנ"ל דבעת שגזז את שערות ילדי החלאקה חכך בשערות ראשם וא"כ צריך הוא נטילה שיהיו ידיו נקיות שעוסק בתורה. (ונראה פשוט שגם מי שמחכך בשערות ראשם של אחרים יהיה חייב נטילה שהוא משום זוהמא שיש בראש של חברו). וע"ע מה שהוסיף וכתב לי בזה הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים") במכתבו הנדפס בסוף הקונטרס. יעו"ש וצרף לכאן.

שו"ת מרבי חיים הכהן שליט"א "החלבן" על עניני חלאקה מתוך שו"ת "מילי דחסידותא"

לגלח קטן שעשה חלאקה כבר ביום ל"ג בעומר

שאלה: קטן שעשה חלאקה ביום הולדתו כמה חודשים לפני ל"ג בעומר, האם יכול להסתפר שנית בל"ג בעומר עם כל הנערים, או עדיף להמתין עד ערב שבועות, כמו הגדולים שלפי האריז"ל לא מסתפרים עד ערב שבועות?
תשובה: קטנים יכולים לגלח בל"ג בעומר בהילולא (משא"כ הגדולים).
(אוסרי לגפן ח"ח עמ' שנ"ד אות ר"מ)

האם ניתן לעשות לפני ג' שנים את סדר ההולכה ל"חדר"

שאלה: כששולחים ילד ל"חדר" לפני גיל ג', מתי יעשו סדר ההולכה בכיסוי עיניו וליקוק האותיות בדבש כו'.
תשובה: עדיף לעשות ביום ששולחים אותו לחדר.
(אוסרי לגפן ח"ח עמ' שע"ו אות שצ"א)

עדיף לעשות את החלאקה ביום ההולדת

עדיף לעשות החלאקה ביום ההולדת או עכ"פ בשבוע של יום ההולדת, ולא בל"ג בעומר או ער"ה וכיו"ב (שנוסע בלא"ה לשם), אמנם יכול לגלחו שנית בל"ג בעומר עם כל הילדים.

(אוסרי לגפן ח"ח עמ' שע"ו אות שצ"ב)

באיזה קבר של צדיק המנהג לעשות את החלאקה

שאלה: האם התגלחת ראוי לעשות דוקא אצל רשב"י או אצל כל קברי הצדיקים.
תשובה: המנהג אצל הרשב"י, ובפרט אם עושה בל"ג בעומר, ואם קשה להגיע לשם, עושים אצל שמעון הצדיק, אבל במקומות אחרים (כמו דוד הע"ה וכיו"ב) לא שמענו. (ואם קשה לו להגיע לשמעון הצדיק, ויותר קל להגיע לשמואל הנביא, יכול לעשות שם).
עכ"ל.

(אוסרי לגפן ח"א עמ' תרע"ב אות קל"א)

א"ה ריחמ"א: וצ"ע האם יכול לעשות חלאקה אצל קבר צדיק שהוא שייך לנשמת רשב"י, כגון שהוא ניצוץ ממנו, וצ"ע.

האם יכול לעשות חלאקה בליל ל"ג בעומר

שאלה: חלאקה שעושים בל"ג בעומר, האם יש להמנע מלעשותה בלילה.
תשובה: לא.

(אוסרי לגפן חי"א עמ' תרע"ב אות קל"ב)

א"ה ריחמ"א: נ"ל שהספק משום שהלילה הוא דינים וע"כ אין לספר את שערות הראש בלילה שגם הם דינים, וכתב כאן הרב שאין חשש בזה ויכול לעשותה בלילה ואין להמנע מזה, ונ"ל הטעם א'. שאין טעם של דינים שייך בלילדים שאינם עדיין בני דעה. ב'. ועוד שכוחו דרשב"י בלילה הזה ממתק את כל הדינים.

להמתין עד יום ל"ג לילד שלא צמחו שערות הפיאות ביום הולדתו

שאלה: ילד שהגיע לגיל שלש בחורף ועדיין לא צמחו שערותיו (כמעט) במקום הפיאות, האם אפשר להמתין עם החלאקה עד ל"ג בעומר.
תשובה: כן.

(אוסרי לגפן חי"ב כרך ב' עמ' תקכ"ו אות ס"ח)

א"ה ריחמ"א: והנה הרב כתב לעיל שעדיף לעשות את החלאקה ביום ההולדת או בשבוע של יום ההולדת ולא להמתין עד ל"ג בעומר, ונראה לי שכאן טעמו שבכדי לקיים את מצוות הפיאות בהידור יכול לוותר על מעלה זו של חלאקה ביום ההולדת ולהמתין עד ל"ג בעומר.

השובתים במירון יכולים לעשות חלאקה במוצאי שבת

שאלה: כשעושים חלאקה במירון ושובתים שם, האם אפשר לגזור מעט מהשערות גם במוצאי שבת.
תשובה: כן. עכ"ל.

(אוסרי לגפן חי"ג כרך א' עמ' תקנ"ז אות רס"ב)

א"ה ריחמ"א: לא זכיתי להבין מה השאלה כאן ואשמח אם מי מהקוראים היקרים יפרש לי את השאלה.

מה לכוין בעת עשיית החלאקה

שאלה: האם יש כוונה מיוחדת בגזירת השיער בחלאקה, והאם יש ענין לכבד עוד אנשים לגזור.
תשובה: לכוין להמתיק הדינים, ולכוין שם מצמצצ"ת (גימטריא תע"ר) וכן שם

◆ קונטרס החאלקה ————— לה

א-ד-נ-י במילואו (גימטריא תע"ר עה"כ) ולמתק ב' הפאות (פא"ה בגימטריא אלהי"ם) (כמו בערב שבועות) ואין ענין להרבות באנשים. עכ"ל.
(אוסרי לגפן חי"ג כרך ב' עמ' תק"ג אות ק"ה)

ליקוט מנהגי בעלזא בתגלחת משו"ת "אגורה באהלך" ח"א לחרה"ג יעקב יצחק ניימאן זצ"ל אב"ד דקהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא מאנטריא

בשו"ת "אגורה באהלך" (או"ח סימן פ"ו אות א'), כתב כמה מנהגי בעלזא בענין התגלחת ואמרתי ללקטם, ולהוסיף עליהם עוד כמה ענינים שהתחדשו לי בהם, וזה החלי:

זמן התגלחת

בענין זמן התגלחת לא היה מנהג קבוע בבעלזא, והיו שואלין את כ"ק מרן [מהר"א] זי"ע וקבע הזמן בערש"ק, פעמים הקדים לערש"ק לפני שנעשה ג' שנים [א"ה ריחמ"א: ועיין מה שהבאנו לעיל מאת הגר"ח"ק שליט"א, והסקנו בדבריו שאיסור לגלח קודם ג' אין בזה איסור, אך אם רוצים לנהוג כפי המנהג יש לגלח דוקא לאחר ג', וא"כ בבעלזא שלא היה מנהג קבוע אין בזה חשש לגלח קודם ג', ובפרט שלפי המובא לעיל בענין מהיכן מתחילים לגלח הובא שממנהג חסידות סקווירא לגלח גם קודם ג' שנים בב' שנים] ופעמים איחר לערש"ק לאחר שנתמלאו לו ג' שנים, וכמה פעמים בימי החורף באם הילד נצטנן (פארקיל"ט) צוה שלא יעשו התגלחת עד שיבריא.

תגלחת בבין המצרים בין פסח לל"ג בעומר בין ל"ג בעומר לשבועות
ואם חל זמן התגלחת בימי בין המצרים או בין ל"ג בעומר לשבועות, אם שאלו בעוד עת צוה להקדים התגלחת, ואם איחרו לשאול דחה התגלחת עד לאחר כך [א"ה ריחמ"א: ונראה לי שהטעם שלגבי תגלחת בין ל"ג בעומר לשבועות היה מצוה להקדים אם הקדימו לשאול או לאחר אם איחרו לשאול, מטעם שחשש אולי למובא באר"י ז"ל שלא לגלח עד שבועות. וכמובן שביום

ל"ג בעומר אין חששה זוי אלא רק לאחר ל"ג בעומר נראה שסבר שאין לעשות כן, וצ"ע] ואם חל הזמן בין פסח לל"ג בעומר, שמעתי מהחסידי ר' מרדכי וועבער שליט"א שזכה לשמש את כ"ק מרן זי"ע, שבסתמא דחה את הגילוח לל"ג בעומר, אולם אם חל ל"ג בעומר ביום ה' אז (אם שאלו בעוד מועד) הקדים הגילוח לערב פסח. כ"ז לגילוח, אבל הולכת התינוק לחדר עשו (בכל האופנים) דוקא ביום שנתמלאו לו ג' שנים (שחל אז בערש"ק).

תגלחת חלאקה בראש חודש

ראיתי שבר"ח מקפידין שלא לעשות התגלחת הזו (ראה מג"א ריש סימן ר"ס בשם צוואת ריה"ח שאין מגלחין בראש חודש)², אבל שמעתי מצדיקים שעשאוהו בליל ראש חודש בעת הצורך.

א"ה ריחמ"א: ונלמד מדבריו שלא חששו לגלח את השערות בלילה, למרות שלילה הוא זמן של דינים, וגם השערות הם דינים, ועוד נלמד מדבריו שאזהרת צוואת רבי יהודה החסיד היא דווקא לגלח את השערות ביום ראש חודש ולא בליל ראש חודש, וע"כ מי שלא נזהר שלא לגלח את שערות ראשו בלילה משום דינים, יכול לגלח את שערות ראשו בליל ראש חודש ואין בזה חשש של צוואת רבי יהודה החסיד, כנלע"ד.

עשיית תגלחת ביום ראשון

בטעם הדבר שכ"ק מרן זי"ע הקפיד שלא לעשות התגלחת ביום ראשון (כשלא אסתייעא מילתא לעשותו בערב שבת), מסתמא הוא כעין מה שמקפידין שלא לעשות מילה שלא בזמנו ביום ראשון, כי מבואר בגמ' (תענית כז ע"ב) שאנשי מעמד לא התענו ביום א' ואליבא דחד מ"ד הטעם הוא מפני הנשמה היתירה

1. א"ה ריחמ"א: ועיין בקובץ "זרע יעקב" (גליון כח) שהביא (בעמ' רמא הערה מג) משם שו"ת אפרקסתא דעניא (סימן קס"א) שעיקר איסור גזיזת השערות הוא מפני ששערות הם שורש הדינים, ובל"ג בעומר הוא יום המתקת הדינים, לכן גוזזים השערות בו ביום שרחמים גוברים. עכ"ל.

2. א"ה ריחמ"א: ועיין בקובץ "זרע יעקב" הנ"ל שהביא (בעמ' רמא הערה לט) וז"ל: עיין בשו"ת דברי יציב (חלק יו"ד סימן קלג) שהביא כמה טעמים שאסור לגלחם, (א) משום אבילות (ב) עפ"י קבלה דכל מ"ט יום אלו בבחינת קטנות וכו' (כמבואר בפע"ח שער כ"ב פ"ז ושער הכוונות ח"ב ענין ספירת העומר דרוש י"ב). אמנם למעשה דעתו נוטה להתיר בתינוק בן ג' שנים. יעוש"ד.

3. שם הובא בהערה שנ"ז, וז"ל: ראה בט"ז ומג"א ריש סימן ר"ס שאין להסתפר ביום חמישי.

4. א"ה ריחמ"א: ועיין בקובץ "זרע יעקב" הנ"ל שכתב (בעמ' רמא הערה לח) וז"ל: אמנם דעת המהר"ם מבריסק ושו"ת רבבות אפרים דשומר מצוה לא ידע דבר רע ומוותר לגלח בר"ח. אמנם בקובץ "זרע יעקב" הנ"ל סיים שמנהג חסידי סקווירא שלא לגלח בר"ח ע"פ הפוסקים שאוסרים (ועיין שצ"ח שם לספר שמירת הגוף והנפש שהביא הרבה פוסקים לאיסור).

◆ קונטרס החאלקה ————— לז

שהלכה לה במוצש"ק, ואז יש חולשא על האדם^א, וראה לעיל שכבר כתבתי דאם היה להילד איזה חולשא דחו את הגילוח.

שמעתי (כמדומה לי) מכ"ק מו"ר בעל ויחי יוסף זצ"ל, שמה דמצינו שהערוגות

הבושם זצ"ל החמיר מאד שלא לגלח לפני ג' שנים, אף שהיה חסיד נלהב לאדמו"רי בית בעלזא זי"ע ושם לא הקפידו בכך וכנ"ל, היינו טעמא כי אז לא היה מפורסם עדיין שבבעלזא לא דקדקו בג' שנים דווקא, (וחסידי סקווירא מגלחים כבר אחר ב' שנים^ב).

י. ובהערה שס"א כתב וז"ל: ז"ל הגמ' שם: תנו רבנן וכו' ואנשי מעמד מתכנסין לבית הכנסת ויושבין ארבע תעניות בשני בשבת בשלישי ברביעי ובחמישי וכו', באחד בשבת מאי טעמא לא, אמר רבי יוחנן מפני הנוצרים, רבי שמואל בר נחמני אמר לפי שהוא שלישי ליצירה, ריש לקיש אמר מפני נשמה יתירה, דאמר ריש לקיש נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב שבת במוצאי שבת נוטלין אותה ממנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש.

יא. ובהערה שס"ב כתב וז"ל: ז"ל רש"י שם: נשמה יתירה – שנוטלין אותה ממנו והוי חלש.

יב. א"ה ריחמ"א: עיין בקובץ "זרע יעקב" (דחסידי סקווירא גליון כח (כא אדר תשס"ז) במה שכתב הרה"ג יעקב יוסף אדלער שליט"א (עמ' רמ אות יא) ובהערה לו כתב באות ב', וז"ל: כ"ק אד"ש רגיל לומר שאולי היה עוד טעם בהמנהג (כוונתו למה שמנהג חסידי סקווירא מגלחים בב' שנים), כיון שמרן זי"ע לא סבל תינוק גדול שיסתובב בבית בגילוי הראש, ועד שמגלחין אותו אינו מתיישב הכיפה כראוי לכך העדיף להקדים התגלחת.

ליקוטי תפילות לעת החלאקה

בקשה קודם התספורת הקטנים בני שלש שנים מספר "הודאה ובקשה" מנהגן של אנשי מעשה שלא לגלח שער הבנים הקטנים אלא במלאת להם ג' שנים ואז מגלחין שערם, לקיים בהם אז מצות חנוך של "לא תקיפו פאת ראשכם" שמניחים להם אז פאות.

רבונו של עולם, הננו מוכנים לקיים מנהגן של ישראל בניך, לגלוח את שער בננו בן השלש שנים, ולהניחו לו פאות, ולקיים בו מצות חנוך של "לא תקיפו פאת ראשכם". וכבר עבדיך זכמי ישראל רמזו במדרש בכתוב "שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל, ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים לה", שכן בתינוק שלש שנים ערלים, שלא יכול להסיזו. ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש, שאביו מוזנכו לתורה. ויהי רצון שתזילת חנוך זה שאנו מוזנכים אותו כרצונך, יהיה לזוזת רוזן לפניך.

בקשה לאחר התספורת

מודים אנו לפניך בורא עולם: שזיכיתנו לקיים מצות חנוך בבננו, במצוה של "לא תקיפו פאת ראשכם". קודם לכן היה בננו זה בבזינת "שלש שנים יהיה לכם ערלים", יהי רצון שעתה יהיה בבזינת "ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הלולים לה", לקיים כל מצוה ממצות חנוך בזמנה כרצונך, ונראה הצלוחה בעמלנו זה, וכל בניך למודי ה'. ישראל אשר בך אתפאר. (ואם נמצאים על הציון יאמרו: וזכות הצדיק תעמוד לנו לזה) **אמן**.

והקהל יברכו את האב

יהי רצון שתזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמצוות ולמעשים טובים. ברוך הוא בורא עולם שעזרנו מריש ועד נשלים. יהי שם הוי"ה מבורך בעתה ועד עולם. יעזרנו על דבר כבוד שמו לעד, לעולם.

יג. הובא בספר אורות הרשב"י (ירושלים תשס"ב, עמ' ק"ד - ק"ה), וישר כח לידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. שהשאל לי ספר זה.

תפילה שאומרים לאחר התספורת על קבר צדיק

ואסיים כאן בתפילה שיש לאומרה אחרי התספורת אצל קבר צדיק
הובא בספר "נטעי גבריאל" (פרק יד אות ד', עמ' עב).

יהי רצון מלפניך ה' אלהי האלהים ואדוני האדונים שבזכות כל
הצדיקים והזוסידים מיום שנברא העולם ועד סופו ובזכות תורתך
הקדושה והמצוה, ובזכות תורתך הקדושה ושמותיך הקדושים שבה
ובזכות מצוותך פאות הראש שציותנו בתורתך "לא תקיפו פאת
ראשכם" ובזכות הצדיק הקדוש הזה מורנו ורבנו עטרת ראשנו ר'
פ"פ, (ובעיה"ק מירון מוסיפים ובזכות התנא רשב"י וכו') יד, וכמו שיזכה הנער הזה
לפאות הראש כן יזכה לתורה ולזוה"ק ולמעשים טובים, ויורה
הוראות בישראל בזויי אביו ובזויי אמו אמן נצח סלה.

ואחרי כן אומרים מזמור "הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו"

בספר "נטעי גבריאל" (שם הערה י') כתב: מקור לתפלה זו מכת"י הנדפס בקובץ
ספונות ח"ו (ירושלים תשכ"ב) מימי תלמידי האריז"ל. וטעם אמירת מזמור זו
כנראה שהוא הודאה והלל להשי"ת שיזכה לקיים מצוה זו. ותפלה זו יכולים
לאמרה גם הקרובים הנמצאים שם. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה מתפלה זו שהיא מימי תלמידי האריז"ל, שנהגו כבר אז

בימיו לעשות את החלאקה בקבר של צדיק, ויתכן להוכיח
מתפלה זו שיש עדיפות לעשות את התגלחת הראשונה על קבר צדיק.

יד. א"ה ריחמ"א: ועיין בספר נטעי גבריאל הנ"ל שכתב בהערות אות ט' וז"ל: ואם אין עושים התגלחת
על קברי צדיקים יש להשמיט תיבות אלו "שבזכות כל הצדיקים והחסידים מיום שנברא העולם ועד
סופו" וכן תיבות "ובזכות הצדיק הקדוש הזה מורנו ורבנו עטרת ראשנו". עכ"ל.

מכתבים על "קונטרס החלאקה"

הרה"ג מרדכי חיים שליט"א
עורך ומחבר הגליון הנפלא "פנינים", ירושלים

בס"ד ח' אייר תשע"א

לכבוד

ידידי הנפלא החכם המופלא מהעיר עפולה,
הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
מח"ס "מריח ניחוח"

שלום רב, וישע יקרב, לכבוד הרב, ולו ייטב ויערב.

שמחתי לראות עלים מהקונטרס הנחמד "מריח ניחוח" על "עניני החלאקה" אשר שלח לנו כת"ר, ונכפלה השמחה בשומעי שלקראת ל"ג בעומר תשע"א הבעל"ט, מתכנן להעלותו על מזבח הדפוס להתענג בהם בני אדם אשר קרבת אלקים יחפצון, ולהגדיל תורה ולהאדירה. והיות וכת"ר ביקש ממני הדל לכתוב לו כמה הערות והארות על קונטרסו הנז', אף שאני טרוד מאוד בלימודי ובכתבי הרבים, לעשות רצון צדיק חפצתי ואכתוב לו כמה גרגרים אשר זכתה עיני לראות בספרים הקדושים ולא אמנע טוב מבעליו. וזה החלי בעזר המשפיל ומרים החי וקיים לדור דורים.

א. בענין מה שדן אם יש ענין לעשות חלאקה בקבר רשב"י במירון שלא בל"ג בעומר:
הנה בשו"ת דברי יציב (ליקוטים והשמטות סימן צט) כתב בזה"ל: מיהו על עצם הנסיעה למירון לא מצאנו מקור לזה רק בל"ג בעומר כמוזב בשערי תשובה או"ח סי' תקל"א סק"ב ע"ש. ע"כ. והוא לא כדברי האחרונים חביב'ם שהביא כת"ר.

ב. מש"כ על גזירת השערות אצל צדיק: כת"ר הביא רק את הנוהגים ללכת לגזור אצל הצדיק את שערות בניהם בהגיעם לגיל שלוש, אולם לא הביא את המתנגדים למנהג זה, ולהעשיר ידיעותיך אכתוב גם דעת המתנגדים. בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' ה) כתב דנהגו לבקש רבנים וחשובים לגלח מקצת שערות הילד כשהגיע להיות בן ג', ממרן הגריז"ס זצ"ל הגאב"ד דבריסק דלא שמיע ליה, כלומר לא סבירא ליה האי מנהגא שרבנים יגלחו, וכדאי לבקש ברכה ביום שנכנסים לתורה וכו', אבל שיגלחו רבנים אין בזה טעם ושורש. ע"ש. וע"ע מש"כ בסוף סי' רמ"ו וצרף לכאן.

בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' רלג אות לט) כתב שסיפר לו הגאון הסטייפלר זצ"ל, שבאים אליו עם ילדים בגיל שלש שישפרם קצת שערות לעשות להם פאות, ומאד רגז על זה ואמר לי שמי שבא עם בקשה כזו מגרשו, ואמיתי למו"ר שזה מנהג של חסידים, וענה לי שזה מנהג של ספרדים. ע"כ.

אולם אחר אלף המחילות מה שכתב שזה מנהג הספרדים פלא הוא, שהרי ידוע בשער בת רבים שמנהג זה יותר נפוץ בקרב חסידים, צא וראה כמה נהרות של דיו נשפכו בענין הנהגות שונות של אדמו"ר"ם בענין החלאקה איך וכיצד נהג אדמו"ר פלוני לגזור השערות באיזה זמן בדיוק וכו' וכו' הנהגות רבות בזה. ואילו בספרי רבותינו הספרדים ז"ע"א בקושי תמצא מנהגים בעניני החלאקה. ועוד ידוע שמקובל שרבנו הקדוש הבעל שם טוב ז"ע"א גזר שערות הראש והניח פיאות להגה"ק בעל התניא זצ"ל (כמובא בלוח ירושלים משנת תרמ"ב, הו"ד בספר חינוך ישראל ח"ב עמ' תצא הערה ג. וכן מובא ענין זה בשם בעל "תולדות יעקב יוסף" הו"ד בספר תגלחת מצוה עמ' ה הערה כ). וכפי הידוע לי רבנו הבעש"ט היה אבי אבות החסידים, ולא היה לו אף צד ספרדי.

ג. מה ששאל מהיכן יש להתחיל לגזור: בספר חינוך ישראל ח"ב (פ"ח אות יב-ב, עמ' תקיב) כתב בשם ספר ילקוט התספורת (עמ' סח) שיש שנהגו להתחיל התספורת ממקום התפילין [גם כדי להוציא מן המגדלים שם בלוריות, והיו כמה גדולים שאמרו זאת להתינוק בעת התגלחת שיהודי יש לו להיות מסומן עם פיאות, ושאסור לו לגדל בלוריות].

ויש מתחילים להתחיל לגלח סביבות מיקום פיאות הראש (להתחיל במצות לא תקיפו) ואומרים להתינוק שיהודי אסור לגלח פיאותיו וישאר תמיד ברישומא קדישא עם פיאות הראש.

עוד הביא בשם ספר ובשנה הרביעית (סופ"ד), שאף במקומות שמקילים לגדל בלורית מ"מ בתגלחת הראשונה יזהרו מזה ויגלחו ראשו בשוה.

וב"ק האדמו"ר מתולדות אהרן בעל דברי אמונה זצ"ל נהג להתחיל התגלחת קרוב למקום הפיאות באמצע הראש אצל מקום הנחת התפילין. (ספר "פניני מנהג" ל"ג בעומר עמ' ריד, בשם ספר זכור לאברהם ח"ב).

אזכרה ימים מקדם בעת החלאקה של בני בכורי אליהו הי"ו, זכינו ללכת לגאון הצדיק רבי יהודה מועלם זצ"ל (מראשי ישיבת "פורת יוסף") שיגזור משערות בני הי"ו ויאציל מברכתו שיזכה להיות גדול בתורה וביראת שמים טהורה, וזכורני שהתחיל לגזור סביבות מיקום פיאות הראש. אולם איני יודע אם היה לגר"י זצ"ל ענין בזה, או שהיה זה מפני שהמקום היה יותר קל לגזירת השערות, וברוך היודע.

ד. בענין חלאקה בחול המועד: יש לציין שהגאון המופלא רבי יוסף מולכו זצ"ל בספר שולחן גבוה (סימן תקלא אות יג הנד"מ עמ' קמז) כתב בזה"ל: מותר להשהות שמחת התגלחת שעושין לקטן עד המועד כדי להגדיל את השמחה במועד ומצוה נמי איכא בכך, ומגלחין ע"י ספר ישראל. גן המלך (סי' סב). וכן ראיתי פה ירושלים ת"ו שגילחו בן חמש שנים בחול המועד של סוכות בתוך הכנסת בשמחות וגיל ע"י ספר ישראל. עכ"ל.

וכ"כ כף החיים (סי' תקלא אות ל) בשמו. וכן הובאו דברי ספר גן המלך הנ"ל בשערי תשובה (שם סק"ז). וכ"פ בספר חינוך ישראל (ח"ב פרק ח סימן א סעיף ה-ב עמ' תקא) מפי ספרים וסופרים שיש לעשות את התגלחת בו ביום ואפילו בחוה"מ פסח שהוא בתוך ימי הספירה. וע"ע מש"כ בזה בספר נטעי גבריאל (תגלחת ילדים פרק י אות ו עמ' נח), ובספר תגלחת מצוה (פ"ג סעיף יא עמ' כג).

ומכאן התמיהה על דברי הגר"א יוסף שליט"א שהביא כת"ר, שמדין תספורת ראוי לעכב את מעשה התספורת הסופי עד לאחר החג. והרי רואים מדברי השלחן גבוה שהמנהג היה לכתחילה להשהות שמחת התגלחת שעושין לקטן עד המועד כדי להגדיל את השמחה. וכ"פ רבים מאחרוני זמננו.

ה. בענין האם מותר להסתפר קודם ג' שנים: הנה שאלה זו נשאל נמי הגאון הנפלא רבי נפתלי הכהן שוורץ זצ"ל בספרו אילה שלוחה (סי' כו) והשיב: ששמע מפי אביו הגאון הגדול בעל קול אריה זיע"א שיש רמז שאין לגלח קודם מלאות לו ג' שנים כדכתיב "שלוש שנים יהיה לכם ערלים ובשנה הרביעית יהיה קודש", ומנהג ישראל תורה. ע"ש. וע"ע מש"כ להחזיק ולחזק מנהג ישראל קדושים שלא להקדים החלאקה, בספרים הקדושים, שו"ת ערוגת הבשם (חאו"ח סי' רי), שו"ת תורת יקותיאל ראזנברגר (סי' מז), שו"ת מהר"ם בריסק (ח"ב סי' צח-ט), שו"ת אפרקסתא דעניא (חלק א סימן קסא) לגאון המובהק מברשוב רבי דוד שפרבר זצ"ל, ובספר הנפלא חינוך ישראל (ח"ב פרק ח סימן א הערה י) שהאריך בענין זה באר'ש טובה ורחבה. ואכמ"ל יותר, ודי בציונים אלו למי שרוצה להרחיב ידיעותיו בענין זה.

אך לסיום פרק זה בהערותי, לא אוכל שלא לכתוב לפניך את אשר ראתה עיני בס"ד בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' רמו), ובו יצא לחלק בין הנמצאים בארץ ישראל ונוסעים למירון שיש להקדים החלאקה, לבין בני חו"ל שאין להם להקדים החלאקה לל"ג בעומר, וז"ל: קשה להורות בדבר שסתום ואין לזה מקורות כדי צורך אבל למעשה כאן בחו"ל נראה שבדאי אין לשנות מיומו משנעשה בן ג' שנה ואין להקדים שהלא סמכו שלא להקדים מקרא "ג' שנים ערלים יהיה" שעד ג' שנה אין מתחילים בסימני יהדות אף שמחנכים אותו לברכות קודם, והיינו תיכף כשמתחיל לדבר, עיין בביאור הגר"א ר"ס רמ"ה ס"ק י"ט שהביא [ע"ד הרמ"א שמיד כשיה"ב בן ג' שלימות מלמדין אותו אותיות התורה כדי שירגיל עצמו לקרות בתורה] את דברי התנחומא פ' קדושים וערלתם ערלתו הכתוב מדבר בתינוק בן שלוש שנים, יהי' לכם ערלים, שא"י לא להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קודש, שאביו מקדישו לתורה, הלולים לה' שמהלל להקב"ה וכו', וע"כ מסיים הגר"א והעיקר כמ"ש בגמרא משיתחיל לדבר וכו', ולהאמור מנהגינו לענין תורה ללמדו משיתחיל לדבר אבל לסימני יהדות כפאות וכו', תלוי בבן ג' שנים. ושמועה שמעתי שרבנו החזו"א זצ"ל אמר לא להקדים שזה מזיק לזכרון הילד אבל לא נתברר לי מקור השמועה ואמיתותה.

ולמעשה יש להסתפר ביומו דוקא, אבל בארץ ישראל שרבים נוסעים למירון לספר, הלוא יש בהכנסתו בסימוני יהדות בשמחה וברבים מעין קידוש השם ברבים, וכן הקדוש האריז"ל נהג לנסוע למירון לגלח בנו בל"ג בעומר ולכן שאני, ואף שמצוה חביבא בעידיניה כאן ברוב עם הדרת מלך והיינו במירון בל"ג בעומר, ורבי שמעון גופא שמה ושמח, וכמבואר ב"עטרת זקנים" (קל"א בדיני תחנון), ויש להוסיף האי שמחה לשמחה, ושומר מצוה לא ידע דבר רע, לכן יש משפחות שמקדימין ומגלחין שמה אף שאינו עוד בן ג' שנה, וכמנהג האריז"ל. ולכן במירון שפיר בסמוך לפניה ולאחריה יש נוהגין להסתפר שמה, ושמעתי שכן הורו כמה אדמו"רים. אבל בנידון שלפנינו בחו"ל העיקר שלא להקדים לספר בל"ג בעומר. עכ"ל.

ו. בענין נעשה בן ג' ביום שבת: שאלה זו כבר נשאל הגאון בעל שו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' רז) והשיב בהאי לישנא: הנה ראיתי תשובת הגה"ק ערוגת הבושם בפנים וראיתו מאיסור ערלה דבמדרש מדמה ג' שנים הראשנים של הילד לאיסור ערלה ובשנה הרביעית יהי' כל פרי קודש הלולים לה' בחינוך קדוש להלל ולשבח. ובאמת לא ידעתי מה רא' מזה דהא בערלה גופא קיי"ל דמשכחת פחות מג' שנים דאם נטע מ"ה יום לפני ראש השנה בט"ו מנ"א עד ר"ה שנה ראשונה ועוד ב' שנים וצריך לחכות רק עד ט"ו בשבט אעפ"י שהוא הרבה פחות מג' שנים כמבואר יו"ד סי' רצ"ד ס"ד ובפוסקים מש"ס פ"ק דר"ה - איברא י"ל דהגה"ק עה"ב הביא מערלה דפעמים בעינן ג' שנים שלמות כשנטע פחות ממ"ד יום לפני ר"ה כידוע בהלכה, אמנם יתכן שהגה"ק ז"ל ידע שיש מנהג כזה לחכות דוקא עד ג"ש שלמים מפי חסידים ואנשי מעשה, אבל בנדון דידי' לגלחו כבר מעש"ק פשיטא דאין להחמיר למעשה. עכ"ל. וכ"כ בספר תפארת נפתלי (מכתבים עמ' פו) בשם כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל.

אולם יש החולקים וסוברים שעדיף לאחר כדמובא בספר גדולת יהושע (ח"א עמ' מה) משמיה דהרה"ק מנאסאד זצ"ל, וכ"ה בתשובת הגר"ש גראס זצ"ל (מקארלי, בשו"ת מקדשי השם ח"א סי' עז). הו"ד בספר הנפלא חינוך ישראל (ח"ב פרק ח סימן א סעיף ד עמ' תצט). וע"ע מש"כ בזה בספר תגלחת מצוה (פ"ג סעיף ז עמ' כ).

ז. בענין נטילת ידים לאחר החלאקה: עיין מש"כ בזה בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' ה), ובספר חיי משה (או"ח סי' ד עמ' מא), ובספר נטעי גבריאל (תגלחת ידים פרק טו עמ' עה), ובספר תגלחת מצוה (פ"א סעיף ט עמ' ז). ע"ש ותברכני נפשך.

ויש עוד להעיר ולהאיר רבות בדבריו אולם מה שהלב חושק הזמן עושק, ואי"ה עוד חזון למועד בעזה"י ובלי נדר.

בברכה רבה

הצב"י מרדכי חיים יצ"ו

פה קרתא דשופריא ירושלים תובב"א

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א מח"ס "מכבדי אכבד" מבשרת ציון

בעזה"י שלהי אייר זיו התשע"א

כבוד מעלת החכם המופלא. וכבוד ה' מלא. מושך בקסת סופר. ונותן אמרי שפר.
הרב רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א. רוב שלום טובה וברכה,
ראה ראיתי את קונטרסו הנפלא בענין מנהג החלאקה, וישר כוחו הרב על מלאכתו לחפש
חיפוש מחיפוש מספרים, ללקט בתר האומרים. הכותבים והמחברים. כן ירבה וכן יפרוץ. אכ"ר.
ובענין זה ראיתי בספר שרשי מנהגי אשכנז ח"ג (עמוד 259), שהביא כמה ספיקות
ותהיות על המנהג, א', גבי מקום התגלחת שהוא בית הקברות קברי צדיקים
או בית הכנסת, האם הוא מקום נכון, ואין בו משום חילול קדושתו. ב', האם העיתוי
נכון ואינו נוגד את איסור התספורת בזמן הזה. ג', האם המצב של התאספות, יש בו
חוסר צניעות. ד', האם יש בזה משום מנהגי גויים, והביא שיש הנמנעים ממנהג זה בגיל
שלוש, הואיל וידוע אצל אומות ותרבויות נכריות במזרח הרחוק, וכן אצל המוסלמים.
ובהערה 71 הביא שכך אמר לו אחד מזקני רבני הונגריה, תלמיד רבי עקיבא סופר זצ"ל,
בעל דעת סופר.

ועוד הביא שאותו מעשה ברבינו האר"י ז"ל הוא מעורפל קמעה ולא ברור אם האר"י
עשה חלאקה לבנו או כך עשה תלמידו, וכן יש ספק אם השתתפותו של האר"י
היתה קודם עיסוקו בקבלה, הלא דעתו שאין להסתפר כלל בימי הספירה.

ועוד הביא שמנהג זה לא מופיע לא במדרשים ולא בראשונים, ובימי חז"ל היו מספרים
את התינוקות סמוך למועד לידתם, ואף התירו תספורת זו בחול המועד לתינוק
מגודל שיער, וכן באשכנז תספורת ילדים היתה בגיל צעיר למדי, ואף בחדשי חייהם
הראשונים, ושיער ארוך אצל ילד בגרמניה לא היתה תופעה מוכרת, וילד מגודל שיער
נחשב בעיני הרואים לנערה, ומנהג החלאקה לא חדר למדינות אשכנז ולמערב אירופה,
ואף לא לקהילות הספרדים בארצות אלה, ורק מאוחר התקבל בחוגי החסידים.

והביא בזה שלוש דעות מחקריות: א' יערי סבור שמנהג החלאקה הוא המשכו של
המנהג לעלות לקבר שמואל הנביא ברמה בכ"ח באייר (יום פטירתו של שמואל
הנביא) ושם לגלח את ראשם של הקטנים ולתת כסף כנגד משקל השערות לצורך
תחזוקת המקום או לעניים או לצרכי ציבור אחרים. עקב הגבלת הביקורים ע"י
השלטונות העבירו את המנהג צפונה (בערך בשנת ש"ל 1570) למירון ושם המשיכו את
הטקס הנ"ל על ציון קברו של רשב"י ובנו בל"ג בעומר. יש להעיר שדעת חכמי צפת
לא היתה נוחה ממנהג זה והם אף ניסו לבטלו. בניגוד לדעה הנ"ל טוען מ' בניהו שמנהג

תגלחת הילדים היה נהוג אצל המוסלמים שנהגו לעלות לקברי קדושיהם ושם גזזו את שערות הילדים. יעו"ש באורך וברוחב רב.

ובספר נטעי גבריאלי (חלק "תגלחת הילדים" במבוא) הביא סברא זו שהחלאקה בגיל שלוש מקורו מן הגויים, ודחאה, משום שאין מקור לומר שחכמי אשכנז ידעו מכת זו. ושנית, העכו"ם מגלחים כל הפאות אך עם ישראל משאירים הפאות, ובזה נוהגים היפוך ממנהגי הגויים. יעו"ש.

ואולם אחר המחילה הרבה, יש להשיב על דחיותיו, מה שכתב שחכמי אשכנז לא ידעו מכת זו, כבר כתבו החוקרים שלפי המקורות בספרות היוונית היו חותכים בגיל מסוים את שערותיהם של הילדים וזורקים לאליליהם, אחר כך עבר המנהג למוסלמים והוא הגיע ליהודים מאוחר, ומשום כך נקרא בשם ערבי "חלאקה", ואין ראיה שלא הגיע לאשכנז ממקורות זרים. ומה שכתב שהמנהג הוא להשאיר הפאות, היפוך ממנהגי הגויים, הנה כבר כתב הנצי"ב בפירוש העמק דבר (פרשת קדושים) שגם בני ישמעאל נשמרים בשערות הראש והזקן לא להשחיתם, והביאו הרב נטעי גבריאלי, איהו גופיה, וא"כ לא סרה הקושיא שהרי יתכן ומנהג זה בא מן הגויים.

ואנכי חזון הרבתי לשאול אודות מנהג זה היאך מאריכים לילד שיער, הלא ידוע ע"פ הסוד ששיער ארוך הוא דינים, וכלשון מהרח"ו בשער מאמרי רשב"י "ודע כי שערות הראש הם מבועי הדינים, ושמים יוכיח עליהם שיער מלשון סערה". ע"כ. ואם כן כיצד מרגילים ילד קטן בזה, ויתכן שזו ראיה למנהג שאין מקורו מישראל, ואפשר ואולי בקטן קיל הדבר טפי שהרי בילדים אין כל כך רוח רעה שורה, וכמ"ש בכיו"ב בש"ע הגר"ז (סימן ד' ס"ב) שנהגו להקל בנגיעת הקטנים שלא הגיעו לחינוך, לפי שגמור ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא ב"ג שנים ויום אחד לזכר וי"ב לנקבה. יעו"ש.

אולם כפי שכתבתי כבר במקום אחר, גבי מנהג הסביבון בחנוכה, אף אם נאמר שמנהג זה מקורו מן הגויים, מכל מקום כבר קדשוהו שמים, ונהגו בו צדיקים מלאכים כראשונים, והתקדש והתחדש המנהג לבא בקהל ישראל.

ודע ידידי שמנהג אבותינו יוצאי צפון אפריקה היה לספר בגיל תשעה חודשים, וכפי שכתב בספר נוהג בחכמה לרבי יוסף בן נאים וז"ל: מגלחים לקטנים תגלחת ראשונה, לקיים מצות פיאה ולחנכו במצוה זאת בהיותו בן תשעה חודשים, ועושים משתה ושמחה ומנגנים, ביום ההוא מזמינים קרוביהם לשמחה זו. עכ"ל. וכתב שם הנוהג בחכמה ואני הדל לא ידעתי טעם למה מאחרין גילוח הקטן עד הכנסו לחודש התשיעי. ואפשר כנגד חודשי ההריון שהיה במעי אמו. ויש בני אדם לחביבות המצוה ולחביבות בנם שנתחנך למצוה, שוקלין שערותיו בכסף ומחלקים אותם לצדקה. רמז לדבר ראשית גז צאנך תתן לי. וישראל קרויין צאן, והמנהג הזה נקרא בערבית חאלאק"א שהוראתו

תספורת. ואני הכותב אומר שהוראת מלת חאלאק"א בערבית היא נוי ייפוי. שכן אומרים למי שלובש ומתקן עצמו מחללי"ק. עכ"ד.

ועוד הביא הרב נוהג בחכמה: מקודם היה מנהג כשמגלחין את הראש מניחין הפאות ועוד מניחין פאה קטנה במקום שרופף בראש תינוק, ונתבטל מנהג זה. ועד היום בגילוח ראשון שעושים לילד מניחין לו פאה, ויש שמניח שריטה שערו של מן המצח עד אמצע הראש, ויש שמניחים כמין מטבע באמצע הראש, וכל אחד מנהג אבותיו בידו. ואני הכותב מר אבי זצ"ל, היה מניח לי ולאחי מעט מזער בלא גילוח במקום המוח כל ימי נערוני עד שעמדתי על דעתי, להודיע שהשריטה של שערו שמניחים בגובה הראש קורין אותה בלשון ערבי לחו"ת, כלומר דג. והמקום הקטן שמניחים במוח קורין אותו בלשון ערבי זממ"א, כמו מבעד לצמתיך, כלומר מקום קבוץ שער. והשיער שמניחין באמצע הראש קורין אותו טאב"ע, כלומר מטבע שמסובב כמו מטבע. ומשם ואילך מעבירין אותה. ובעירי תאפילאל"ת עדיין אוחזין במנהג זה, יזכרם השם לטובה. וגם אנשים גדולים מניחים - פאה זאת, ועושים אותה גדולה מעט ונראית לעין כל. וטעם לדבר זכר לחורבן, דכשמגלחין כל הראש חוזרת ראשו לבנה כולה, ולזכר החרבן מניח מעט שחור במקום גלוי נגד הפנים נראה לעין כל. עכ"ל.

ובספר נהגו העם לרבי דוד עובדיה זצ"ל כתב וז"ל: אחרי התספורת הראשונה לתינוק היו נוהגות הנשים ללקט את השערות ושמים אותם בתוך הכרית של התינוק. וראיתי בספר קרית חנה דוד ח"א יו"ד סי' י"א שכתב על המנהג בעיר דבדו שהמסתפר שער ראשו היה נזהר ללקט שערותיו וגונזם, ומצא רמז לזה בפרש"י על יחזקאל סי' ה' פסוק ג' שכ' וז"ל: וצרת אותם בכנפך, מכאן רמז שכל המסתפר שערותיו לא יזרוק אותם אלא יגנוז שכל מה שנאמר במקראות האלה הוא לרעה, ע"כ, יעו"ש מ"ש על המנהגים שלא לחנם הוקבעו כי צופים אמרום ויסודם ביסוד מוסד. ואם כי אצלנו לא נהגו אותו מנהג של דובדו, אולי שמרו על התינוק וגנוזו שערות ראשו, וזה בצירוף טעם אחר של חיבוב מצוה שבפעם הראשונה מקיים בתספורתו מצות הפאות ולכן לחבוב מצוה שמרו על השערות שעל ידם נתקיימה המצוה, כדכתיב ראשית גז צאנך תתן לו וישראל נקראים צאן. עכ"ל.

וכן ראיתי אגרת ברכה (כת") לרבי יוסף משאש זצ"ל על תגלחת ראשונה, המכונה בערבית "תחפיפא לוליא". ובספר עלי הדס (פרק י"ט ה'), כתב שבתוניס לא היה מנהג בזה לתגלחת ראשונה של הילד. יעו"ש. וכן השיב הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א פעמים רבות לשואליו שמעולם לא עשו הספרדים חלאקה, ורק בשנים האחרונות החלו להעתיק מנהג האשכנזים החסידיים, והעיד על עצמו שהולכיכוהו להסתפר בגיל שנה וחצי, ללא כל טקסים...

ומי"מ מה שהובא המקור הקדום ביותר בשם הרדב"ז, להביא את הילדים לקבר שמואל הנביא, נלענ"ד שהביאו את הילדים לקבר שמואל הנביא, כשם שעשתה חנה לאחר שנגמל שמואל שהעלתה אותו למשכן שילה, וכמובא בשמואל א' (פרק א'), ועל כן מכאן השתרבב המנהג הקדום למנהג החלאקה, ועיקר המנהג הוא להביא את הילד לבית מדרש, ולהקנות לו את אהבת התורה ויראת שמים טהורה, ואין צורך בחגיגות וחינוגות מיותרות.

ומילתא אגב אורחיה, אזכיר מנהג אשר ראו עיני, גבי תגלחת לחתן, אשר היו נוהגים לספרו לילה לפני החופה במעמד בני המשפחה בשמחה ובטוב לבב, והביא מנהג זה בספר יהדות מרוקו (ענייני נשואין), ובספר נתיבות המערב (עמ' ל"ג) נתן טעם לדבר כי השערות הן בחינת הדינים, ואנו ממתיקים את הדינים מעליו לפני חופתו. ע"כ. וכן היה המנהג בחתן הבר מצוה יום לפני הכנסו למצוות, וכפי שהביא רבי דוד עובדיה זצ"ל בספרו קהלת צפרו ח"ג (עמ' 89). ע"ש. וכן ראו עיני אצל יהודי תוניס שכך מנהגם, וכן העיד על המנהג אצל יהודי תימן מהר"י קפאח זצ"ל בספרו הליכות תימן (עמ' 133). ע"ש.

עוד רגע אדבר בענין גידול הפאות לספרדים ועדות המזרח, רבים סוברים שאין זה מנהג הספרדים, אולם כבר כתב מו"ר סבא דמשפטים, הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל בשו"ת מים חיים ח"ב (חאו"ח סימן צ"ב) שכן הוא מנהג הספרדים הישרים עד היום, וטרם בא הצרפתים למערב היו גם הספרדים מגדלים אותם ומפשילים אותם מאחרי אזנם. ואך, בבא הצרפתים שהרבו לעג בלהג הרבה על זה כאשר שמעתי וראיתי, אז כל היהודים גלחו אותם במספרים שלא כעין תער, ובטלו החומרא היתרה של גדולם. עכ"ל. ויש בזה עוד מקורות נפתחים, אשר ריחם כריח ניוחחים, ויש עוד מה להאריך, אך אין כבודו לדכותי צריך.

מה שהביא מחלוקת מה שמה של אמו של רשב"י, האם שרה כדברי רבי יוסף משאש זצ"ל בספרו נחלת אבות (חלק ג'), או חמי כדעת רבי אביגדור הצרפתי מבעלי התוס' (בשלח פסוק ס"ב).

ונלענ"ד שהיו לה שני שמות, הראשון שמה העיקרי שרה, והשם השני היה שם כינוי, וכפי שמצאנו שכך היה המנהג בארצות אשכנז לקרא בשני שמות, האחד שם קודש והשני בשפת לעז, וכמ"ש הב"ח בתשובותיו (סימן צ"ה), והביא שהוא מנהג קדמונים, וכ"כ בשו"ת מהר"ם מיינץ (סימן ל"ז), ובספר כתר שם טוב ח"ב (עמ' ק"ו) הביא שבספר בית אהרן מגיד ח"ב (דף תק"י אות כ"א) סיפר שכשבא לבקר בארץ ישראל הלך לבקר בחפירות החדשות שעשו בבית הקברות של בית שערים, ששם קבורים ישני עפר מתקופה קדומה, ואף קבורים שם בני רבינו הקדוש מחבר המשניות, ושם ראה כי יש על אותן מציבות מימי בית שני שמות כפולים, האחד שם בלשון הקודש, והשני שם

מח — מריח ניחוח

לועזי. ע"ש. אתה הראת שכך היה המנהג אף מימי התלמוד לקרא בשם עיקרי, ובעוד שם נוסף לועזי או שם כינוי.

וכך היה המנהג בארצות אמ"ת [א'לגיר מ'רוקו ת'וניס], שהיו קוראים לילד בשם נוסף, או שם לועזי, או שם חיבה, וכמ"ש רבי יוסף משאש זצ"ל איהו גופיה בספרו גרש ירחים (פרק י"ז) שהיו להם שמות געגוע כגון לשלמה קראו שלומיטו, וכן שמות קטנות ושם עריסה. יעו"ש.

ובהיותי אבל ל"א על מור אבי הכ"מ, אמרו לנו בני משפחתו ששם אמו סעדודה, ושכך נזכיר בהשכבות, ונוראות נפלאות על דבריהם, כי ידעתי ששמה היה מסעודה, ומה שקראהו בשם סעדודה, יתכן והיה שם חיבה, ואחר מצאתי בחפיש'ה בספר גרש ירחים הנזכר שכתב שהשם סעדודה הוא שם עריסה וכינוי למסעודה. ע"ש. וא"כ נמצאנו למדים מדבריו שהיה מצוי שני שמות האחד שם עקרי, והשני שם חיבה, ויתכן שכך היה גם שמה העיקרי של אם רשב"י שרה והשם הנוסף שם חיבה חמי.

ויתכן שמוקור השם חמי הוא על שם טבריה שנקראה בשם חמת כמובא בגמרא במגילה (ו.), והואיל והגיעה מהעיר טבריה, על כן נקראה בשם זה, וכבר מצאנו בש"ס תנאים ואמוראים שנקראו על שם מקום מושבם אשר באו ממנו.

ויהי רצון וזכות רשב"י תגן בעדנו ובעד כל עמו ישראל
וברכתי מאהבה, ורוח נדיבה, לידידי הדגול מרבבה, שימשיך בכוחו
זה להגדיל תורה ולהאדירה, ברבות הטובה וברכה, עבד לאל אדון,
ע"ה כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

**הרה"ג יששכר דב הופמן שליט"א
מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס
ברוקלין ניו יורק**

בס"ד י"ד אייר תשע"א.

יומא דהילולא של רבי מאיר בעל הנס זי"ע

ברוך מרננים, תהלתו בקהל חסידים, שמו מפארים,
מזכה הרבים, ידי"נ הרה"ג ריחמ"א שליט"א
שלום וברכה וישע רב!

בעונג רב קראתי הקונטרס החדש והמפואר "מריח ניחוח – על עניני החלאקה", יה"ר שהקב"ה
יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא, ויזכה להגדיל ולהרביץ מפעלכם הנשגב "מריח ניחוח" כאוות
נשמתך הטהורה, כדי לעשות נח"ר ליוצרנו. אכ"ר.

רק זאת אציין לעי' בספר שער ראובן מהד"ב (עמוד קמא) שהביא מכתב מהרה"ג
המקובל רבי עזריאל מנצור שליט"א שהעיר על הכותבים שמנהג החלאקה בקבר
רשב"י היא ממנהגי האריז"ל ות"ד העיר שכן מוכח ממה דלא הזכיר מנהג זה כלל בספר
"סדר היום" שהיה מגדולי חכמי הספרדים בימי האריז"ל, וערך ספרו עפ"י חייו של
האדם. ע"ש. וכן העיר בס' נטעי גבריאל תגלחת הילדים (מבוא ריש עמ' כ').

ובספר "ארח דוד" הנד"מ הנהגות הגה"ק רבי דוד בהר"ן זי"ע (עמוד קיא-קיב) כתב,
כשאמרו לו שא' מנכדיו עשה חלאקה בל"ג בעומר, התפלא הרי אנו נוהגים
כהאריז"ל שלא מסתפרים עד ערב שבועות. ובהערה (שם) הביא משם רבי משה ברוך
לוי"ן זצ"ל להסביר דעת רבינו, דמש"כ בשער הכוונות שגילח האריז"ל בנו בל"ג בעומר
היה קודם שחידש דאין להסתפר בכל ימי הספירה. עי"ש.

בברכת התורה
יששכר דוב הופמן
ברוקלין ניו יורק

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך"

לכבוד הגאון הנפלא הרחימי"א שליט"א

א. מש"כ בקונטרס "החלאקה" בענין תגלחת בראש חודש, ראיתי לציין מקונטרס "גם אני אודך – תשובות הגר"ח קניבסקי שליט"א" חלק ב' סימן צט: שאלה: במשנה ברורה (סימן ר"ס ס"ק ז') כתב, יש מקומות שאין מגלחין ואין נוטלין צפורנים בר"ח אפילו חל ביום עש"ק כי כן ציווה ר"י חסיד. עכ"ל. רציתי לשאול האם מותר אז לעשות תגלחת ראשונה שעושין לקטן כשנהיה בן שלוש ועושין לו פאות, או לא? תשובה: לא.

ב. ובענין מה שהארכתם בענין תגלחת ראשונה אצל רשב"י, הנני להוסיף מאמר מאבי, הגאון החסיד רבי אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א, וז"ל: בל"ג בעומר שחל השתא (תשנ"ד) ביום ששי זכיתי לנסוע למירון ולעשות חלאקה לבני הששי "ה"ה "זאב נחום" הי"ו, ונשארתי על ש"ק בצילא דרשב"י במירון.

והנה לתאר השבת, הוא הדרא דלא אפשר למפרט בשפתי, שמחה וחדוה מצד דא, ובכיה והתעוררות מצד דא, הקדושה והטהרה ששאבו בש"ק זה במערה דרשב"י לא יחורט עלי גליון, במשך כל המעת לעת, כולל השעות הקטנות של הלילה, שפכו שם לבות ישראל לבם כמים נוכח פני האדון ה' דא רשב"י, כמבואר בזוהר (חלק ב' דף ל"ב ע"א), בתפילות ובתחינות ובקשות, ובאמירת תהלים, זוהר ותיקונים, שירי "בר יוחאי" ו"אמרתם", בקעו לבבות סתומות ואטומות.

וחשבתי שלא בכדי חל הילולא דיליה בשבת קודש פרשת אמור ששם מובא כל המועדים, וכידוע מספרי תלמידי הבעש"ט הקדוש, שהקריאה מעורר הזמן, ולכן בשבת זה הרגשנו אצל רשב"י כל המועדים.

וכידוע שאחד אמר להרה"ק מרוזין זיע"א, שנשאל על הרגשת מירון, וענה לו, מבחוץ שמחת תורה (השנה ראינו זאת גם בשבת, כשהיה הרבה מנינים בחצר הגדול, דוגמת הבתים שעושים בשמחת תורה), ומבפנים יום כיפור, ובוודאי לא נתכוון לבטאות אלא את שיא השמחה, ושיא הפחד, והבכי, אבל ברור שהרגישו שם את כל החגים בשבת קודש. ויהא רעוא שיהיה רישומו ניכר לכל השנה, ונהיה כלי לקבל, אמן.

וחשבתי במערה דרשב"י, מה הטעם שעושים חלאקה אצל רשב"י, הגם דמקור המנהג נובע מהאריז"ל כמבואר בשער הכוונות (ענין ספירת העומר, דרוש י"ב) וז"ל: והה"ר יונתן שאגיש העיד לי שהולך (האריז"ל) את בנו הקטן שם, עם כל אנשי ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע (עכ"ל), אבל לא גילה לנו טעמו של דבר (עכ"ד), ואני לא מתיימר לומר שאני יודע טעמו של דבר, דברור שיש בזה ענינים גדולים ונשגבים.

אבל בפשטות אפשר לומר טעם זה, הנלע"ד, ואקדים דברי המדרש שוחר טוב (תהלים ח' ד"ה מפי) בשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל, אמר להן תנו לי ערבין שתקיימו את התורה - ערבים שאינן חייבין לי כלום - אמרו לו מי הן שאינן חייבין לך, אמר להן התינוקות, מיד הביאו לו התינוקות מדדי אמותיהן ומעוברות שלהן - שנאמר (תהלים ח, ג) מפי עוללים ויונקים - אמר להם הקב"ה ערבים אתם על אבותיכם שאם אינן מקיימים את התורה שאתם נתפסים להם, אמרו לו הן - אמר להם מפיכם אני נותן את התורה להן שנאמר (שם) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז - לכך כשיבטלו ישראל את התורה הן נתפסין עליהם (עכ"ד).

והנה ממדרש זה רואים שהקב"ה ביקש התינוקות, והתינוקות נקראין לא רק עוללים ויונקים רק גם גדולים אפילו בגיל הבר מצוה ויותר, כדאיתא בגמרא (נדה דף נ"ב ע"א) תינוק שהביא ב' שערות, ובגמרא (ב"ב דף קנ"ה ע"ב) תינוקת בת י"ד שנה ויום אחד, ובגמ' יומא (דף כ"ג ע"א) איתא "בא אביו של תינוק", ואותו תינוק כבר עבד העבודה בבית המקדש, והיה לפחות בן עשרים וחמש שנה, כדכתיב בתורה (במדבר ח', כ"ד).

לפי זה נמצא שהקב"ה ביקש ערבים עד גיל הבר מצוה בערך, והמדרש ממשיך שהגיעו רק עוללים ויונקים, ויש כאן ספק אם גם שאר התינוקות בכלל ערבות או לא, דיתכן שאמרו לעוללים ויונקים והם יהיו ערבים עד הבר מצוה בערך.

וממדרש תנחומא משמע להדיא שכולם היו ערבים דז"ל (פרשת ויגש סימן ב') בשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל אמר להן תקבלו תורת, אמרו לו הן, אמר להן תנו לי ערב שתקיימו אותה - אמרו לו בנינו יהיו ערבים שלנו, מיד קבלן הקב"ה ונתן את התורה לישראל, שנאמר (תהלים ח, ג) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, לפיכך כשישראל מבטלין את התורה, הקב"ה פורע מן הערבים, שנאמר (הושע, ד, ו) ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך גם אני, מהו גם אני, אמר הקב"ה גם אני מצטער עליהן שאני מפסידן, שהם אומרים בכל יום "ברוך ה' המבורך לעולם ועד" (עכ"ל).

רואים מהמדרש שכתב בנים, וכתב שהם אומרים ברוך ה' המבורך, ועוללים ויונקים עוד לא יכולים לדבר, אלא על כרחך מיירי בגדולים עד הבר מצוה בערך, שעד אז נקראו תינוקות.

היוצא מכל זה שהבנים הם ערבים על כלל ישראל עד הבר מצוה, וזה חוב גדול להם, כדי שלא יהיו ח"ו נתפסים בעוון הדור.

והנה בלמדי בזוהר חדש בהאי שבתא במערה דרשב"י, ראיתי (בדף פ"ג ע"ב) וז"ל: אמרו מלאכי השרת למאן בעי הקב"ה למיחב תרי תורות אלין, אמר, לישראל, דאינון עצבי וחולקי, - ועוד דסלקי בערבונא עוללים ויונקים, ובגיניהון יתערון תרין תורות אלין, דכתיב מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

ומהכא נפקא, מהתם נפקא, דכתיב (ישעיה כח, ט) את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים - דבגינהון נחתא אורייתא לישראל על טורא דסיני (עכ"ל).

רואים בעליל מדברי הזוהר שלא מזכיר תינוקות, אך ורק עוללים ויונקים, וזה זכות גדול שהוציא עשר שנים מכל ילד וילד מלהיות ערב.

דהרי יונק הוא כ"ד חודש, כדאיתא בגמרא (כתובות דף ס' ע"א), ועולל הוא קצת יותר גדול ממנו, כמו שכתב המצודות ציון (שמואל א. טו, ג) עולל הוא הרך בשנים, כמו עול ימים (ישעיה סה, כ) והוא גדול מן היונק, וכ"כ הרלב"ג (שם) העולל הוייתו חסרה עדיין, כי לא נשלם הגדל בו והצמיחה, אבל העולל יותר נכבד מהיונק, כי היונק עם חסרון גופו, הנה הוא חסר הכח עד שלא יוכל לעכל כי אם החלב שהוא מתדמה לטבעו (עכ"ל).

ומאבן עזרא (תהלים ח, ג) משמע שעולל לא יוכל לדבר, ומהרד"ק (שם) ומצודות דוד (שם) משמע שעולל ויונק פחות או יותר, חדא שיעורא הוא.

היוצא מכל זה שעולל הוא עד ג' שנים בערך, ולפי זה מובן למה עושים חלאקה במירון אצל רשב"י, כיון שהוא סובר שהערבות הוא עד גיל ג' שנים בערך, מביאים התינוק אצלו, להראות לו שתינוק זה יוצא מהערבות, ולכן הוא יום שמחה.

טעם נוסף אפשר לומר, דמצינו דרשב"י היה מליץ על דורו ועל כלל ישראל, כדאיתא בגמרא (סוכה דף מ"ה ע"ב) א"ר ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מיום שנבראתי ועד עתה, ואילמלי (אילו היה, תוספות מגילה דף כ"א ע"א ד"ה אלמלא) אליעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו, וכן מזמרים בפיוט ואמרתם "יכול לפטור העולם אדוננו בר יוחאי".

ובגמרא שבת (דף ל"ג ע"ב) כל היכא דהוי מחי רבי אלעזר, הוה מסי רבי שמעון.

ואיתא באבות דרבי נתן (פרק ט"ז, ד') רבן שמעון בן יוחאי אומר מכאן שאין ישראל רואים פני גיהנם לעולם - עתידים ישראל לומר לפני הקב"ה רבונו של עולם אתה יודע ביצר הרע שהוא מסית בנו, שנאמר (תהלים קג, יד) כי הוא ידע יצרנו.

ומפליא הוא דברי הגמרא (נדה דף ט"ז ע"ב) אמר רבי שמעון בן יוחאי ארבע דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו פתאום - ואוחז באמה ומשתין מים, ומשתין מים ערום לפני מיטתו, והמשמש מיטתו בפני כל חי.

היינו אפילו על מה שהקב"ה שונא, הוא רק לא אוהב אותו, אבל לא שונא אותו, כיון שהוא יהודי, ורשב"י מקיים הפסוק (תהילים צז, י) אוהבי ה' שנאו רע, שונאים הרע אבל לא את העושה רע, כיון שהוא יהודי (רק צריך להבין איך יפרנס את

הפסוק תהלים קלט, כא) משנאיך ה' אשנא, ואולי הפסוק הזה מייירי ברשעים גמורים שעוברים על כל התורה).

ופוק חזי מאי עמא דבר, שזכה רשב"י יותר מכל היקום, מכל הצדיקים מבריאת העולם ועד עתה, שאין לאף אחד הילולא גדולה כזו כמו שיש לרשב"י, חוץ מכל השנה שנוהרים שם לאלפים.

והערוך (ערך פטר) כתב למה זכה רשב"י להגן על הדור, כיון שכל הצדיקים קבלו בעולם הזה מעין השמור לעוה"ב, והוא לא קיבל כלום, והסדר הדורות (ערך רשב"י) כתב אולי בשביל שכיבד מאד לאביו.

ובבעש"ט עה"ת (פרשת בחוקותי ס"ק י"ב) מבואר שצדיק שבחייו היה עבודתו ותפלתו תמיד עבור כל הדור, אז אפילו אחר פטירתו מחזיק במדותיו ובא לתקן הדור.

היוצא מכל זה שרשב"י מגין על דורינו. וממליץ טוב עלינו.

ואיתא במדרש תנחומא (פרשת קדושים סימן י"ד) וערלתם (ויקרא יט, כג), הכתוב מדבר בתינוק, שלש שנים יהיה לכם ערלים, שאינו יכול להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהיה כל פרו קודש, שאביו מקדישו לתורה.

ולכן באים לרשב"י לעשות חלאקה, שמבקשים מרשב"י, היות שעכשיו מקדישים אותו לתורה, שגם עליו ימליץ ברוחניות ובגשמיות.

היוצא מכל זה שבאים לרשב"י לבקש ולהראות שהתינוק יוצא מהערבות, ולעומת זה שימליץ עליו כמו שממליץ על כל הדור, וכמו שמזמרים בפיוט (ואמרתם) תורתנו מגן לנו היא מאירת עינינו ימליץ טוב בעדינו אדוננו בר יוחאי, בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן. עכ"ל אבי שליט"א.

בברכת כהנים
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס גם אני אודך
בני ברק

מורי ורבי הרה"ג אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א
רב דק"ק "כפר גדעון"
עמק יזרעאל

לכבוד הגאון הנעלה, כולו ממתקים וכלו מחמדים הרב הגדול בענוה ובידיעה מזכה אותנו בכל שבת ברבת גוונים בנושאים מיוחדים אשר מעשירים אותנו בשמחת התורה הרב רח"מ אבוחצירא שליט"א מעפולה בארץ הצבי ת"ו ממש ריח ניחוח, ובענינים המובאים שם אומר בע"ה מילין מאשר שמעתי, ומרשימות ישנות.

א. בכל ערב שבת קודש יש מצוה לתקן את הצפרניים וזאת משום שבעת זו הפסיד אדם הראשון את ההגנה לכל גופו שהיה עטוף בצפרניים והיה לו למגן וכאשר גוזזים במצוה יש תיקון והשלמת החסר באותו ענין בבחינת והראינו בתיקונו.

ב. כמו כן בחלאקה של הילד בן השלש, המנהג לגזוז ולתקן בדבר המתחדש וצומח ובהקפה גם המקיף המספר מוזהר והמצוה תחזור על עצמה בכל פעם של תספורת, ומצות הנזיר לשרוף את שעריו שגילח עם הקרבן לרמז שהתחלה זו באה אחר ימים רצופים של שמירת שער אותיות שער, כדי להסיר באש כל המניעות משער זה.

ג. ועל עיקר המנהג שכתבתם בהרחבה אדירה, שמגלחין בעיקר במירון על ציון התנא קדישא רשב"י, י"ל, משום שרשב"י בעל הנסתרות והמערות כידוע, תיקוני זהר במערה בין לוד לירושלים ויש אומרים שזה היה בכרמו של רבי אליעזר בן הורקנוס שמשם היין משובח כמו כן יינה של תורה בבחינת הביאני אל בית היין וכיון שרשב"י הוא מרא דרזא [בעל הסודות והנסתרות] מרמזים בתספורת שם, שהצורה היהודית שעדיין רק בחיצונית שעושים בתספורת, תפעל לפנימיות לתוך נבכי הנפש הנרמזים במערות, ויהיה תוכו כבדו.

ד. וי"ל אולי גם כן ענין בפתח המערה של רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר בפקיעין שהמהר"ל אומר שיש ענין לבקר שם כדי להיות מצוי במקום שהתגלה אליהו הנביא שם כמבואר בשבת לג ע"ב.

ה. ובעליה לציון יש מצוה כמבואר בשערי תשובה או"ח סי' תקסח על סעיף י' [ושמעתי מהשואל את חד בדרא שלנו על נסיעה לאומן ומשם ענה לו שאין בזה מניעה כלל מצד יציאה לחו"ל, וגם לא אמר לו מצד הצדקה שיכול לדאוג לעניים בסכום נעלה יותר מהשגה שלך שם בר"ה וד"ל]. ובציון ודאי נענים ביותר כמו שהטיב להביא המאור הגדול המאיר לרבים הגה"ר ח"ד קובלסקי שליט"א בספרו המאורות על הש"ס בגליון 542 שהב"ח ועין יעקב גורסים בסוטה יד ע"א שאם בני ישראל יתפללו על קברו של משה, היה עומד בתפילה ומבטל את גזירת הגלות, ובב"ב נח ע"א ובדברי המהרש"א בפירוש השני מבאר ברשב"ם ד"ה אשכחיה בשם מסכת דרך ארץ שאליעזר היה מאלו שלא

מתו ור' בנאה היה עוסק בציוני הקברות כדי שלא כל אחד יבוא לקברות, עד כדי כך שהמהרש"ם בדעת תורה או"ח תקפא ס"ד אומר שרק למבינים בסוד קדושים מותר ללכת לקברות צדיקים, [ותמוה מתענית טז ע"א שאף לקברי עכו"ם לדיעה אחת הלכו ועי' שם תוס' ואמנם היעב"ץ מגיה שם אך נתקבל הפשט כתוס'], והמנחת אלעזר שם חולק ומוכיח כהשערי תשובה שיש מצוה להשתטח בקברות צדיקים, אך להיזהר בטהרה כמובא במג"א תקנ"ט ט"ז מהאריז"ל הק', והביא שם שהרבי ר' יהונתן אייבשיץ כותב התנצלות לקהילת מיץ שמאחר לכהן ברבנות כי מקדים תפילה על קברי אבותיו ועיי"ש עוד דברים נפלאים.

1. רק על הכהנים להיזהר ליכנס שם כמבואר גם בדבריו הנפלאים בגליון 383 על דברי הילקוט משלי פ"ט ד"ה אף ערכה, עיי"ש.

בברכת התורה
הרב אברהם הלוי ליפשיץ
רב דק"ק כפר גדעון עמק יזרעאל

הרה"ג דוד אריה שלזינגר שליט"א מח"ס "ארץ דשא" על משנ"ב ירושלים

לכבוד הרה"ג ר' רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א

מה שביררתם יפה בקונטרס החלאקה, נזכרתי בעובדא שהיה אצל זקני הרה"ג ר' משה מאיר שלזינגר זצ"ל שהוא עשה החלאקה לבניו במירון בשאר ימות השנה כגון בכ"ה אלול וז' אדר שבימים ההם היה אוטובוסים רק ביומי דפגרי, וכשעלה עם בנו בכורו לעשות החלאקה בקשה ממנו אשתו שיכבד את הרה"ג ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל שישב שם במירון, לגזוז את שערות התינוק והוא השיב לה שבודאי לא יסכים אולם אחרי שהפצירה בו ניגש אליו וביקש ממנו, והשיב בלשונו: נאר ל"ג בעומר (רק בל"ג בעומר).

גם נכון לברר את מנהג הכנסת התינוק לבית רבו עפ"י ראשונים הרוקח וכל בו וכו'.

ומאת ה' אשאלה שיפוצו מעינותיכם על כל פני תבל ויערב תורתנו בפינו עדי ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דוד אריה שלזינגר
מח"ס ארץ דשא על מ"ב
ירושלים

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א מח"ס שו"ת "ויכתוב מרדכי" נתיבות

כ"ה אייר תשע"א לפ"ק

למע"כ ידי"ן, המאווה"ג לממשלת התורה, המנורה הטהורה, אהוב למעלה ונחמד למטה, שמן תורק שמו, מזכה הרבים, מקים עולה של תורה, רב רחמי"א ורב אהבה, ענוותן ושפל ברך וכו' וכו' הגאון רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
מח"ס "מרי"ח ניחוח" על טעמי המקרא ועל ענייני חלאקה ועוד
מו"ץ ומרביץ תורה בעי"ת עפולה יע"א
אחדשה"ט וש"ת הרמה כראוי,
יקרת הקונטרס היקר "מריח ניחוח" על ענייני חלאקה קיבלתי לנכון לפני ימים מספר ועברתי עליו מראשו ועד סופו ומאוד נהניתי ממנו ומהעבודה המיוחדת שעשה, ניכרת השקעתו הגדולה בחיפוש ובעיון בכל העניינים האלה. יה"ר שיזכהו השי"ת להו"ל עוד חיבורים יקרים ומועילים. כמו"כ הנני מצפה בקרוב שיוציא לאור את ספרו "מרי"ח ניחוח" ובו קובץ כל העלונים שיו"ל מידי שבוע בשבוע אשר הנני ממש נהנה ללמוד בהם.
אכתוב מעט מאשר עלה בראשי תוכ"ד לימוד בקונטרס:

א. בענין מהיכן יש להתחיל לגזור, הנה בהיותי עם א' מבני נ"י אצל צדיקים לעשות לו את מנהג החלאקה הייתי אצל הרבה גדולים וראיתי שרובם לא דייקו מהיכן לגזור רק העיקר שלא יפגעו בפיאות. אמנם ראיתי לב' צדיקים שכן הקפידו לגזור דווקא ממקום מסויים.

הראשון בקודש הוא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מאיזביצא-ראדזין שלקח שערות ממרכז הראש דווקא ואמר שכאן בוודאי זה לא יפגע בפיאות ולכן חתך משם (וזה כעין המנהג שהובא בקונטרס עמ' כ"ח)

והשני בקודש א' הצדיקים המסתירים עצמם אמר לי כי יש ב' בחי' בענין זה, יש כאלה שחותכים ממקום התפילין ויש ממקום העורף, וכל א' לפי שורש נשמתו כי מקום התפילין שייך לחכמה והוא יותר לבעלי הפשט, ומקום העורף הוא כנגד היסוד (כידוע שהטיפה יורדת דרך חוט השדרה) ושם חותכים בעלי הסוד עכת"ד.

ב. בענין המדרש על הפסוק שלוש שנים יהיה לכם ערלים וכו'- זכור אזכור ותשוח עלי נפשי, בהעלותי על לבבי את זכרונו הטהור של מורי ורבי כ"ק מרן הקדוש מזידיטשוב זצוקלה"ה זיע"א אשר כשהייתי אצלו עם בני בכורי לעשיית חלאקה, שמתני לילד כיפה אך כיון שהיה הרבה שיער הכיפה הפריעה לו והיה מוריד אותה ואני הייתי מחזיר לו אותה ושוב חוזר חלילה הוא מוריד ואני מחזיר. כשראה זאת מרן זי"ע אמר לי להניח

לו כי כתיב שלוש שנים יהיה לכם ערלים "עד גיל שלוש הילד כמו ערל ח"ו". עכת"ד.

ג. בענין עשיית נט"י לאחר החלאקה, הייתי אצל המון גדולי ישראל בחלאקה ולא ראיתי אי מי שנוטל ידיו או אומר ליטול ידי הילד לאחר החלאקה.

ד. מש"כ בשם אוסרי לגפן (חי"ג עמ' תקנ"ז) לגבי השובתים במירון אם יכולים לגזור מעט מהשערות גם במוצ"ש. וכתב כב' כי לא הבין מה השאלה שם.

לכא' אפשר לבאר כי הרי ישנה מידת חסידות שיש שנהגו בה שלא לעשות כמה מלאכות דאורייתא במוצ"ש כמו כתיבה (עי' שו"ת וכתוב מרדכי ח"א עמ' כ"ז הע' 18). ואפשר שגם נהגו שלא לגלח ולהסתפר. ועל זה שאל אם יש מקום להחמיר ולא לעשות חלאקה.

ואולי גם מטעם מש"כ כבודו שיש שלא נהגו לגלח ביום א' מכמה טעמים ואפשר שה"ה מוצ"ש ולזה כוונת שאלתו.

ה. עוד רגע אדברה וירווח לי, בענין מה שלא הזכיר כב' וכמדומני שלא ראיתי שמדברים על כך בספרים, והוא, מה עושים עם שערות אלו של החלאקה. ובהיותי עם ילדים מידי פעם אצל גדולי ישראל לא אמרו ולא מידי, ורק הייתי שומר השערות בתוך מעטפה. אמנם תמיד כשהגעתי להגר"מ אליהו זצ"ל היה אומר "תשמור את השערות ותיקח אותם למירון כשהילד יתחתן", ולא ידעתי מה כוונתו בזה.

ובפעם האחרונה שזכיתי להיות אצלו לחלאקה (כחודש לפני שנפל למשכב) הייתי עם חבר והרב גזר את השיער כנהוג וגם אמר כנ"ל. כשיצאנו חבר שלי שאל את הרבנית מה כוונת הרב, והיא אמרה לו שהרב ממנה אותו שליח לקחת את השערות למירון בחתונת הילד ושלוחי מצווה אינם ניזוקים, א"כ קיבל ברכה מהרב שיזכה להיות בחתונת בנו. ואפשר שהיו לו עוד כוונות נסתרות בזה.

ובזה אסיים ויה"ר שיזכה כת"ר להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה עוד שנים רבות מתוך בריאות איתנא ונהורא מעליא ואורך ימים ושנים ויזכה להו"ל עוד חיבורים יקרים ומועילים אמן.

ביקרא רבא דאורייתא, ידידו עוז
מרדכי אלמקייס

הרה"ג ישישכר דוב הופמן שליט"א
מח"ס "פת שחרית כהלכה" ועו"ס
ברוקלין ניו יורק

לכבוד ידי"נ הרה"ג מזה"ר רב פעלים לתורה כש"ת ריחמ"א שליט"א

ראיתי בקובץ "מריח ניחוח" מס' 59, במדור מכתבים למערכת כתב הרה"ג מרדכי אלמקייס נר"ו שלא ראה בספרים אם כתבו מה עושים אם השערות שגוזזים בהחלאתה. עי' מש"כ בזה בספר נטעי גבריאל על תגלחת הילדים (פרק י"ד הערות א-ד) וש"נ. וכן אמר לי הרה"צ רבי דוד אביחצירא שליט"א מנהריה אחר שגזז השער הראשון של בני הי"ו (כסלו תשע"א), לשים אותם בתוך שקית ולשמרם. וכן ראיתי אצל הרבה אנשים שנוהגים לגנוז רק השערות הראשונות שגוזזים. וכן אמי תליט"א שמר אצלה לה עד היום כל השערות הראשונות שגזזו מכל הבנים.

הכו"ח בעזרת י"ד ה' ישישכר דוב הופמן

הרה"ג שרון שמעון סרוסי שליט"א
מח"ס "חידושי אגדות הש"ס"

לכבוד ידידי ורעי הרה"ג עז ומגדול ריחמ"א שליט"א

הנה בימים אלו קראתי בספר דבדו עיר הכהנים לרבי שלמה מרציאנו, וראיתי שם (עמוד 109 מנהג 9) תוספת קטנה לקונטרס החלאקה של כת"ר: התגלחת הראשונה נעשתה בגיל תשעה או עשרה חודשים בשירה וזמרה ובעריכת סעודה (א"ה משמע סעודה ממש ולא רק כיבוד וכיוצ"ב). יש מי שתירם כסף לבית הכנסת יחסית לשערות התינוק. ע"כ.

ומנהג זה לתרום כסף יחסית לשערות התינוק לא שמעתי וגם לא הוזכר בקונטרס ואף לא במכתבו הנפלא של הרב כפיר ברוך מבורך דדון (עמ' מ"ד) שאסף מנהגי יהודי מרוקו בענין תגלחת הקטן. (ומה שצוין לשו"ת קריה חנה דוד ח"א יו"ד הוא בסימן יא ולא א).

ובענין ילד שנולד בט' הימים מה דינו לגבי תגלחת, הנה ראיתי באגרות קודש לאדמו"ר מחב"ד זצ"ל שנשאל על זה (ו' אייר תש"ט, כך ראיתי בחוברת דבר מלכות פ' אמור ע' כב) וענה שלא יקבע התספורת לפני מלאת לילד שלוש שנים אלא ידחה התספורת לאחר ת"ב. ולמדתי מזה שני דברים האחד שאין להקדים התספורת לפני גיל שלוש שנים והשני שאין עושים חלאקה בתשעת הימים.

בברכה רבה
 ותזכה להגדיל תורה ולהאדירה
 ידיך שרון שמעון סרוסי

הרה"ג אלון ארביב שליט"א
מח"ס "חקת הפסח" ועו"ס
נתניה

דין תגלחת של קטן

מנהג ה"חלקה" התקנת הפאות ותספורת השיער, שנהגו לערוך ביום ל"ג בעומר או במועדים אחרים כשהילד מגיע לגיל שלש. המקור לתגלחת הוא בדברי מהרח"ו בשער הכוונות (דף פז.) ושם כתב: "והמנהג שנהגו ישראל ללכת בל"ג בעומר על קברי רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו הקבורים במירון, ואוכלים ושותים ושמחים שם, ראיתי למורי האר"י ז"ל שהלך לשם בל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים. וזה היה בפעם הראשונה שבא ממצרים, אבל אינני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הנפלאה שהשיג אחר כך. והרב רבי יונתן סאגיש העיד לי שקודם שהלכתי ללמוד אצל מורי ז"ל, הוליך רבנו האר"י ז"ל את בנו הקטן לשם עם כל אנשי ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה וכו', וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הנ"ל". וכן הובא בשו"ת ערוגת הבושם (חאו"ח סי' רי), "שכן מנהג חסידים ואנשי מעשה, להשהות תגלחת בניהם הקטנים עד לגיל שלש שנים, ומנהגם תורה הוא. וסמך לזה ממה שאמרו במדרש (פרשת קדושים), כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, רמז לקטני בני ישראל, כי האדם עץ השדה, ונאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל, שעדיין אינו יכול לדבר היטב, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים לה', שאז מתחיל ללמדו פסוקי תורה. ומכאן גם לענין מצות חינוך בהנחת הפאות ויתר המצות, כשמתחיל להיות בר הבנה". ע"ש. וכן כתב בשו"ת אפרקסתא דעניא (סי' קסא), ושיש סמך מזה למה שעושים בל"ג בעומר שהוא יום הלולא דרבי שמעון בר יוחאי, וכמו שכתוב קודש הלולים לה', כי יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה וחדוה לכבוד רבי שמעון בר יוחאי. ע"ש. וראה עוד בשו"ת מהר"ם בריסק ח"ג (סימן צח-ט) ע"ש, ואכמ"ל.

תגלחת בבית הכנסת

על כן, בדיוננו בס"ד נעסוק אי שרי לקיים מנהגם בבית הכנסת, או עדיף שיעשו מחוץ לכותלי בית הכנסת.

שינינו בנזיר (מה). ת"ר וגלח הנזיר פתח אהל מועד וגו' (במדבר ו). בשלמים הכתוב מדבר, שנאמר: "ושחטו פתח אהל מועד (ויקרא ג) אתה אומר בשלמים הכתוב מדבר, או אינו אלא פתח אהל מועד ממש? אמרת? אם כן, דרך בזיון הוא". ופירש רש"י, על השלמים הוא אומר שיהא מגלח, שנאמר כאן פתח אהל מועד.

מציינו בשו"ת יחוה דעת (ח"ה סי' לה) שדן בד"ז והביא מתשובת מהרימ"ט ח"ב (חיו"ד סי' ד), שמאחר וידוע דקדושת בית הכנסת קלה יותר מקדושת הר הבית. ומדינא דגמרא דלעיל אפשר להקל במקום מצוה של הנחת פאות הראש בתספורת ראשונה לקטן, שנעשית מתוך שמחה של מצוה בקול רנה ותודה המון חוגג, שפיר דמי לעשות כן בבית הכנסת. וכן כתב בשלחן גבוה (סי' תקלא סק"ג) דמנהג ירושלים לגלח הקטן בתגלחת הראשונה בשמחה וגיל בימי חוה"מ בבית הכנסת. אולם, הגר"ח פלאג'י (שו"ת לב חיים ח"ב, סי' קעב) דפסק שאסור לגלח בבית הכנסת על פי פירוש רש"י בפרשת נשא הנ"ל, וזה לשונו: "שאפשר לעשות במקום אחר ואין בהם מצוה, ולית בהון לצורך מילי דבי כנישתא ודבי מדרשא". ובנו הגר"א פלאג'י העיר מדברי השלחן גבוה הנ"ל, וכתב, שלכן אין למחות בזה לתלמיד חכם שמסתפר בבית מדרשו, אבל לא לזולתו, דהיינו דזה שהתירו לת"ח לעשות תספורת זה דוקא בבית המדרש על פי דעת הש"ע (סי' קנא, סע' א) והמג"א (סק"ב) דס"ל דמעיקר הדין כל איסורי בית הכנסת חלים גם על תלמידי חכמים ותלמידיהם, ורק כדי למנוע מהם ביטול תורה הקלו להם לאכול ולשתות בבית הכנסת, אבל כשאין חשש ביטול תורה אין להקל. וזוהי השיטה המקובלת על רוב הפוסקים. אבל ישנה עוד שיטה, והיא דעת הר"ן שהובאה בדברי הרמ"א, שלתלמידי חכמים מותר לכתחילה להקל בדיני בית המדרש, מפני שבית המדרש נחשב כביתם. בבית הכנסת הכל מודים שאין להקל אלא בשעת הדחק, למשל: בבית הכנסת אסור לאכול או לשתות מפני שיש בזה קלות ראש, כפי שהובא לעיל, אבל בבית המדרש התירו לתלמידי חכמים ותלמידיהם לאכול ולשתות. והטעם לכך, מפני ביטול תורה. שכן בבית המדרש שוהים הלומדים שעות ארוכות, ואם בכל פעם שיצטרכו לאכול או לשתות יאלצו ללכת לביתם, יגרום הדבר לביטול תורה, ולכן התירו להם חכמים לאכול ולשתות בבית המדרש כדי למנוע מעצמם ביטול תורה. ואף כאן בנד"ד, דהקלו לת"ח להסתפר בבית הכנסת דווקא וכמובא בגר"א פלאג'י הנ"ל.

אף הגאון בעל "שדי חמד" מביא דעת הגר"ח פלאג'י ונוטה לדעה זו בציינו את הגמרא (נזיר מה). "או אינו אלא פתח אוהל מועד, אמרת אם כן דרך בזיון. וכיון דתגלחת במקדש הוא דרך בזיון, נראה דהוא הדין במקדש מעט, דאסור לנהוג בו מנהג בזיון ומזה תמיה לי על מה שראיתי להרב שלחן גבוה שכתב, שראה מעשה רב בירושלים ת"ו שעשה תגלחת ראשונה לקטן בחול המועד סוכות, בתוך בית הכנסת, בתופים ובמחולות, והדבר תמוה להתיר בבית הכנסת דבר שיש בו חשש בזיון, ואף גם משום גילוי הראש בביהכ"נ. ונחלקו הפוסקים ודעת מרן להלכה לאסור, אך בסיכום דבריו הוא מגלה מקום להיתר: "כיון דתגלחת זו היא תגלחת מצוה, שמניחים לקטן פאה בראשו, בתגלחת ראשונה, ומשום חיבוב מצוה ברבים בשמחה, בתופים ובמחולות ומגלחים ע"י ספר ישראל אף בחוה"מ, כדי להרבות בשמחה ומאחר שכל כך רבה שמחת חיבוב מצוה זו, וידוע כי בימים הראשונים אחר חרבן בית המקדש לא אמר אדם צר לו המקום

בירושלים, ולא היה בנמצא בתים מרווחים להכיל בתוכם קהל ועדה, וכדי לעשות בפומבי וברוב עם, שגם זה בכלל ריבוי שמחה, התירו דווקא תגלחת מצוה זו.^ט

ולהלכה נפסק, דיש להקל לגלח את הקטן בבית הכנסת בתגלחתו הראשונה, ולעשות שמחה, שהיא מצוה שמניחים לקטן פאה בראשו, ולחיוב מצוה מרבים בשמחה, וכמו שכתב בשער הכוונות שכן היו נוהגים, ועשו כן על מצבת רבי שמעון בן יוחאי במירון. (ילקוט יוסף, ח"ב עמ' רנט) ^ט.

בברכת התורה ולומדיה
אלון ארביב

הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א
מח"ס "שלהי דקייטא" ועו"ס

גלגולה של תספורת

עשרות זאטוטים בני שלוש רוכבים על כתפי אבותיהם, היא תופעה נפוצה בקבר רשב"י, וביחוד בל"ג בעומר ובז' אדר, יום פטירת משה רבנו ע"ה. הקטנטנים מסתפרים ואמותיהן מחלקות לסובבים עוגות ומשקה, ברוב דיצה וחדוה. המקור המשמעותי ביותר, כנראה, למנהג "החלאקה" (תספורת בערבית) במירון, הוא עדותו של רבנו חיים ויטאל זצ"ל (שער הכוונות דף פ"ז), הכותב כך: "והרב רבי יונתן סאגיש העיד לי שקודם שהלכתי ללמוד אצל מורי ז"ל, הוליך רבנו האריז"ל את בנו הקטן לשם עם כל בני ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה". מנהג ה"חאלקה" והתספורת בגיל 3, בליווי שירה ושמחה, מובאת גם בשו"ת הרדב"ז (ח"ב תר"ח), בספרים "מזבח אדמה", "משנת חסידים", שו"ת "פעולת צדיק" ובספרים רבים מפוסקים ספרדים. המנהג התפשט ככל הנראה בקהילות רבות מבני עדות המזרח ובתקופה מאוחרת יותר אימצוהו בחום גם קהילת החסידים, וכפי שכתב בשו"ת ערוגת הבושם ש"כך נהגו חסידים ואנשי מעשה לשהות את תגלחת בניהם הקטנים עד לגיל שלוש שנים, ומנהגם תורה הוא". ב"ערוגת הבושם" סמך למנהג מדברי המדרש בפרשת

^{טו}.הן הראיני ידידי וחביבי הרה"ג ר' מרדכי חיים שליט"א (עורך פנינים) מהספר הבהיר "חינוך ישראל" (פ"ח סי' א') וז"ל: המנהג שמגלחים אותו בפרהסיא כנזכר בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סי' רמח) [על כן המנהג להזמין למאורע זה את כל בני המשפחה], ובס' שלחן גבוה (סי' תקלא) כתב שמגלחין בבית הכנסת בשמחה וגיל ע"י ספר עני וכו', וראיתי לו בהערותיו "כנפי יונה" (סק"א) דהוסיף טעם ליישב לאותם הנוהגים לגלח בבית הכנסת תגלחת ראשונה של הבן שעושין זאת משום חיוב המצווה ומרבים בשמחה בתופים ובמחולות וכו', גם כדי לעשותו בפומבי וברוב עם (שגם זה בכלל ריבוי מצווה) התירו זאת, ע"כ.

קדושים, בו נאמר: "שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל", שעדיין אינו יכול לדבר היטב, "ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הלולים לה", שאז מתחילים ללמוד פסוקים קדושים מהתורה. הגאון רבי מנשה קליין (שליט"א) [זצ"ל] (בשו"ת משנה הלכות) מספר על מנהג קדום לספר את הקטנים בקבר שמואל הנביא.

רבי יהודה ליב מפלטישאן, בעל "טל ירושלים" חסיד רוז'ין שעלה לירושלים, מספר שהספרדים גילו את ילדיהם בקבר שמעון הצדיק. "תגלחת שלהם, שקורין "חאלקין" ופה עיר הקודש בימי הקיץ, הספרדים הולכים על קבר שמעון הצדיק, ובימי החורף לוקחים לקטן לבית הכנסת ועושים תגלחת בשמחה ובמשתה, מה שאחינו בני ארץ ישראל שבחו. לארץ אין יודעים מזה כלום, ואנשים פשוטים עמי הארץ אם באים לכאן שואלים: מה העבודה הזאת לכם?"

המנהג לעשות "חאלקה" בקבר רבי שמעון מובא גם בספר "עליית הארץ" (שיצא לאור בשנת תרל"ג), כאשר מחברו, רבי מנחם מנדל מקמניץ, מספר ש"בנים קטנים הצריכים לגזז שיער בפעם הראשונה, אין גוזזים שערותיו בביתם, אלא ממתנינים להילולת רשב"י. באים הנשים ומביאים שם בניהם וכל אחת מביאה נר גדול כמדת בנה, ומתחיל החכם לגזז קצת, ואחר כך משלמת אמו הגזיזה ולעשות לו פאת הראש. ובליל ל"ד בעומר עושים כך לכבוד רבי אליעזר בנו גם שם עמו. ובליל השלישי הולכים לקבר רבי יוחנן הסנדלר וגם שם עושים כך". לעומתו, מספר רבי יוסף שווארץ בעל "תבואת הארץ" שבני ירושלים, שאינם יכולים להגיע למירון, מספרים את ילדיהם בל"ג בעומר במערת כלבא שבוע ובמערת שבעים הסנהדרין, ומספרים שם את הפעוטות.

טעם על פי הנסתר

בשו"ת דברי יציב (יו"ד קל"ג) כתב שיש בכך טעמים על פי תורת הנסתר, להסתפר דוקא כשהילד נהיה בן שלוש. הרבי מצאנז זצ"ל (שו"ת דברי יציב שם) מחדש טעם נאה לשמחה המקובלת עם התספורת. לפי דברי הגמרא במסכת נזיר (נ"ז, ב') המספרת שר' אדא בר אבהו ראה את בניו הקטנים של רב הונא מגולחים כל ראשם, כולל במקום הפאות. שאל רב אדא את רב הונא מי מגלח אותם כך, והשיב לו שאשתו, ששמה היה "חובה" מגלחתו כך. קיללו רב אדא ש"חובה תקברינון לבניה". ואכן, כל בניו של רב הונא נפטרו על פניו, משום שגילחו את פאותיהם. נמצא, כותב כ"ק אדמו"ר מצאנז זצ"ל, שהמספר את בניו לפי ההלכה מצילים ממוות, ולכן עושים משתה ושמחה...

יצויין שהמנהג להסתפר בגיל שלוש כתוב כבר בספר הפסק ההלכתי "שערי תשובה" (סימן תקל"ז), והמנהג אכן התפשט בכל תפוצות ישראל.

המעוררים

יש האומרים שהסיפור על ה"חאלקה" של בן האר"י הקדוש תמוה, לפי מנהגו של האריז"ל שלא להסתפר בכל ימי ספירת העומר, כולל בל"ג בעומר (שער הכוונות שם). ואכן, כך מציין בספר "שרשי מנהגי אשכנז" (הרב בנימין שלמה המבורגר, ב"ב, תשס"ב), מובן מאוד שכמה מגדולי דורו של האריז"ל הקדוש נמנעו להזכיר את המנהג להסתפר בל"ג בעומר, וגם בספר "סדר היום" שחי בתקופת האר"י, לא הזכיר בכלל את מנהג העליה לקבר רשב"י ותספורת ל"ג בעומר. רבה של ירושלים, רבי שמואל גרמיזן זצ"ל, בעל "משפטי צדק" כותב ש"אני לא ידעתי מה שורש מצוה זו להסתפר על קברי הצדיקים. והלא אפילו הביקור בבית הקברות להשתטח על קברי הצדיקים איני יודע מה מצוה יש בדבר, לולא שכתב רבי חיים ויטל שיש עיקר בביקור בקברי צדיקים, אך להסתפר לא שמענו". בספר "נטעי גבריא" מביא שישנם הנמנעים מ"חאלקה" בגיל שלוש, משום שמדובר ב... מנהג ידוע בתרבויות ואומות נוכריות. בספר "שרשי מנהגי אשכנז" מספר שתספורת בגיל שכזה נהוגה במדינות גויות שונות באסיה, בצפון אפריקה, בדרום אמריקה ובקרב מדינות מוסלמיות רבות. לדעת "שרשי מנהגי אשכנז", ה"חאלקה" לא התקבל כלל בקרב יהדות אשכנז וליטא, משום חשש ל"חוקות הגויים".

רבי יעקב ספיר, בעל "אבן ספיר" מספר שהחאלקה היתה נחלתם של כת "בני ישראל" בהודו, ש"הרבו באמונות הבל ופעולות הזיות, מעונן מנחש ומכשף, עד שרבים מבני ישראל אלה התערבו בגויי הארץ עובדי האלילים ולמדו ממעשיהם ומנהגיהם". באשכנז הסתפרו הילדים בגיל 3 חודשים, והמהרי"ל, גדול מייסדי המנהגים, כותב שמנהג בני ריינוס להסתפר מקסימום בגיל 13 שבועות...

בספר "שרשי מנהגי אשכנז" מביא מנהגים רבים של קהילות שונות מהעולם כולו, שסיפרו את הקטנים בגילאים שונים, כמו בגיל 9 חודשים (מנהג מרוקו), שנתיים (מנהג תימן) או בגיל חמש (שלמי ציבור סימן תקל"א).

ולנו לא נותר אלא לסכם ולומר שראוי שכל אחד ידבק במנהגי אבותיו, למען שמו הגדול ולמען קדושתו וכבודו של רבי שמעון בר יוחאי, אשר תורתו מאירה לנו והיא מאירת עינינו.

בברכה רבה שמואל ברוך גנוט
מח"ס "שלהי דקייטא" ועו"ס

הרה"ג אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס תורת הקטן
בית שמש

חלאקה בחול המועד

א. כתבו האחרונים^א שמותר להשהות את שמחת התגלחת הראשונה שמגלחין את הקטן – הנקרא חלאקה – ולעשותה בחול המועד, וגם מצוה יש בדבר כדי להגדיל את השמחה^ב.

ב. יש שכתבו שאין לנהוג כן רק בקטן שנעשה בן ג' שנים בימי חול המועד, אי נמי ביו"ט ראשון או ביו"ט אחרון, אבל בלא"ה אין לגלחו בחול המועד^ג, ויש שסוברים שההיתר הוא בכל קטן^ד.

ג. יש שסוברים שכל ההיתר הוא רק לספרו ע"י ספר ישראל עני שאין לו מה יאכל^ה, אבל לשאר כל אדם אסור לספרו^ו, ויש חולקים וסוברים שמותר לכל אדם לספרו^ז, ואפילו בשכר, וצ"ע לדינא.

א. המקור לזה הוא מספר גן המלך (סימן ס"ב), והובא בשע"ת (סימן תקל"א סק"א), ובשלחן גבוה (סקי"ג) כתב שראה כן בירושלים עיה"ק שגלחו קטן בן ה' שנים בחוה"מ סוכות בתוך ביהכ"נ בשמחות וגיל, וכ"ה בכה"ח (סימן תקל"א סק"ל) בשם כמה פוסקים.

ב. ועיין בשו"ת אפרקסתא דעניא (סימן קס"א) שהעמיס דין זה בלשון השו"ע (סימן תקל"א ס"ו) דמש"כ השו"ע דמותר לגלח קטן במועד כונתו לקטן בן שלש שמגלחים פעם ראשונה, ומש"כ אפילו נולד קודם המועד כונתו שנעשה ג' שנים קודם המועד ומ"מ מותר לאחר את התגלחת לחוה"מ, וזהו דרך דרוש.

ג. כ"כ בשו"ת באר משה (ח"ז סימן כ') להגר"מ שטרן זצ"ל.

ד. כן מבואר בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סימן רמ"ח), והובא בספר חול המועד כהלכתו (סוף פ"א, ובפ"ג סעיף מ"ג), וכן משמע מדברי הגן המלך וש"א הנ"ל.

ה. כן מבואר בכה"ח (סק"ל) בשם ספר מזבח אדמה (דף ז' ע"ד), וכן הוא בשדי חמד (כרך ט' מערכת חוה"מ סק"ה).

ו. הנה בספר פסקי תשובות (סימן תקל"א הערה 6) ביאר שכוונת הכה"ח לאפוקי שלא ליקח ספר ישראל בשכר, אבל אם יש להורים מכונת תספורת בבית מותר להם בעצמם לגלח את הקטן באופן רגיל דהוי מלאכת הדיוט לצורך המועד (עכ"ד). ולענ"ד נראה דכונת המזבח אדמה דייקא ע"י ספר עני שאין לומה יאכל, אבל בלא"ה אין שום היתר לגלחו, וכן מוכח מדברי השד"ח ע"ש.

והטעם לזה הוא משום דכל ההיתר לגלח קטן במועד הוא רק כשיש לו צער מהשערות הארוכות, וכמבואר ברש"י, נמוק"י, ר"ן, מאירי במו"ק (דף ד ע"א) וכן פסקו לדינא המג"א (סימן תקל"א סק"ח) והמשנ"ב (שם), והכה"ח (סקכ"ו). [ואולם הכה"ח (סקכ"ו) הביא בשם השלחן גבוה (סקי"ג) כתב דמסתימת הפוסקים שכתבו שמותר לגלח את הקטן משמע אפילו אין צער השיער דכיון דלאו בר מצוה הוא לא אתי למסר שיתירו גם לגדולים והכי נקטינן (עכ"ד). ובשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סימן רמ"ח) תמוה ג"כ על המג"א ודעתו שמותר בכל גווני, וא"כ כשמגלח אותו בשביל חלאקה הרי אין

ד. ויש לציין דבזמנינו לא שמענו כלל מנהג זה לעשות חלאקה בימי חול המועד ודוחין אותו עד לאחר המועד⁷.

הטעם כלל משום צער, ותדע דאם היה צער מדוע לא גלחוהו קודם, ולכן התיר רק ע"י ספר עני שאין לו מה יאכל שאז אין שום איסור מצד המלאכה.

וטעמא דמילתא שאין להתיר בלא צער אף דבקנס לא שייך הקנס שלא יכנס לרגל בשביל שהוא מנוול הוא מפני שס"ס יש בזה איסור מלאכה מחמת חוה"מ, וכל שאין לקטן צער לא מיקרי צורך המועד וכן ביאר בספר שש"כ (פרק ס"ו ס"ק קכ"ז) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, והוסיף דאם אין לו צער אף אם ההורים רוצים ליפותו הרי הקטן אינו צריך את זה כלל וממילא אין זה נחשב לצורך המועד, ולו"ד היה אפשר לומר דלא שייך בדרך כלל בקטן ענין יופי ולכן אין בזה היתר רק כשמצטער. [ומיהו בין כך ובין כך יוצא דקטן כבן עשר או יותר שיש בו כבר דעת ורוצה להסתפר כדי להתנאות יהא מותר דומיא דגדול שהיה מותר להסתפר לצורך נוי (וכמובאר בשעה"צ בסימן תקל"א סקט"ו) אי לאו הגזירה שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. - אכן מדברי השלחן גבוה הנ"ל נראה שהבין טעם האוסרים לפי שחז"ל לא הקילו סתם באיסור תספורת לקטן - אף שאין שייך בו הגזירה רק שיש לו צער, ולפי"ז בכ"ג אין היתר לספרו משום נוי].

ובספר עקרי מועד על הלכות חוה"מ להגר"י סלר שליט"א (ענף ו' סק"א) ביאר הטעם לזה משום שבאמת קנסו חז"ל את כל מי שלא גילח בערב החג שלא יגלח בחג וקטן שאני שלא רצו לקנסו וא"כ אם אין לו צער הרי אין בזה קנס לקטן וממילא אסור אף אם האב רוצה בכך, ודו"ק.

ז. כן משמע מפשטות דברי הגן המלך והשע"ת שכתבו שמותר לגלחו ע"י ספר ישראל ולא כתבו כלל דההיתר הוא רק ע"י עני שאין לו מה יאכל, וע"כ דס"ל דההיתר הוא בכל גווני, ומיהו באמת טעמא בעי ודוחק לומר דס"ל דלעולם עד התגלחת הראשונה מצטער הקטן בשערותיו ולכן מותר, ובפרט שיש קטנים שיש להם מיעוט שערות וגם לא מסתבר לומר דס"ל דסתם לגלח קטן כשאין צער אסור משא"כ הכא שיש בזה סרך מצוה שמחנכים אותו בפיאות הראש שהרי אפשר לגלחו אחר המועד. ואשר ע"כ נראה שאנו מוכרחים לומר דהגן המלך וסייעתו ס"ל שמותר לגלח כל קטן אפילו אין לו צער וכדעת השלחן גבוה הנ"ל - אך לפי"ז יש לתמוה על השע"ת שהעתיקו לדינא היפך דברי המג"א, וגם הכה"ח סותר א"ע לפי"ז שהרי הוא עצמו פסק כהמג"א, ומיהו אפשר דהכה"ח ס"ל באמת כמש"כ המזבח אדמה שההיתר הוא רק ע"י ספר עני שאין לו מה יאכל. ושו"מ בשו"ת נהרות איתן (ח"א סימן ל"ח) שכבר העיר בזה האריך מותר לעשות חלאקה בחוה"מ, והרי אין בזה צער לקטן, וכתב בע"כ צ"ל דלענין חלאקה הקילו אעפ"י שאין בזה צער מפני ריבוי השמחה שנגרם עי"ז.

ח. וכ"כ בספר חינוך הבנים למצות להגר"י נויבירט זצ"ל בשם הגרש"ז א אויערבאך זצ"ל דבזמנינו אין המנהג כן. ולפמשנ"ת יש מקום גדול להחמיר בזה מדינא אם לא ע"י ספר עני שאין לו מה יאכל וכנ"ל [ולפמש"כ לעיל גם ע"י ספר עני אין ברור להתיר אם אין לו צער].

ספר מריח נוח

על עניני
כניסת כהנים לציון הרשב"י

ובסופו מאמר
ימי ספירת העומר והעבודה שבהם
ורמזים בימי ספירת העומר

חברתיו וערכתיו בעזרת
החונן לאדם דעת
רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א
רבי משה אביחצירא שליט"א

עפולה
שנת התשע"ט

הקדמה

שמה לבי ותגל נפשי עד מאד שזכיתי כעת להוציא לאור ספרי "גם אני אודך", על עניני כניסת כהנים לציון הרשב"י, שנהוג אצלנו במשפחה להיכנס לתוך ציון הרשב"י, והמעייין כאן בספר ימצא ב"ה מקורות נאמנים לכך. ובוודאי שזכותא דרשב"י יעמוד לנו ולזרענו ולזרע זרענו מעתה ועד עולם ולנצח שנצליח בכל דרכינו לאורך ימים ושנים טובות לעשות רצונו בלב שלם בשמחה וכל טוב לעולם ועד. אמן כן יהיה רצון.

והנני מודה לידידי עוז הגה"צ רב פעלים לתורה וכו' מגדולי מזכי הרבים בלעה"ר, כש"ת רבי ר'ן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א על עזרתו הרבה בסידור הספר לדפוס ברוב פאר ב"ה. ובזכות מכתבו הראשון שכתב לי בענין זה, זיכני הקב"ה לחבר כל החיבור הנפלא הזה.

והנה נראה ב"ה שניצוץ הרשב"י יש בכל יהודי שמתאמץ ללמוד תורה בקדושה ובפרישות, ולכן נראה לרמוז במילה "מירון", גם שמו ופעלו הטוב של ידידי הג"ל ריחמ"א שליט"א, שהנה "מירון" ראשי תיבות: "ר'בי ר'ן יוסף מסעוד מיזכה ויעוד נפלאות". [אפשר להשתמש באות אחת לכמה מילים שמתחילים באותו האות, כידוע].

והנני בתפילה לקוב"ה שכל אלו התפילות שמתפללים ישראל בציון הרשב"י, שטורחים מאד להגיע לציונו הקדוש, יתקבלו לרחמים ולרצון לפני אדון כל. ולמען לא ניגע לריק. ח"ו.

וכבר רמזתי פעם ב"ה, שהנה "מירון", ראשי תיבות: "מ'מרום י'עורר ר'חמים ו'חסדים נ'פלאים".

והנה אאמו"ר הגה"צ רבי אלחנן יעקב דוד שליט"א ב"ה הוציא לאור כמה קונטרסים נפלאים מאד בשם "כאור החמה מזהיר", ושם הביא ליקוטים נפלאים מאד בשבח הרשב"י ומעלתו האדירה. ואכמ"ל.

ובקרב נזכה לגאולה השלימה בכללות ובפרטות אמן כן יהיה רצון

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

הקדמה

מהרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א

ישתבח הבורא ויתעלה היוצר שזיכני בחסדו וחמלתו עלי ששאלה ששאלתי את ידידי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך איך מנהגו בענין הכניסה לציון הרשב"י זיע"א במירון ביום ההילולא בל"ג בעומר האם הוא מהכהנים שנוהגים להכנס או לא והוא השיב לי בס"ד תשובה על זאת ופרסמתי את השאלה בגליונו הקטן מרי"ח ניחוח והדברים בס"ד התפתחו והיו על זאת הרבה תגובות והוספות זה לכאן וזה לכאן, ובס"ד יצא מזה קונטרס נפלא וחשוב מאוד אחרי שאספנו את כל התשובות שהתפרסמו וגם ידידי היקר הרה"ג הנ"ל הדפיס כמה וכמה עותקים וחילק אותם בקרב ת"ח חכמים והוסיפו על הדברים בס"ד.

שמחה יש לי בליבי ששאלתי עשתה פירות והרבה התעסקו בנושא זה. וכעת הגיע הזמן וערכנו את הדברים והבאנו הכל למקום אחד לערוך את הדברים כספר למען יהיה לתועלת הציבור לימים רבים.

יש לציין שכמובן הדברים נכתבו לבירור הנושא וכל אחד מהכהנים יגש למורו ורבו וישאל אותו היאך לנהוג בנושא זה ולא יסמוך בלבד על הכתוב בקונטרס זה כי יתכן ששישנם כהנים שאין להם מסורות שמותר להם לעלות לקבר הרשב"י זיע"א. והתועלת מקונטרס זה שמי שיש לו מסורת בענין זה לעלות לקבר הרשב"י הרי כל השיטות מובאות כאן שיוכל לחזק את עצמו במסורות אבותיו שעלו ועולים לציון הרשב"י זיע"א.

יהי רצון שזכות התנא קדישא רבי שמעון בן יוחאי זיע"א יגן עלינו ובעדנו ובעד כל קהל עמו ישראל.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא
מח"ס מרי"ח ניחוח
עפולה

ספר

מריח נוח

בענין כניסת כהנים
לקבר הרשב"י

כניסת כהנים לקברו של הרשב"י זיע"א ומנהגו של הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בזה

לכבוד ידידי היקר החשוב והנעלה לשם ולתהלה

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א !

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה!

ראיתי בשו"ת השואל ח"א (עמ' ק) של הרה"ג מרדכי ציון שליט"א, שכת"ר כתב שמו"ר זקנו הגאון רבי לוי רבינוביץ זצ"ל היה נכנס למערת הרשב"י. וכן במשפחתו עולים בכללות לקבר הרשב"י. ורציתי לדעת מה מנהגו של כת"ר בענין זה האם הוא גם כן עולה לקבר של רשב"י. והאם לא הושש למראית עין למי שמכירו ואינו יודע את ההלכה שיש הסוברים שמותר להכנס לקבר הרשב"י.

והאם יש לכת"ר איזה עובדה מעניינית על עליית מו"ר זקנו רבי לוי זיע"א לקבר הרשב"י או איזה התבטאות שאמר בענין זה.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

תשובתו אלי:

להגה"צ ידידי עוז ריחמ"א שליט"א

שמחתי ממכתבו הנפלא בס"ד

אני גם נוהג ליכנס לקבר רשב"י כמנהג אבותי, אם אני לא ייכנס לקבר רשב"י, אני מכריז בביכול בקול שאבותי וזקני הכהנים, הגדולים בתורה ובצדקות, לא היו נזהרים ח"ו באיסור של טומאת מת. וכעין ששמעתי פעם על אחד מגדולי ישראל שבמוציא שבת לא החמיר כזמן ר"ת, ואמר שאם יחמיר על עצמו, נמצא שמוציא לעז על אבותיו הקדושים שחיללו שבת ח"ו, שלא חיכו לזמן של ר"ת. [אני כן מחמיר לחכות על זמן ר"ת]. והנה אין בעיה של מראית עין, שהרי יש אלפי כהנים שנכנסים לקבר רשב"י, וגם עושים שם ברכת כהנים. ויש מהם גדולי ישראל ואדמורי"ם ורבנים חשובים מאד שהם כהנים ונכנסים לקבר רשב"י. וגם יצא לאור כמה ספרים להוכיח ההיתר והמסורת של הכהנים ליכנס לקבר רשב"י, ולפני כמה שנים הוציא לאור ידידי הגה"צ רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר שליט"א ספר שלם (שלשה מאות חמישים עמודים) בשם "חזקת מהרה" שם מוכיח שאפילו בלי מסורת, אלא ע"פ ההלכה מותר לכהנים ליכנס שם. ע"ש.

אא"ז הגה"צ הגר"ל רבינוביץ בעל "מעדני השלחן" זיע"א אמר לי שאביו הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ [רפפורט] זיע"א, היה אדם מורם מעם, וגם זכה לגילוי אליהו הנביא, והיה מדקדק גדול בהלכה, [כמבואר באריכות בספר הנפלא "תפארת בנים" שהוציא לאור אאמו"ר הגה"ח רבי אלחנן יעקב דוד שליט"א, וכעת נדפס גם בספר "עובדות דרבי לוי" בסופו, ע"ש. ואכמ"ל], ולכן סומך עליו בלי עוררין.

וכיון שהיה לו מסורת שנכנסים לקבר רשב"י, לא רצה זקני בעל "מעדני השלחן" לשמוע כלל דיעות אחרות בענין זה.

ואני שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר בעל "חוקי חיים" משומרי אמונים זיע"א שכהן שאין לו מסורת ליכנס לקבר רשב"י, צריך באמת להחמיר מדין ספיא דאזורייתא לחומרא, אולם מי שיש קבלה ומסורת מאבותיו שנכנסים הכהנים לקבר רשב"י, בוודאי שיכול לסמוך על זה. זכותו של רשב"י יגן עלינו ועל כל ישראל לכתיבה וחתימה טובה וכל טוב לעולם ועד.

ואמרת פעם בדרך רמז בס"ד שהנה "מירון" ר"ת "מ'מרום י'עורר ר'חמים ו'חסדים נ'פלאים". אמן כן יהיה רצון.

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדם יוסף החדש" על המועדים.

ידידי היקר הרה"ג שליט"א כתב לי על הדברים הנ"ל, וז"ל: דודו הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א מספר שאביו בעל מעדני השלחן היה נוהג להתפלל בר"ה אצל רבי שמעון ופעם טען לו כהן אחר שאינו נכנס ובגלל שבנו רואה שר' לוי נכנס הרי הוא ג"כ נכנס ומאז הפסיק לנסוע למירון, ועתה בקובץ "עץ חיים" ראיתי תשובה מבעל תשובות והנהגות שיש קפידא לא לברך שם ברכת כהנים.

ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א הגיב על הדברים של הרה"ג שליט"א, וז"ל:

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ ט

לכבוד הגה"צ ריחמ"א שליט"א
הנה ידידי הגה"צ רבי שליט"א

כתב בגליון הקודם, וז"ל: גם אני אודך – דודו הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א מספר שאביו בעל מעדני השלחן היה נוהג להתפלל בר"ה אצל רבי שמעון ופעם טען לו כהן אחר שאינו נכנס ובגלל שבנו רואה שר' לוי נכנס הרי הוא ג"כ נכנס ומאז הפסיק לנסוע למירון, ועתה בקובץ "עין חיים" ראיתי תשובה מבעל תשובות והנהגות שיש קפידא לא לברך שם ברכת כהנים. עכ"ל.

הנה הסיפור מדודי הגה"צ רבי גמליאל שליט"א אני יודע שכמה כבר פירסמו סיפור זאת בשמו, וכששאלתי אותו אם אמת סיפור זה, אמר לי להד"ם, [לא היו דברים מעולם] ואגב, גם דודי הגה"צ שליט"א נכנס למירון ללא שום חשש, כי כן נהג אביו – זקני זיע"א, חוץ מהשנים האחרונות בחייו שלא נסע מחמת חולשה ל"ע.

ומה שכתב בענין ברכת כהנים אצל רשב"י זיע"א. אין להתעלם שכל שבת יש שם מזנים רבים עם כהנים שמברכים שם ברכת כהנים ויש גם רבנים גדולים ואדמו"רים שהם כהנים ועושים שם ברכת כהנים וידעתי שיש בזה מחלוקת גדולה וחריפה מאד אולם לנו במשפחה המסורת ליכנס למירון ויש גם ספרים שלמים שהוכיחו שמותר לכהנים ליכנס לקבר רשב"י ללא שום חשש, וכל אחד יעשה כרבותיו.

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדם יוסף החדש" על המועדים.

ידידי היקר הרה"ג משה פריץ שליט"א (מקסיקו) כתב על הנ"ל, וז"ל: בענין כהנים בקבר הרשב"י – עי' בדברי הרמ"ז ז"ל בס' תהלתו בפי (עמ' נט ובהנד"מ עמ' קיב. וע"ע בהנד"מ עמ' רטז והלאה), ובקו' תל תלפיות (תמוז תשע"ג עמ' רפו), ובקו' מרי"ח ניהוח (גליון קפה עמ' יט). ובקובץ אור ישראל (גליון מא עמוד ה והלאה) האריך להביא מדברי האחרונים בענין אם מותר לכהנים להשתטח בקברי צדיקים, וכן בענין קבר רשב"י בפרט.

עוד כתב ידידי היקר הרח"ג שליט"א, על מה שכתב הרח"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, וז"ל: ולענין ברכות כהנים במערה כתב שכך הוא בכל שבת ושבת וכו', ולכאורה כוונתו שאינו מזיק ואולי אף מועיל, ובוזה לא שייך להתווכח וכמו לענין עישון.

עוד בענין מנהג אא"ז הגה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ זיע"א בעל "מעדני השלחן" אצל קבר רשב"י במירון

לכבוד הגה"צ רבי ריחמ"א שליט"א
הנה ידידנו הגה"צ רבי שליט"א

כתב בגליון פרשת בראשית תשע"ח, וז"ל: מה שכתב הרח"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א ששאל את דודו על המעשה ואמר לו להד"ם, מעשה זו הובא בגליון טיב הקהילה פסח תשע"ה והועתק בספר אשכבתיה דרבי לוי עמוד קע"א, וגם שמעתי אותו מפי דודו בעצמו, ובודאי מי שישמע את כל שיחותיו בקול הלשון ימצאנה כמה פעמים, ומה אעשה שיש מעשיות כאלו בעוד גדולים בזמנינו שאומרים אח"כ להד"ם, וכדי ללמד זכות אפשר לומר שאם הם שומעים איזה פרט והוספה לא נכונה אומרים מיד להד"ם ולא מפרשים ומתווכחים. עכ"ל. [וזה בהמשך למכתבים בענין זה בשני גליונות הקודמים של מרי"ח ניהוח" כפי שיראה המעיין שם]

הנה אין לי טענות כלל על ידידי הרב שליט"א שהשמיט בלי כוונה מיוחדת, קטע שלם מהסיפור שם, ובקטע זה משתנה כל הענין וכפי שאבאר לקמן בס"ד כי על פניו כשקוראים רגיל הסיפור בקצרה כפי שציין הרב נראה לכאורה שזקני בעל מעדני השלחן זיע"א לא נסע יותר למירון, אולם אם רואים טוב הקטע שהחסיר שם, רואים שהכל על מקומו יבוא בשלום, ומובן היטב מה שהמשיך זקני בעל מעדני השלחן זיע"א לנסוע כל השנים למירון ולהיכנס למערה, ועל זה אף אחד לא חולק, כי כולם ראו זאת, שאחרי הסיפור הזה היה יותר משלושים שנה שנסע כל שנה למירון, ולפעמים גם כמה פעמים בשנה, והנה הסיפור שהיה שם שאחד העיר לו שנסע לראש השנה למירון, ונכנס למערה, וטען המעיר לזקני שבגללו בניו שהם כהנים נכנסים למערה במירון, וזה איסור דאורייתא, וכשענה לו זקני שכך נהג אביו, טען המעיר האיד סומכים על אבא באיסורים דאורייתא, ואבי הג"ר אלהנן שליט"א אמר לי שהיה אז בשעת מעשה, ואמר לו אביו בעל מעדני השלחן אחרי שזה שהעיר הלך משם, שלא מבין מה הוא רוצה, הרי למה שלא נסמוך על

אבא שהיה ירא שמים באיסורים דאורייתא, וכי על מי נסמוך, אם לא על מסורת אבות, ע"כ. ובאמת לא רצה זקני לנסוע בשנה אחרת לראש השנה, כי מי שהכיר את זקני זיע"א שהיה לו טבע שברה תמיד ממחלוקת וויכוחים, ולכן נמנע בפרהסיא, היינו לנסוע לראש השנה, שזה אצלו בפרהסיא מול זה האדם שהתווכח איתו בשנה הקודמת בראש השנה, אולם בשנה השלישית מאז שוב נסע לראש השנה, כי כבר חשב שאותו אחד לא יתווכח שוב איתו, וכפי שאביא בסמוך הקטע שנשמט בטעות ממכתב של הרב ששם כתוב שלא רצה יותר לנסוע יותר בפרהסיא, והכוונה כנ"ל שלראש השנה הבא לא נסע, וכפי שבייררתי זאת שוב אצל דודי ואבי שיחיו, אולם בשאר זמנים נסע תמיד ללא שום חשש ונכנס למערה, ולכן סיים שם בהמשך בקטע הזה שנשמט, ואביא בסמוך, כי כל אחד ינהג כמנהג אבותיו, ואמר שאביו ה"ה זקני הגה"צ רבי גמליאל זצ"ל, נכנס למערה, ולכן גם נכנס, רק כאמור לא רוצה להתווכח, לכן אמר שכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

וי"ש הרבה תמונות שהוא בתוך המערה מתפלל, ושלחתי אחת מהתמונות למרי"ח ניהוח השבוע, וגם בשנת תשע"ג ביום כ"ד תמוז, יום הולדת שלו, רצה לנסוע, ולא הסתדר לנסוע, ולכן נסע למחרתו ביום כ"ה תמוז, וזה היה שנה וחצי לפני פטירתו, (כי עלה במערה השמימה ביום שבת קודש, ביום ב' אדר תשע"ה), שעוד נסע ונכנס למערה, ואגב גם כמה חודשים לפני פטירתו, אמר שרוצה מאד לנסוע למירון, רק לא הסכימו המשפחה לקחתו מפני חולשתו הגדולה, ואפילו בשבועות האחרונים כשהיה בבית החולים, נכנס דודי הגה"צ רבי גמליאל שליט"א לבקר, ואמר לו אבא, האם אתה רוצה לנסוע למירון, וענה בוודאי שאני רוצה, ואגב, פעם ראה הגאון רבי מאיר שטרן שליט"א רב מושב מירון, את אבי שיחיה מצלם את זקני בעל "מעדני השלחן" זיע"א שהוא מתפלל בפנים המערה, אמר לו הרב שטרן שליט"א אני בטוח שהתנא האלוףי רשב"י יעשה לכם טובה על זה, שאתם מנציחים לדורות שמותר לכהנים ליכנס לשם, וכידוע שהרב שטרן סובר שמותר לכהנים ליכנס לשם, ושמעתי גם שיש לו גם בן ת"ח שחוציא לאור ספר שלם על זה שמותר לכהנים ליכנס לשם, ויש עוד כמה ספרים שיצאו בענין זה שמותר לכהנים ליכנס לשם [ואיני מתעלם שיש גם ספרים נגד, שאין לכהנים ליכנס לשם, וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו ורבותיו].

וגם יובן מאד המשך הנהגת בנו ה"ה דודי הגה"צ המקובל רבי גמליאל שליט"א שאפילו שהביא הסיפור הנ"ל, ב"טיב הקהילה" ממשיך לנסוע הרבה בלעה"ר

למירון ונכנס למערה שם, ויש גם הרבה תמונות, וכן נוהג אבי הגה"צ רבי אלחנן שליט"א שנכנס למערה, וכן כל המשפחה ממשיכים במנהג זה.

והנה אשלח היום בל"נ מכתב ל"מרי"ח ניהוח" שכתב זקני בעל "מעדני השלחן" בענין כניסת כהנים למירון, בתאריך אור ליום ד' וארא כ"ז טבת תשע"ג, ושלה זאת להגאון רבי יוסף קדיש בראנדסדארפער שליט"א על ספרו "חזקת מחרה" ששם בספרו הנפלא הוכיח שע"פ הלכה מותר ליכנס לקבר רשב"י,

והנה אעתיק כאן הקטע שנשמט מעלון "טיב הקהילה" הנ"ל שהזכיר הרבשליט"א בקצרה וציין מקורו לספר שנעתק עלון זה בשלימות בספר "אשכבתא דרבי לוי" עמוד קע"א, ואעתיק כאן מילה במילה מכל הסיפור שם:

אבי מורי הגה"צ זצ"ל בעל 'מעדני השולחן', היה נוהג לנסוע לראש השנה אל הציון הקדוש במירון. בתקופה מסוימת חדל ממנהג זה, ולא היה נוסע בקביעות לשם. [אגב, הערת ג.ה.ר. גם כאן הלשון רק שלא נסע בקביעות, ולא שלא נסע כלל]. לשאלתי מדוע הפסיק מנהג יפה זה, גילה לי טעמא דמילתא. ניגש אלי במירון יהודי מבוגר, חסיד חשוב ונשוא פנים, סיפר אבי, והציג את עצמו בתור 'כהן מיוחד' ממשפחות המיוחדות שבכהונה, ואמר שבניו הצעירים 'פרחי כהונה' הנוסעים גם כן לראש השנה למירון, נכנסים אל תוככי המערה, מקום קבורת הצדיקים הקדושים רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר ברבי שמעון זי"ע. כששאל אותם כיצד מתירים הם לעצמם להיכנס בפנים המערה, כאשר הוא היה מקפיד שלא להיכנס פנימה, רק להישאר על 'מרפסת הכהנים' שבהויץ. – ענו לו הם שאם הגה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ נוסע מדי שנה בר"ה למירון ונכנס בשופי אל המערה, הרי הדבר פשוט וברור שניתן לכהנים להיכנס פנימה!... האיש תבע נחרצות מאבי הגאון לדעת ולברר, מנין לקח לו ההיתר להיכנס אל תוך המערה. ענה לו אבי: מחמת שכן ראיתי את אבי הגאון הצדיק המקובל רבי גמליאל הכהן רפפורט – רבינוביץ זצוק"ל גאב"ד קישענוב, שנכנס אל המערה פנימה, וכנראה היה כן בקבלה אצלו, שהכהנים נכנסים בתוך המערה. אך האיש לא נחה דעתו, והפטיר: "עם איסורים דאורייתא לא משחקים!"... ומאז החלטתי, אמר אבא, שאם מנסיעתי נגרם צער לאיש ישראל אינני נוסע עוד כך בפרהסיא ובפומבי, כדי שלא יעתיקו כהנים אחרים מהנהגתי, אלא ימשיך כל אחד כמנהג בית אבותיו בזה. ועל כיוצא בזה כתבו הפוסקים שלא לעזוב מנהג אבות, כמד"א (משלי, א, ח) "אל תיטוש תורת אבך". עכ"ל.

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— יג

וכבר הסברתי היטב לעיל ביאור כל מעשה זה, והכל מובן היטב בס"ד אחרי שמוכח כאן כל הסיפור בשלימות, ואין צורך לכפול הדברים.

והנה ידיעה חשובה עד מאד, שהנה עתה יצא לאור ספר "טיב הקהילה" שנה חמישית, של כל גליונות טיב הקהילה משנת תשע"ה, ושם השמיט לגמרי סיפור זה הנ"ל, ואמר לי דודי הגה"צ רבי גמליאל שליט"א שהשמיט סיפור זה מפני שאפשר להוציא מסיפור זה שכביכול לא נסע בעל מעדני השלחן זיע"א בפרהסיא למירון, והרי כן נסע כל השנים, ולכן במקום לפרש כל מה שפירשתי לעיל, שזה רק היה שלא נסע לראש השנה שנה אחת, שזה בפרהסיא מול זה שהעיר לו, ולא רצה להתווכח איתו, וכו' וכו', העדיף להוציא סיפור זה מהספר לגמרי. ודו"ק.

ואגב, אספר שזכינו ב"ה שכמה וכמה שנים נסענו בחודש אב בבין הזמנים יום אחד כל המשפחה שיחיו באומוכוס יחד עם זקני בעל מעדני השלחן זיע"א ויבדלו לחיים דודי הג"ר גמליאל שליט"א ואבי הג"ר אלחנן שליט"א ובניהם וכו', והנסיעה הייתה למירון ולעוד מקומות הקדושים, וכן לבית הכנסת בצפת ששם היה מתפלל קבוע זקני הגה"צ רבי גמליאל זיע"א, ויש שם גם שלט זכרון עליו, ובאמצע הדרך היינו שומעים דרשות מזקני בעל "מעדני השלחן", שהיה מעורר לתורה ויראת שמים, וכן היה מזכיר זכרון אבותיו הצדיקים, וכן היה שר ניגונים נפלאים ומרגשים שהיו שרים בבית אביו, וכן דודי הג"ר גמליאל שליט"א היה דורש שם, וחלק מהדרשות נכנס לספרו הנפלא "טיב מירון", וכן אבי הגאון שיחיה היה דורש שם, וכן כמה דודים שלי חשובים היו דורשים שם, וכן בן דודי הג"ר שלמה זלצמן שליט"א היה דורש אמרותיו שם. והיה כמה שנים שיצא קלטות בשם "מסעי בית לוי", (כי לזקני קראו רבי "לוי", וגם הכהנים משבט לוי) מכל הדרשות שם.

ואגב, אציין שבקובץ הנפלא "בית קרעטשניף" גליון ז' עמוד ל"ח הובא שם עדות ברורה מהכהנים החשובים הרה"ח רבי שמחה בונים הכהן ברגר שליט"א והרה"ח רבי מאיר דוד הכהן דרט שליט"א שכ"ק האדמו"ר רבי דוד משה מקרעטשניף זיע"א אמר להם שהם יכולים ליכנס למערה במירון. וידוע שהיה בעל מופת גדול, ובעל רוח הקודש, ורבים באו לקבל ברכותיו ועצותיו, ראה סיפורים רבים ונפלאים כטיפה מן הים בספר היקר "רבינו הקדוש מקרעטשניף", ואכמ"ל.

ובענין עוד מקורות וספרים ורבנים ואדמו"רים שסוברים שמותר לכהנים ליכנס למירון, אפשר עוד הרבה להאריך, ולהוציא לאור ספר שלם על זה, ואולי עוד נזכה לזה. ואכמ"ל

ואסיים ברמוז נאה שאמרתי בעבר בס"ד שהנה "מירון" ר"ת "מ'מרום י'עורר ר'חמים ו'חסדים נ'פלאים", אמן כן יהיה רצון.

ואלף תודות לידידנו היקר מאד הגה"צ רבי שליט"א שבזכותו התבררו הדברים היטב וככה יבינו כולם למה במהדורה החדשה של טיב הקהילה של שנת תשע"ה, נשמט לגמרי סיפור זה, וגם יבינו הכוונה בסיפור זה במהדורה קמא, וכפי שנתבאר היטב לעיל, וגם יבינו המשך הנהגת זקני בעל "מעדני השלחן" זיע"א ליכנס למערה במירון, והכל על מקומו יבוא בשלום.

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מה"ס "גם אני אודך"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

מכתב נדיר מזקני הגה"צ בעל מעדני השלחן זיע"א בפירסום ראשוני בענין כניסת כהנים למירון

בענין כניסת כהנים למירון

אור ליום ד' וארא כ"ז טבת תשע"ג
לכבוד הרה"ג רבי יוסף קדיש בראנדסדארפער שליט"א
בן הרב הגאון הגדול רבי מאיר זצ"ל
מחבר ספרי אורה ושמחה על הרמב"ם
אחדשה"ט כראוי

קיבלתי ספריך "חזקת טהרה" שמבואר שם הרבה דינים עמוקים במסכת אהלות, ובין הדברים כתוב שם על כניסת כהנים במירון על ציון הרשב"י זיע"א.

אשר כידוע שרבים משבט הכהונה נהגו ליכנס שם, על פי קבלת המסורת שיש בידם מדור דור, שהמערה נבנתה באופן שאין שום חשש טומאה ליכנס לאוהל שעל גביו.

וכן נהג אבי זצ"ל, שהיה ראש ישיבת קשינוב, והיה משגיח הכשרות בחצר אדמו"ר הזקן מטשורטקוב זיע"א, והיה לו היתר הוראה, עם שמוש, מהגאון המהרש"ם מברעזאן זצ"ל. ובסוף ימיו (כסליו תר"פ - אדר ב' תרפ"ט) היה גר בצפת, ומפעם לפעם, הלך למירון בדרך עליית החר המוביל למערה, בדרך הרגילה, שהלכו כל השנים, מאז ועד עתה, וגם נכנס לתוך אוהל רשב"י, ואני זוכר זאת.

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ טו

ושמחתי לראות כי בספר זה מבואר הרבה נימוקים ומעמים, למה אין שום חשש בכניסה לכהנים לאהל רשב"י.

בברכת ברכה והצלחה וכל מוב
לוי הכהן רבינוביץ
בן הגה"ה רבי גמליאל זצ"ל

תמונת הרה"צ לוי הכהן רבינוביץ צוק"ל וזיע"א בקבר הרשב"י זיע"א במירון

[התודה והברכה לנכדו הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בן הג"ר אלהנן שליט"א
שהמציא לנו מכתב יקר זה]

ידידי הרה"ג.....שליט"א, העיר על מכתבו של הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, וז"ל: בענין כניסת כהנים למירון נשאל בעמ"ח גם אני אודך איך הוא נוהג ואיך נהג זקנו, ועל זה השיב שנכנסים ולא חוששים שאחרים ילמדו מהם, ולכן שלחתי סיפור ששמעתי שמאותו שנה שהוכיח פלוני את זקנו הפסיק לנסוע על ראש השנה, ועתה באים וסותרים את זה שבשנה שלישית שוב נסע לראש השנה, ולא שייך להתווכח במציאות, ואם יש לו תמונה עם תאריך של אותו ערב ראש השנה יפרסם אותה, וטוב עשה שכירר חזקתו של זקנו בעל מעדני השלחן זיע"א שאביו לא נולד בצפת ולא היה קבלה מאבות אבותיו עד בעל חסד לאברהם שבנה את הציון, ונמצא שאין כאן הכרעה נגד אחרים שלא קבלו כן, (ובפרט שנתיתם

בהיותו קטן ואין מביאין ראייה ממנו, ובודאי כל אחד יש להתנהג כדרך אבותיו, אבל שם כבר יוכיחו אם נהג כמותם בעוד דברים ודי בזה.

בברכה הנ"ל

ידידי היקר הרה"ג אלחנן נפתלי פרינץ שליט"א מח"ס שו"ת אבני דרך י"א חלקים רמת בית שמש, העיר באופן כללי על כניסת כהנים למירון, וז"ל: בעניין כהנים במירון, בשו"ת אבני דרך י, כ החמרתי בזה עם מקורות רבים מצ"ב

עניית אמן על ברכת כהנים בקברי צדיקים

נשאלתי ע"י ת"ח בהאי לישנא: האם יענה אדם אמן על ברכת כהנים בקברי צדיקים, כגון מערת המכפלה או קבר רחל? האם לסמוך על הפוסקים המתירים לכהנים להכנס לקברי צדיקים או שאסור משום שהיא מצוה הבאה בעבירה? עניית אמן על ברכת כהנים בקבר רשב"י במירון: לגבי קברי צדיקים שאסור לכהנים להיכנס לשם לכולי עלמא^א כקבר רבי מאיר בעל הנם, פשיטא דאם

א. אינני נכנס לכל מיני היתרים שונים ומשונים, דמותר לכהנים להיכנס לכל קבר של צדיק כיוון שאינו מטמא, כיוון דלא הכי נפסק להלכה. ויודע אנכי כי יש כהנים שנכנסים לקברי צדיקים ע"פ המובא בפתחי תשובה (יורה-דעה שעב, סק"ב) בשם שו"ת בתי כהונה (בית דין כג), ע"פ מדרש משלי (ט) כשנהרג רבי עקיבא, נטפל בקבורתו אליהו הנביא (עיין תוספות בבא-מציעא קיד, ב ד"ה 'מהו') יחד עם רבי יהושע הגרסי (תלמידו של רבי עקיבא). שאל רבי יהושע את אליהו, כיצד מר שהוא כהן (אולם, בתשובות הרא"ש כלל ל, א איתא שאליהו אינו כהן), מטפל בקבורה, והרי אסור לכהן להיטמא למת? והשיב אליהו הנביא כי אין טומאה בתלמידי חכמים ולא בתלמידיהם. וכן הובא בשדי חמד (מערכת אבלות אות קי. אסיפת דינים מערכת ר"ה א אות א ד"ה 'ראיתי'). אולם רבים דחו זאת דהרי בגמרא סוכה (כה, ב) מבואר שהטמאים לא יכלו לעשות קרבן בפסח ראשון (או בגלל שנגעו בארונו של יוסף או בנדב ואביהוא) ומוכח דגם צדיקים גמורים מטמאים. וכן מצינו בברכות (כח, ב) דרבי יוחנן בן זכאי אמר בעת פטירתו פנו כלים משום טומאה, אף שהיה צדיק גמור ועיין בזה בשו"ת דברי יציב (יורה-דעה רלג). אולם חזיתי שבשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא ג ב, רלא) כתב הגר"ש קלוגר שאין צדיקים מטמאים זהו רק בשעת הקבורה.

וע"ע בעניין אין צדיקים מטמאים בשו"ת בכורי יעקב (יורה-דעה כ), שו"ת מים חיים (ב, סח). ובשו"ת אבני נזר (יורה-דעה תסו אות יז) כתב כי רק הצדיקים שמתו

כהן נכנס לשם ועלה לדוכן, דאין לענות אחריו אמן. דהוי איסור לברך ברכה שאינה צריכה, דהובא בגמרא במסכת ברכות (לג, א) ובמסכת סוטה (מא, א), ונפסק ברמב"ם בהלכות ברכות (א, טו): "כָּל הַמְבָרֵךְ בְּרִכָּה שְׂאִינָה צְרִיכָה – הָרִי זֶה נוֹשֵׂא שֵׁם שְׁמַיִם לְשׁוֹא, וְהָרִי הוּא פִּנְשֵׁבֶע לְשׁוֹא, וְאִסּוּר לְעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן", וכן פסק השולחן ערוך (רטו, ד). וביאר המשנה ברורה (סקי"ט): "לשוא ר"ל אף שהוא מברך כסדר נוסח הברכה בדרך חודאה ושבח כיון שאינה צריכה".

התוספות (ראש השנה לג, א ד"ה 'הא'), רבינו יונה (למ, ב בדפי הרי"ף) בשם רבני צרפת, הרא"ש (קידושין א, מט) בשם רבינו תם וספר החינוך (מצוה תל) העלו דהאיסור לברך ברכה שאינה צריכה הוא רק מדרבנן (והפסוק הוא אסמכתא). אולם לפי רבינו אפרים (עיין בספר הישר סה), הרמב"ם (תשובה פד הוצאת פריימן) ורבינו מנוח (הלכות שופר ב, ב) יש בזה איסור תורה. עפ"י כתב הריב"ש (שפד) דיש להחמיר בדבר שיש בו ספק ברכה לבטלה, כיון שאיסור זה רמוז בתורה.

המגן אברהם (רטו, סקי"ז) והברכי יוסף (מו, ו) כתבו דע"פ הרמב"ם ברכה שאינה צריכה זהו איסור מהתורה. מאידך, בפאר הדור (כו) לרמב"ם כתב שאיסור ברכה לבטלה הוא מדבריהם. ותירץ השדי חמד (מערכת בית קטו ד"ה 'ולכן') שכוונת

בנשיקה אינם מטמאין (וכ"כ הכלי-יקר בפרשת חקת), ועיין בזה בשו"ת נטע שורק (ג יורה-דעה קח). ועיין בדברי שו"ת שבט הלוי (י, רכח) החולק על כך. אולם הפוסקים החמירו בזה שגם לקבר צדיק אין לכהן להיטמא, ועיין בזה בקיצור שו"ע (רב, יד), חיי אדם (בהקדמת ספר שערי צדק על מצוות התלויות בארץ), שו"ת עקיבה יוסף (יורה-דעה קפז), פאת השולחן (הלכות א"י ב, סקי"ח), שו"ת תירוש ויצהר (ע), גשר החיים (ח"א כט, יב), שו"ת ישכיל עבדי (ח, ד), שו"ת טוב טעם ודעת (מהדו"ג ב, רלא), שו"ת זית רענן (ב, כו), שו"ת משנה הלכות (ו, רו), שו"ת בצל החכמה (ב, פב), שו"ת באר משה (ז עמוד שלו), שו"ת ציץ אליעזר (י, א פרק ט אות מד), שו"ת יחיה דעת (ד, נח), שו"ת יביע אומר (ד יורה-דעה לה אות ז), שו"ת פאת שדך (ב, מא), מנחת אשר (עה"ת במדבר מט), שו"ת שערי ציון (טז), שו"ת שערי חיים (א, קנט), שו"ת ברכת יהודה (ב עניינים שונים ג), שו"ת אדני פז (ג, סט), שו"ת אשר חנן (א, סט), ספר ארץ חיים (יורה-דעה שעא, סקי"א) וספר ממלכת כהנים (עמוד רצא-ה). וע"ע בשו"ת הלכתא מאורייתא (ח"א סימן ח). ב. דברינו מתייחסים גם לקבר רשב"י דאנו סוברים דאסור לכהנים להיכנס לשם, כמבואר בהמשך [בעניין קבר רשב"י מלבד התשובות שנדפסו בספרים השונים, יצאו שני קונטרסים אחד המצדד להחמיר (תורת כהנים) ואחד המצדד להקל (פתחי טהרה) עיי"ש].

הרמב"ם שזהו איסור שיש לו סמך מהתורה, אלא דיסוד האיסור הוא מדרכנן (כעין דברי הריב"ש). וע"ע בחזו"א (קלז, סק"ה). וכתב הרמב"ם בחלכות שבועות (יב, ט) דמי שמברך ברכה שאינה צריכה – צריך לנדונו (ע"פ הגמרא בנדרים ז, ב). וחזיתי דבספר חסד לאלפים לבעל הפלא יועץ (רטו, סק"ו) כתב כי העונה אמן אחר המברך ברכה לבטלה הרי זה כאילו בירך הוא לבטלה.

וחזיתי כי בשו"ת האלף לך שלמה (נז) כתב כי השומע ברכה שאינה צריכה ועונה אמן הרי הוא כמחזיק עוברי עבירה (אולי הכוונה דהוי כמצוה הבאה בעבירה). והכא בנידוננו הוא ממש מחזק את ידי הכהן שעלה לדוכן במקום דאסור (דהרי נעשה הדבר במזיד), ויתרה מכך, דעצם כניסת הכהן לשם הוא איסור גמור.⁷

וחשבתי להביא עוד ראיה מאונן ששנינו דאסור לו לברך, ומצינו דמי ששמע אונן מברך אסור לו לענות אמן אחריו, כיוון דאסור היה לו לברך, וכן העלו הברכי יוסף (יורה-דעה שם, סק"ה) ושו"ת מנחת שלמה (א, צא) וע"ע בשו"ת שואל ונשאל (ה, רטז).

כדברינו לאסור לענות אמן אחר הכהנים בקבר רשב"י, העלה בשו"ת אבני ישפה (ח, קלח אות ג), וציין דכיון שהכהן מברך ברכת כהנים במקום שאסור לו להיות (שהרי המקום בחזקת טומאת מת), נראה שיש כאן מצוה הבאה בעבירה (דבשיל לברך ברכת כהנים הוא צריך לעבור עבירה) ולפיכך לא יענה אחר ברכתם אמן. והוסיף שם שהדעה שמוותר להיטמא לצדיקים נדחתה מהפוסקים.

וכן ראיתי דהעלה הגריש"א (שו"ת וישמע משה א עמוד שכא) "אין לענות אמן כיון שזו ברכה לבטלה, שהרי עוברים אז על איסור".⁸ וע"ע באריכות בדברי הגר"מ ציון

ג. שכן פשיטא דאין לו להיכנס לקברי צדיקים אלו. ואם עולה לדוכן בחזקה ובדרך אלימות, כתב הרמ"א (נג, כב) ע"פ שו"ת בנימין זאב (קסג): "ואין לאדם להתפלל בלא רצון הקהל. וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלימות אין עונין אמן אחר ברכותיו". והעיר המשנה ברורה (סקס"ו) דזה אינו מברך אלא מנאץ.

ד. בהיותי בזה אזכיר כי בשו"ת ויכתוב מרדכי (א עמוד שכב) הביא דעדיף להתפלל מחוץ לציון הרשב"י ולשמוע ברכת כהנים, מאשר להתפלל ע"י הקבר ולא ישמע ברכת כהנים.

ה. ועיין בדבריו שהתיר לענות אמן על ברכה של כהן העולה לתורה בקברי צדיקים (ולענ"ד צ"ע בזה, דהרי זו מצווה הבאה בעבירה, דאסור לו להיכנס לשם).

ו. בשו"ת שבט הקהתי (ג, סה) נשאל האם כהנים שאינם נכנסים לקבר רשב"י

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— יט

בספרו קום התהלך בארץ (סי' מא) שהאריך בדין זה, ובסיכום תשובתו כתב: "היתה קבלה אצל חלק מגדולי א"י שקבר הרשב"י היה בנוי כך שיתאפשר לכהנים להיכנס, אבל הקבלה לא נמצאת אצלנו ומשום כך גדולי דורנו אסרו לכהנים להיכנס לשם" (וע"ע בשו"ת ארץ ישראל קיז).

עד כה התייחסנו לדין עניית אמן, אזכיר בקיצור נמרץ את דין כניסת הכהנים לקבר רשב"י, שעליו התבססנו (דאנו סוברים דהוי איסור ועפי"ז החמרנו). בין המקורות האוסרים לכהנים להיכנס לקבר רשב"י: ספר חמדה גנוזה (אות קמח), שו"ת דברי יחזקאל (א), שו"ת שואלין ודורשין (ה, עו"ע) וע"ע בספר ויואל משה"י (מאמר ישוב א"י צח-צט) דאסר הכניסה לכהנים. וכן איתא בספר ציון לנפש צבי (ב אות ב).

אף שבספר הברכה המשולשת (ב, לא עמוד ס) כתב שמותר לכהנים להיכנס לשם, וביאר בהערה (קד) דזו קבלה מהר"א גלאנטי שהשאירו פותח טפח ע"ג הקבר (וע"ע בספר הזכרונות) וכן העלה בקונטרס פתחי טהרה (יג). וכן שמעתי (מידידי הרב אלמקיים) כי הרה"צ מזידיטשוב (שהיה כהן) כתב כי יש לסמוך על דברי הרמב"ן (ריש פרשת חקת) שמי שמת מיתת נשיקה אינו מטמא.

ועומדים במרפסת מחוץ לקבר, יכולים לישא את כפיהם כאשר הקהל עומד בתוך קבר הרשב"י ושומע את ברכתם. ועיי"ש במה שדן ע"פ השו"ע (קכח, כד) כי עם שאחורי כהנים אינם בכלל ברכה, אבל מלפניהם ובצדיהם אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת. וכיוון דהם אנוסים ולא יכולים להיכנס לקבר – יש להתיר להם לשאת את כפיהם משם (ויעמדו הכהנים צמודים לחלון או לדלת).

ז. עיי"ש כיצד דחה אחת לאחת את טענות המתירים, וכתב: "וכל כהן בר דעה ידע להזהר ולשמור על קדושת וטהרת כהונתו ועיי"ז יזכה שיתקבל תפילתו ברצון לפני אדון כל". ובסיום תשובתו הביא מספר טעמי המנהגים (עמוד רס) הכהנים המדקדקים במצוות ואדיר חפצם להשתתף בשמחת רשב"י במקהלות אלפי ישראל בל"ג בעומר יעלו מירונה ואל יכנסו אל הקודש פנימה, רק יעמדו בפתח האהל".

ח. בזמירות דברי יואל (ל"ג בעומר אות שעב) כתב: "כל פעם בהיות רבינו במירון הזהיר מאוד את הכהנים שהיו שם שלא יכנסו למערת הרשב"י, אלא ישארו מחוץ לשער חצר הציון הקדוש, ודעתו להלכה שאין להקל כלל בעניין טומאת כהנים על קברי צדיקים", וע"ע בשיטתו בספר אסיפות דברי יואל (עמודים מד-מה), עולמות שחרבו (עמודים קט-קי). וע"ע בזה בעדות ביוסף (עמוד קמג), ובטהרת כהנים (עמוד כג).

אולם אנו לדינא מחמירים לגמרי בזה. ועיין בשו"ת פאת שדך (ב, מא אות א) שכתב ש"אינו כדאי להתיר איסור על פי שמועה בעלמא" שבנו את הקבר באופן שכהנים יכולים להיכנס. והעיר בשו"ת תשובות והנהגות (ד, רסו): "ואף דבשעתו הגאון רבי שמואל העליר זצ"ל... התיר כהנים, לא ידוע לנו היאך היה מצב השביל בשעתו, אבל אנו אין לדיין אלא מה שענינו רואות, ונראה שכל האיזור בית קברות גדול היה, ומה לו לכהן בבית הקברות" (וע"ע בשו"ת קול מנחם או"ח ג, שנד). ועיין בהסכמת הגרשו"א לספר ציון לנפש צבי שהעיר כי אין לכהנים להיכנס לקבר רשב"י (וע"ע בהליכות שלמה, מועדים ב עמוד שמו).

וכבר העיר הנמעי גבריאלי (הלכות אבלות ב, צא, ב) שיש שהתירו לכהנים ליכנס לתוך הבניין של קבר רשב"י, אך רוב הפוסקים דעתם לאסור. וציין שם בהערה רשימה ארוכה של גדולי ישראל האוסרים (ובחם האגרות-משה, המנחת יצחק, המנחת שלמה ועוד). וכ"כ בשו"ת שערי ציון (מז אות ט), בשו"ת ברכת יהודה (ב עניינים שונים ג אות י) ובשו"ת מרכבות ארגמן (א, יא).

עניית אמן על ברכת כהנים בקבר רחל:

בעניין כניסת כהנים לקבר רחל, עיין בדברינו בשו"ת אבני דרך (ו, קנה) ותראה דווחי מחלוקת גדולה בפוסקים. שכן יש שהתירו בקברי אבות (שחי קודם מתן-תורה²) שלא היו מצווים, וכן יש המסתפקים האם זהו מקום הקבורה, וכן באופן הקבורה הנעשה. בין הפוסקים שהתייחסו לזה (ורובם החמירו) עיין בשו"ת ציץ אליעזר (מו, סח), שו"ת מנחת אלעזר (ג, נג), שו"ת זית רענן (ב יורה-דעה כו), שו"ת יחוה דעת (ד, נח), שו"ת שערי ציון (מז אות י), שו"ת ברכת יהודה (ב עניינים שונים ג אות י), שו"ת אדני פז (ג, סט), שו"ת נטע שורק (קח), שו"ת ישכיל עבדי (ח דף קצב), שו"ת בכורי יעקב (יורה-דעה כ), שו"ת משפטי עוזיאל (תנינא ליורה דעה קבג אות ג), שו"ת מים חיים (ב, סח בשם הנתיבי-עם סי' שכב), מקור חיים לגר"ד הלוי (ה עמוד 453), שו"ת תירוש ויצהר (ע) ושו"ת אבני ישפח (ג, קא). וע"ע בספר מרכבת יחזקאל (עמוד מו), בשו"ת הסבא קדישא (א, כג), בשו"ת עקיבה יוסף (יורה-דעה קפו) ובספר אדרת שמואל (עמוד שם).

ט. וכ"כ הגר"א נבנצל להתיר מטעם זה כניסת כהנים לקבר רחל, הובא בספר קום התהלך בארץ (יט).

והבאנו בשו"ת אבני דרך (ו, קנה) כ"י: בספר אהבת השם (לר' יצחק אלפיה עמוד קכח) כתב על קבר רחל (הובא בשו"ת ציץ אליעזר): "כשבנו כותלי בית קבורת רחל אמנו והמצבה הגדולה וחזקום ותקנום היטב, חששו להם אלו הרבנים הנזכרים משום כניסת הכהנים לשם, ואם קברי הצדיקים מטמאים אם לאו ושנויה היא במחלוקתם של ראשונים כמלאכים, ולצאת ידי חובת כל הדעות ולהינצל מדין שמים ולהתיר להם לכהנים כניסתם לשם בלי שום פקפוק ונדנוד מחשש עבירה, עשו חלל גדול בתוך הכיפה שעל הקבר כדין וכהלכה, ועל גבי הכיפה של החלל ההוא בנו להם המצבה הגבוהה הזאת העולה עד החלונות, ומאז ואילך כל הרבנים והחסידים שהם כוהנים ומדקדקים על עצמן בכל מין חומרא יתירא נכנסים לשם בלי שום פקפוק..." (וכן כתב הגר"מ אליהו (הובא בשו"ת ציץ אליעזר טז, יח') להתיר לכהנים, וכן פסקו בשו"ת דברות אליהו (ה, לה) ושו"ת דבר חברון (ג, ריב). ועיין עוד בשו"ת דברי בניהו (ד עמוד ריד) ובספר קום התהלך בארץ (יט).

ראוי לסכם מחלוקת גדולה זו באחרונים בדברי שו"ת שאילת שלמה (ג, שכט) שכתב בהאי לישנא: "יש פוסקים שהתירו לכהנים להיטמא לקברי צדיקים, כי צדיקים במותם נקראו חיים, אך ההלכה המקובלת היא שאסור. יש שהתירו את קברי האבות במערת המכפלה, וכן קבר רחל אמנו, כי הם בנויים בצורה כזאת שאין טומאה, אך גם על זה ההלכה המקובלת היא שאסור. לכן למעשה, אין לכהנים להיכנס לקברי צדיקים, אך אלו שנוהגים כן, אפשר ללמוד עליהם זכות ובייחוד בקבר רחל ומערת המכפלה".

וברור דמי שרבותיו מתירים לכהנים להיכנס לקבר רחל ולשאת את כפיהם שם, דעליו לענות אמן אחר ברכת הכהנים. אולם אם רבותיו סוברים דאין לכהנים להיכנס לאותם קברי צדיקים, והוא מתפלל במניין בו כהן עולה לדוכן, נראה לי דאין לו לענות אמן. דאיתא במשנה ברורה (רטו, סק"ב): "כל המברך ברכה שא"צ עובר משום לא תשא את שם... כתבו האחרונים דאפילו יש ספק ספיקא להצריך ברכה כגון ספק אכל כזית או לא ואת"ל לא אכל שמא הלכה דעל בריה אפילו פחות מכזית מברכין אפ"ה ספיקו להקל ולא יברך". וכתב בספר פסקי תשובות על המשנ"ב (רטו אות יא) על דברי מרן כי כל המברך ברכה שאינה צריכה... אסור לענות אחריו אמן "ובכלל האיסור כל המחמיר לברך במקום שאמרו ספק ברכות להקל".

י. וכ"כ בספר הלכה (ח"ב פרק כ, כד) ובגיליון קול צופיך (270 ו-279).

ומובא בזה בשער הציון (רטו, סקכ"א): "עיין בפמ"ג בפתיחה... ובאמת משמע מכמה פוסקים דיש איסור בדבר ונ"ל הטעם דמשום דאסמכו הדבר אלא תשא שהלאו הזה חמיר משאר לאוין כדאי' בשבועות ל"ט עי"ש דחשיב לה בגודל חומרה כחייבי כריתות ומיתות ב"ד וגם גודל עונשה עי"ש בגמרא לכך אפילו ספיקה חמור משאר ספיקי דרבנן ואסור להחמיר מספק".

אף שנראה לי כי אין לענות אמן, נראה דלא עבר על איסור, וכתב הביאור הלכה (רטו ד"ה 'ואסור לענות'): "ומ"מ נראה דאם אחד נוהג כאיזה דעה ואותה דעה לא הודחה לגמרי מן הפוסקים... אף שמן הדין אין מחוייב לענות עליה אמן דספק אמן לקולא מ"מ אין איסור אם עונה עליה וכמו שכתב הפמ"ג באות א' דאין בו חשש דלא תשא". וכ"כ בספר חיי משה (כללי הכרכות מז, א הערה 4). וע"ע בקיצור שו"ע (י, ד).

אזכיר כי בשו"ת בצל החכמה (ה, קסד) דייק מהחוו"ד (יורה-דעה קי ס"ס על הש"ך סק"כ), כי מותר לומר אמן שלא לצורך, אך אסור לאמרה לשם חובה בספק אם מחוייב בה.

בהכיני את הספר לדפוס יצא לאור שו"ת השואל ושם בסימן יח דן בשאלה זו, וציין דזו מחלוקת בפוסקים דדעת הגר"ח קנייבסקי שאין לענות, ואילו דעת הגר"א נבנצל שמותר לענות. והעיר שם מו"ר בעל המשנת יוסף "אם הכהנים יש להם על מי לסמוך מותר לענות אמן". והביא שם את דברי ידידי בעל שו"ת שואלין ודורשין שכתב לו: "לא ראיתי מי שמתיר לכהנים להכנס לקברי אבות, ובדואי שתפילתם שם היא בעבירה, ואין לענות אחריהם אמן". ועי"ש עוד בדבריו הנקבים של בעל שו"ת ודרשת וחקרת, שכתב בסוף דבריו: "... ולכן לדעתי אין לענות אמן על ברכת העבריינים".

העולה לדינא: מי ששומע כהן העולה לדוכן בקברי צדיקים במקום שאסור לכהנים להיכנס (כקבר רבי מאיר בעל הנס או קבר רשב"י), אסור לו לענות אמן אחר ברכת הכהן. אולם מי ששומע ברכת כהנים במקום בו נחלקו הפוסקים האם מותר לכהנים להיכנס לשם (כקבר רחל"א), אם רבותיו סוברים דמותר לכהנים להיכנס יענה

יא. בעניין כניסת כהנים למערת המכפלה: נאמר בגמרא בבבא בתרא (נח, א) שרבי בנאה הוה קא מציין מערתא דאברהם היינו מערת המכפלה, וביארו הריטב"א (שם), הנימוקי יוסף (שם לא, א בדפי הרי"ף) ועוד דהיה מציין בשביל שידעו כמה

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— כג

אחריהם אמן, ואם רבותיו סוברים דאין לכהנים להיכנס לשם – לא יענה
אחריהם אמן.

בברכת התורה
אלהנן נפתלי פרינץ
מח"ס שו"ת אבני דרך
רמת בית שמש

ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף
החדש על המועדים רחובות, הגיב על מה שכתבו הרה"ג שליט"א,
והרה"ג אלהנן נפתלי פרינץ שליט"א, וז"ל:

מכתב נוסף בענין כניסת כהנים למירון

להגה"צ ריחמ"א שליט"א

אין דרכי להיכנס כלל לוויכוחים, ובפרט איני רוצה להתווכח עם הגה"צ רבי
שליט"א שהוא ת"ח אדיר מאד וכל פעם אני מאד נהנה מהוספותיו הנפלאים
והיקרים, רק בגלל כבוד זקני הגה"צ בעל מעדני השלחן זיע"א אשיב שוב, כי גם
הסיפור שסיפר והראה מקורו לספר אשכבתא דרבי לוי עמוד קע"א, שם כתוב [לפני
כל ההסברים שכתבתי מה היה במציאות] להדיא רק שלא נסע יותר בפהרסיא,
ולא כתוב שלא נסע כלל,

וגם סיים שם להדיא שכל אחד ינהג מנהג אבותיו, ולכן אין כזה סיפור שמאז לא
נסע כלל,

צריכים הכהנים להתרחק. כעין מה שמצינו (בבא-מציעא פה, ב) שריש לקיש דהוה
מציין מערתא דרבנן, שלא יכשלו כהנים, עיי"ש. ומובא בספר פאת השולחן (הלכות
א"י ב, יח), "יש למנוע מנהג איזה בני אדם כהנים שהולכים על קברי צדיקים,
התנאים ואמוראים וגאונים, באמרם שקברי צדיקים אינם מטמאים, וטעות הוא
בידם, כי מי גדולים צדיקים מאבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, אדם וחוה
והאמהות הק' ויוסף הצדיק, אמרו רבותינו בגמרא שעצמותיהן מטמאין", וכ"כ
לאסור הכניסה למערת המכפלה הציץ אליעזר (י, א, פ"ט אות מד), שו"ת מנחת
אלעזר (ג, סד), שו"ת יחוה דעת (ד, נח) ובספר טהרת הכהנים כהלכתה (עמודים
שכב-שכה שאוסר). ויש מתירים ובהם הגר"מ אליהו, וע"ע בספר טהרת שדה
המכפלה שהאריך בזה בדעות השונות (וע"ע בספר קום התהלך בארץ כא).

חזין ממה שהוכחתי במציאות שהסיפור הנ"ל הוציאו לגמרי במהדורה הבא, והטעם מפני שלא רצו להאריך בכל ההסברים שכבר כתבתי בגליון הקודם, וגם לא רצו שיטעו שלא נסע בשנה השלישית לראש השנה, וכמו שביארתי שם הכל, ואין צורך לכפול הדברים שוב.

ומה שכותב שזקני היה ילד יתום, ואין לסמוך עליו, ואביו רבי גמליאל לא היה לו קבלה, וכו', זה ברור ששמענו כמה פעמים מזקני בעל מעדני השלחן, זיע"א, שאפילו שהיה יתום בגיל תשע, זכר להדיא שאביו שהיה קדוש עליון והעידו עליו שהיה לו גילוי אליהו הנביא זכור לטוב, נראה בספר הנפלא "תפארת בנים" שהוציא לאור אאמו"ר הגה"ח רבי אלחנן שליט"א על הגה"צ זקנו רבן גמליאל זיע"א, שם תראה קצת ממדרגותיו העצומות שהיה לרבן גמליאל זיע"א, אפס קצחו תראה וכולו לא תראה, שהרי החביא טובא תמיד מדרגותיו העצומות כידוע, אמר לו שיש לו קבלה בזה,

והנה זקני אף שנהיה יתום בגיל תשע, זכר הכל מאביו רבן גמליאל זיע"א, היה מספר שבליל שבת היה נשאר אביו בבית הכנסת שעה שלימה אחרי שגמרו כל התפילה, והכין עצמו לאמירת הקידוש,

כמו כן היה מספר בערגה האיך היה נראה הקידוש בליל שבת שעשה אביו, וכן הדלקת נר חנוכה שלו ומשתה הייו בפורים, וכן כל המועדים זכר היטב, וסיפר הכל לפרטי פרטים, וכן זכר כל הניגונים ששרו בבית אביו, מה שאנשים בגיל ארבעים לא יודעים לספר בדיוק מה ראו במשך השנים אצל אביהם,

ויתירה מזה היה מספר זקני בעל מעדני השלחן זיע"א שזכר החלאקה שעשו לו במירון, וזכר שנסע עם חמורים מצפת למירון, והיה מספר בדיוק כמה חמורים היה שם, ומי ישב על החמור, זה כבר זכר לספר ממה שהיה בגיל שלש.

והנה ידוע מהאדמו"ר הזקן רבי דוד משה ממשקוב זיע"א שהעיד על זקני רבן גמליאל זיע"א ואמר עליו: "הלכה כרבן גמליאל". ונדפס זאת בכמה ספרים. ואם כן בוודאי שמשפחתנו יכולים לסמוך עליו שמה שאמר שאפשר ליכנס למערה, ידע מה הוא אומר,

ואפילו שלא נולד רבן גמליאל זיע"א בצפת, בוודאי היה לו קבלה על כך מזקנים חשובים ונכבדים. ובשנים שהיה גר בצפת בוודאי שמע עדות נאמנה מה

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— כה

מנהג הכהנים במירון, ולא היה תופס לקולא לפני שהיה ברור לו מסורת זו היטב.
כי היה ירא שמים גדול מאד,

והנה ידוע שהגה"ק רבי נחמן כהנא מספינקא זיע"א שהיה ידוע כפוסק גדול, ואכמ"ל, (נלב"ע סוכות תשל"ו), אמר שכשהיה עוד בחו"ל אמר לו זקנו זצ"ל שהיה גר שם בחו"ל תדע לך נכדי שיש לנו מסורת שמותר ליכנסם לכהנים במערה במירון, והאדמו"ר רבי נחמן זצ"ל לא ידע בשביל מה הוא אומר לו זאת, והרי כעת כולם בחו"ל,

אולם לאחר שפרץ מלחמה, והוצרך לבוא לארץ ישראל, הבין שזקנו ראה ברוח קודשו, שיגיע לארץ ישראל, ולכן העביר לו המסורת.

[ויש עוד סיפורים וספרים מגדולי ישראל שהיה להם מסורת ליכנס למערה במירון, אולם אין צורך ליכנס לזה כאן, כי כולם יודעים שיש שני דיעות בזה, ומי שירצה לחפש חומר על זה יחפש באוצר החכמה ועוד הרבה מקומות].

והנה ידוע גם שהרה"צ רבי דוד בטלמן זצ"ל שהיה נכד מזקני רבן גמליאל זיע"א, וכשנפטר זקני, היה רבי דוד כבר בגיל עשרים, והיה מעיד נאמנה שדעת זקנו רבן גמליאל זיע"א היה ברור שמותר ליכנסם לכהנים לשם, והיה לו מסורת על כך.

והנה ידוע עוד שהגאון רבי אפרים וינגוט זצ"ל רבה של צפת, אמר על זקני בעל מעדני השלחן זיע"א כשהיה בגיל שש בלבד, אמר עליו כבר שהוא "נפש יקרה".

וכמו כן אמר לי אבי הג"ר אלחנן שליט"א שזקני בעל מעדני השלחן זיע"א סיפר כמה פעמים ששאל פעם את אביו רבן גמליאל זיע"א, האידך אפשר להיות יהודי ירא שמים, והשיב לו עם הרבה תפילות ותחנונים לפני ה'. ע"כ. ומזה לבד רואים השגה של ילד עד גיל תשע ששאל כאלו דברים, וזה היו דאגותיו, האידך להיות ירא שמים אמיתי.

ואגב, מובא בספרים רבים סיפורים רבים על הרבה צדיקים שהעידו דברים גדולים מאד כשהיו בגיל תשע, ואפילו בפחות, ונשאר עדותם לדורות, ואכמ"ל. וכאן במילא כבר כתבתי שהיה לזקני בעל מעדני השלחן גם עדות מהרה"צ רבי דוד בטלמן זצ"ל שהיה כבר בגיל עשרים כשנפטר זקני רבן גמליאל זיע"א, והעיד שלרבן גמליאל זיע"א היה ברור שכהנים יכולים ליכנס למערה במירון, וכן נהג.

ומי שהכיר מקרוב את זקני בעל מעדני השלחן, זיע"א, ראה את היראת שמים שלו, שהיה אש להבה ממש, מבלי שום גוזמא, וראה האידך שפחד שלא לעבור אפילו על ס"ק במשנה ברורה, והאידך דקדק בכל פרט מכל הלכה.

וכשהוציא כרך שלו הראשון מעדני השולחן, קיבל בזמנו התקפת לב, ושאל אותו הרופא איזה לחצים יש לו, ואמר שהוציא ספר הלכה, ויש לו פחד על כל סעיף וסעיף אם פסק נכונה,

ומאז שהוציא ספרו הראשון עבר ל"ע במשך ימי חייו, חמישה ניתוחי לב, וכשלושים צינתורים, והכל היה מיראת שמים אדירה שפעם בלבבו הטהור,

ולכן זה פשוט שבנושא כניסת כהנים למירון לא העביר הנושא כלאחר יד, מבלי לדעת ולחשוב מה שהוא עושה, ודי בזה לעת עתה.

ומה שכתב הנ"ל "ונמצא שאין כאן הכרעה נגד אחרים שלא קבלו כן", לא הבנתי, הרי אף פעם לא היה הכרעה בזה,

ואף פעם לא אמרתי לאף אחד שיכנס למירון, רק מי ששאל אותי האידך אני ומשפחתי נוהגים, השבתי לו, ותנו לו מיד.

ואגב, אין להתעלם מאלפי כהנים בלעה"ר, כן ירבו לעולם ועד בבריאות ונחת וכל טוב לעולם ועד, ביניהם גדולי תורה ויראה מאד ומדקדקים קלה כבחמורה, ואדמוריים חשובים מאד, שהם כהנים ונכנסים למערה במירון,

ועל אחד או שתיים אפשר אולי להגיד שמעו, אולם על ציבור כזה גדול ויראים ושלמים קשה מאד להגיד שהם לא יודעים מה הם עושים.

ושוב אני חוזר ואומר כמו שאמר זקני זיע"א שכל אחד ינהג כמנהג אבותיו, אולם ח"ו להמיל דופי ביראי הטא אמיתיים, וה' הטוב יכפר.

אגב, מה ששאלו אם יענו אמן אם שומעים כהן שמברך ברכת כהנים במערה במירון, ראיתי לנכון להעתיק כאן מהספר הנפלא שו"ת השואל חלק א', להגאון רבי מרדכי ציון שליט"א סימן י"ח, שהביא דיעות לכהן ולכאן, וכאן אעתיק בס"ד רק הדיעות שסוברים שמותר וצריך לענות אמן. כי שוב כמו שכתבתי שאני יודע שיש דיעות לכאן ולכאן, אולם מנהג משפחתנו ליכנס ולברך ברכת כהנים, לכן אכתוב חלק משיטות אלו שאומרים לענות אמן בס"ד

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ כז

ואגב, עיקר שאלתו שם כפי נוסח השאלה שם לרבנים, היה על מערת המכפלה וקבר רחל, ששם אין הרבה כהנים בכלל שנוהגים ליכנס, וק"ו בן בנו של ק"ו, לגבי מירון, ודו"ק.

וז"ל שם:

האם יענה אדם אמן על ברכת כהנים בקברי צדיקים, כגון מערת המכפלה או קבר רחל? האם לסמוך על הפוסקים המתירים או שאסור משום שהיא מצוה הבאה בעבירה, ?

תשובה:

הגר"ש אבינר השיב לי: "כן, כי יש להם על מי לסמוך להיכנס. אמנם כשיש מחלוקת אם יש לברך או לא, מי שמברך ע"פ המתירים לא עושה עבירה, אבל אלה שפוסקים שלא יברך לא יענו אמן, כי הוא אמן לבטלה. אבל כאן זאת לא מחלוקת אם כן לברך או לא לברך, אלא מחלוקת אם להיכנס לקברי צדיקים או לא, אבל אחרי שנכנסו יש להם לברך ברכת כהנים, ולכן יש לענות אמן".

הגר"א נבנצל כתב לי: "יענה".

הג"ר שמואל אליעזר שטרן, מראשי בית ההוראה של הגר"ש הלוי וואזנער ומח"ס שו"ת שביבי אש, כתב לי: "יש מקום להקל".

הג"ר יוסף ליברמן, מח"ס שו"ת משנת יוסף, כתב לי: "אם הכהנים יש להם על מי לסמוך (שאומרים שהקברים למטה ויש כיפה עליהם) מותר לענות אמן".

הג"ר שמאי קהת הכהן גרוס, בעל שו"ת שבט הקהתי, כתב לי: "יכול לענות".

הג"ר פנחס אברהם מייערס, אב"ד האג ומח"ס שו"ת דברי פנחס, כתב לי: "אמן זוהי לא מצוה בעבירה, וכו' [ע"ש עוד מה שכתב בזה].

הג"ר שמחה ב"צ רבינוביץ, מח"ס פסקי תשובות, כתב לי: "כיון שהיו גדולי עולם שהתירו, מותר לענות אמן".

הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ, מח"ס גם אני אודך, כתב לי: "לענ"ד בקבר רשב"י זיע"א בוודאי שיענה אמן על ברכת כהנים ששומע שמברכים בפנים המערה, מפני שרבו המתירים ליכנס, וכן במשפחתנו נהגו ליכנס לציון רשב"י.

וכן נהג אא"ז הגר"ל רבינוביץ זצ"ל בעל 'מעדני השלחן', שהיה נכנס למערת רשב"י, אולם במערת המכפלה ובקבר רחל רובם סוברים שלא ייכנסו כהנים שם, ויש מעט מאוד שסוברים שמותר ליכנס, ומכל מקום נראה לענ"ד שכיון שיש איזה שיטה כזו שמותר ליכנס, שוב כבר צריך לענות אמון, שאע"פ שכתבו הפוסקים ש"ספק אמון לקולא", מכל מקום מאידך מצינו בזהר שיש גיהנם של אבדון חלילה, למי שלא עונה אמון, שנכנס שם, רח"ל. ע"ש דברים נוראים.

ומעודי תמהתי למה כתבו הפוסקים ש"ספק אמון לקולא', הרי לפי הזהר חמיר מאד מי שמפספס אמון אחד, והיה צריך להיות 'ספק אמון לחומרא'. ודוחק לומר שנחלקו בזה הפוסקים בנגלה עם הקבלה, וצ"ע לע"ע.

ולכן לענ"ד עדיף לענות אמון, ואדרבה שיעיר לכהנים אלו בעדינות האם ביררו היטב הלכה זו שמותר להם ליכנס בפנים, וראיתי פעם בקובץ 'אוצרות התורה' ושלחתי בזמני לאוצר החכמה לזיכוי הרבים, שהיה מו"מ באריכות אם מותר לכהנים ליכנס לקבר רחל, ע"ש, ואכמ"ל.

ויש דיון דומה בפוסקים לגבי אם שומע חזרת הש"ץ אחרי זמן תפילה, אם יענה אמון, עיין בספר אשי ישראל, ועוד, וכן יש דיון בפוסקים אם שומע ברכה מאחד שמתפלל שמו"ע בלחש, האם צריך לענות אמון, כיון שנוהג שלא כהלכה שמתפלל בקול, אולי לא צריך לענות אמון, כמו שקיי"ל שמי שמתפלל בחוזקה אין עונים אמון אחרי ברכותיו, והארכתיו בזה בס"ד בספרי "גם אני אודך" על ענינים שונים (ה"ב סימן מ"א), ע"ש.

וכתבתי פעם בס"ד כעין זה לגבי מי ששומע ברכת כהנים אחרי זמן השקיעה הרגיל, לפני השקיעה של זמן ר"ת, שצריך לענות אמון, שכיון שיש שיטות שעדיין יום, יש על מי לסמוך לגבי זה שצריך לענות אמון, אע"פ שהשומע סובר שזה כבר זמן לילה שלא ראוי לנשיאת כפיים. ודו"ק.

ובפרט בברכת כהנים צריך ביותר ליזהר לענות אמון ולהראות שרוצה לקבל חברכות מהקב"ה, ולא יהיה בכלל אלו שכתבו הפוסקים בהלכות נשיאת כפיים שאלו שיוצאים לפני ברכת כהנים, עליהם הכתוב אומר ולא חפץ בברכה, ותרחק ממני. ע"ש.

יהא רעוא שנזכה לקבל התורה ברוב עוז ותעצומות בשתי ידיים אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד. אכ"ר", עכ"ל מח"ס גם אני אודך.

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ כט

הג"ר מאיר מאזוז, מח"ס שו"ת בית נאמן וראש ישיבת כיסא רחמים, כתב לי: "אם הכהנים עושים כן ע"פ רבותיהם, אפשר לענות אהריהם אמן (עיין בשו"ת בית נאמן סימן א)".

הרב מרדכי אלמקיים, מח"ס שו"ת ויכתוב מרדכי, כתב לי: ... אמנם דעת מורי ורבי מרן הקדוש מזידיטשוב זיע"א (שהוא עצמו היה כהן) לסמוך על דברי הרמב"ן ריש פר' חוקת שמי שמת מיתת נשיקה אינו מטמא עיי"ש. והוא עצמו הכי נהג להכנס למערת המכפלה וכן לציון רשב"י ולקבר אחרון הכהן. ועי' בשו"ת ויכתוב מרדכי ח"א עמ' תכ"ו שהבאתי מעשה נפלא על זה מאביו של אדמו"ר זיע"א (לגבי קבר רחל לא אמר לי)... מכל מקום לענין הלכה, אם יש מי שמתיר להכנס לאותו קבר, כדוגמת רשב"י ומערת המכפלה, יכולים לענות אמן אחר הברכה כיון שיש להם על מה שיסמוכו, וכמו שספרדי עונה אמן כששומע אשכנזי מברך על תש"ר או על יין שברכתו שהכל לדעת מרן וכיו"ב. אך אם אין שום היתר, כגון שעושים ברכת כהנים בבית עלמין חלילה – בוודאי לא יענה אמן, דאין זה מברך אלא מנאץ. [נע"ש עוד מה שכתב בזה].

הרב פנחס שפירא, מח"ס שו"ת בריתי שלום, כתב לי: "לכאורה אם אדם עושה עפ"י רבו שמתיר אזי ל"ש לאמר 'זבח רשעים תועבה'. [נע"ש עוד מה שכתב בזה] ע"כ מספר הנפלא "השואל" חלק א', להגר"מ ציון שליט"א.

ואסיים שאין לי שום בעיה שהרב הנ"ל יסבור כהמחמירים וגם ישכנע כהנים אחרים שלא יכנסו למירון, כי אני לא מקבל אחוזים ממי שנכנס או לא נכנס, רק רצוני היה לברר דעת זקני בעל מעדני השלחן זיע"א, ולהסביר דעתו שלא עשה דברים ח"ו מחוסר אחריות, אלא כל תנועה שלו היה ע"פ דעת תורה, וע"פ קבלה שהיה לו וכנ"ל, והדברים ידועים ואכמ"ל. ושוב תודה להגה"צ רבי שליט"א שבזכות הערתו, התעמקתי עוד בנושא זה ומצאתי כמה מרגליות טובות בס"ד.

בשורות טובות לעד
בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדם יוסף החדש" על המועדים

מכתב מהרה"ג יוסף קדיש בראנדסדארפער שליט"א

עוד כתב הגאון הגדול רבי יוסף קדיש בראנדסדארפער שליט"א בלאאמו"ר הגאון בעל קנה בושם וצלל"ה רב ואב"ד קהילת החסידים טבריא עילית מחבר ספרי "אורה ושמחה" על הרמב"ם פיעה"ק טבריא תובב"א, וז"ל:

**בירור דעת מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א בענין כניסת כהנים למירון, ולענות
אמן על ברכת כהנים שעושים במערת רשב"י**

בס"ד שלישי בשבת ד' מרחשוון תשע"ח
לכב' ידידי אוצר התורה והיראה הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מחבר הספרים הנפלאים מאוד בבקיות ובסברא ישרה ח"ה ספרי גם אני אודך.
אחדשה"ט.

מה ששאלת אותי אם נכון הדבר מה ששמע שהגרי"ש וצלל"ה ראה דברינו בקונטרס חזקת טהרה, ומה היה תגובתו. נכון הדבר שראה דברינו וגם הסכים בפה מלא על יסוד הדברים. והיות שקשה עלי הכתיבה מחדש גופא דעובדא היכי הוה וכבר כתבתי הדברים עבור הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א הנני שולח לך העתקה.

הקדמה קטנה:

בשנת תשס"א הדפסתי קונטרס קטן הנקרא חזקת טהרה, שם כתבתי צד דלכו"ע אין במערת הרשב"י טומאה דאורייתא, וזאת עפ"י הש"ס והראשונים שחזקת המערות שטהורה מלמעלה [עכ"פ מדאורייתא]. וכתבנו שם שאפילו לדעת הראשונים שפירשו שסיבת טהרה במערות חז"ל הוא מפני שהכווין היו פתוחין לצד המערה, מ"מ גם אם במשך הימים נסתם פתח המערות [ועדיין חזקת הכוין פתוחין למערה] אין טומאה על המערה [כי הכוין עדיין בחזקת פתוח למערה], ולא איכפת לן מה שהמערה עצמו כן סגור [ובספרינו החדש הרחבנו הדברים ביותר].

ועל חידוש זה התייחס הרב אלישיב והסכים לזה להלכה !!!

ואח"כ בשנת תשע"ג הדפסתי "ספר" חזקת טהרה (שתחילתו היה הקונטרס הקטן הנ"ל), ושם הרחבתי מאוד בכל הסוגיות הנוגעות לדיני קברים ומערות, וגם נתבאר יותר יסוד הנ"ל שלא איכפת לן מה שפתח המערה סתום ואין זה מבטל הטהרה. ושם בס' קמ"ד כתבתי מאמר שלם על כניסת כהנים במירון, שהוא כעין

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ לא

תמצית מן הדברים שנתברר בספר באורך ווהרוצה להבין הדברים היטב יעבור על הסימן הנ"ל כמה פעמים בעיון ולעיון במראה מקומות לסימני הספר שציינתי שם ויבורר לו הדבר.

עד כאן הקדמה, ומכאן ואילך העתקה מן המכתב לא שינתי סגנון המכתב שנכתב עוד בחי מהגרי"ש זצ"ל, ולפיכך נזכר בשם שליט"א.

בס"ד יום א' פר' מקץ כ"ב כסליו תשע"ב
לכב' הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א, מתלמידיו החשובים (להבדלה) אבא מרי הגאון זצ"ל. ראש ביהמ"ד להלכה בהתיישבות פעייה"ק ירושלים
אחדשכ"ת כדת וכדין

לפני ל"ג בעומר תשס"ט פירסם חכם אחד שליט"א דברים בשמי בשם הגאון ריש"א דכל הגולה שליט"א [הרחמן יברכהו באריכת ימים ושנים טובים, בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת הגואל בב"א], בענין כניסת כהנים במירון לציון הרשב"י. ומעכ"ת פירסם דברים כנגד זה בשעתו. ובו בפרק לפני הסתלקותו של אאמו"ר הגאון זצ"ל כתבתי לו מכתב בקיצור מה שיש אתי מן הריש"א שליט"א מענין זה. וכ"ת שליט"א השיבני במכתבו (שמסר לי כימי השבעה לא תקפ"ן, בהגיעו לניהום, והדפיס מכתב זה בספר ישא יוסף ח"א סימן קה), ואמר לי אז כי אחרי האבלות נקבוע לדבר בזה פא"פ. וכרגיל כיון דנדחה נדחה ועד כה לא דברנו עוד מזה. וכעת כיון שעסוק אני שנית בענינים הללו אמרתי להציע לו דברים כהווייתך, שיתברר הדברים לאמיתתה של תורה.

הנושא שעליו דברנו עם הריש"א שליט"א, והנושא שמע"כ שליט"א דיבר עם הריש"א הם שני נושאים שונים. אנחנו דיברנו שאלה כללית מה דין מערות קבורה ישנות שפתחי המערות סגורות כיום, אם עדיין יש להם חזקת טהרה שלהן כמקודם.

היה המדובר בדעת הראשונים ז"ל רובן ככולן שכתבו להדיא שהקברים אשר במערות הישנות שבא"י עשויין באופן שלא תהיה טומאה בוקעת מלמעלה מעל גגות המערות, והדגישו הראשונים, שהיה בזה מנהג וקפידא לעשות כך [הדברים מתבארים בהרחבה אצלינו בספר חזקת טהרה שייצא לאור בס"ד בקרוב]. ולאור זה כל מערות קבורה שבא"י מימי חז"ל בחזקת טהרה מלמעלה [לדעת חלק מן הראשונים לא הועילו אלא כדי להפקיע איסור דאורייתא ועדיין יש טומאת ארנות מלמעלה, וחלק מן הראשונים הועילו להפקיע מכל טומאה,

ואכמ"ל]. ומפורש בדברי הראשונים על מה דאיתא בברכות יט: רוב ארונות יש להן טפח הכוונה רוב הכוכין שבמערות, ועל גבה טהור. ועכ"פ לכו"ע היה חזקת טהרה מלמעלה [הדברים מבוארים בהרחבה אצלנו ואכמ"ל].

אלא שנשאל כאן שאלה, דאם אמנם המערות שלהם עשוין מעיקרא באופן שהן עומדים בחזקת טהרה מלמעלה, אולי תקנתן לא היה מועיל אלא כל זמן שפתחי המערות פתוח לאויר העולם, לפי מה שהרבה ראשונים העלו דלא הועיל החלל טפח שעשו בהכוכין אלא מפני שהכוכ היה פתוח למערה, וא"כ השתא כיון דפתחי המערות סגור נפל בבירא כל ההכשר. או דנימא הואיל ואכתי פתח הכוכ שהוא הקבר פתוח למערה, לא איכפת לן מה שפתח המערה עצמה סתומה. ואנחנו העלינו בזה בס"ד דגם אם פתח המערה סתום כיון שהכוכ עצמו שהוא הקבר פתוח עדיין למערה דין קבר פתוח יש לו וטהור מלמעלה.

והעלינו עוד דאי אפשר לומר שהכוכ והמערה כקבר אריכתא דמיא, וכתבנו עוד דמה שאמרו שהכוכ היה פתוח למערה אין הכוונה שהיה פתוח ממש בלי שום כיסוי, אלא ודאי היה סתום בדבר שאינו נחשב סתימה לגבי קבר, ו"דין" פתוח היה לו, אבל פשיטא שהכוכ עצמו היה עליו כמין גולל, ואפי"ה דין פתוח עלה וכו'.

ועיקר הבסיס שעליו עומד הבנין שקבר פתוח למערה סתומה דינו קבר פתוח, וע"ג המערות והכוכין טהור, העמדנו עפ"י הרלב"ח דמפורש בדבריו דאהל סתום המקיף את הקבר חוצץ בפני הטומאה אפילו אין מקום לטומאה לצאת כלל, שהאהל השני אין לו דין קבר ואע"פ שיש בו התפשטות הטומאה אינו קבר"י. ומה שהצריכו הרבה ראשונים [מתוכם בעלי התוס' והרמב"ם] בקבר סתום שיהיה פתוח, דוקא בקבר, אבל אהל שיש בו התפשטות טומאה ואינו בתורת קבר מפני שחסר לו תנאים של קבר חוצץ אפילו הוא סתום [הדברים מבוססים עפ"י הראשונים וגדולי האחרונים שאכמ"ל], ועפ"י יוצא דהמערה הסתומה אין לו דין קבר כיון שאין בה גוף הטומאה אלא התפשטות הטומאה. והכוכ עצמו הלא פתוח לחוץ למקומו לאויר המערה ואין דינו כקבר סתום.

יב. באמת סברא זו נזכר בהרבה אחרונים וכל אחד אמרו מדילי' מכח סברא. והארכנו בזה בספרינו החדש.

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ לג

והנה כשיצא לאור הקונטרס, עלה תלמיד מרן, המפורסם הגאון רבי בנציון קוק שליט"א אל מרן שליט"א. ושאל לו על עקרי הדברים הללו שאמרנו.

ואציע הדברים שסיפר לי אז הגרב"צ שליט"א

(א) שאל אותו אם הכוך והקבר נחשב כקבר אריכתא, או שהקבר עם המערה כשני מקומות נחשבים, וגם שאל אותו במה שפירשנו בדברי התוס' שהכוכים היו פתוחים אם הכוונה שהיה פתוח ממש או שהיה שם כיסוי ואפי"ה מהור מפני שהיה על זה דין פתוחי.

ענה ע"ז מרן שליט"א פשיטא! שהיה הכוך סתום וחלוק מן המערה, אלא אלא כיון שלא היה סתום היטב הרי דין פתוח עלה, דאי אפשר לומר שהיה פתוח ממש. והכוך והמערה כשני מקומות חשובים.

על השאלה השניה אם פתח המערה סתום אבל הכוכין פתוח למערה אם עדיין יש חזקת טהרה על המערה, הואיל והכוכין פתוח למערה אע"פ שפתח המערה עצמה סתום.

ענה מרן שליט"א בתקיפות ובפשיטות ובבהירות באופן דלא משתמע לשינוי צדדים. שאין סתימת פתח המערה גורע כלום מן הטהרה שלמעלה, שאפילו

יג. ראוי לציון - אע"פ שהוא למותר. שהרב"צ עלה לשאול ביוזמתו כדי לדעת האמת בדבר [אחרי שבכולל שלמדנו היה שם הגאון ר' יחזקאל כהן מגדולי חכמי ישיבת מיר שהיה דעתו חזק כמוני, וכן ספרתי לר' ב"צ שכן רבי הגאון רבי אברהם אטיק שליט"א מגדולי חכמי ירושלים פשוט ליה וברור ליה כדברינו, כנראה שזה המריץ אותו לברר הדבר אצל הרב שליט"א. כי הגרב"צ אין דרכו לשאול להרב על כל דבר ודבר אלא א"כ עיין ושקל בעצמו הדברים אם ראויין הדברים להביאן אל מרן שליט"א, וכמובן שהוא הציע השאלה בלא שום נגיעות עצמית לכל הענין, ללא שום אינטרסים חלילה. ואני בעצמי לא ידעתי שהוא הולך לשאול על זה. וכשהיה מדבר בזה עם מרן שליט"א הייתי בחו"ל, ונודע לי על כל הענין רק אחרי שחזרתי].

יד. באמת רוב הראשונים פירשו להדיא שהארון היה מכוסה לגמרי אלא שהיה חלל טפח בין הארון והכיסוי, השאלה התייחסה לפי פי' המהר"ם בתוס' ב"ב דף ק' שהוא מפרש שהארון עצמו וגם הכוך היה פתוח מן הצד למערה. שאלה זו נוגע להבין למה לא נחשוב הכוך והמערה כקבר אריכתא.

טו. לימים מצאתי ראיה מפורשת לזה מתוס' ב"ב, ואכמ"ל.

המערה סתומה מ"מ כיון שהכוך פתוח למערה דין קבר פתוח עליו, ומהור
מלמעלה.

אגב יש אתי מכתב מנכדו של מרן הרה"ג ר' משה ישראלזון שליט"א מחודש אדר
תשע"א, ששאל עוד פעם את מרן שליט"א על זה וענה בפשיטות כמו שאמר
לפני כמה שנים להגר"צ שליט"א הנני מעתיק מכתבו של הרב ישראלזון, וז"ל:

אל מעלת כבוד הגאון רבי יוסף קדיש ברנדסדורפער שליט"א בעמח"ס "אורה ושמחה" על הרמב"ם
ורב ומו"ץ בשכונת "בית ישראל" פעייה"ק.
ברכה ושלוש רב.

הנני למסור להדר"ג נ"י את אשר זכיתי לשמוע מפ"ק אא"ז מרן הגרי"ש אלישיב
שליט"א ביום ה' פר' תצוה ו' אדר ראשון תשע"א. וזה אשר שאלתי אותו:
קבר שיש בו פתח למערה (ריקה) הסמוכה לה, והמערה היא סתומה לגמרי מחלל
העולם. האם הקבר נחשב קבר סתום מכיון שאינו פתוח לאויר העולם? והשיבני
מרן שליט"א: ודאי "אין" הקבר נחשב קבר סתום, כיון שהוא פתוח למקום אחר,
ואין צריך שיהיה פתוח לאויר העולם, עכ"ד. והנני הותם בברכת התורה אדר א'
תשע"א. משה ישראלזון. ע"כ לשון המכתב היקר.

נחזור לענין. גם שאל נשאל ע"י הג"ר בנציון שליט"א אודות דברי הרלב"ה: ענה
לו מרן שליט"א, מתוך שמחה של תורה כהאי לישראל: מעולם חשבתי כך
שאהל סתום על גבי קבר חוצץ, ולא ידעתי שזהו סברת הרלב"ה, עכשיו שהראתיני
רלב"ה וכו'.

לאחר שבוע או שניים או יותר קצת. סיפר לי עוד הגר"צ שליט"א שהגיע שאלה
אצל הגרי"ש על קברים שנמצאו בכביש מס' אחד (בירושלים) מה לעשות כדי
להנצל מטומאה, והורה לעשות אהל חוצץ עם חלל טפח ולהשאיר פתוח מן הצד.
אז שאל הגר"צ קדם מרן שליט"א בשעת מעשה, הלא לימדנו רבינו כסברת
הרלב"ה שאי"צ להשאיר שום פתח. אמר הגרי"ש לא הבנתי השאלה. נכון "אין
צריך להשאיר פתוח כלל ודי באהל חוצץ סתום".

והנה, המשא ומתן בין הגר"צ עם הגאון שליט"א היה נמשך הרבה ימים [כלומר
שהגר"צ עשה הפסקות בימים בין שאלה ושאלה], ושאל וחזר ושאל, אני
לא הייתי בארץ אז באותן הימים ששאל. כשהורתי לכולל, קבלו כל חברי הכולל
את פניי בצחלה ורינה ובשורה בפיחם להוי ידוע שהגרי"ש שליט"א הסכים עמדי
על כל דברי הקונטרס. חברי הכולל זוכרים זאת היטב. והגר"צ סיפר לי בפרוטרוט

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— לה

השאלות והתשובות. וסיפר לי שכשהיה מדבר מזה היה מרן שליט"א קורא אותנו "בעל הקונטרס" בלשון חשיבות, שכפי מה שהבנתי מדבריו שלא היה זה שאלה סתם אלא היה דנים בזה הרבה במשך זמן.

ושוב שאל הגרב"צ שליט"א א"כ הרי יש היתר לכהנים ליכנס למירון שהרי כיום הציון למעלה הוא מעל גג המערה, והמערה הוא למטה, ועל גג המערה ליכא מומאה וכו', ואיני זוכר בדיוק מה היה המסקנא להלכה ו"למעשה", רק אכתוב שני פרטים מה שאני זוכר בבירור.

הרה"ג משה יצחק פולטשיק שליט"א עלה בו בפרק למרן שליט"א [אחר שידע מכל המשא ומתן בזה עם מרן שליט"א] טען לפני מרן: ר' בנציון [שהוא כהן] כבר חושב ליכנס למירון, ויש לעצור בעדו, שהרואים לא ידעו שההיתר כאן הוא משום שהמערה הוצץ, ויחשבו שההיתר הוא משום קברי צדיקים אין מטמאין ויבואו להתיר גם במקום אחר. ענה לו מרן שליט"א לא גוזרים גזירות מה שהוא צודק צודק. [הרב פאלעטשיק סיפר לי אז הדברים וגם אמר לי שרשם הדברים אצלו כדאי לבקשו הרשימות].

עוד פרט אחד מה שאני זוכר בבירור מה שאמר לי הגרב"צ. מרן שליט"א אמר להגרב"צ [אולי ?] יש לחשוש שבמשך הזמן כבר נפל המערה ואין שם חלל. אמרתי לר' בנציון שיחזור להגרי"ש לשאול, כי בסביבות מערת רשב"י במירון קיים הרבה מערות קבורה שרואים בעיניים שהם עומדים על תילם ולא נפלו [כגון מערת בית הלל ועוד הרבה מערות ידועות שם ופתוחות לעין כל רואה] ולמה נחוש אצל ר' שמעון שנהרס. ענה לו מרן שליט"א א"כ מותר". [אבל הרב"צ שליט"א ביקש ממני – מעצמו – לא לפרסם בשם הגרי"ש היתר לכניסת כהנים, ונמק לי כי צריכים להכיר את השיחות קודם של הגרי"ש שליט"א. כפי שהבנתי שרב"צ חשש אולי כל השיחה היה להלכה ולא למעשה. דאעפ"י שאמר להדיא א"כ מותר, אפי"ה חשש שאין זה הוראה מעשית].

ובאמת לא פרסמתי דעת הגרי"ש שליט"א להיתר בשעתו, כי היה די לי רק הסכמתו על עצם הדברים להלכה.

ע"כ מה שנוגע לדברי מרן הריש"א שליט"א

מז. בספר שלי החדש הארכתי בראיות ברורות מן הראשונים ז"ל שאין חוששים שמא נהרס החלל במשך הזמן, ואכמ"ל.

ועכשיו נבוא בנוגע המסורה שאתם מוסרים בשם הרב שליט"א

והנה. היה תמוה בעיני, כי מצד אחד הנאמנות של הרב"צ שליט"א כתלמיד שאינו משנה כלום מרבו ידוע ומפורסם. ומצד שני פשיטא שנאמנותו של כ"ת כמעתיק השמועה בדקדוק רב ידוע ומפורסם. והיה נראה כתרתי דסתרי.

אמנם בימים אלו קבלתי בסיעתא דשמיא מאחד מתלמידי מרן שליט"א, רשימה מכל השיחה ששח מעכ"ת עם מרן שליט"א בשעתו בשעה שפירסם דברי הגרי"ש שליט"א. וגם עיינתי שנית במכתבו שכתב לי ושנדפס בספרו, וראיתי באמת שהדברים שכתב במכתבו, ורישום השיחה כפי שראיתי, הם באמת מדוקדקים להפליא בלי שום שינוי כלל, ובאמת נתפלאתי וראיתי שבאמת מעכ"ת מדקדק בכל תיבה ותיבה שכותב בלי שום חיסור ויתר כפי שקיבל ממרן שליט"א. אמנם נוסח השיחה נכתב בסגנון שיחה והדברים אמורים כפי סדר אמירתו, ומכתבו בא בסגנון אחר אבל אין זה משנה.

(א) המדובר בהשיחה שהיה לכם עם הגרי"ש היה, מה שמקילים בענין קברי צדיקים אינם מטמאים וע"ז סובב כל הדברים. ובאמת מעכ"ת כתב זה להדיא במכתבו דעתו של מרן שליט"א שאין לסמוך על זה. ובאמת דברים אלו לא נוגע לדין וגם אנן כתבנו בפשיטות ובירור שאין להקל נטעם זה].

(ב) הגאון הגרי"ש שליט"א נשאל על השמועה שאומרים בשם הגר"ש העליר שכשבנו הבנין עשו כיפין לחציצה. וע"ז לא רצה הגרי"ש לסמוך כיון שאין לזה מקור נאמן, וכ"ת כתב זה באות ג.

(ג) מעכ"ת שליט"א שאל אודות הרלב"ח אם אפשר לסמוך ע"ז ושאל אותו מה שאמרתי בשמו שאפשר לסמוך ע"ז, הגרי"ש לא ענה להדיא ע"ז, כי לפי השאלה שהציגו לפניו זה לא היה נוגע כיון שלפי צורת השאלה שרוצים לסמוך על הכיפין שאומרים מפי השמועה שיש כיפין, ועל פי דעת הרלב"ח, ודעתו שאין לסמוך ע"ז ואין זה מקור נאמן שיש שם כיפין בכלל. [ואדרכא משמע מתוך השיחה שבאמת היה אפשר לסמוך על הרלב"ח רק טען דמאן יימר שעשו כיפין].

ואמנם ברצוני להדגיש כי לפי מה שנשאל מרן שליט"א באדר א' תשע"א [כפי שבא במכתב לעיל] דקבר הפתוח למערה והמערה סתומה אין כאן דין קבר סתום, מזה יש ללמוד שדעתו כהרלב"ח, דלולא דברי הרלב"ח הרי המערה עצמה דין קבר עלה כיון שיש בו התפשטות טומאה, אלא עכ"ח דס"ל דאהל סתום

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ לו

שיש בו התפשטות טומאה אינו קבר, והן הן דברי הרלב"ח, דו"ק, וזה ראייה ברורה
עפ"י שתי עדויות דסבירא ליה בפשיטות לחלכה כהרלב"ח.

מכל אילין נתברר שאין שום סתירה כלל בין הדברים שקבלתי בשם מרן הגרי"ש
לדבריו. כי מעכ"ת שאל אם יש לסמוך שעשו כיפין. וע"ז אמר שזה שמועה
שלא נתברר מקורה.

אבל אנחנו דברנו להתיר בלא כיפין, אלא שעצם המערה חוצצת על פי קבלת
הרשב"ם תוס' רמב"ן רשב"א ריטב"א ועוד המון ראשונים שכולם כתבו
מפורש שמעירותיהם בזמן חז"ל יש להן פותח טפח וחוצץ. ובזה בודאי הוא קבלה
אמיתית, אשר אין שום חולק ע"ז. וע"ז הסכים מרן שליט"א בפה גמור.

ועכ"פ עיקר הדברים שעליהם היה המדובר חסר מן הספר שלכם, דאנן לא דברנו
עם מרן שליט"א לסמוך על שמועות של עשיית כיפין, אלא לסמוך על קבלת
הראשונים שהמערת מלמעלה בחזקת טהרה עומדות, וזה שרשב"י מונה במערה
זהו גמרות מפורשות בנוסף הקבלה הברורה שר"ש טמון במערה, והציון כיום הוא
גג של מערה, והמקורות לזה הן בחז"ל והן בראשונים. ואכמ"ל.

כפי מה שאני מסתובב הרבה ברגלי תלמידי מרן שליט"א [שבכולל עמנו לומד
הגר"ב"צ שליט"א ונכדו הגר"מ ישראלזון] וכמה פעמים שמעתי מהם
שהגרי"ש עונה לפי השאלה ששואלים. וזה דרכו. וכמוכן לפי מה שהצגתם את
השאלה לסמוך על כיפין בזה ברור מללו שאין לסמוך על שמועות. [וגם אני בעצמי
לא רציתי לבנות על שמועות שאין להם מקור]. ולפיכך איני רואה שום סתירה
מדברים שאמר לו מרן שליט"א ולדברים שאמר אז בשעתו, כי בשעתו היה
המדובר אודות לסמוך על המערה שהיא עצמה כיפה, וע"ז הסכים שגם בזמנינו
אפי' שפתח המערה סתום יש לה ההיתר הראשון. ושאלתו דמר היה על דבר
לסמוך על מה שאומרים שעשו כיפין. וידוע שהגרי"ש שליט"א לא היה במירון
לעולם. ודרכו לענות על מה ששואלים ותו לא מיד.

אם ירצה מע"כ לדבר בזה באריכות אשמח מאוד להבהיר לו הענינים פא"פ, כדי
להביאם שנית אל מרן שליט"א.

אגב ארשום לפניו עוד הוראה מבית מדרשו של הגרי"ש שליט"א בנוגע למירון.

בשלהי חורף זה נתפרסם באיזה עיתון בשם רב אחד שאמר בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שאסור לענות אמן על ברכת כהנים הנאמר בהיכל הרשב"י מפני שהיא ברכה לבטלה. ופירסום זה הוא שקר, והריני כותב עדות מה שרשמתי אצלי בזמן השמועה, היום יום ה' ד' אדר ב' תשע"א. שמעתי מנכדו של הגאון הרב אלישיב שליט"א הרה"ג משה ישראלזון שליט"א, ששמע מנכדו המשב"ק הרב ארי' אלישיב ששאל אתמול יום ד' את זקנו שליט"א אם עונים אמן על ברכת כהנים בציון הרשב"י במירון, והשיב שהואיל וסוף סוף הדבר הוא ספק אם מותר לכהנים ליכנס שם, עונים אמן.

ושוב ביום א' בשבוע שאח"ז העיד לי הנ"ל [נכדו הרה"ג ר' משה ישראלזון] שהוא עצמו ג"כ שאל ע"ז את זקנו והשיב לו כדברים הללו, ונתן לי זה בכתב ידו.

ולא ידעתי מאי כוונתו "ספק". אולי תוכלו לברר

עד כאן המכתב ואני מוסיף: ועי' מה שכתבנו בחזקת טהרה החדש עמ' רצו שבכל אופן במירון בציון הרשב"י לא יכול להיות אלא ספק של טומאת ארונות, והוא ספק דרבנן, וזה מותר לכתחילה בכל התורה וכ"ש בטומאה ברה"ר, וכ"ש לצורך מצוה יעו"ש. עכ"ל.

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י _____ לט

מכתב הרה"ג מרדכי ציון שליט"א מח"ס שו"ת השואל

הרה"ג מרדכי ציון שליט"א מח"ס שו"ת השואל וספר קום והתהלך בארץ ועוד ספרים ירושלים כתב בענין זה, וז"ל:

בענין ביקור כהנים בקבר רשב"י כתבתי בספרי קום והתהלך בארץ סימן מ"א ואני מצרף כאן את התשובה, וז"ל:

שאלה: האם יש היתר מיוחד לכהנים לבקר בקבר רשב"י שבמירון?

תשובה: רוב הפוסקים פסקו שאין מקום להתיר לכהנים להשתטח על קברי צדיקים (ראה להלן סי' נד). אמנם בס' הברכה המשולשת על נשיאת כפים (פרק ב, לא, עמ' ס), כתב הרב מנחם מנדל הכהן פקשר שמקום אחד יחיד ומיוחד יש, שכהנים נכנסים בביהמ"ס שעל ציון התנא רבי שמעון בר יוחאי באתרא קדישא מירון. וכתב (הערה קד) וז"ל, שקבלה מקובלת מגדולי ארץ ישראל שהכהנים נכנסים לציון הרשב"י משום שהרה"ק ר"א גלאנטי בנה הבניין על קברי התנאים והשאיר פותח טפה. כמו שמקובל מהרה"ק ר' שמואל העליר אבד"ק צפת, וכך מקובל אצל הכהנים הצדיקים לבית ספינקא שקיבלו מזקנם אבד"ק ברעזאווין וצ"ל וכן נוהגים כיום רבים מזרע אהרן שלמים ויראים ליכנס שם, ולחיבת הקו' אעתיק מש"כ זקני הרה"ח ר' פנחס אליעזר הכהן פקשר וצ"ל מחשובי זקני ירושלים בספר הזכרונות וז"ל, בחודש אייר שנת תר"ע נסעתי למירון בפעם הראשונה, והאכסניא היתה אצל זקן גיס הרב ר' נפתלי פרנקל, באותה שנה היה גם ר' דוד ז"ל (רבו דודל מלעלוב זצוק"ל) שם במירון על ל"ג בעומר, לא ידעתי מה לעשות אם ליכנס לציון הרשב"י או לא, היו שם כהנים שהיו נכנסים והיו שם כהנים שלא נכנסים. שמעתי שם מכמה אנשים שאמרו לי בשם ר' דוד, שסיפר שבשעה שבנו. הבניין על ציון הרשב"י בנו אותה באופן כזה שכהנים יהיו יכולים ליכנס לציון, וגם שהרה"ג הר' יחזקיא שבתי שהיה מקובל וכהן, והיה תמיד יושב ולומד בתוך המערה שם, מזה למדתי וקבלתי ליכנס לתוך ציון הרשב"י, והייתי שם בפנים יחד עם עוד כהנים ביחד עם הר' דוד ז"ל זיע"א, עכ"ל ס' הזכרונות. וקבלה זו מפורסמת אצל הרבה מזקני ירושלים (ומבואר בקונטרס פתחי טהרה סי' יג ע"ש), ולא באתי להעמיד דעה זו כיחידה כי הרבה גדולי חו"ל שלא ידעו מקבלה זו ולא קיבלוה לנהוג כך החמירו ע"כ שלא יכנסו כהנים, וכל אחד ינהג כפי קבלת אבותיו, עכ"ל הברכה המשולשת.

אלא מסופר על האדמו"ר מצאנז ש"אירע פעם שנמע כהן לארץ הקדושה, ובעת שלקה פרידת שלום, אמר לו אא"ז [האדמו"ר מצאנז] שלא יהיה שוטה ולא ילך על הקברים, אפילו בל"ג בעומר לא ילך על ציון למירון" (ספר חמדה גנוזה אות קמח). וכן בנו בשו"ת דברי יחזקאל (סי"א), האדמו"ר משינאווא יצא בכל תוקף לדחות דעת הסוברים שמותר לכהנים להיכנס לקברי צדיקים, וז"ל: "לאשר נצטוונו בתוה"ק להזהיר כהנים שלא יטמאו, מצאתי את עצמי מחויב בדור הזה להודיע לעם ד', כי מה שיש מקילין ואומרים שמותר לכהנים לילך על קברי צדיקים הוא טעות, ואין להם על מה לסמוך להקל באיסור דאורייתא ח"ו". ובס' ויואל משה (מאמר ישוב א"י סי' צח-צט), הרבי מסטמאר האריך לסייע לשיטתו של הדברי יחזקאל לאסור הכניסה לכהנים, וכתב שהעיקר בזה מה שכתב זקינו בספרו ישמח משה פרשת שמיני שצדיקים אמיתיים אין להם טומאה, אחא שלא ניתן לנו הכח להבחין מי הגיע למדרגה זו ומי לא. ובזמירות דברי יואל (ל"ג בעומר אות שעב) כתב: "כל פעם בהיות רבינו במירון הזהיר מאוד את הכהנים שהיו שם שלא יכנסו למערת הרשב"י, אלא ישארו מחוץ לשער חצר הציון הקדוש, ודעתו להלכה שאין להקל כלל בעניין טומאת כהנים על קברי צדיקים". וגם כתוב בס' ציון לנפש צבי (פ"ב אות ב) שבביקור אחד במירון התווכח מוהריא"ז מרגליות עם האדמו"ר מסטמאר ממעשה הר"י כהן (ציווה האר"י ז"ל למוהר"י הכהן שילך לכפר עין זיתון על ציון ר"י בר אילעאי ונראה מזה שהאריז"ל ס"ל כדעת הסוברים שכהן מותר להשתטח על קברי צדיקים), ומי לנו גדול מהאר"י ז"ל? ענה לו האדמו"ר מסטמאר: כי יכולים לעשות השטתחות סמוך ונראה להקבר, ולא על הקבר עצמו (וכן מובא בס' אסיפות דברי יואל עמ' מד-מה ובעולמות שהרבו עמ' קט-קי. ודעתו של הרבי מסטמאר גם מובא בטעמי המנהגים עניני חילולא דרשב"י להערה כו שעל אות ה, עדות ביוסף עמ' קמג, שו"ת פאת שרץ ב מא, מהרת כהנים עמ' כג). ובס' נטעי גבריאל (הלכות אבלות ח"ב, פרק צא, ב), כתב הרב גבריאל זינגער שיש שהתירו לכהנים ליכנס לתוך הבניין של קבר רשב"י במירון משום שנבנה באופן שכהנים רשאים ליכנס, אבל רוב הפוסקים דעתם להחמיר גם במירון. והרב זינגער כתב (הערה ד) שהאוסרים רוב גדולי ישראל כ"ק אדמו"רים מהר"א מבעלז, סטמאר וליובאוויטש, והרב ז. מינצברג, והג"ר משה פיינשטיין ובעל מנחת יצחק והג"ר שלמה זלמן אוירבך. ודעתו של הג"ר שלמה זלמן אוירבך שאין לכהנים להיכנס לבנין קבר רשב"י במירון מובא בהסכמתו לספר "ציון לנפש צבי" (וגם בהליכות שלמה – מועדים ח"ב עמ' שסו). ועוד ראיתי בשו"ת פאת שרץ (כ, מא אות א) שכתב הרב שמואל דוד הכהן מונק וז"ל: "ואף כי שמעתי כי הר"ר שמואל העלער זצ"ל עשה איזה תיקון

במירון להיות שומאה יוצאה דרך פותח טפה, אינו כדאי להתיר איסור על פי שמועה בעלמא, עכ"ל. ופעם גם ראיתי מכתב משנת תשל"ט שהרב רפאל כהן, הלומד בכולל בצפת, שאל את הג"ר עובדיה יוסף, אם מותר בשבילו שהוא כהן לעבור לכולל שנמצא בקבר הרשב"י במירון, ולסמוך בשעת הדחק על המקילים שקברי צדיקים אינם מטמאים. ענה הגר"ע יוסף, "בהירת דלדעת רוב הפוסקים אסור לכהן להכנס לקברות צדיקים, לכן אין מקום להתיר לכבודו לעבור מהכולל של צפת, לכולל של מירון המחובר לקבר רשב"י, וגם ראש הכולל ידי הרה"ג ר' דוד דיין שליט"א, רב העיר צפת, הודיעני במפורש, שאינו מסכים לקבל כהנים לכולל שלו במירון מהטעם הנ"ל. אולם נודע לי שהוגשה בקשה עם תכנית למועצה האזורית במירון לבניית חדרים נוספים סמוך לכולל שלמירון, באופן שלא תהיה בעיה לכהנים ללמוד שם". וכן בשו"ת תשובות והנהגות (ה, רסו): "ואף דבשעתו הגאון רבי שמואל העליר זצ"ל אב"ד צפת התיר כהנים, לא ידוע לנו היאך היה מצב השביל בשעתו, אבל אנו אין לדיין אלא מה שענינו רואות, ונראה שכל האיזור בית קברות גדול היה, ומה לו לכהן בבית הקברות".

וראיתי בספר כבני מירון (פרק ג), שהרב אלעזר שטרן (מרא דאתרא דאתר"ק מירון והגליל) מצרף הרבה סניפים לחקל, אלא כאמור גדולי ישראל אוסרים כניסת כהנים לקבר רשב"י. ובס' טהרת מירון מקלט דברי גדולי ישראל האוסרים – כולל הגרמ"ד סולוביצ'יק והגר"צ מוצפי – כתגובה לאלו שאוסרים היתרים, עיי"ש באריכות (ועיי' גם טהרת הכהנים כהלכתה עמ' שכב-שכה שאוסר).

והאדמו"ר מתולדות אהרן – רבי אברהם יצחק הכהן – מתחילה נהג עצמו להלכה כדעת זקינו הגאון רבי שמואל העליר שהתיר כניסה לקבר רשב"י. אולם אח"כ חשש לדעת האדמו"ר משינאווא (שו"ת דברי יחזקאל סוס"י א) שאוסר. וגם אמר פעם שאינו יכול להיכנס נגד פסק רבו ומור הרבי מסטמאר. אולם כשכהנים שאלוהו לחוות דעתו לא היה עונה לכולם בסגנון אחד ופעם השיב: "זקני מהר"ש העליר זצ"ל מתיר ואילו הגה"ק משינאווא זי"ע אוסר, ועל כן דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד" (זכור לאברהם ח"א טו, ל. ח"ג מד, טז). ובאחרונה, האדמו"ר מתולדות אהרן העכשווי, ביקר בקבר רשב"י במבנה עץ סגור שעל מכונית מדין אוהל זרק. ובדרך זו, גם מבקרים כהנים באוהל של הרבי ליובאוויטש (ועיי' מה שכתבנו בנסיעה לכהנים בחר הזיתים).

ונשאל האדמו"ר מקאליב: כהן נדר נדר שבאם יוולד לו בן יסע למירון לציון הרב"י זיע"א, ואינו יכול להיכנס לציון הק', והוא חושש מאי קיום הנדר, מה יעשה? והשיב: "למרות שאינו יכול להיכנס לתוך הציון הק', הוא יכול לעמוד מבחוץ, קרוב עד כמה שאפשר ובכך הוא מקיים את נדרו, אמנם הגרי"ש אלישיב זצ"ל סובר שגם לעלות להר מירון אסור לכהן מחשש שיש בו קברים, אולם הרבה פוסקים אינם מסכימים לזה" (שו"ת קול מנחם או"ח ג, שנה). וראיתי כשנשאל הגרי"ש אלישיב הרבה בעניין הדרכים להגיע לכהנים להגיע לקבר רשב"י והשיב: "אני לא הייתי שם, ואני לא יודע", כי למד תורה (וישמע משה ח"א עמ' שכא).

ונשאל מו"ר הגר"ש אבינר: האם מותר לכהנים להיכנס למתחם של קבר רבי שמעון בר יוחאי? והשיב: לא. אמנם הסביר שזו מחלוקת. יש רבנים שאסרו כי כל המתחם הוא בית קברות עתיק, שהתגלה בשיפוצים, ואין על פי רוב חלל טפח בין המת לעפר שעליו, שזו טומאה רצוצה שהיא בוקעת ועולה. ויש התירו בטענה שאין כאן בית קברות עתיק, ומערות קבורה תוכננו כך שאין טומאה עוברת, ומציאות קברים בלי חלל טפח היא ספק, ואין חוששים לספק טומאה ברשות הרבים, והיא גם טומאה מדרבנן, ושאסור לעלות הוא בזיון לרשב"י. לבסוף הגיעו להסכמה שמותר לעלות לציון רשב"י בדרך המקובלת הנקראת "דרך בורמה". והסיק שיש לכהנים להימנע, ומו"ר שליט"א גם כהן וסיפר לי שלא נכנס לאף קבר צדיק כולל קבר רשב"י (בדף שבועי מעייני הישועה 398 גליון – פרשת בהר-בהוקותי תשס"ט. נדפס כעת בפסקי שלמה ח"ב ערך קדושת כהנים).

ושאלתי את הגר"א נבנצל: האם יש היתר מיוחד לכהנים לבקר בקבר רשב"י שבמירון? והשיב: לא.

סיכום: היתה קבלה אצל חלק מגדולי א"י שקבר הרשב"י היה בנוי כך שיתאפשר לכהנים להיכנס, אבל הקבלה לא נמצאת אצלנו ומשום כך גדולי דורנו אסרו לכהנים להיכנס לשם.

מכתב מהרה"ג רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א

א"ה ריחמ"א: הגאון הגדול רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א רב ומו"צ בבית ההוראה דהגרי"מ שטרן שליט"א ור"מ בישיבת 'כנסת מרדכי' סאדיגורה ומח"ס שו"ת בירורי חיים ו"ח ועוד כתב על ענין זה, וז"ל:

שאינן לזלזל בכהנים הנוהגים להיכנס למערת רשב"י עפ"י המסורת שבידיהם מזקניהם

בס"ד יומא תנינא למעשה בראשית לסדר לך לך ג' מרחשון ה'תשע"ח
יוד"ר דקדוש ישראל מרוזין זיע"א

כבוד ידידי הרה"ג כהן שדעתו יפה, מלא חכמה ויראה מהורה,
חז"ב טובא, שמעתין מתבדרין בבי מדרשא
רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א
מח"ס גם אני אודך ג"ח ופרדס יוסף החדש ג"ח
אחר מבוא הברכה והשלום

ע"ד שראה קובץ תורני שכתב לזלזל בכהנים הנוהגים מקדמת דנא, להיכנס למערת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי במירון זיע"א.

תשובה: (א) הנה פשיטא וברירא דמשפחות כהנים המיוחסות שנהגו להיכנס למערת התנא רשב"י, אינו בנין נערים דקאמרי בגמ' (מגילה לא, ב) דהוי סתירה. דכך יש להם במסורת מאבותיהם וזקניהם דבמערת הציון איכא פותח טפה, ואזי המומאה אינה בוקעת ועולה".

ומכל מקום מצאנו בדברי הפוסקים שכתבו ע"ד הכהנים שנכנסו לשאר קברי צדיקי ישראל, על סמך שקברי צדיקים אינם מטמאין וכמ"ש בקצשו"ע (סימן ר"ב סי"ד) יש כהנים הדיוטים נוהגין ללכת על קברי צדיקים באמרם שקברי צדיקים אינם מטמאין, ומעות הוא בידיהם, וצריכים למחות להם ע"כ.

וראה בשו"ת בתי כהונה לרבי יצחק הכהן רפפורט זצ"ל"ח (סימן כ"ג) בזה"ל, על מה סמכו הכהנים להשתטח על קברות הצדיקים [מלשוננו זה חזינן, דכך היה

י. ועיין רש"י (סוכה ד, א ד"ה הכי גרסינן), ובשו"ת בירורי חיים (ח"ו עמ' קסו ד"ה והשיבו) בזה.

יח. הנה בעל בתי כהונה היה רב אב"ד באיזמיר כארבעים שנה, ובערוב ימיו חזר

מנהגם], ומ"מ בסוף דבריו כתב 'ורבים גדולים ועצומים ואנכי הרואה הלוך הלכו האישיים על קברי הצדיקים, על כן נאלמתי דומיה, ואינהו בקיאי וכך נגלה להם ולדורות ראשונים מסוד ה' ליראיו, וה' יאיר עינינו בתורתו וכו' ע"כ, הרי לך דלא החליט לאיסורא.

ולפי"ז יש להבין מה שהביא בפתחי תשובה (יו"ד סימן שע"ב סק"ב) מדברי הבתי כהונה 'דמה שנהגו איזה כהנים להשתמח על קברי צדיקים אין להם על מה שיסמוכו, ולכן שלא כדין עושין הנוהגין כן' ע"כ. ובאמת בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סימן ס"ד) כתב, לדחות הכרעתו של הפתחי תשובה בדברי הבתי כהונה עיי"ש. וכן כתב בשו"ת פרי הארץ לרבי ישראל מאיר מזורחי זצ"ל"ט (ח"ג יו"ד סימן ז') בזה"ל, ועין רואה למאור עינינו רב כהנא יצ"ו, צלל במים אדירים ואיזן וחיקר בחיפוש מחיפוש בחכמתו הרמתה, ולא מצא צד היתר בדבר לפום דינא. וסוף דבר הניח הדבר במנהג, ממה שלא ראה מי שקרא עליו ערער, וכתב דאולי נגלה להם מסוד ה' ליראיו. ע"כ.

אין להתיר להיכנס לקברי צדיקים מטעם דאיכא דס"ל דאינן מטמאים

(ב) ומאידך בספר דברי יחזקאל משינווא זצ"ל (עמ' קה מדפי הספר) כתב, ומצאתי את עצמי מחוייב בדבר להודיע ברבים, כי מה שיש איזה כהנים המקילים ללכת אל קברי צדיקים, הוא טעות בהחלט, ואין להם כלל על מי לסמוך להקל באיסורא דאורייתא. ומה שאמר אליהו שאין טומאה בתלמידי חכמים, היינו רק ביום מיתתם לטפל בקבורתם, אבל ללכת למערה שכבר קבור בה הצדיק הוי איסורא דאורייתא כי הטומאה בוקעת ועולה. וגם מה שכתוב בזוהר (ח"א פר' וישלח) שקברי צדיקים אינם מטמאים, כבר כתב הר"ה"ג מהר"א אזולאי בספר זהרי חמה, דהאי מימרא משבשתא היא. ע"כ.

וכבר מצינו בשו"ת מהרי"ל (סימן קנ אות ו') שכתב בזה"ל, וקברי צדיקים מטמאים באהל כמ"ש התוס' (בבא מציעא קיד, ב), וכן מוכח בסוכה (כה, ב) גבי מישאל ואלצפן. וכהנים שנהגו ללכת על קברי הצדיקים, אולי נהגו כן מפני שמעורותיהם

לירושלים עיה"ק, בה שימש כרב ראשי עד לפטירתו בשנת תקט"ו. שו"ת זה הודפס בשנת תצ"ח.

יט. מחכמי ורבני ירושלים, בן דורו של הבתי כהונה.

יש בהם פותח טפח, ומנהג אבותיהם בידיהם, ושכחו את הטעם. ומ"מ אין לסמוך אף על ארונות שיש בהן פותח טפח, לפי מה שכתבו התוס' (ברכות יט, ב) דבעינן שיהיה פתוח מצד אחד [להלן (אות ז' ד"ה וכמו"כ) הרחבנו בזה]. ע"כ.

וכן בשו"ת משפטי צדק להגאון מהר"ש גרמיוזאן (סימן עו) נשאל, האם שרי לכהן להשתטח על קברות הצדיקים. והשיב, מה זו שאלה, ומהיכי תיתי שיהיה מותר, והלא גזירת הכתוב היא שהמת מטמא אפילו הוא צדיק גמור, כי מי לנו גדול בצדקות כיוסף צדיקא. ואמרו חז"ל דהא דכתיב (במדבר טו, ז) אנחנו טמאים לנפש אדם, אותם אנשים נושאי ארונו של יוסף היו. ובגמ' (סנהדרין לט, א) אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו, אלוקיכם כהן הוא שנאמר (שמות כה, ב) ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, אמר ליה בנורא טביל, שנאמר (ישעיה סו, טו) כי הנה ה' באש יבוא. ולא אמר ליה צדיק כמשה אינו מיטמא, אלא ודאי דלא שנא וכו'. ע"כ. וכן כתב בשו"ת הלכות קטנות לרבי יעקב האגיו וצ"ל (ד"א סימן קע"ז) דחלילה לזרעא דאהרן קדישא למישרי למיעל בקברות הצדיקים, שקבר אין לו טהרה עולמית. ע"כ.

ג) וכן העלה בשו"ת מהר"ם בן חביב הנדמ"ח (סימן קלא) שאף קברי הצדיקים מטמאים כדמוכח בגמ' (ב"ב נה, א – סוכה כה, ב – סנהדרין לט, א) דמכל הני מוכח שהצדיקים מטמאים במיתתם. ומה שהכהנים הולכים לקברות הצדיקים, אם סמכו על מה שאמרו במדרש (ילקוט משלי סימן ט') שאין טומאה בתלמידי חכמים, הדבר קשה, כיון שמדברי התלמוד בכמה דוכתי מוכח בהדיא דמטמאי, היאך סמכו על המדרש באיסור תורה נגד הגמרא [וכדאיתא בירושלמי (פאה פ"ב ה"ד) שאין למדין הלכה מן ההגדות. וכן כתב בספר האשכול (ח"ב עמ' מז) בשם רבינו האי גאון, שכלל הוא שאין סומכין על דברי אגדה וכו'. וכן כתב בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סימן ל"ז ד"ה ועם זה). וע"ע בתשובות הגאונים – הרכבי (סימן שנג)].

ועוד, שכתב הרא"ש בתשובה (כלל ל') דאליהו לדחותו בדיחוי בעלמא עביד [והיינו הא דאמרינן [במדרש משלי הנ"ל] באליהו שהיה מתעסק בקבורתו של רבי עקיבא. ובתוס' (ב"מ קיד, ב ד"ה מהו) הובא, דהקשו לו והלא כהן מר, והשיב שהצדיקים אינם מטמאים]. ועיקר הטעם שנמפל בקבורת רבי עקיבא, מפני שהיה מת מצוה שאין לו קוברים [שהיה מהרוגי מלכות והיו יראים לקברו] וכו'. ולפי"ז חלילה שיאמר כן לקושטא דמילתא, כי הלא דבר פשוט הוא זה שהצדיקים מטמאים וכו'. ע"כ.

ב. שהיה הרב הראשי בירושלים משנת תי"ח לערך עד לפטירתו בשנת תל"ד.

וכן כתב בשו"ת זית רענן להגאון רבי משה יהודה לייב אב"ד קוטנא זצ"ל (ח"ב יו"ד סימן כו) לדחות האומרים שסומכים שאין טומאה בתלמידי חכמים, דזה אינו אלא בשעת קבורה, ומשום כבודו, אבל לאחר מכן אסור. והרי כהן מיטמא לקרובו, ואעפ"כ לא הותר אלא עד סתימת הגולל. וכן מזה שסמכו על חגמ' (ברכות יט, ב) מדלגים היינו על גבי ארונות, משום שרוב ארונות יש בהן פותח טפה, הרי אבותינו ואבות אבותינו מכמה דורות נהגו לקבור בלא ארון כלל, שעיקר המצוה למזון המת בעפר. ועוד, שברוב השנים ודאי שכבר נרקב הארון וכלה, ונפל שם העפר על פני המת. ולכן נראה לי שיש איסור תורה לכהנים ללכת על קברי הצדיקים, ועל קבר רחל אמנו^א בלי שום צד היתר ע"כ.

כא. א] בספר אדמת קודש (עמ' תרפו) כתב, להלכה אין נפק"מ בין קבר רחל לשאר קברי צדיקי ישראל, ומ"מ יש הבדל מהותי, דאילו קבר רחל הוא קודם מתן תורה, ונחלקו הראשונים האם קבר שקודם מתן תורה מטמא באוהל. משא"כ שאר קברי הצדיקים הוי קבר ישראל המטמא מעיקר הדין. עיי"ש באורך.

ב] עוד נימוק להיתירא, כתב בשו"ת ביכורי יעקב לרבי יעקב חי זריהן זצ"ל רבה של טבריה (סימן כ'), מעשה שהיה כשהייתי בעיה"ק ירושלים ת"ו, והלכתי למצבת רחל אמנו בלוויית כמה רבנים לעשות תקון כרת שם, ובכלל היו שם כהנים, ושם שאלתי את פי מעלת הרב החסיד כמוהר"ר שאול הכהן דוויק הי"ו על מה סומכים הכהנים ליכנס למעון הק' של הצדיקים, והשיב שהוא היה נזהר בזה דוקא, ושוב נודע לו שפתח המערה פתוחה לחוץ, ומאותו זמן הוא ואילך הוא נכנס.

בתשובתו חותר למצוא צד היתר להנהגתו של כמוהר"ר שאול הכהן דוויק, וכמו שכתב — ובשובי לעיר הק' טבריא חשקה נפשי להתחקות על דנא פתגם מה אדניו הוטבעו, בתחילה נטה להקל מצד הטעם של קבר שלפני מתן תורה, אך דחה את הדברים כמו שכתב הגאון רבי שמואל סלנט דאיכא ספק ספיקא להחמיר, חדא דאיכא ספיקא דאורייתא להילכתא האם קברי עכו"ם מטמאין באהל. ואף אי נימא דאין מטמאין, אפשר דכל האבות והאמהות הם בכלל 'אדם' ומטמאין באהל. ועפ"יז מסיק דנהג כהלכה הרב דויק שלא היה נכנס תחילה. וכן מסיק להילכתא לאסור את הכניסה אף לקבר רחל וקבר הרשב"י.

ג] ע"ד מה שאמר הרב שאול הכהן דויק זצ"ל שפתח המערה בקבר רחל פתוחה לחוץ, כבר העיר בספר לציון נפש צבי, דאינו מובן, דהרי אין אנו רואים שום פתיחה כעת לחוץ, ואפילו אם היה כן בזמן הקדום, מ"מ בזמן האחרון בטל כל זה מחמת אורך הימים, ואין אנו רואים שום מערה, ורק קבר ועליו מצבה. ע"כ.

ד] והנה בשו"ת ציץ אליעזר (ח"י סימן א') כתב לאסור את כניסת הכהנים לקבר, עפ"י הגר"ש סלנט ובעל שו"ת זית רענן. ובספר ציץ אליעזר (חט"ו סימן ס"ח)

ד) וכיוצא בזה בספר פאת השלחן (הלכות ארץ ישראל פ"ב סי"ח) כתב, דיש למחות ולמנוע מנהג איזה כהנים שהולכים אל קברי הצדיקים תנאים ואמוראים וגאונים, באמרם שאין קברי הצדיקים מטמאים, וטעות הוא בידם, כי מי לנו צדיקים גדולים יותר מאבותינו הקדושים ומבואר בגמ' (ב"ב נה, א) שמטמאים. ומי לנו גדול מיוסף הצדיק, דאמרו בגמ' (סוכה כה, ב) שמטמא. ומה שכתוב בזוהר שהצדיקים

הביא עוד בזה, לפני זמן קצר הזדמן לי לרכוש ספר יקר בשם 'אהבת השם' להגאון הנודע מוהר"ר יצחק אלפיה זצ"ל [שהודפס מכי"ק בשנת תשל"ב]. ונדהמתי לקרוא (עמ' קכח הגה פ"ז) שכתב בזה"ל, והנני רושם לך מה שהעיד לי רבי רפאל ישראל שירזלי, כי בימי אביו הרב רבי יצחק והרב רבי יו"ט ישראל...כשבנו כותלי בית קבורת רחל אמנו והמצבה הגדולה וחזקום ותקנום היטב, חששו להם אלו הרבנים הנזכרים משום כניסת הכהנים לשם, ואם קברי הצדיקים מטמאים אם לאו, ושנויה היא במחלוקתם של ראשונים כמלאכים. ולצאת ידי חובת כל הדעות ולהנצל מדין שמים, ולהתיר להם לכהנים כניסתם לשם בלי שום פקפוק ונדנוד מחשש עבירה, עשו חלל גדול בתוך הכיפה שעל הקבר כדין וכהלכה, וע"ג הכיפה של החלל ההוא בנו להם המצבה הגבוהה הזאת העולה עד החלונות. ומאז ואילך כל הרבנים והחסידים שהם כהנים ומדקדקים על עצמן בכל מין חומרא יתירה, נכנסים לשם בלי שום פקפוק ובאין אומר ובאין דברים. ומזה תדע, כי כל תקנות הראשונים כמלאכים כולם היו נעשים עפ"י הדין וההלכה וכו' ע"כ. ומ"מ מתחבט בעל ציץ אליעזר, מחד גיסא היאך נעלמה ידיעה מציאותית חשובה ונחוצה כזאת, נעלמה מעיני העדה גם מהדור הקודם שדנו בדבר, ורובם אסרו הכניסה לקבר רחל. ומאידך גיסא, הא מעידים לפנינו באופן ברור שהכל סודר מראש שהכהנים יוכלו להיכנס.

ולמעשה, בחלק ט"ז כתב הציץ אליעזר במענה לרב שהתיר כניסת כהנים לקבר רחל, דלהלכה נשאר הפסק שנתקבל ע"י הגר"ש סלנט ובעל הזית רענן לאסור כניסת כהנים לקבר רחל. וע"ד מה שהעיד רבי יצחק אלפיה 'אולי סברו שלא מספיק מה שתיקנו'. ע"כ.

ה) וראה עוד בקונטרס פתחי טהרה (עמ' כו) שהביא עדות להוראתו של בעל האמרי אמת מגור זצ"ל, ע"ד כניסת הכהנים לקבר רחל. סיפר הרב בונים הכהן לוין, שכאשר היה זקנו הרב מבענדין זצ"ל בארץ ישראל ביחד עם בעל האמרי אמת מגור, נסעו יחד לקבר רחל, ואתם היה גם המשמש של האמרי אמת שהיה כהן, ודברו שם ביניהם בקול בענין האם קברי צדיקים מטמאין, ושאל האמרי אמת על מה מדברים, ואמרו לו שמדברים האם מותר לכהנים להיכנס לקבר רחל, ואמר להם איך עולה על דעתכם, ודאי שאסור. ע"כ.

אינם מטמאים, הוא הגהת תלמיד שכתב כן בגליון, והוכנס בתוך הזוהר ע"כ. וכן בספר בן יוחאי (מענה פה ד"ה ונודיעה) כתב, דדברי הזוהר בזה הם תוספת מאחד מן האחרונים, והוכיח כן. ע"כ.

וכן בספר חכמת אדם בסוף הקדמת שערי צדק כתב, ואשר נשמע שאיזה כהנים נכנסים למערת הצדיקים, באמרם קברי צדיקים אינם מטמאים, הוא מכשול גדול וטעות הוא בידם וכו'. וכל בי"ד מצווים להפריש כהנים אלו, שלא יזידון עוד ע"כ. וכן כתב בקצש"ע (סימן רב סי"ד – הנ"ל) כהנים הדיוטים נוהגים ללכת על קברי הצדיקים, באמרם שקברי צדיקים אינם מטמאים, וטעות הוא בידם, וצריך למחות בהם. ע"כ.

וכן בשו"ת טוב טעם ודעת להגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (מהדו"ג ח"ב סימן רל"א) כתב, נשאלתי מקהילה אחת אשר שמה נקבר הר"צ ממשרנוביל זלה"ה אם מותר לכהנים לכנוס לאוהל. גם השמש המדליק את הנרות הוא כהן וכו'. ומסיק בנחרצות 'לכך כהן המטמא אין לו דין כהן, וישתקע הדבר ולא יהיה נעשה עוד'. ע"כ.

וכמו"כ בהסכמתו של בעל שבט הלוי זצ"ל לספרו של הגר"מ שפילמאן 'לציון נפש צבי' 'ולמעשה, אין ספק ששיטת הסוברים שכהנים אסורים להיטמא היא עיקרית יותר, כאשר מפורש ברש"י (ב"מ פה, ב) ועוד הרבה קדמונים'. ע"כ. וכ"ה בשו"ת דברי יציב (ח"ד סימן רל"א) בזה"ל, 'עכ"פ מי יהיו ח"ו להקל כנגד המפרשים הראשונים והאחרונים וכל הפוסקים שכתבו כן להלכה פסוקה בלי חולק, באיסור דאורייתא החמור של טומאת כהנים, ובעונותינו הרבים שאין לנו כהנים בעבודתן ונשאר לנו לפליטה רק קדושת כהונה, עכ"פ לענין טומאת מת, מי יערוב בנפשו להקל ח"ו ע"כ.

וכן העלה להילכתא בספר חזון עובדיה אבילות (ח"ב עמ' יב ס"ז), אסור לכהן ללכת אל מערת המכפלה, ואל קברי הצדיקים, בטענה שצדיקים אינם מטמאים, שהרי מפורש בהדיא בתלמוד (ב"ב נה, א – סוכה כה, ב) שטומאה נוהגת אף בצדיקים, וגזירת הכתוב היא. ולכן יש למחות ביד מי שרוצה להקל בזה, ולהודיעו כי הוא איסור חמור.

ושם (הערה ו') דבגמ' (ב"ב נה, א – הנ"ל) איתא שרבי בנאה היה מציין קברות אבותינו הקדושים, בכדי שיהיה ניכר מקום הטומאה. וכתב הרי"ף (בתשובה (סימן שיג) ורבי בנאה דהוה עסיק בציון מערתא, כי היכי דליפרסם מקום טומאה לאבדולי כהני מינה. ע"כ. וכן בגמ' (ב"מ פה, ב) ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, כי מטא למערתא דרבי חייא וכו'. ופירש רש"י מציין שלא יכשלו כהנים לעבור ולהאחיל עליהן, שלא תארע תקלה ע"י הצדיקים. ע"כ. ובגמ' (סוכה כה, ב – הנ"ל) אנחנו טמאים לנפש אדם, נושאי ארונו של יוסף היו, או מישאל ואלצפן שעסקו בהוצאתם של נדב ואביהוא חוץ למקדש, מוכח להדיא שהצדיקים מטמאים. ע"כ.

וראה עוד בקובץ מבועי הנחל (קובץ ל"ז טבת תשמ"א) הובא מכתבו של הגאון רבי יהודה זרחיה סגל זצ"ל רבה של קרית שלום בתל אביב, שהביא עדות מאביו הגאון רבי שפטיה זצ"ל על הנהגתו של הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדיננסק בעל האור שמח זצ"ל 'היה מספר לי שרב רבן של ישראל בעל האור שמח...היה עולה על קברי צדיקים ומחכה על יד השער בחוץ, ועורך שם כל הנצרך, וכידוע בין לומדי הקבלה משתטחים במרחק' ע"כ.

די לכהנים שיעמדו מרחוק ולהסתכל על מקום גניזת הצדיקים

ה) וראה באלף המגן (סימן תקפ"א ס"ק קיא) ע"ד כהנים שאין יכולים לילך על קברי הצדיקים, 'די להם שיעמדו מרחוק ולהסתכל משם על מקום גניזת הצדיקים', ונשען בזכותם וכו', אזי בודאי זוכה להמשיך עליו בשלימות כל התיקונים שנמשכין ע"י קדושת קברי הצדיקים, כמו אלו שזוכין להתפלל בהשתטחות על הקבר ממש. וכן היו נוהגין הכהנים שהיו מתלמידי רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א. עיי"ש.

לימוד זכות על הנוהגים להקל

ו) ברם מצינו בדברי הפוסקים שטרחו למצוא לימוד זכות בזה, ה"ה בשו"ת הסבא קדישא לרבי שלמה אליעזר אלפאנדרי זצ"ל (ה"א סימן כ"ג) שכתב בזה"ל, האמנם נראה דכיון דמנהג זה הוא מזמן קדמון, מכמה דורות שנהגו כן להשתטח ספרדים והאשכנזים ולא מיחו בהם, לכן מן הראוי לתור ולחפש כדי ללמד זכות ולמצוא סמך דלא עבדי איסורא. ומ"מ מסיק 'ובכן נראה דאין שום סמך למנהג שנהגו לפי מאי

דכתיבנא'. ועכ"ז דמסקנתו לאיסורא, טורח למצוא סמך להיתר שנהגו בו רבים, והוא עפ"י מה שכתבו הראשונים ה"ה הרמב"ן החינוך ורבינו בחיי, כי הטומאה לא חלה על הצדיקים¹ שנפשם מסתלקת בנשיקה. ויסוד דבריהם מהזוה"ק.

ולפי"ז מה שהובא במדרש רבה (פר' נח פל"ה) דאליהו זכור לטוב ורבי יהושע בן לוי ישבו ולמדו, והגיעו למימרא מרבי שמעון בר יוחאי ונתקשו בה, אמר אליהו הרי אדון של אותה הלכה קרוב, כלומר קברו קרוב, נכנס אליהו [שהוא כהן – דהא פנחס בן אלעזר בן אהרן 'הכהן' – זה אליהו] אל מערת רשב"י וכו', והשיב לרבי יהושע בן לוי 'אין טומאה בצדיקים' אינו דיחוי בעלמא, אלא מעיקר הדין, ודברי רבינו חיים כהן שהובא בתוס' (כתובות קג, ב ד"ה אותו) 'אילמלי הייתי כשנפטור ר"ת, הייתי מטמא לו' אינו דיחוי בעלמא, אלא מעיקר הדין, היינו מפני שאין טומאה בצדיקים.

והוסיף (הסבא קדישא) בזה"ל, '...אשר לפי כל האמור, שפיר עבדו כל הגדולים שקדמונו שלא מיחו לבטל המנהג הזה, כיון שיש להם על מה שיסמכו לפי דברי כל הראשונים הנ"ל דליכא איסורא כלל, וגם דלפי מה שנתבאר אינו נגד תלמודא דידן וכו', וגם שמפורש כן במדרש רבה שאמר אליהו ועשה מעשה רב, ואין צריך לדחוק דהוי דהויא. ולכן אף שיש חולקים, יש סמך שלא למחות שהמדרש רבה ופשט דברי הירושלמי מסייעתם. וכמו"כ הביא לדברי הראב"ד שבזמן הזה הכהנים טמאי מתים, ואם מטמאים עצמן אין בזה חיוב מלקות. ויש דיעות דאיסור שאינו חייב מלקות, אף שהוא איסור דאורייתא, לא אמרינן בזה ספק דאורייתא. וכיון שכן 'הוי סניף גדול להצטרף שלא למחות בכהנים החולכים על קברות הצדיקים. אבל למי שבא לשאול רגיל אני לומר לו שב ואל תעשה עדיף'. ע"כ.

וכשהגיע בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל לביקור בארץ הקודש, ופגש את הסבא קדישא פרק זמן קצר לפני פטירתו כידוע, וכדהובא בספר מסעות ירושלים – בו מתואר המסע שלו עם קבוצה מתלמידיו לארץ ישראל בחודש אייר ה'תר"ץ (מאמר חיים השני), הוא העלה בפניו את השאלה 'ירשני רבינו לשאול דבר לשמוע דעתו, דעת תורה להלכה ולמעשה מענין הליכת כהנים על קבר רחל אמנו,

כב. וע"ע בספר ישמח משה עה"ת (פר' שמיני ד"ה ותצא דף י, ב) שכתב, דבאמת צדיקים אין להם טומאה, אך לא ניתנו לנו להתנהג בדין זה. ע"כ.

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— נא

כי יישנו אחד מבני החבורה שבא איתנו לארץ הקודש וכהן הוא העומד כאן לפנינו, שרבים וכן שלימים נוהגים היתר בזה.

והשיבו: יש לי ע"ז תשובה ארוכה ללמד זכות על הכהנים שנוהגים היתר עוד מאבותיהם תלמידי חכמים ויראי אלוקים לילך על קברות אבות ואמהות, ושאר קברי צדיקים. אבל להורות למעשה היתר לכתחילה אינני מתיר לשואלי ע"כ. הרי לן דס"ל להסבא קדישא, דאין להתיר להכהנים לילך על קברי צדיקים. ומאידך, הנוהגים לילך יש על מה שיסמוכו.

וע"ז הדרך בקובץ מוריה (קובץ שמ"ט עמ' קיח) הביא ממכתבו של הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל רבה של קוממיות, אל הגר"ש רוזנטל מרבני צפת ת"ו, ראה בתשובות אבני נזר (חיו"ד ח"ב) שהאריך בכמה תשובות ומחדש שם דברים נפלאים. ושמעתי שבעל תורת חסד ה"ה הגאון מלובלין זצ"ל, לא רצה להתיר, ומעוד גדולים שמעתי כן. אבל העולם נוהגים היתר ולא מוחים, ויכול להיות שמפחדים מכבודם של הצדיקים למחות לבקר קבריהם זיע"א. ע"כ.

קבר הרשב"י

ז) והנה ציון הרשב"י במירון שאני, כמו שהביא בספר ברכה משולשת^י (פ"ב סל"א), קבלה מקובלת מגדולי ארץ ישראל שהכהנים נכנסים לציון הרשב"י, משום שהרה"ק ר"א גלאנטי בנה הבנין על קברי התנאים והשאיר פותח טפה, כמו שמקובל מהרה"ק רבי שמואל העליר אבד"ק צפת. וכן מקובל אצל הכהנים הצדיקים לבית ספינקא שקבלו מזקנם מברעזדאווין זצ"ל, וכן נוהגים כהיום רבים מזרע אהרן שלמים ויראים, ליכנס לשם. וקבלה זו מפורסמת אצל הרבה מזקני ירושלים ע"כ.

וכמו"כ בספר הנפלא אדמת קודש להגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א נשקיבלתי מהמחבר שליט"א [עמ' תרפ] הובא מאמר שנתפרסם בקובץ אורייתא (קובץ י"ט) מהגאון רבי מרדכי שפילמאן מח"ס ציון לנפש צביד, ובו כתב דבמירון היה

כג. להגאון רבי מנחם מענדל פקשר שליט"א.

כד. היו"ל בברוקלין תשל"ז.

הגאון הצדיק המפורסם מו"ה שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל הי"ד משימלוי, והיה עמו נכדו בן בתו הרב הגאון מו"ה יהושע כץ זצ"ל אב"ד סאמבאטהעלי, ואמר לו זקנו הגאון הנ"ל שיכנס לקודש פנימה, ונכנס.

וכמו"כ הביא שם משמו של האדמו"ר רבי נחמן כהנא מספינקא זצ"ל [מח"ס שו"ת דעת כהן] שאמר, דלציון הרשב"י במירון מותר לכהנים להיכנס לכל הדיעות, מחמת שהבנין בנוי באופן שהטומאה אינה בוקעת לתוך הבנינים שע"ג הקברים, והוא עצמו שהיה כהן מיוחד מנכדי הגאון בעל קונטרס הספיקות זצ"ל, נכנס על סמך היתר זה"ל. וכשבירר (ציון נפש צבי) בקרב בני משפחתו של האדמו"ר מספינקא, מצא לכך שני נוסחאות, א] כאשר הבנין נבנה עשו פותח טפח בקב"ל. ועפ"י דעת התוס' (ברכות יט, ב) בכדי שחלל טפח יחצוץ בפני הטומאה, אזי צריך להיות פתוח מן הצד. והיינו דכאשר הקבר סתום לגמרי, ויש חלל טפח זה יותר גרוע מאשר אין רווח כלל, ולכן בעינן אף לפתח מן הצד בכדי שלא ייחשב קבר סתום שאינו חוצץ בפני הטומאה.

כה. בימי עלומי זכיתי להתפלל עמו בבית מדרשו ברח' רבי יהושע בכ"ב, וזאת ע"י שזקני הרב החסיד רבי אליהו טפר זצ"ל נהג להתפלל אצלו ביומי דפגרא, ולקח אותי עמו.

וכידוע שהיה גברא רבה עד למאוד, כדהובא בספרו שו"ת דעת כהן [היו"ל לאחר פטירתו] (סימן ע"ג) מכתבו של בעל הקהלות יעקב זצ"ל אליו עם תוארים מופלגים... 'נודעתי שכבוד קדושתו פאר מעלתו מגדולי ההוראה ומצדיקי הדור' וכו'. ומבקש ממנו שיעתיר בעדו ומצורף קויטל עם פדיון נפש בזה"ל - 'לוטה פה עשרים לירות ישראליות לכ"ק נא להתפלל בעדי יעקב ישראל בן ברכה. שאזכה לעבוד את השי"ת באמת ובתמים מתוך הרחבה ובלא בלבולים וטרדות'. עיי"ש.

כו. וראה בשו"ת אמרי יושר (ח"א סימן ל"ד) בתשובה לק"ק טשרטקוב, שביקשו את חוות דעתו אודות התיקון שרצו לעשות במבנה הציון של האדמו"ר הזקן רבי דוד משה פרידמן מטשרטקוב זיע"א, בכדי שגם הכהנים יוכלו לבוא ולהשתטח על הציון. והנה לאחר שהגאון רבי מאיר אריק זצ"ל הציע את הדרך הרצויה לבנות את הבנין שע"ג הקבר, כתב 'והוא נכון, כי באופן זה ודאי יצא מחשש דאורייתא. ובתוס' הרא"ש (ברכות יט) מבואר, דארונות שהיו מדלגין עליהם מלמעלה היו באופן זה שהיה חלל טפח בין הארון לכרך שעליו, והכרך היה פתוח מן הצד, ואין בזה משום קבר סתום, ולא משום גולל ודופק' וכו' ע"כ.

מריה ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— נג

והמסורת השניה, שבנין הציון נבנה על גבי כיפין כדמצינו מקורו במתני' (פרה פ"ג מ"ב), והובא בגמ' סוכה (כא, א), דהיו הצירות בירושלים בנויות ע"ג הסלע ותחתיהן חלול, מפני קבר התחום. י"ע"כ.

וכן מצינו בספר טעמי המנהגים (עמ' רנט) שהביא שהמקובל האלוקי רבי חיים שאול הכהן דוייק זצ"ל נכנס לציון הרשב"י, וזה היה בעת שאמרו לו שמושל העיר מציק מאוד ליהודים, והיו שם חמשה ימים, ועשו הקפות סביב ציון של התנא רבי אלעזר עם ד' מינים של שנה שעברה ונתבשרו שמת. ע"כ.

וכן הובא בשו"ת מנחת יצחק (חי"א סימן קט אות א') שמעתי מאת הגה"צ האדמו"ר רבי נחמן כהנא מספינקא זצ"ל ששמע מחותנו זקינו מברעזדאויץ זצ"ל שהיה חתן הגה"צ מוהר"ם מזידיטשוב זצ"ל שקיבל, דהקבר דרשב"י נבנה באופן שהכהנים יוכלו להיכנס שם. ואמר לי שכן שמע בארה"ק שמקובל כן. ע"כ.

וכן ראיתי את משפ' כהן – זלטיפוליא לדורותיהם שמקור מחצבתם מנקיי הדעת בירושלים, ולמעלה בקודש הרב החסיד רבי לייב כהן זצ"ל מהיראים והשלמים של עיר המקובלים ה"ה צפת ת"ו, שנהגו להיכנס להתפלל במערת הציון דרשב"י עפ"י המסורת שבידם. וכמו"כ מעב"ת סיפר על זקנו הגאון הגדול רבי לוי הכהן רבינוביץ זצ"ל שהיה מגדולי וצדיקי ירושלים – מח"ס מעדני השלחן ושו"ת מעדני מלכים ושא"ס, שכתב תשובה (כת"י) להיתירא, וכך נהג בעצמו להיכנס. ואין לך מעשה רב גדול מזה, דכידוע היה ירא שמים מרכים, דהיה נוהר עד למאוד מכל נדנוד קל של עבירה, על אחת כמה וכמה בדברים של דאורייתא. י"ה

כו. וראה בקונטרס תורת כהנים להגאון רבי יצחק אייזיק כהנא שליט"א, שכתב לדחות הני ב' היתירים. ומסיק לאסור את הכניסה לציון. ומאידך כנגדו יצא חיבור 'פתחי טהרה' לרבי משולם פייש הלוי רוטנברג, שהוא הערות והשגות על ספר תורת כהנים.

וכמו"כ בספר חזקת טהרה להגאון רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר שליט"א כתב להגן על המנהג. ומאידך בספר טהרת כהנים כהלכתה, יצא להגן על ספר תורת כהנים הנ"ל, ודלא כהמתירים.

כה. א] אולם ראה בספר טעמי המנהגים (עמ' רס) שהאדמו"ר בעל ויואל משה מסאטמר זצ"ל, אין דעתו נוחה מביאת הכהנים במירון. עיי"ש. וכן מסיק הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א בקובץ ובשנה הרביעית (ח"א עמ' כב אות ד') 'כהנים

אסורים להיכנס לתוך הבנין בו נמצא ציונו דהרשב"י. וגם לקטן אסור. דכן הוא הכרעת הפוסקים שאף קברי התנאים הק' מטמאים באוהל. ע"כ. וכיוצא בזה בספרו אדמת קודש (עמ' תרפה) הביא, 'וכן שמעתי כמה פעמים מפי מו"ר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, לאסור את כניסת הכהנים לציון הרשב"י במירון'. [ועיין להלן עוד בדעת הגרי"ש זצ"ל בזה].

וכמו"כ הביא שם מקובץ אורייתא הנ"ל עדות מהגר"מ שפילמאן, דברי רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שהורה כי להלכה אין כל היתר בכך. וז"ל 'ולמודעי אני צריך, שהלכתי במוצאי שמחת תורה תש"נ ביחד עם ידידי היקר הרה"ג החסיד המפורסם שמו נודע בשערים ה"ה מו"ה שלמה אליעזר מרגליות מיקרי ונקיי הדעת בירושלים עיה"ק תובב"א לבקר את הרב הגאון הגדול המפורסם מו"ה רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, וסיפרתי לו מהמאורע עם הכהנים במירון שנכנסים לבנין שע"ג קברות רשב"י ורבי אלעזר [בנו], ואמר לנו שנפרסם בשמו שאיסור גמור הוא ליכנס לכהנים לשם כמו על שאר קברי צדיקים' ע"כ.

וכן העלה הגרש"ז זצ"ל בהסכמתו לספרו של הגר"מ שפילמאן 'לציון נפש צבי' הנ"ל, 'אף שכולנו טמאי מתים, וגם אין לנו בזמנינו אפילו כהני חזקה ברורים לגמרי, מ"מ אין להקל כלל בקדושת הכהונה לא בדאורייתא ולא בדרבנן, ולכן הכהנים הבאים להשתטח על קברי הצדיקים יזהרו מלהקל באיסורי כהונה' ע"כ. [ב] אולם בספר חזקת טהרה (סימן קמ"ד) להגאון רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר שליט"א – הנ"ל כתב, דלכו"ע אין במערת רשב"י טומאה דאורייתא, כיון דעפ"י הש"ס והראשונים חזקת המערות טהורה מלמעלה, כיון דהיה קפידא ומנהג לעשותן באופן שלא תהיה טומאה בוקעת מלמעלה מעל גג המערה, והיינו דאפילו לדעת הראשונים שפירשו דסיבת הטהרה במערות מפני שהכוכין היו פתוחין לצד המערה [כדהובא לעיל דרך ס"ל להתוס' (ברכות יט, ב)], מ"מ גם אם במשך הזמן נסתם צידי פתח המערה, עכ"ז עדיין חזקת הכוכין פתוחין למערה, וליכא טומאה למערה, ותו לא איכפת לן מה שהמערה עצמה סגורה.

וכן כתב הרלב"ח להדיא, וז"ל אהל סתום המקיף את הקבר, חוצץ בפני הטומאה, אפילו אין מקום לטומאה לצאת כלל, דהאהל השני אין לו דין קבר, ואעפ"י שיש בו התפשטות הטומאה אינו קבר. ומה דהצריכו הרבה ראשונים בקבר סתום שיהיה פתוח, דוקא בקבר, משא"כ באהל שיש בו התפשטות טומאה ואינו בתורת קבר, מפני שחסר לו תנאים של קבר חוצץ. ועפ"י יוצא דהמערה הסתומה אין לה דין קבר, כיון שאין בה גוף הטומאה, אלא התפשטות הטומאה, והכך עצמו הלא פתוח חוץ למקומו לאויר המערה, ואזי אין דינו כקבר סתום המטמא.

ואחר שנתפרסם דבריו אלו, עלה הרה"ג רבי בן ציון קוק שליט"א אל רבו הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ושאל, האם מכיון דהשתא פתחי המערות סגורות נימא דנפל בבירא כל ההכשר, או נימא הואיל ואכתי פתח הכוך שהוא הקבר פתוח

מריח ניהוח / כניסת כהנים לקברו של הרשב"י ————— נה

העולה מן הדברים: הם מלולזל ככהנים הנוהגים מקדמת דנא, להיכנס למערת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי במירון זיע"א, דכן אית להו במסורת^ט מאבותיהם וזקניהם.

בברכה מרובה
חיים שלום הלוי סגל
רב ומו"צ בבית ההוראה דהגרי"מ שטרן שליט"א
ור"מ בשיבת 'כנסת מרדכי' סאדיגורה
ומה"ס שו"ת בירורי חיים ו"ח ועוד

למערה, לא איכפת לן מה שפתח המערה עצמה סתומה. והשיב: בתקיפות ובפשיטות ובבהירות באופן דאינו משתמע לשתי צדדים, שאין סתימת פתח המערה גורע כלום מן הטהרה שלמעלה, ואפילו המערה סתומה, מ"מ כיון שהכוך פתוח למערה דין קבר פתוח עליו וטהור מלמעלה. והביא עוד מכתב מנכד הגרי"ש זצ"ל - הרה"ג ר' משה ישראלזון שליט"א, שכיוצא בזה השיב לו זקנו לאחר כמה שנים, כמו שהשיב להגר"צ קוק הנ"ל, וז"ל הנני למסור להדר"ג נ"י את אשר זכיתי לשמוע מפ"ק אא"ז מרן הגרי"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל] ביום ה' פר' תצוה ו' אדר ראשון תשע"א, וזה אשר שאלתי אותו: קבר שיש בו פתח למערה¹⁰ (ריקה) הסמוכה לה, והמערה היא סתומה לגמרי מחלל העולם, האם הקבר נחשב קבר סתום מכיון שאינו פתוח לאויר העולם, והשיבני: ודאי 7 אינן 8 הקבר נחשב קבר סתום, כיון שהוא פתוח למקום אחר, ואין צריך שיהיה פתוח לאויר העולם ע"כ.

ג] עוד הובא שם, דלאחר פרק זמן קצר, סיפר הגר"צ קוק שליט"א דהגיע שאלה אל הגרי"ש זצ"ל בכביש מס' אחד בירושלים מה לעשות בכדי להינצל מטומאה, והורה לעשות אהל חוצץ עם חלל טפח, ולהשאיר פתוח מן הצד. ואזי שאל על אתר הגר"צ שליט"א את מרן הגרי"ש זצ"ל בשעת מעשה, הלא לימדנו רבינו כסברת הרלב"ח שאין צריך להשאיר שום פתח. השיב הגרי"ש: לא הבנתי את השאלה, נכון, 'אין צריך להשאיר פתוח כלל, ודי באהל חוצץ סתום'.

עוד הובא בקונטרס מרי"ח ניהוח להגרי"ח מ אביחצירה שליט"א (גליון ש"צ עמ' ד'), דח"א עלה לבית הגרי"ש זצ"ל ואמר לו דהלא רבי בן ציון קוק הנ"ל הוא כהן, וכבר חושב להיכנס לציון הרשב"י במירון, ויש לעצור בידו, דהרואים לא יודעים שההיתר כאן משום דהמערה חוצץ, ויחשבו שההיתר משום דקברי צדיקים אין מטמאין, ויבואו להתיר גם במקום אחר. השיבו הגרי"ש: אין גוזרים גזירות, מה שהוא צודק צודק.

ואמרתי לרבי בן ציון קוק שישאל את הגרי"ש זצ"ל, דאולי איכא למיחש שבמשך הזמן כבר נפל החלל שבציון הרשב"י, והגם דרואים בעינים הרבה מערות קבורה

שעומדים על תילם ולא נפלו כגון מערת בית הלל וכו', השיבו: למה שנחוש אצל ר' שמעון שנהרס, 'א"כ מותר'. ע"כ.

כט. א] וכבר הארכנו בספר בירורי חיים (ח"ד עמ' תעו אות כד) שהמסורת עיקר טפי מהמקרא, וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמה לסדר זרעים בזה"ל, שהפירושים המקובלים מפי משה וכו' אין מחלוקת בהם בשום פנים, שהרי מאז ועד עתה לא מצאנו מחלוקת נפלה בזמן מן הזמנים מימות משה ועד רב אשי בין החכמים, כדי שיאמר אחד המוציא עין חבירו יוציאו את עינו שנאמר עין בעין, ויאמר השני אינו אלא כופר בלבד שחייב לתת. ולא מצאנו ג"כ מחלוקת במה שאמר הכתוב (ויקרא כג, מ) פרי עץ הדר, כדי שיאמר אחד שהוא אתרוג, ויאמר אחר שהוא חבושים או רמונים או זולתו וכו'.

וכשתראה אותם בתלמוד מעיינים וחולקים זה על זה במערכת העיון, ומביאין ראיות על אחד מאלו הפירושים והדומה להן כגון מה שאמרו במאמר הכתוב פרי עץ הדר, ואמרו (סוכה לה, א) עץ שטעם עצו ופריו שוה, ואמר אחר פרי הדר באילנות משנה לשנה, ואמר אחר פרי הדר על כל מים וכו', 'אבל ראינו בלא ספק מיהושע עד עתה שהאתרוג היו לוקחים עם הלולב בכל שנה', ואין בו מחלוקת עכ"ל, הרי לן שהמסורת מה שהיו נוהגים מקדמת דנא היא היא הקובעת והמכריעה.

'מנהגי בית אבא כפי המסורת הם הם שפועלים בנפשות הילדים הרכים' ב] מנהגי בית אבא כפי המסורת הם הם שפועלים בנפשות הילדים הרכים, ושמעתי מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, הנה פעמים שאני יושב בבית מו"ח הגרי"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל], ואני רואה שמורי חמי מתעסק לדקדק בכל המנהגים ולקיימן כדבעי, וחושב אני לעצמי – הרב אלישיב – כלך אצל נגעים ואהלות, אולם רואים אנו מהכא דאדרבה משתדל ומתאמץ לקיים כל מנהג ומנהג, מאחר דהמנהגים מבית אבא כפי המסורת המסורה לנו מדור דור, הם הם שפועלים בנפשות הילדים הרכים. עכ"ד.

וכבר כתב בשו"ת דברי חיים – צאנו (ח"ב סימן י"ח) בזה"ל, וח"ו אם נשנה איזה דבר ממנהגי אבותינו יהרס ח"ו כל הדת עיי"ש, וברש"י (שיר השירים א, ח) על הפסוק צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים 'בפסיעות דרך שהלכו הצאן וכו' התבונני בדרכי אבותיך הראשונים שקיבלו תורתך [שבכתב ושבע"פ] ושמרו משמרת ומצותי ולכי בדרכיהם'. ע"כ.

עוד מכתבים מהרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

ידידי היקר הרה"ג גמליאל כהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" כתב לי עוד בנושא זה, וז"ל:

להגה"צ ריחמ"א שליט"א

להמשך לספרו הנפלא על מירון.

הנה מצאתי בס"ד תמונה מברכת כהנים בתוך המערה של רשב"י במירון, שהתקיים במנין של הגאון האדיר והמקובל רבי יחזקאל ראטה שליט"א בעל "עמק התשובה", מגדולי הפוסקים בדורנו. שניגש לתפילת תיקון שובבי"ם בחודש שבט תשע"ח, ועישו ברכת כהנים במקום, והנה זה מעשים שבכל יום, שיש שם ברכת כהנים, רק כיון שהגיע לידי תמונה זו שהחזן היה הגה"צ הרב ראטה שליט"א אמרתי להביא התמונה לספרו בס"ד.

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדם יוסף החדש" על המועדים

עוד כתב ידידי היקר הרב"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, וז"ל:

לכבוד הגה"צ מגדולי מזכיי הרבנים ריחמ"א שליט"א
לספרו הנפלא מאד על מירון

הגה בחמלת ה' עלי מצאתי עוד תמונה יפה מכ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א
שהוא כהן ומתפלל בתוך הציון של רשב"י במירון. יהיה רצון שזכות
רשב"י יגן עלינו לעולם ועד אמן כן יהיה רצון.

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

מכתבו של הגאון הנפלא רבי משה חליוה שליט"א מח"ס "ענפי משה" ושא"ס, אופקים

כניסת כהנים לקבר הרשב"י זיע"א במירון על סמך מסורות שונות

כבוד ידידנו הרח"ג החו"ב מוהר"ר גמליאל חכהן רבינוביץ שליט"א
בעמח"ס גם אני אודך ושאר ספרים יקרים,
אחדשה"ט וש"ת,

מכתבו הגיעני, ובמאי דבקשני לחוות דעתי בענין כניסת כהנים לציון הרשב"י
זיע"א במירון על סמך מסורות העוברות במשפחתם מדור דור דכשבנו
לציון הרשב"י זיע"א בנאוהו באופן שיוכלו כהנים ליכנס לשם.

הנה קושט דברי אמת אמינא ליה דלהיות דחוינא לקמאי ובתראי דדנו בהא
והאריכו בזה בצדדים וצידי צדדים להכא ולהתם ופינה וזוית לא שבקו אכתי
מה לי להביע דעתי דעת הדיוט בהא ובפרט בדברים שכאלו המסורים בידי רבותינו
הגדולים ולא ביד עני דכוותי. (ועמ"ש בספר טהרת הכהנים (עמוד כ"ג, ועמוד צ"ח) ע"ש
היטב. ועי' בס' טהרת הכהנים כהלכתה (בקונטרס זכרון יששכר דוב סי' י"ב) דהאריך
בזה, וע"ע בקונטרס ברכת האהל הל' ט"כ (ס"א), ע"ש, ואכמ"ל).

אכן אמרתי לכתוב לו דכשדברתי עם מו"ר הגאון הגדול צים"ע רבי יוסף ליברמן
שליט"א בעמח"ס שו"ת משנת יוסף ושא"ס ושאלתיו ע"ד כהן דיש לו מסורות
מאבות אבותיו דיכולין ליכנס לציון הרשב"י זיע"א אי שרי ליה ליכנס על סמך זה,
השיבני דיכול למיסמך אהא, ושאלתיו נמי בהיכא דאותו כהן דאית ליה מסורות
בהא נושא כפיו בציון הרשב"י זיע"א אי שרי לענות אמן אברכתו, השיבני דכן,
אמנם הא מיהא הסכים דכהן דאין לו מסורות בזה אינו יכול לסמוך אהא.

ומידי דברי בזה עם הגאון הגדול רבי יהודא טשזנר שליט"א בריש מילין סיפר לן
דבצעירותו שמע דהגאון רבי שמחה חכהן קפלן זלה"ה הגאב"ד דצפת ת"ו
הדליק מדורת ל"ג בעומר בציונו רשב"י זיע"א מדסמך על המסורות שבזה, ברם
הגרי"ט שליט"א גופי' אמר דעמא דבר דאין הכהנים סומכים ע"ז, והו"ל ספיקא
דאורייתא, ושאלתיו גבי כהן שיש לו מסורות בהא אם יכול למיסמך עלה, ולא אבה

ס. מריח ניהוח

להכריע בזה, אכן לענין עניית אמן בציון הרשב"י זיע"א אברכת כהנים דכהן שיש
לו מסורות אמר דקיל טפי ומסתברא שאפשר.

והנני חותם בברכה נאמנה למע"כ נ"י שיוזכה להוסיף להגדיל תורה ולהאדירה
ויפוצו מעייני חכמתו חוצה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

ביקרא דאורייתא
חק' משה חליוה

**מכתבי תגובות
לקונטרס**

מכתבי תגובות לקונטרס

הרה"ג מרדכי אלמקיים שליט"א

מח"ס ויכתוב מרדכי

נתיבות

ידי"ן הגה"צ ריחמ"א שליט"א

ויד"ן הגה"צ גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

אחדשה"ט

עכשיו סיימתי לעבור על כל הקונטרסים הנפלאים ששלח "גם אני אודך" על כניסת כהנים לרשב"י וכן "אספקלריה המאירה" על הגה"ק רבי מסעוד אביחצירא זיע"א. וברכתי ברכת הנהנין. יישר כח עצום.

בענין כניסת כהנים לקבר רשב"י כבר מילתי אמורה בכמה מקומות וכן ראיתי שהביא בקונטרס ממה שנדפס בשמי בשו"ת השואל ח"א, כי דעת מו"ר כ"ק מרן אדמו"ר הקדוש זיע"א מזידיטשוב להתיר.

באהבה רבה

מרדכי

נ.ב. אם כת"ר יוכל להעביר זאת גם להגאון בעל "גם אני אודך" שליט"א

הרה"ג יהודה אריה לייב מ"צ סאפרין שליט"א באמו"ר הגה"ק מקאמרנא שליט"א

לכבוד הרה"ג רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א
אחר דרישת שלומך הטוב.

ראה ראיתי הספר הנפלא הנקרא בשם 'מרי"ח ניחוח' בענין הליכת הכהנים בבית הקברות בכלל ובמערות התנא האלהי רבן שמעון בר יוחאי זללה"ה בפרט.

בראשית מכתבי זאת למודעי, שאין אני בא כעת להכניס ראשי בפולמוס הגדול בענין הליכת הכהנים על קברי צדיקים, שדשו בו רבות הראשונים והאחרונים וגדולי זמנינו, אלא באתי להודיע דעת אא"ז רבינו הגאון הקדוש רבי יצחק אייזיק מקאמרנא בעל ההיכל הברכה זיע"א, מה שכתב בפירושו 'מעשה ארג' על המשניות בנדון זה, ואבאר דבריו בין השיטין.

איתא במשנה (אהלות פ"ט מ"א) כוורת שהיא בתוך הפתח ופיה לחוץ, כזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ, כל שהוא כנגד הזית, תחתיה וגבה טמא. וכל שאינו כנגד הזית, תוכה והבית, טהור. בבית, אין טמא אלא הבית. בתוכה, הכל טמא.

וכתב רבינו בפירושו 'מעשה ארג' שם, כוורת הוא כלי לאסוף בה הדבורים לעשות דבש, שעשוי כמין חבית של עץ עגולה, ויש לה שני שולים, מצד האחד עשוי לנעול ולפתוח לרדות מתוכו הדבש, וכן ליתן מזונות לדבורים. ומצד השני שולים שלה סתומים שאינו עשוי לנעול ולפתוח, ועשויין נקבים נקבים כדי לעוף הדבורים לחוץ, ולעוף בתוכה. והנקבים נקבים היינו מחולחלת דתנן בסיפא (לקמן מ"ג).

ומיירי בכוורת שאינה מחזקת ארבעים סאה דהויא כלי, דאי הכוורת מחזקת ארבעים סאה הוה אהל, והדין הוא דאהל חוצץ (כדלקמן במשנה י"ב), אלא מיירי באינה מחזקת ארבעים סאה דהויא כלי. ואפילו דהויא על הכוורת דין כלי והיה צריך לקבל טומאה, מכל מקום כלי הכוורת טהורה היא ואינה מקבלת טומאה, והטעם הוא משום דמחולחלת בנקבים הרבה, והוא כמו אבוב של קלאין (כלים פ"ב מ"ג) [כלי שקולים בו קטניות על האש, ומנוקב ככברה] דכלי טהורה היא.

וכן הכוורת הוא כלי קיבול, דאם לא כן היינו מחתה פרוצה (כלים פ"ב מ"ג) שאינה בה בית קיבול, ואינה בתורת כלי, מכל מקום הכא הכוורת לא בטיל מינה תורת כלי הואיל דחזיא למילתא, דהיינו דאכתי משמשת הכוורת ליעוד שלה.

א. המודגש הם דברי רבינו, והאינו מודגש הוא פירושי על דבריו.

ב. בפרקין דכוורת רבו המפרשים ראשונים ואחרונים להבין לאשורו דברי המשנה, מה צורת הכוורת, ואחר כל הטורה נשארו קושית וסתירות שהעירו בעצמם והבאים אחריהם. רבינו פירש כסולת נקיה כל הסוגיא דכוורת והוא כפירוש הגר"א שם.

עד כאן ביאר רבינו הצורה והלכה בדין הכוורת, ומכאן מבאר הדין עפ"י שיטת הרמב"ם ז"ל.

ודע דשיטת רבינו הרמב"ם (אהלות פ"ח מ"א) דכלי שמחזקת ארבעים סאה הוה ליה דין אהל, וחוצץ אף לחוץ על מה שיש טומאה תחתיו, ודלא כהרא"ש (אהלות פ"ח מ"א) שסובר דלא הוה ליה דין אהל, כמו שכתבנו לעיל (במעשה ארג שם).

וזה לשון רבינו הרמב"ם (טומאת מת פ"ט ה"א) כוורת שהיא מוטלת בארץ, והיא בתוך פתח הבית, ופיה לחוץ, וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ, כל שהוא כנגד הזית מן המת בתחתיה או בגבה, טמא. וכל מה שבאוויר, תוכה טהור, חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה, והבית טהור. היתה הטומאה בבית, אין טמא אלא הבית, אבל כלים שבתוכה תחתיה או על גבה טהורים. היתה הטומאה בתוכה, הכל טמא, כל שבבית וכל שבתוכה וכל שעל גבה וכל שתחתיה כנגד הטומאה. והשיג עליו הראב"ד אמר אברהם, אין הענין מתפרש אלא בכוורת של חרס שאין הטומאה מגבה, ע"כ.

ורבינו הרמב"ם נראה שפירש צורת הכוורת כמו שפרשנו, והטעם שאינה בה תורת כלי, כיון שהכוורת הוא כלי מלא נקבים, ואף על פי שמשמשת למילתא, דהיינו ליעוד שלה, מכל מקום כלי טהורה היא.

וסברת רבינו הרמב"ם כמו שכתבנו לעיל בפירוש פני זקן על התוספתא (פ"ו ה"י) באם יש עמוד שהוא בתוך הבית, וטומאה רוצצת תחתיו שאין בה טפח על טפח ברום טפח, כלים שנמצאים תחת הפרח היינו שיוצא דבר בולט ורחב בראש העמוד או באמצעו לנוי, הכלים טהורים, כיון דטומאה רוצצה אף שהיא בתוך הבית הדין הוא שהטומאה בוקעת עד לרקיע, ואינה מתפשטת הטומאה בתוך הבית, כי אינה בוקעת הטומאה אלא כנגדה בלבד.

ולכן סברת רבינו הרמב"ם דכלי שבתוך הכוורת שהוא כנגד הטומאה, טמא. והכוורת עם שאר הכלים שבתוכה, טהורין.

ולפי זה שהטומאה בוקעת עד לרקיע, ואינה מתפשטת בתוך הבית, כי אינה בוקעת אלא כנגדה בלבד, יש להתיר לכהנים לילך על קברי הצדיקים, אף שיש על הקבר בנין, וכן מותרים לכהנים לילך עד גולל ודופק של הקבר, הכיסוי המוטל מלמעלה נקרא גולל, והצדדין המעמידין את הגולל שהוא נשען עליהן נקרא דופק, דהא על טומאת הקבר אין הנזיר מגלח, כדאיתא במשנה (נזיר פ"ז מ"ג) הגולל והדופק אין הנזיר מגלח, וכל שאין הנזיר מגלח אין הכהן מוזהר עליה, כדאיתא בתוספתא (שמחות פ"ד הכ"א) דכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין הכהן מוזהר עליה.

אלא דיש חשש דילמא יש שם קבר אטום שאין בקבר חלל טפח, ואז הטומאה בוקעת ועולה, ולכן יהיה רק אסור להאהיל ולהתפשט על הקבר, אבל לילך אצל הקבר וליגע בגולל ודופק יהיה מותר.

והבית המאהיל על הקבר לפי פסק רבינו הרמב"ם אין הטומאה מתפשטת בבית.

ולכן מותר לכהנים לילך על קברי הצדיקים, ובלבד שלא יעשו התפשטות על הקבר מחשש קבר אטום שאין בקבר חלל טפח.

ואפילו לפי דעת הראב"ד והרא"ש החולקים על רבינו הרמב"ם ואמרו דטומאה בוקעת ומתפשטת בבית, על כל פנים מודו החולקים דאין הנזיר מגלח עליהם, כיון דקלישא להו טומאה, ולכן מותר לכהן לילך על קבר צדיק, וזה הלכה פסוקה.

יסוד זה דקלישא להו טומאה' בצדיקים, הביא רבינו כמה פעמים בספריו, ונביא כמה לשונותיו. ב'היכל הברכה' (פ' בהעלותך דף נט: ד"ה לעשת) כתב, דקימ"ל צדיקים קלישא להו טומאה, עד שהכהנים אינם עוברים בלאו אם מטמא לצדיק, כדאיתא בירושלמי (ברכות פ"ג ה"א), וקימ"ל (נזיר נד.) כל טומאה שאין הכהן לוקה אין הנזיר מגלח, ע"ש. וכן ב'אוצר החיים' (מצוה שפא – שפד, במדבר דף ס:) כתב, ואם נטמא במת בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה שוחטין וזורקין בשביעי שלו, וכן אם נטמא לצדיק כנדב ואביהוא שוחטין וזורקין עליו, דקלישא ליה טומאה. וב'עצי עדן' (פסחים פ"ח מ"ה) כתב, קיימא לן דקברי צדיקים אינם מטמאים (עיין כתובות קג:), דבאמת קלישא להו טומאות צדיקים שאינן מטמאין באהל, שכבר מתו באהל התורה, והוה עליהו דין טומאות שאין הנזיר מגלח עליהן (עיין נזיר נד.), כי באמת מטמאין טומאות שבעה, שלא מצינו גדולים וקדושים מנדב ואביהוא, ומבואר בגמרא (סוכה כה:) שחל שביעי שלהן בערב פסח, ובדאי כבר הוזה בשלישי עליהן. אלא דקלישי מאוד טומאתן, וקיבריהן אינם מטמאין, ואין הנזיר מגלח אם האהיל על צדיק גמור כנדב ואביהוא, ע"ש עוד מה שהאריך בזה הענין. וכן רמז רבינו בזה ב'זהר חי' (ח"א דף של.) על מה שכתב בזהר (וישלח קסח.) צדיקא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבי גופא דלהון, אלא הוא דכי, כגון אליהו בבי קברי, דאשכחוהו רבנן ושאלו ליה ולא כהן הוא מר, אמר לון צדיקא לא מסאבי במיתתהון, כמה דתנינן ביום שמת רבי בטלה כהונה, כלומר דאתעסקו ביה, דלא שרא עליהו רוח מסאבא. וכתב רבינו, לא מסתאבי גופא דילהון, קלישא להו טומאה ואין הנזיר מגלח עליהן, והכהן מטמא להם לצורך מצוה לכבודו.

ואסיים לכבוד הרה"ג שליט"א שתורה וגדולה יתאחדו על שולחנו מתוך הרחבת הדעת דקדושה, ונזכה כולנו לחזות בעינינו בשוב ה' לציון ברחמים, ולהיות כהנים בעבודתם, ולויים בדוכנם, וישראל במעמדם.

הכותב והחותם לכבוד התורה ולומדיה ולכבוד אא"ז אא"ק זיע"א
יהודה אריה לייב מ"צ סאפרין
באאמו"ר הגה"ק מקאמרנא שליט"א

ג. עיין בספר 'דברי יחזקאל' מהרה"ק ר' יחזקאל שרגא משינאווא זצ"ל (שו"ת סימן לז) שכתב גם ראיתי בספר אחד מגדולי זמנינו שכתב וכו', וכוונתו לדברי רבינו.
ויש לציין שכן נהגו בקאמרנא ובזידיטשוב, שהכהנים הלכו על קברי רבותינו הקדושים זיע"א, כמו שהביא עדות זו בספר 'לבושי מכלול' (מור' יחיאל מיכל היבנר, סימן יז) שהכהנים הלכו קברי רבוה"ק בזידיטשוב, ע"ש. ועיין עוד שם (סימן כד) מה שהשיב לו באריכות הרה"צ ר' אברהם מרדכי שלום טויב זצ"ל נכד מהרי"א מקאמרנא זי"ע, שבירר הדק הדק היטב היטב את שיטת רבינו מקאמרנא זי"ע, ע"ש.

מריח ניהוח / מכתבי תגובות לקונטרס סז

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף החדש על המועדים
רחובות

עוד מציאה יפה מאד בחמלת ה' עלינו, כ"ק מרן האדמו"ר מפינסק קארלין הגה"ק רבי
אריה הכהן רוזנפלד שליט"א בתוך ציון הרשב"י במירון.

בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

הרה"ג אדיר הכהן שליט"א
מח"ס שו"ת "ויען הכהן"
בני ברק

כניסת כהנים לציון הרשב"י במירון, ועליה לכהנים בהר מירון

ל"ג לעומר התשע"ח לפ"ג.

יעלה ויבא לקראת ידידנו היקר מיוחסי כהונה. מפיו תורה בכל עבר ופינה.
כש"ת הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ נר"ו.
אחדשה"ט!

כניסה לתוך המערה

א. הגיעני קונטרסו הנחמד "גם אני אודך" על עניני כניסת הכהנים לציון האי תנא קדישא, אבן הראשה, קדוש הוא מהריון, מאור גליל העליון, רבי שמעון בר יוחאי זכותו יגן עלינו, ועל כל ישראל אחינו, אשר מנוחתו כבוד במירון ת"ו, ולשם עולים בהמוניהם אלפי בית ישראל, ובפרט ביוםא דהילולא דיליה בל"ג לעומר, בשמחה ובשירים, עוד מזמן רבינו האר"י ז"ל (עיין בשער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש י"ב). ובו הביא שמנהג זקנו הכהן הגדול הגאון בעל מעדני השלחן זצ"ל להכנס, ע"פ מסורת בידם שנבנה בצורה המתרת לכהנים להכנס, והביא שם מכתב ממנו (אשר ראיתיו מכבר בירחון מוריה שבט השנה עמ' פ"ג, וכן נדפס שוב בספרו שו"ת מעדני מלכים ח"ב סי' קמ"א ששלח לי עתה), וכן מנהג עוד כמה ת"ח כהנים. ובמכתבו המצורף כתב: אשמח מאד שכת"ר שליט"א יכתוב לי עוד בזה מכתב עם מקורות להיתר וכו'. ע"כ. וגם מכבר שלח לי ספר "גם אני אודך" תשובות הגרח"ש סגל ח"ב, אשר עברתי עליו בחו"מ פסח, וגם שם (סי' פ"ה) ראיתיו מאריך בענין זה בטוב טעם ודעת. ומכל מקום אצלנו לא קבלנו בזה מסורת מאבותינו להכנס למערה פנימה, וכן אנחנו נזהרים מלהכנס פנימה, וכמו שכן המנהג היותר פשוט. וע"ע בשו"ת בכורי יעקב זריהן (סי' כ') ובשו"ת מנחת יצחק – ליקוטי תשובות (סי' קכ"ט) מה שכתבו בזה. וע"ע להרה"ג רש"א מרגליות זצ"ל בקונטרס עניני הילולא דרשב"י (עמוד נ"א) שבס"ס אדרא קדישא בזה"ל: והכהנים המדקדקים במצוות ואדיר חפצם להשתתף בשמחת רשב"י במקהלות אלפי ישראל יעלו מירונה ואל יכנסו אל הקודש פנימה רק יעמדו בפתח האהל כלומר לפני פתח החצר החיצונה. ע"כ (והעיד שם על הכהן הגדול המקובל האלקי מהר"ר שאול דוויך הכהן זצ"ל שהיה נכנס אל הציון פנימה). ומכל מקום זאת אוסיף ואומר, שעצם זה שמתדיינים על כניסת הכהנים למערת רשב"י פנימה, אם מותר או אסור, מוכח דפשיטא להו לכולהו רבנן שלעלות ההרה עד לפני המערה, הדבר פשוט להיתר. וכן המנהג. וגם ממור זקני מיוחסי כהונה החו"ש רבי ששון הכהן יצ"ו שמעתי שכשעלו ארצה הוא ומרת זקנתי (בת מרן הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל) בשלהי שנת התש"ח, עלו אז למירון,

ולא נשמע כל פקפוק מצד טומאת כהנים, ולכן קראו לבנם בכורם (מר אבי יצ"ו) על שם רשב"י. וכן המנהג עד עתה כאשר עינינו רואות. ולאפוקי מהרוצים לאסור בזה, וכבר אשתקד הארכתני בס"ד להשיב על דבריהם שאין בעליה להר כל פקפוק, והנני מביא דבריהם ומה שהשבנו עליהם.

חשש מצד שדה שאבד בה קבר

ב. והנה בשנים האחרונות (בשלהי התשס"ט והלאה שאז נמצא באיזה מקום עצמות) יש מן החכמים שקראו ערער שאין לכהנים לעלות כלל לכל ההר, כי כולו בחזקת טומאה. ובאמת שכבר שנים רבות קודם לכן היו יחידים שהיו נמנעים מלילך למירון, מכמה ספיקות. וגם נמצא לאחרונה מודעה שנכתבה בזמנו (בסביבות שנת התרפ"ז) על ידי כמה מרבני צפת ת"ו הגאון רבי נחום אתרוג ובית דינו, בה מזהירים שהיו איזה קברי ישראל מסומנים שלא ידרכו שמה וכעת נאבדו, ובפרט עכשיו שעשו מגרש גדול סביב החצר וחפרו ומצאו שם עצמות, ומהצד השני [הוא צד הכניסה הראשית שמשם עולים כיום לציון] היו גם כן קברים אחדים מבני ישראל ומילאו עפר על גבם בכדי להשוות את כיכר המגרש ולא ניכר עוד מקומם. ויש לזה דין של שדה שאבד בה קבר שמבואר בדברי הר"ם והר"ש שגם רה"ר מטמא מדרבנן ומטמא באהל לכהנים, ואסורים לילך בתוך ד"א של הקבר. ומה שנמצא קבר אחד לומר בזה זה קבר שאבד הוא שנמצא, שנוי בפלוגתא דרבי ורשב"ג (פסחים דף י' ע"ב ובכורות דף כ"ה ע"ב), ויש מחלוקת כמאן קיי"ל, והרמב"ם ז"ל השמיט דין זה ולא הכריע. וגם יש את הקברים שנתכסו בעפר על גבם. וגם הקבר שנמצא אסור לפנותו ואם פינהו מקומו טמא. עכת"ד רבני צפת (והובא צילום הפסק בכמה מקומות ובהם בקובץ עץ חיים קובץ י"ד עמוד קפ"א). ובנוסף לזה נשמעו לאחרונה עוד טענות חדשות. אך תחילה נדון בדברי חכמי צפת הקודמים בזמן ואח"כ נפנה לשאר הספיקות. הנה לכאורה טענה זו של קבר שאבד אינה רק לגבי הר מירון, אלא לגבי כל הארץ שהיו עוד קברים רבים אשר נאבדו במהלך הדורות, ורק סביב ירושלים היה מערות קבורה המספיקים לכל חיל נבוכדנצר כמובא בסנהדרין (צ"ו ע"ב). ובדעת רבינו הרמב"ם ז"ל, אף שלא הביא דין זה בדיני טומאה וטהרה, מ"מ דבריו עשירים במקום אחר (פ"ב מהלכות חמץ ומצה הלכה י"א) בדין בדק בית שבדקו מחמץ והניח שם צבור אחד של חמץ ובא עכבר ונכנס אחריו ומצא ככר אינו צריך לבדוק פעם שניה. ומקורו ממחלוקת רבי ורשב"ג ופסק כמ"ד זה שאבד הוא זה שנמצא. וכמו שכתבו הגה"מ והרב מגיד משנה (שם). אלא שלא ביאר דבריו אם סובר לגמרי כרבי דבכל גוונא אמרינן זהו שנמצא זהו שהיה או שרק בחמץ מקיל ואיירי בביטל דהוי דרבנן. וכבר עמד על זה הגאון נודע ביהודה חאה"ע מהד"ק (סי' מ"ו) והביא כמה ראשונים דס"ל דאף בדאורייתא אמרינן הכי. ע"ש. ועכ"פ ברה"ר לכאורה הוי רק טומאה דרבנן אחר דמדאורייתא כל ספק ברה"ר טהור. אלא שהנוב"י שם לגבי טומאה כתב שנראה לו שגם רבי לא טיהר אלא את האדם הנכנס לתוכה, אבל השדה עצמה שיש לה חזקת טומאה משעה שאבד בה קבר לא סמכין לומר זה שנמצא זה שהיה כדי להוציאה מחזקת טומאה. ע"ש. וע"ע לו בנוב"י חאה"ע (סי' נ"ט). אולם ראיתי כנגדו להגאון מהרי"ש נטאנזון זצ"ל בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה (ח"ג סי'

מ"ב) שדן ידן במה שאירע במקומו שיצאה אש ונשרפו כמה בתים ואנשים, ואדוני העיר רצו לפנות הבתים ולעשות מקום זה מעבר לרה"ר, ומצאו שם כמה עצמות, ויתכן ונשארו שם עוד עצמות שנאבדו, ונשאל אם מותר לכהנים לעבור דרך שם. והביא דברי הנוב"י וכתב לדחות דבודאי טעמו של רבי דבכה"ג שמצאו קבר תלינן שזה שנמצא זה מה שהיה ומועיל להסיר חזקת האיסור, והדרינן לכללא דספק ברה"ר טהור. ומעתה כיון שהרמב"ם פסק בהל' חמץ ומצה כרבי אף בדאורייתא (כהבנת הרב המגיד והרב משנה למלך שם). וא"כ כל שיש סברא לומר זהו שנמצא זהו שהיה לא צריך להביא פלוגתא דרבי ורשב"ג, דממילא נדע דאם היה הספק ברה"י טמא וברה"ר טהור. וסברא דרבי לא צריך רק להסיר החזקה. ושזה ברור לדעתו. ע"ש. ולענ"ד קצת דוחק לומר כן בדעת הרמב"ם, אחר שאין דרכו של הרמב"ם להשמיט דין שדנו בו במפורש בתלמוד, ובפרט שזה עיקר הנדון במשנה (וע"ע בספר יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ה'). וקשה לומר שבהלכות טומאה יסמוך שידעו מה שכתב בהל' חמץ ומצה אחר שאינם אותו נושא כלל, ובפרט שלא בהכרח דומים זה לזה (וכמו שהנוב"י כתב לחלק ביניהם). וע"ע בקובץ אסיפת חכמים חלק ז' (עמוד קע"ח והלאה) שהאריך הרחיב הרב הכותב בנדון דידן והעלה להקל ע"פ המבואר בגמרא (כתובות דף כ' ע"ב ונזיר דף ס"ה ע"ב) עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל. ופירש"י: צלע של מתים מצאו דמתרגמינן צלע עילא, וטיהרו את א"י, כלומר אע"פ שאין כאן אלא אלו ג' קברים אמרינן זו היא שכונת קברות של עיר ושאר סביבותיה טהור. ע"כ. וא"כ כל שכן שאם אבד רק קבר אחד ונמצא אחר"כ קבר אחד שבודאי שאותו קבר לא גרע מצלע ההר ותולים שזהו הקבר שאבד. ומזה תמוה על פסק רבני צפת הנזכרים שנסתפקו בזה. ועיין שם מה שהאריך עוד בזה. ומכל מקום כל זה עדיין לא יגהה מזור לנדון דידן, דהא מבואר בדברי חכמי צפת דהיו קברים אחדים מבני ישראל שם, ומה שמצאו הוא רק קבר אחד, וא"כ גם אם נאמר שקבר זה הוא אחד מהקברות שנאבדו, מ"מ עדיין נשארו קברות שנים ושלושה (ואולי יותר) קברות אחרים שנאבדו. והאיסור של שדה שאבד בה קבר במקומו עומד. ואף שבשדה שנחרש בה קבר היה מקום להקל ללכת בכבישים ובמדרכות אחר שאין שדה בית הפרס מטמא אלא במגע ובמשא, ותנן באהללות (פרק י"ח משנה ה') הרוצף בית הפרס באבנים שאינו יכול להסיטן טהור. וכ"פ הרמב"ם (פ"י מהלכות טו"מ הלכה י"ב). ואף במקומות שלא עשו בהם שביל היה מקום להקל אם נתנו שם עפר בגובה שלושה טפחים כמבואר באהללות (שם) וברמב"ם (שם). מכל מקום כל זה לא יועיל בנ"ד דהוי שדה שנאבד בה קבר שבזה מטמא גם טומאת אהל וא"כ גם אם ירצפו כל המקום עדיין אסור להכנס משום טומאת אהל. וכן ראיתי בשו"ת פנים מאירות ח"ב (סי' י"ד) שכתב דבנדונו דהוי שדה שנאבד בה קבר דמטמא באהל אף אם ירצוף כל אותו מקום עדין אי אפשר לכהנים להכנס. ע"ש. וכן הסכים מהר"ר יעקב אלפאנדרי בתשובתו והיא ל'ו נדפס'ה בשו"ת פנים מאירות שם (אחרי סי' קנ"ב), רק שחשב שהגהמ"ח פנים מאירות גופיה ס"ל להקל בזה ותמה עליו, ולקושטא דמילתא גם הרב פנים מאירות ס"ל להחמיר וכמבואר לעיל, וכמו שהשיבו הרב פנים מאירות גופיה שם. וזה ברור. ואף שהרב שואל ומשיב (שם) כתב בנדונו שכיון שכעת אין כאן אהל ולא נשאר לנו רק חשש מגע ומשא, וגם מגע לא שייך כיון שלא נשארה העצם מגולה, ולא נשאר

רק חשש משא והיינו היסט, א"כ יש תקנה שירצוף עליו אבנים ובזה לא מקרי היסט. ע"ש. הוא דוקא בנדונו שכתב שמצאו עצמות ויתכן ולא נשארה שום עצם וא"כ תו לא מקרי שדה שאבד בה קבר אחר שתולים שמה שאבד הוא מה שמצאו. ורק חשש שמא נשאר עצם כשעורה והוי שדה שנחרש בה קבר. אבל בשדה שאבד בה קבר ולא מצאוהו כנדון דידן אין להקל אף במקום מרוצף. וזה ברור. אולם יש מקום להקל בנ"ד שהרי אף שנאבדו קברים אחדים שם ולא נמצא אח"כ אלא קבר אחד ומחמת השאר כל המקום המסופק הוא נחשב כשדה שאבד בה קבר. מכל מקום כפי הנראה לא כל ההר הוא בחזקת שדה שאבד בה קבר אלא מקום מסויים שידועים שהיה שם קברות אחדים מסומנים ועתה אחר שמילאו המקום בעפר להשוות המגרש לא יודעים בדיוק היכן מקום הקברות שהיו מסומנים. ויש לברר על איזה איזור בהר כיוונו חכמי צפת בדבר זה. והנה מלשונם שכתבו "ומהצד השני שהיו גם כן קברים אחדים מבני ישראל מלאו עפר על גבם בכדי להשוות את ככר המגרש ולא ניכר עוד מקומם" משמע קצת שמדברים על המגרש הסמוך לחצר ציון רשב"י (וכמו שלפני כן כתבו: שעשו מגרש גדול סביב החצר). וכן הבין הה"כ בקובץ אסיפת חכמים ח"ז (עמ' ר"ו), ומכאן הבנה זאת התפלא על מו"ל קונטרס המערות (שבס"ס טהרת מירון) שציין כולו מערתא ולא ציין השטח שאסרו דייני צפת. ע"ש. והנה אם זה הכוונה, אם כן אחר שנמצאו בשנת התשס"ט ברחבת אהל משה הסמוכה לכניסה בחפירות מערה וכמה קברים (כמובא בתוך דברי כמה מהרבנים הכותבים בענינים אלו, ומהם בקונטרס המערות עמ' 6, וראה שם בתצלום בעמ' 20), אם כן שפיר תליין ברה"ר שהקברים שנמצאו הם אלו שאבדו ויש להקל בשאר המקומות (ובלא"ה ברחבת אהל משה מותקן גג שמאחיל לתוך בנין ציון הרשב"י ומרבית הכהנים דבלא"ה לא מקילים להכנס לציון הרשב"י בפנים ממילא גם לא יכנסו לחצר אהל משה). אלא שיש שהבינו שחכמי צפת מדברים על מקום אחר, וכמו שראיתי בספר טהרת מירון (הכולל קיבוץ של כמה מאמרים מחכמים שונים האוסרים או מצדדים לאסור עליית כהנים למירון) במבוא לקונטרס הר המערות שכוונת חכמי צפת על כביש המוביל לכניסה לציון (כביש הירידה כיום), שנסלל על חלק מבית הקברות שהיה במקום. ע"ש. וגם לפ"ז רק המעבר דרך אותו מקום (המכונה כיום כביש הירידה) יהיה אסור לכהנים מצד שדה שאבד בו קבר, אבל בשאר הדרכים (המכונים כיום כביש העלייה ודרך מהדרין ודרך בורמה) יהיו מותרים הכהנים לעלות ההרה. ואמנם ראיתי להגר"צ מוצפי בספר תורה בציון הנד"מ (עמ' ר"כ) שכתב שהרב שמואל צ'צ'יק ז"ל שרוב ימיו היה במירון העיד בפני הרב שלמה ציפר כי לפני שמונים וחמש שנה הבריטים סללו את כביש הכניסה ורחבת הכניסה על גבי בה"ק היהודי. ע"ש. ונדפסו דבריו גם בספר טהרת מירון (עמ' מ"ח). מכל מקום בספר טהרת מירון (עמ' קל"ה-קל"ו) מובא ראיון עם בעל דבר הוא הרב שלמה ציפר עצמו והעיד שהכביש שסללו האנגלים על הקברות הוא בכביש הירידה דוקא. ולא בשם הרב צ'צ'יק אלא משם בני ונכדי ר' יעקב זאב כהן ברזסקי. וכן מובא שם בקונטרס הר המערות (עמ' 10) שלפי עדות זקני מירון קטע מכביש הירידה מהקיוסק של טלר עד קרית הרשב"י כוסה ונסלל על ידי הבריטים על חלק מביה"ק. ע"ש. ואם כן גם להבנה זו אין לאסור את שאר הדרכים. אלא רק את דרך הירידה (אא"כ נוסעים בתוך רכב שאפשר להקל

בלא"ה ככתוב אצלנו במק"א. וכן מבואר בדברי חכמי צפת בפסק הנז'. ולא את שאר הדרכים שמימין ומשמאל. ועכ"פ אין זה ברור שכוונת חכמי צפת על כביש הירידה ומלשונם משמע יותר כהבנה ראשונה שהכוונה לחצר הסמוכה לציון, ויש שהבינו כוונתם על מקום אחר, על חצר האידרא שבין צפת למירון (כלשונם בפסק "חצר בית הזוהר"), עיין באסיפת חכמים (שם). וא"כ אנו מסופקים מהי השדה שאבד בה קבר, ויש מקום נרחב להקל בזה עכ"פ ברה"ר. בפרט שכפי הנראה מלשונם בפסק הכוונה לחצר הסמוכה לציון ששם יש להקל האידנא מצד שנמצאו עצמות ותלין שמה שנאבד הוא מה שנמצא וכנ"ל. אלא שלכאורה את דרך הירידה היה מקום לאסור לכהנים באתו מקום, אחר שיתכן וחכמי צפת כיוונו אל מקום זה, ושם לא נמצאו קברים שנתלה בהם את הקבר שאבד, ובצירוף העדות הנזכרת בשם בני ונכדי רי"ז ברזסקי יתכן ואין לעבור שם. וצריך בירור עד כמה עדות זו מדויקת כדי לאסור מקום שהוחזק עד עתה למקום טהרה ומאז ומעולם עלו וירדו בו כהנים. ובהיותי בזה אינה ה' לידי את הספר הנפלא "חזקת טהרה" להרה"ג רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר, וראיתי שם (סי' קמ"ה עמ' שי"ד הערה כ') שתמה על עדות זו של בני ונכדי רי"ז ברזסקי הנז', אחר שיש עדויות וגם תמונות שלו עובר דרך כביש הירידה, ושוב הביא מכתב שפירסם בנו של הרה"ז הנז' (בגליון מורשה מס' 252) בו כתב שמה שאמרו בשם אביו אינו מדויק אלא אביו הלך בדרך זו והיה אומר לו שיזהר לא לילך בצד שמאל כי יש שם קברים (תוך כדי שמורה באצבעו על הקברים שעד היום ניכרים שם בבית העלמין הישן). ואם כן כשל עוזר ונפל עזור. ולגבי פסק דינם של הגר"נ אתרוג ובית דינו, הנה בספר הנז' אחר שהאריך (בסי' קכ"ד) שאין במכתב זה כדי להוציא את המקום מחזקת טהרה, הביא (בסי' קמ"ה עמ' שי"ז-שי"ח) מה שכתב הגאון רבי אברהם ורנר (עמיתו של הגר"נ אתרוג וכיהן עמו בראשות הכולל בצפת, והיה ממונה על הקדש ציון הרשב"י, ולאחר מכן כיהן כרב העיר נתניה, והוא חותנו של הרב ציץ אליעזר) משנת התשט"ז בזה"ל: אני זוכר לפני שלושים שנה מחלוקת בין הגר"נ אתרוג ז"ל ובין הרבנות של הרא"ל זילברמן ז"ל [הרה"ר ואב"ד צפת הרשמי, ואילו הב"ד של הרב אתרוג היה פרטי] בנוגע להליכת כהנים ע"י קבר רשב"י. והראשון [הגר"נ] הדפיס מודעות, וכמעט ללהב יצא, עד שנכנסתי והשקטתי הענין, והגר"נ א' ליקט חזרה את כל המודעות שהדפיס. עכ"ל. ואף שמכתב זה נכתב בקצ'ר אמיץ, ולא נתבאר טענות שני הצדדים, מכל מקום הא חזינן ששאר רבני צפת הקרובים למירון, לא הסכימו לאסור וכחא דהיתרא עדיפא להו [ויתכן וסברו שלא נאבדו שם קברות, או שאף שנאבדו מ"מ נמצאו קברות ותלין שאלו שאבדו נמצאו, או שסברו שלא נאבדו קברות אלא נחרשו ובנחרש קבר אין טומאת אהל רק מגע ומשא ובדרך מרוצפת או ששמו ג"ט עפר אין כל חשש כמבואר לעיל. ויתכן טעמים אחרים שלא זכינו לאורם], וגם הרב האוסר נסוג אחור מהאיסור ולא פירסם את המודעות שהדפיס. והשתא ניחא איך יתכן שאז פורסמו מודעות בחוצות קריה ואף אחד לא ידע מכך עד היום, דלקושטא דמילתא לא פורסמו המודעות אלא נגזזו (ועכשיו מצאו אחת במוזיאון מודעה אחת מהמודעות שנגזזו ופורסמו בראש כל חוצות ובקבצים שונים), ונשאר המקום בחזקת טהרה מאז ועד עתה.

אם נכון הדבר שיש שם מערות רבות שנעלמו מאתנו

ג. וגם הלום ראיתי שנדפס ספר קטן בשם "טהרת מירון", בו קובצו לפונדק אחד כמה מאמרים של הרבנים שכתבו או צידדו לאסור לכהנים לעלות להר מירון. וקודם שנפנה לדון בדברות קדשם במשא ומתן בהלכה, נברר תחילה את המציאות בהר אם היא כמו שכתבו. שראיתי שם לכמה רבנים בכמה מקומות שחזרו והדגישו שבאיגרת של אחד מתלמידי רבינו הגר"ח בן עטאר בעל אור החיים זיע"א שנדפסה לראשונה בספר ארץ החיים (וינא תרצ"ג, פרק ג') כתב גבי מירון "וכל המערות שאמרתם הם אחד מאלף ממה שיש". ובקונטרס הר המערות (שבסוף הספר הנזכר) ציטט לשון זו כמה פעמים (בעמוד הראשון ובעמוד האחרון ובעמ' 8 ובעמ' 30). אך במחכ"ת לא דקו כלל, שהרי באיגרת שם כתב בזה"ל (וצוטט בקונטרס הנ"ל עמ' 8): מירון הוא כפר גדול וכו' ובתוך החצר היא כיפת רשב"י וכו' עלינו משם לראש ההר מערה גדולה הפלא ופלא קבור שם הלל הזקן וכו' והלכנו משם לראש ההר השני ששם קבור שמאי הזקן ע"ה ובעמק בין ההרים נהר גדול וכו' הלכנו משם עוד למערות אלפים מלאות כוכין ואין יודע אותם וכו' וכל המערות שאמרתם הם א' מאלף ממה שיש אכן אינן ידועים ואשרי מי שזכה לכך וכו'. עכ"ל. הרי דכלל לא איירי גבי מירון אלא בהר השני שמעבר לנהר מגידו מחוץ למירון. ואכן בהר השני נמצאו מערות רבות (וכפי שציין בקונטרס הנז' על ההר השני "האזור מלא מערות"). ויותר מזה המעיין היטב בלשון הנזכר יראה שלא כתב שראה אלפי מערות וכמו שסיים "ואין יודע אותם". וכתב לשונות אלו כמה פעמים. ומוכח שנכתבו על ידי ידיעה ברוה"ק וכיוצא, ולא שכך העיד שראה. ואין אנחנו פוסקים ע"פ רוח"ק אלא ע"פ מה שנראה במציאות. וכן ראיתי בספר חזקת טהרה (ר"ס קמ"ה) שכתב כן, וגם הוסיף דבלא"ה עדות זו כדין שמועה שלא נתבררה שלא יודעים מי המעיד וכו'. ע"ש. ומה שכתב הה"כ בטהרת מירון (עמ' ס"ח) שבספר אוצר מסעות בסיפור מסעות ארץ ישראל מרבי יעקב ברבי נתנאל הכהן מזמן רבותינו הראשונים (עמ' 59) מבואר שמירון מקום קבורה זה כארבעת אלפים שנה מימות חנוך בן ירד. וזה מתאים למה שראה בספר מקומות קדושים וקברי צדיקים בגליל (ח"ב עמ' שס"ו) שמצאו באיזור מירון הרבה שרידים מימים קדמונים כלי חרס ואבנים ושרידי דירות גדולות מתקופת האבות. וכיון שבכל הדורות מתקופת חנוך עד עתה קברו מתים שמה אין לך מקום שהוקצה לקברות יותר מזה וכהן העולה שם לוקה. עכת"ד. במחכ"ת ניתי ספר ונחזי אנו, וזה לשון רבי יעקב ברבי נתנאל הכהן שם: (מתחיל באמצע קטע והתחלה חסרה) שנים עשר קברות יש באבן אחת וכיסוי עליהם כמו כן באבן אחת, והקברות זה כנגד זה מכוונים, שבנה חנוך בן ירד וכו' מיד נכנסתי במערה [וראיתי] שתי כנסיות של אבני שיש והם של בית שמאי ובית הלל, ושתי מערות גדולות תחת ההר ופתחים קצרים יש להם, וכשיכנס אדם בתוכן יראה קברים שין להם שיעור ואינם ידועים אלא בנו של ישעיהו הנביא וקבר יונתן בן עוזיאל והנחל יורד אצל קברו וכו' וכל קבורותיהם באבן כמו תיבה בתוך הבית ואבן אחת היא כיסוי לכמה קברות. במירון קבורים רבי שמעון בן יוחאי עם בנו ועליהם שני ציונים ובית המדרש שלו עדיין הוא קיים ומשם שלוש פרסאות עד כפר חנן וכו'. ע"כ. והנה ברור שכל מה שכתב לפני כן אינו על מירון וכמו שכתב לאחר מכן במירון קבורים וכו' ומשמע שעד עכשיו דיבר על

מקום אחר, וגם שהזכיר אחרי הקבר שבנה חנוך את קברו של יונתן בן עוזיאל וקברו עד היום ידוע ומפורסם בעמוקה ולא במירון (אלא שקצת קשה שהזכיר בית שמאי ובית הלל, וקבר הלל במירון ושמאי בהר הסמוך למירון, ואולי הלל לחוד ובית הלל לחוד, ועכ"פ מיונתן בן עוזיאל מוכח דלא איירי גבי מירון, וכן מוכח מהמשך לשונו וכו"ל). ועוד שאם כדברי הה"כ שמירון כולה בית קברות ומסתמך על רבי יעקב בר"נ הכהן יקשה איך רבי יעקב הכהן זה עלה למירון אחר שהוא כהן (אא"כ נאמר שהעיד בזה מפי השמועה ונשאר למטה למרגלות ההר, ולא נראה כן מלשונותיו שם). אלא על כרחך שאין זה בית קברות. ועכ"פ אי אפשר להוכיח מדבריו לאסור לכהנים לעלות למירון אלא להיפך ונמצאו דבריו עזר כנגדו. ומה שכתב עוד הה"כ שם ששמע מר' יהודה סלונים שקיבל מאביו הגה"ק רבי מרדכי חיים סלונים שאמר שברור שלא קברו את רשב"י במערה ביער לבדו אלא קברוהו בבית הקברות שבהרי מירון. והנה מלבד שלא קיבל כן בתור קבלה מדורי דורות אלא דרך סברא, וגם יש לבדוק את אמיתות השמועה, לכאורה אם לדין יש תשובה, שאם כן גם בשאר קברות צדיקים כגון קבר רבי מאיר בעל הנס נאמר סברא זו שבדאי שנקברו בתוך ביה"ק ונצריך את הכהנים להתרחק מרחק רב מכל קברות הצדיקים (רק לא ציין כמה להרחיק), ובזה לא פקפק אדם מעולם. ועוד שאכן יש עוד קברות ומערות מסביב באיזור, ולא קברו את רשב"י ביער לבדו, אלא שאינם צמודים ובשבילים שבין המערות שלא מוחזקים לקברים הרי הם בחזקת היתר. ועתה ראיתי בספר חזקת טהרה הנז' (עמ' שט"ו) שכתב ששאל את ר' יהודה הנז' על פתגמא דנא והשיבו שמעולם לא התכוין אביו לאסור לכהנים לבא מירון, רק רמז לו אביו שאין דעתו נוחה מהכהנים הנכנסים לתוך הציון, אבל למירון מעולם לא פקפק וגם חתנו ונכדיו של הגרמ"ח סלונים הכהנים עולים למירון. ואם כן גם בעדות זו כשל עוזר ונפל עזור. ומה שכתב בספר תורה בציון (עמ' רכ"ג), וכן הוא בדבריו שנדפסו בספר טהרת מירון (עמ' נ"א), שנודע על הגאון הצדיק רבי אהרן הכהן זצ"ל, ראש ישיבת חברון, שנמנע מלעלות להר מירון. הנה כנגד זה ראיתי בשו"ת תשובות והנהגות ח"ד (חיו"ד סי' רס"ו) שדיבר בעצמו עם הגר"א הכהן בזה ומבואר שם אחרת, שכתב בזה"ל: ושמעתי פעם מפי הגאון הצדיק רבי אהרן הכהן זצ"ל ראש ישיבת חברון, שבכביש בין מירון לצפת יש מקומות שהוא סלול על קברים, ומטעם זה הוא נזהר לא לנסוע בדרך זה, וכבר אמרתי באהל רשב"י וכו' ועכ"פ מבחוץ כל הכהנים נהגו היתר. עכ"ל. הרי שלעלות להר מירון עצמו (עד הציון) כל הכהנים נהגו היתר ולא אסר הגר"א הכהן אלא את הכביש שבין צפת למירון (ולא שמיע ליה סברת רוב האחרונים שבתוך רכב מותר לכהנים לנסוע אף בבית קברות). ועכ"פ גם אם נכון הדבר שהגר"א הכהן נמנע מלעלות להר מירון מחשש טומאה בהר מירון (מה שאין נראה), יתכן והוא חומרא בעלא שהחמיר על עצמו ולא הוראה לרבים. ועכ"פ מנהג רוב ככל הכהנים מאז ומעולם, כולל גדולי עולם, לעלות בהר מירון (ומיעוטם אף התירו כניסה לציון עצמו).

חשש מצד שנמצאו יותר משלוש מערות

ד. עוד העירו שיש לאסור לכהנים לעלות ההרה מצד מה שמבואר במשנה (אהלות פרק ט"ז מ"ג), ונפסק ברמב"ם (פרק ט' מהלכות טומאות מת הלכה ג'), המוצא מת

בתחילה מושכב כדרכו ונוטלו ואת תבוסתו, מצא שנים נוטלן ואת תבוסתו, מצא שלושה, אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה, הרי זו שכונת קברות, בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. עד כאן. וכיון שבהר מירון נמצאו הרבה מערות קבורה, יתכן וכל ההר בית קברות גדול. אולם אחהמ"ר אין מזה כל ראייה לנדון דידן מכמה טעמים, דהא צריך שיראה מתים ממש או כוכין ממש, כמבואר ברמב"ם שם, ולא סגי במה שיראה מערות הנראות כמערות קבורה שיתכן ואינם מערות קבורה אלא לדברים אחרים, ואף אם הם בודאי מערות קבורה יתכן ולא קברו שם בפועל או שקברו והוציאו העצמות למקום אחר (כמו שהיה הדרך בזמן חז"ל ללקט העצמות אחרי שנה ונקרא יום ליקוט עצמות. עיין במו"ק דף ח' ע"א ועוד). ויותר מזה יש לומר בנדון דידן, שהרי רוב ככל מערות הקבורה הנמצאים בהר הרי הם ידועים מימים ימימה ולא שנתגלו לאחרונה, ומבואר ברמב"ם שם (הלכה ו') שקבר הידוע אינו עושה שכונת קברות, ורק המוצא שלושה שלא ידע עליהם תחילה צריך כל המקום בדיקה, דשמא כמו שמא את אלו ישנם עוד שאם יבדוק ימצאם, משא"כ מה שכבר ידוע אין לחשוש שמא יש אחרים שלא ידועים. ועוד שמבואר במשנה וברמב"ם שכל החשש הוא רק אם המתים סמוכים זה לזה תוך שמונה אמות, וצריך עיון אם כך המציאות במירון, כי כמדומה שהמציאות אינה כן. ושוב ראיתי בספר טהרת מירון (עמוד כ"א) במאמר מהג"ר דוד שמידל שכתב: מה שכותב וכו' דעיקר טענת האוסרים הוא מצד דין בדיקת כ' אמה שבשכונת קברות וכו' אינו נכון, וזה לא יכול להיות מצד דין בדיקת עשרים אמה, דדין בדיקת עשרים אמה הוא רק כשמוצאים שלושה קברים בתנאים מסויימים ובסדר מרחק של ד' אמות לבין ח' אמות, ואולי קיימת מציאות כזו במקום מסויים במירון, אבל לא זו הטענה על כלליות מירון, מה גם שעשרים אמה לכל הדעות אינו אלא פחות משנים עשר מטר, וזה לא יכול לאסור כל מירון אף במקום שימצא אופן דליחייב בדיקת עשרים אמה. עכ"ל [רק שם רצה לאסור מצד מיעוט המצוי ועיין להלן אות ז' מה שכתבנו בזה]. הרי שהעיד בפה מלא שרוב ככל המערות במירון אן בהם חשש מצד זה, רק אולי קיימת מציאות כזו באיזה מקום במירון, וכל שלא נתברר לנו שיש מציאות כזו הרי כל המקום בחזקת טהרה.

אם יש להקל מצד שכל א"י היא ספק טומאה

ה. ועוד ראיתי במאמר שפירסם הרה"ג רבי ינון מלאכי, שכתב היתר נוסף בנדון דידן, אף אם ימצאו גם שלדים ממש ליד הדרך, דהא מה שצריך בדיקה כ' אמה הוא מדרבנן, ומצינו בשבת (ט"ו ע"ב) שגזרו חכמים על טומאת ארץ העמים שאין לכהן לילך לשם דמספיקא לן בקבר של מת. ובש"ע יו"ד (סימן שס"ט) כתב וכל ארץ העמים אסור לכהן ליטמא בהן. והתקשו האחרונים על מה סמכו הכהנים כיום לצאת לחו"ל וכל שכן לגור בחו"ל, ואפילו בא"י במדורות של נכרים. ובפרישה (שם) כתב בשם מהרש"ל שכל זה דוקא בזמן שהיתה ארץ ישראל בטהרה. וכ"פ הב"ח (שם) הט"ז (סק"ד) הש"ך (סק"ב) וכל האחרונים מלבד הרב שבות יעקב ח"ב (סי' צ"ח). ובספר ארץ חיים סתהון (יו"ד סי' שע"ב) כתב משא"כ בזה"ז בעו"ה שגרמו דגם ארץ ישראל כארץ העמים נחשבת. ע"כ. וא"כ בנ"ד שגזרו רבנן לבדוק כ' אמה הואיל והיו יודעים איזה מקומות

מוחזקים בטהרה. כיון שכל ארץ ישראל בעו"ה ספק טומאה אין מקום לבדיקה זו. ופוק חזי מאי עמא דבר. עכת"ד. ולענ"ד עכ"פ לדידן דגררין בתר מרן אין נראה להתיר מצד זה, אחר שמרן הביא הלכה זו שאין לצאת לארץ העמים בשולחנו הטהור, ואין דרכו להביא הלכתא למשיחא, ומוכרח דס"ל דהאידינא נמי נוהג הך דינא. וכן מוכח מהרי"ף והרא"ש שהביאו דין זה אף שגם הם אין דרכם להביא הלכתא למשיחא. וכהכרחו של הרב שבות יעקב. וכן הסכים בספר חזון עובדיה – אבילות חלק ב' (עמ' י"ט). ומה שצידד בשו"ת יחיל מדבר ח"א (סי' ב') שמהרש"ל אמר כן בדעת מרן. אין נראה כן. וע"ע בשו"ת מעשה נסים הכהן ח"א (סי' רח"ץ-רצ"ט). ודו"ק. [ומ"מ באופנים מסויימים מותר לצאת היכן שהא דבר מצוה ואין לו דרך אלא היא. ובמק"א הארכת בזה בס"ד]. ומכל מקום הך סברא לסניף מיהא להוי בנ"ד לאפושי בהיתרא אף דבלא"ה ההיתר ברור וכמבואר לעיל.

אם יש להקל בלי בדיקת כ' אמה

ו. ומאידך גיסא במאמר הנ"ל כתב שאי אפשר ללמוד להתיר בלי בדיקת כ' אמה ע"פ מה שכתב בספר ויואל משה (מאמר ישוב ארץ ישראל אות ע"ה) שהיום אי אפשר לבדוק את א"י מקברות כי אין אנחנו בקיאים במצוה זו. ונמשך אחריו בשו"ת מנחת יצחק חלק ח' (סי' קכ"ב). דאינהו איירי בבדיקה מקיפה ולא בבדיקה רגילה. עכת"ד. ובעניותי נראה שאף שבדעת הרב ויואל משה אפשר לומר כן, מ"מ בדעת המנח"י אי אפשר לומר כן דהא איירי התם גבי שביל אחד בצפת שאבד בו קבר והסיק שם (בד"ה וא"כ לפ"ז בנ"ד) שאף אם אותו מקום נדון כשדה שאבד בה קבר, אף אם נאמר דבשדה שאבד בה קבר יש להחמיר אף ברה"ר, מ"מ בכל אתר אתר יש חשש טומאה זו, ואף בא"י, כמו שיוצא מדברי החת"ס (חיו"ד סי' של"ז) וביתר שאת מדברי הרב ויואל משה, וכיון שהבדיקה רק מדרבנן ובזה"ז אי אפשר לעשות הבדיקה, ולאסור כל העולם לא גזרו, משא"כ בשדה שאבד בה קבר. עכת"ד. הרי שבזה"ז מכח שכל העולם בספק היקל בכל המקומות גם באלו שאבד בהם קבר. וכן ראיתי להרה"ג רבי יצחק רוזנבלט בקובץ אור ישראל (תמוז תש"ע, גליון ס', עמ' ס"ד והלאה) שהסתמך בכל עוז על דברי הרב מנחת יצחק בנ"ד. ע"ש (וע"ע באור ישראל גליון ס"א עמ' ש"כ). ומ"מ המעיין במנח"י יראה לא סמך כל כך על דבריו בזה. ובס' טהרת מירון (עמ' כ"ז) הגדיל לומר שלא כתבה המנח"י אלא דרך פלפול. ע"ש. ולא דק בזה כלל. ומ"מ גם הוא כתב שם (עמ' כ"ה) כתב שלא שייך בנ"ד בדיקת עשרים אמה, שבדיקה זו לא שייכת אלא במערה שנתמוטטה ונתפוררה עד שנתגלו המתים תחת אויר העולם ומצאם מושכבים כדרכם, ועתה נפל הספק שמא הם חלק ממערה שנתמוטטה. משא"כ במערות חצובות בסלע וגבולותיה נראים ברורות לא שייך כאן בדיקה של כ' אמה כיון דכל המערה בשלימותה לפנינו. עכת"ד. ואין נראה כן מדברי הרמב"ם (פ"ט מהל' טו"מ ה"ו) וביתר שאת מהמאירי (נזיר דף ס"ה ע"א). וכבר השיגו בזה בספר חזקת טהרה (סי' קל"א). ע"ש. ומ"מ כבר נתבאר לעיל (אות ד') שבמציאות שבמירון א"צ כלל לבדיקת עשרים אמה.

אם יש לחוש בנ"ד למיעוט המצוי

ז. וראה זה חדש כתבו כמה מהרבנים הכותבים בספר טהרת מירון לאסור לכהנים לעבור במירון, אחר שיש שם ריבוי מערות קבורה, והוי מיעוט המצוי (עיין שם עמ' י"ח והלאה, עמ' ל"ג, עמ' מ"א והלאה, עמ' ס"ו והלאה, עמ' ק"ב, עמ' ק"ג והלאה, ועמ' קכ"ט). והאריכו לסמוך בכל עוז בטעם זה. ובענייני לא זכיתי להבין היאך רצו לאסור מטעם זה, אחר שרוב רובם של המערות היו כבר עומדים ונגלים לנגד עינינו, וכמעט ולא נמצאו בחפירות מערות חדשות בדרכים המובילות בהר אל הציון ובסביבות הציון (מלבד איזור דרך מהדרין שהיא דרך צדדית בקצה ההר ורחוקה מכל המקום בו עליו אנו דנים ומשתמשים בה בעיקר רק בל"ג לעומר, שם נמצאו בחפירות כמה מערות), אם כן אין אנחנו יכולים לומר שכיון שלנגד עינינו כמה מערות מסתמא גם במקום השבילים יש מתחתיהם מערות. והראיה לכך שהרי בבית קברות שהקברים שם על פני הקרקע אין אנחנו אומרים שכיון שרוב המקום בית קברות מסתמא גם השבילים שבבית הקברות טמאים משום דמסתמא יש קברים תחתיהם. אלא אדרבא אומרים להיפך כיון שהמקומות הטמאים מסומנים והשבילים לא ידוע עליהם שום טומאה ואדרבה כל הכהנים לרבות הת"ח מאז ומעולם רגילים לעבור בהם, הרי זה מוכיח בעליל שהם בחזקת טהרה ולכן אין הם מסומנים כמקום טמא כמו שמסומן וניכר מקומות הטומאה על ידי שרואים מערה או קבר מעל פני האדמה. ולכאורה כל זה ברור. וזה הטעם שאף שעד עתה היה ידוע על מרבית המערות והם נגלים לעיני העוברים ושבים, ואפ"ה נוהגים הכהנים מדורי דורות לעלות מירונה הן בל"ג לעומר והן בשאר ימות השנה, ולא דנו בספרי הפוסקים אלא אם מותר להם להכנס לתוך ציון רשב"י או לא. אבל עד הציון ולא עד בכלל המנהג פשוט אצל כל הכהנים לרבות מיוחסי כהונה ות"ח לעלות ואין פוצה פה ומצפצף. ורק אם נמצאו ג' קברים תוך ח' אמות הצריכו חכמים לבדוק עד עשרים אמה ותו לא. וכאן שהקברים במרחק בהרבה יותר גדול משיעור זה, א"צ לבדוק כלל אף מדרבנן. וכל שכן שמעירות מגולות אינם מצטרפים לחשבון זה כלל (עיין לעיל אות ד'). וכן ראיתי בספר חזקת טהרה (סי' קמ"ה עמ' ש"ג והלאה) שהאריך לדחות טענה זו בטוב טעם ודעת. ע"ש. והאריכות אך למותר. ומה שכתב הה"כ בספר טהרת מירון (עמ' ל"ח) שכמו שהיכן שידוע שיש מת קבור אך לא ידוע באיזה ענף אם מהלך מתחת לכל הענפים ידעין בבירור שמאחיל על הטומאה ועובר באיסור טומאה מדאורייתא (עיין בתוס' נדה דף נ"ז ע"א ד"ה אילן וד"ה אמר). וה"ה בנ"ד. ע"ש. והנה מלבד שעיקר יסודו אינו מוכרח שיש בזה איסור דאורייתא (כמו שנרגש שם). מ"מ בלא"ה מה דמות יערוך זה לזה, ומה ענין היכן דידעין בבירור שמאחיל על הטומאה לנ"ד שאין כל הכרח שעובר במקום טומאה, וכל שהדבר ספק הרי ספק טומאה ברה"ר טהור, וכל שכן בשבילים שהוחזקו בטהרה שנים רבות שאין להוציאם מחזקתם ללא כל הכרח. ומה שכתב הה"כ בספר טהרת מירון (עמ' מ"ג) שכיון שאין למקום חזקת היתר, א"כ אפילו עד אחד נאמן באיסורים כמבואר בש"ע יו"ד (סי' קכ"ז ס"ג). וממילא בנ"ד שיש כמה מקומות שעסקני מירון סתמו מערות שנתגלו במשך השנים ומעידים על כך הרי הם נאמנים. עכ"ד. במחכ"ת הרי אלו מערות שהיו ידועים בעבר ומעידים שסתמום, וידועים היכן מקומם, וכמו שצויין במפה שבסוף הספר הנז' כמה מקומות

שהיה מערות וסתמום מכמה טעמים, וכל שיש מקומות ידועים אינם מצטרפים לאיסור, וגם כיון שעד עתה ידוע מקומם א"כ גם אין לדון בזה מצד שדה שאבד בה קבר אחר שלא אבדו. רק יש להזהר לא ללכת במקומות שהעידו שיש בהם מערות. וכל זה ברור.

דעת רבינו האר"י ז"ל

ח. ואחר שדננו בדבר על דרך הפשט, ראיתי לנכון להשלמת הענין להביא מה שיש שכתבו על פי הקבלה בנ"ד לאסור או להתיר. זה יצא ראשונה בספר פי צדיק (ברוקלין תש"ן, עמ' קס"ו) להגאון מצישינוב על אביו הגאון משינאוה בזה"ל: וכאשר בא [הגאון משינאוה] לאה"ק תובב"א ראה שמה שהכהנים הולכים על ציון התנא הקדוש רשב"י זיע"א הרע לו מאד, שע"פ דין תוה"ק הוא איסור גמור, וכאשר התחיל לדבר מזה אמו לו שדבר זה מכמה דורות ולא ערער אדם בדבר כלום, והתחילו עשתונותיו נבוכים מה זאת עשה אלקים לי, האם אנכי ארעיש העולם וכו'. קרא אות הגה"ק רבי שמואל העליר רבה של צפת ואמר לו, נראה לכבודו דבר שנמצא אתנו בספר הגלגולים פרק [ס"ד] כת"י, וכאשר ראה הענין בספר הגלגולים שמח מאד, כי את כל אשר כתוב שמה השיג מעצמו, וראה אשר האר"י הקדוש ז"ל דיבר מזה הענין, וכתב לבסוף דאין ראוי לילך למירון הוא התנא הרשב"י ולטבריא הוא רמבע"נ, וליונתן בן עוזיאל טוב מאד, ששם עשו ע"פ דן פותח טפח למען יוכלו הכהנים לילך. וכאשר ראה זה התחיל לצעוק שאסור ע"פ דין לכהנים לילך על קברי צדיקים וכו'. עכ"ל. והביאו כל לשונו בזה בקובץ אורייתא חלק י"ט (עמ' ש"ל) ובספר טהרת מירון (עמ' פ"ו ועמ' קל"ג). ולכאורה הרי לנו דעת רבינו האר"י ז"ל מפורשת שאין ראוי לכהנים לילך למירון. ומ"מ לכאורה יש לתמוה על כך, דאם אין שם פותח טפח אם כן למה רק "אין ראוי" לילך לשם, והל"ל אסור (ואולי סבר כהסוברים אין צדיקים מטמאים עכ"פ מעיקר הדין, ורק ראוי להחמיר כהסוברים אחרת). ועכ"פ גם אם זה כוונתו שאין לכהנים לילך לשם מפני הטומאה לכאורה ברור שכוונתו על הציון עצמו שלא נעשה פותח טפח, ולא על כל ההר. וכמו לגבי טבריא שלא אסר להכנס לכל העיר אלא לקבר רמב"ה וגם לגבי מירון הזכיר לרשב"י. ובמשי'ם חפשי' ראיתי לבעל דבר מני"ר הגר"ש העליר גופיה בקונטרס מאמר שברי לוחות להרמ"ע מפאנו שהדפיס בזמנו (מהדורא ראשונה צפת תרכ"ד), שבסוף הקונטרס כתב וז"ל: של להוציא הנייר חלק אמרתי להעלות מכת"י מהרח"ו זיע"א וכו' גם זה מצאתי מכ"י מורי זללה"ה ולא הבנתי כוונת הדברים וז"ל, ישמעאל בן אלישע וכו' אין ראוי לילך למירון ולא לטבריא וליונתן בן עוזיאל טוב מאד וכבר נגזרה גזרה. עכ"ל. הרי שלא מוזכר כלל בלשון האר"י ענין של פותח טפח שנאמר דאיירי לענין כניסת כהנים לשם, אלא זה תוספת הסבר של הרב הנז'. ומי לנו גדול מתלמידו נאמן ביתו מהרח"ו שכותב "ולא הבנתי כוונת הדברים". וכל שכן שהבאים אחריו לא יגזרו אומר שכוונת רבינו האר"י זיע"א על ענין זה. בפרט שאם הכוונה לאיסור טומאה לא היה כותב רק "אין ראוי", וגם לא היה אוסר את כל טבריא (בפרט אחר שרשב"י טיהר את טבריא כמובא בזה"ק). ושו"ר בספר דברי יחזקאל החדש (רמת גן תשנ"ט, עמ' תל"ו), ובספר כל הכתוב לחיים (ירושלים תשכ"ב, עמ' ר"ה), שהביאו ששאלוהו מנין שזו כוונת האר"י אחר שמהרח"ו כתב שלא הבין כוונת הדברים. ועיין שם מה שהשיב.

ואין לנו עסק בנסתרות. ועכ"פ לא מבואר בלשון האר"י כוונה זו. וע"ע בקובץ מקבציאל חלק כ"ד (עמ' שכ"ג) שהביא נוסח אחר בענין הסיפור של הגאון משינאוה. אלא שלכאורה נוסח מר בריה דרבינא הנז' עדיף. וע"ע בספר "רבינו הקדוש משינאוה" (עמ' קל"ה) שנרגש בזה שיש שתי גירסאות. ע"ש. אלא שגם לפי גירסא ראשונה רק אין ראוי ורק לא להכנס לתוך ציון רשב"י (וכמנהג רוב הכהנים) אך לא אסר כלל לעלות למירון. על כן לגבי ההר עצמו עד לציון אפשר לעלות גם לפי דבריו ללא חשש. תדע שבעל דברים גופיה הגר"ש העליר ס"ל להתיר להכנס לכהנים להכנס אף לתוך הציון ממש (עיין בשו"ת תשובות והנהגות ח"ד חיו"ד סי' רס"ו, ובספר חזקת טהרה סי' קמ"ד עמוד רפ"ט).

ט. ומאידך גיסא ראיתי בספר טהרת מירון (עמ' כ') שכתב אחד הרבנים בזה"ל: מה שמביא דהאר"י ז"ל הביא את תלמידיו במירון כדי ללמד סודות התורה וביניהם היה תלמידו מהר"י הכהן. בודאי ידע ברוח קדשו איה הוא המקום שאין בו חשש טומאה לכהנים ואין מקום קבורה שם. ע"כ. וכן כתב רב נוסף בדבריו אשר נדפסו שם (עמ' נ"ה), והוסיף שבכתבי האר"י חלו ידים ואין לסמוך אלא על עץ חיים ומבוא שערים ושמונה שערים וכו'. ע"ש. ולקושטא דמילתא אי מהא לא איריא ומעיקרא אין כל הוחה להתיר מהך עובדא, דהא מבואר במקור הדברים בספר עמק המלך (הקדמה שלישית פרק ג') יראה שכתב בזה"ל: ולפעמים הלך עם החברים לכפר מירון, והיה מושיב אותם על המקום אשר גילה להם הרשב"י ע"ה האדרא רבא וכו'. ע"כ. וא"כ מעיקרא זה לא היה בהר מירון היכן שנמצא ציון רשב"י ע"ה, אלא במקום בו היה מלמד רשב"י הנקרא כיום "חצר האדרא" הסמוכה למירון בדרך לצפת. וא"כ מעיקרא אין כל ראייה מכאן להתיר בנ"ד (וכבר נרגש מזה אחד הרבנים הכותבים בספר טהרת מירון עמ' ע'). אלא שגם אין כל ראייה לאסור. ואדברא המנהג הפשוט שהכהנים עוברים בדרכים העולות אל הציון, רק לא נכנסים אל הציון פנימה. ומה שכתבו כמה רבנים חשובים מקרוב לקפק בהיתר, הנה הארכנו בדברינו בס"ד לבאר ההיתר על נכון. וכבר קדמנו בספר חזקת טהרה (סי' קמ"ד) בכמה פרטים, ושם (עמ' שט"ז) כתב: והלואי שכל דרכי ירושלים ושכונות הצפוניות ואר מקומות בארץ ישראל ידועים, יהיו טהרתן כל כך מבוררים כדרכים הללו. ע"כ. וכן נראה עקר לפענ"ד. וציי"מ וימנ"א.

המורם מן האמור: הדרכים המובילות לציון האי תנא קדישא רשב"י זיע"א במירון, הרי הם בחזקת טהרה לכהנים, וכמו שכן המנהג פשוט (ורק לתוך הציון מנהג רוב הכהנים שלא להכנס וכן יש לנהוג מלבד מי שיש בידו מסורת ברורה על כך). אלא שנכון להזהר לא ללכת במקומות אחרים בהר מירון היכן שמצויין במפות שפורסמו שיש שם מערה שנסתמה וכיוצא. וכדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק, ובזכותו ובזכות ספר הזוהר הקדוש, ובזכות שאר חכמי ישראל וספריהם, נזכה לצאת מהגלות ולראות בהתגלות המשיח, שיפיע אף יזריח, וכציץ ישע יפריח. אמן.

בברכת כהנא מסייע כהנא
ע"ה א"ך ס"ט

קונטרס
ימי ספירת העומר
והעבודה שבהם
רמזים בימי ספירת
העומר

מאת
הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
מח"ס מרי"ח ניהוח
ל"ג בעומר תשע"ח
עפולה

קונטרס ימי הספירה

ימי ספירת העומר והעבודה שבהם

רמזים בימי ספירת העומר

בספר 'אמרי אמת' לרבינו האדמו"ר יהודה ליב איגר זצוקללה"ה מלובלין שנת תרכ"ו פרשת תזריע מצרע, לסעודה שלישית, כתב, וז"ל: הנה ימי הספירה הם שרש הטהרה כדאיתא בזה"ק. ולכן כל הסדרות שאנו קורין על הרוב בשבתות שבימי הספירה מפסח ועד עצרת מרמזים בטהרה.

בפרשת שמיני זאת החיה אשר תאכלו. דהיינו שהבדיל השם יתברך אותנו מכל העמים שלא יבא אל פינו שום דבר טמא והפריש אותנו מכל מיכלא דמסאבותא בכדי לטהר את נפשותינו.

בפרשת תזריע מצורע נאמר כמה פעמים טהרה בהרבה ענינים. וטהרה וטהר. ביום טהרתו.

בפרשת אחרי נאמר שרש הטהרה בקדושת יום הכיפורים. לפני ה' תטהרו.

פרשת קדושים מורה על טהרה כי טהרה מביאה לידי קדושה.

בפרשת אמור נאמר מצוות הספירה בעצמה שהוא שרש הטהרה וכנ"ל.

בפרשת בהר נזכר ג"כ ענין הספירה.

גם בפרשת בחוקתי.

במדבר. הם ענין טהרה.

והטהרה של ימי הספירה מרומז בג' פסוקים וכי יטהר הזב וכו' עד מזובו שהם מ"ט תיבות נגד מ"ט ימי הספירה. עכ"ל.

ובספר 'מי השלוח' (חלק א) לרבינו האדמו"ר מוהר"ר מרדכי יוסף זצלה"ה מאיזביצא כתב בפרשת מצורע, בסוף דבריו, וז"ל:

והענין שיש מן וכי יטהר עד מזובו מ"ט תיבות כנגד כל שערי הקדושה שבמ"ט ימי ספירה מפסח ועד שבועות, וכל תיבה שייך ליום מנינו, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ואמרתי לעצמי בס"ד להביא כאן את הג' פסוקים המופיעים בפרשת מצורע (פרק טו פסוקים יג, יד, טו) וע"י הפסוקים לראות כל מיני רמזים ועניינים שקשורים לימי ספירת העומר, ואכתוב על יד כל מילה בפסוק במוסגר את התאריך בחודש למה שייך כל מילה מיד לאחר המילה זה התאריך שלה בחודש. וכן בתחילת המילה אני ממספר את המילים לסמן איזה יום זה בימי ספירת העומר. ומזה יבין האדם וידע וינסה להבין ולהשכיל מה צריכה להיות עבודתו ביום זה של ספירת העומר, ותן לחכם ויחכם עוד.

ותחילה נביא את הפסוקים כתבניתם כדי שיראה האדם את הפסוקים, ואלו הם.

{יג} וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר: {יד} וביום השמיני יקח לו שתי תרים או שני בני יונה ובא לפני יהוה אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן: {טו} ועשה אתם הכהן אחד חטאת והאחד עלה וכפר עליו הכהן לפני יהוה מזובו:

1. וכי (טז ניסן)

2. יטהר (יז)

3. הזב (יח)

4. מזובו (יט)

5. וספר (כ)

6. לו (כא)

7. שבעת (כב)

8. ימים (כג)

9. לטהרתו (כד)

10. וכבס (כה)

11. בגדיו (כו)

12. ורחץ (כז)

13. בשרו (כח)

14. במים (כט)

15. חיים (ל)

16. וטהר (א אייר)

17. וביום (ב)

18. השמיני (ג)

19. יקח (ד)

20. לו (ה)

21. שתי (ו)

22. תרים (ז)

23. או (ח)

24. שני (ט)

25. בני (י)

26. יונה (יא)

27. ובא (יב)

28. לפני (יג)

29. יהוה (יד)

30. אל (טו)

31. פתח (טז)

32. אהל (יז)

33. מועד (יח)

34. ונתנם (יט)

35. אל (כ)

36. הכהן (כא)

37. ועשה (כב)

38. אתם (כג)

39. הכהן (כד)

40. אחד (כה)

41. חטאת (כו)

42. והאחד (כז)

43. עלה (כח)

44. וכפר (כט)

45. עליו (א סיון)

46. הכהן (ב)

47. לפני (ג)

48. יהוה (ד)

49. מזובו (ה)

היום ה 15 לספירת העומר הוא יום ל' ניסן והמילה בפסוק היא: "חיים",
ביום ל' ניסן נפטר רבנו חיים ויטאל זיע"א, ומרומז שמו חיים במילה
חיים בפסוק.

היום ה 29 לספירת העומר הוא יום יד באייר שהוא פסח שני והמילה בפסוק
זה הוא שם "הוי"ה" ברוך הוא. והנה גם יום זה הוא יום הילולת רבי מאיר
בעל הנס זיע"א, ומרומז זה במילה "הוי"ה" בפסוק זה שמרמז שביום זה יש

רחמים שגם נתנה אפשרות לעשות פסח שני למי שלא יכל לעשות את הפסח הראשון. ועוד שהוא יום הילולת רבי מאיר בעל הנס ששם הוי"ה מאיר בו.

היום ה 33 לספירת העומר הוא יח באייר שהוא יום הילולת רשב"י בל"ג בעומר והנה המילה הכתוב היא "מועד" לרמוז שיום זה יום ל"ג בעומר הוא יום מועד לכל עם ישראל וכולם שמחים בשמחת התנא קדישא רשב"י זיע"א.

ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" (רחובות) שלח לי עוד כמה רמזים יקרים, וז"ל:

אהל (יז אייר)

נראה לומר בס"ד שהנה היארצייט של האדמו"ר רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א בעל "דגל מחנה אפרים", זה ביום י"ז אייר, וזה מרמז בתיבת "אהל", שהרי כשנסעו הדגלים במדבר, היו כולם ב"אוהלים", ונסע שם "דגל מחנה אפרים", והבן.

הכהן (ב סיון)

נראה לומר בס"ד רמז נפלא עד מאד שהנה בגמרא שבת (פ"ו ע"ב) אמר רבי יוסי שביום ב' סיון אמר הקב"ה לישראל: ואתם תהיו לי ממלכת "כהנים". וזה הפלא ופלא ממש בס"ד שתיבת "הכהן", יוצא ביום ב' סיון.

הכהן (ב סיון)

עוד נראה לומר בס"ד שהנה היארצייט של האדמו"ר רבי ישראל מויזניץ בעל "אהבת ישראל" זיע"א זה ביום ב' סיון, וזה מרמז בתיבת "הכהן", ש"כהן" הרי ממידת "החסד", כידוע, שרומז "לאהבה", שמי שאוהבים אותו, עושים לו חסד, וכן "כהן" מברך וצונו לברך את עמו ישראל "באהבה". ואהרן הכהן, שהיה "הכהן" הראשון, "היה אוהב שלום ורודף שלום", שזה מידת "האהבה", וזה מרמז על פטירתו של בעל "אהבת ישראל" שכידוע היה לו "אהבה" עצומה לכל יהודי ויהודי. וקירב כולם "באהבה" לעבודת ה' יתברך. והבן. עכ"ל ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

הרה"ג מרדכי גנוט שליט"א בעל לוח "דבר בעתו" הנפלא כתב לי, וז"ל: ענין זה שהיום הל"ג לעומר רמוז במלה "מועד" שמעתי מכבר, לפני עשרות

שנים, ובאחד המקומות בגליוני ספרי רשמתיו בשעתו, ויתכן גם בשם מי. אם יזדמן לידי – אוכל להוסיף פרטים, בעזהשי"ת.

ידידי היקר הרה"ג יואל טייטלבוים שליט"א, מו"ל ומחבר ספרים רבים, ברוקלין ניו יורק, כתב להוסיף לי על זאת, וז"ל: דבר גדול הוא לכבוד התורה למצוא בה רמיזותיה וכמ"ש ז"ל (סוטה מט) משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה פירש"י בטל כבוד תורה - שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ש תיבות יתירות ואותיות יתירות כגון בת ובת אני דורש (סנהדרין דף נא) וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה ע"כ.

נראה הטעם שנרשם על יום ה' אייר תיבת לו ע"פ המובא בשם הרה"ק מסאטמאר זי"ע שאחר ימי התלאות בהשואה היה זמן מוכן לגאולה רק באשר שרו ניגון התקוה בעת פדיונם מהלאגרן וכו' שרצו גאולת המינים נתחלף לגאולה של כח הס"ם שהוא שר הרוחני של ממשלת המינים ע"כ. וכן ע"ד ששמעתי בענין ה' אייר שהוא יום מסוגל לגאולה וכאשר לא זכו שציפו לגאולה בכח הזרוע נתחלף לגאולה של הס"ם ע"כ.

וכן תיבת לו במגילה אשר הכין לו היינו למרדכי ונתחלף להמן וזה ענין לו ביום ה' אייר ע"ד אשר הכין לו למרדכי וכעת נתחלף להמן וק"ל.

והנה בעוד מקום בתורה נרמז המ"ט יום בתיבות התורה תיבה ליום והוא בריש ספר בראשית וכמ"ש ב בבנ"י (מאמרי לג בעמר) לבאר שורש שיטת ר' אלעזר (אבות ב יג) ר' אלעזר אומר לב טוב שהוא החשוב מכולן, כי כל תיבה מלשה"ק במקום שמופיע בתורה לראשונה שם הוא עיקר אותה הבחינה מתיבה זו (יסוד זה כתב ג"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע במחשבות חרוץ).

ופעם הראשון בתורה תיבת טוב הוא אחר לב תיבות והוא רמז דעיקר הטוב הוא בחי' הלב טוב וק"ל וע"ד זה מבאר דיום לג בעומר מישך שייך לענין תיבת טוב שהוא תיבה הל"ג בתורה בחי' אור הגנוז אור כי טוב וע"כ מדליקין בו נרות עכת"ד ודפח"ח וש"י.

וע"ד זה נ"ל הטעם למנהג ישראל לאכול ביו"ט שבועות מאכלי חלב ומובא בבני יששכר ע"ש דכתיב להגיד בבקר חסדיך ר"ת חלב שהוא בחי' חסד והתורה הוא מבחי' החסד עכת"ד יעו"ש.

ונראה לי ע"ד הנרמז דהנ' תיבות הראשונים בתורה מקושרים עם ימי הספירה, תיבה לב שייכות ליום לב בעמר ותיבה לג ליום לג בעמר וכו' ונמצא תיבה החמישים שהוא תיבת בקר הוא נגד יום חג השבועות ושם מופיע ראשון בתורה, כי זה עיקר בחי' בוקר אור ה' אור תורה וכמ"ש ויהי בהיות הבקר וגו' וק"ל, ובודאי מישך שייך לחג הבקר מאכלים להגיד בבקר חסדך וק"ל.

ובזה יובן ענין פלאי מש"כ הגאון רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל בספר תורת חמד דתמצא ע"ד הדילוג תיבת אסתר כאשר תתחיל מאות א מתיבת בראשית ותדלג כמספר אותיות שבמגילה וכו' תמצא אותיות אסתר עכת"ד (והמשב"ק שלו כותב שאמר לו שגילו לו דבר זה משמים).

אכן תיבת אסתר להכא צ"ב.

ולפי המבואר שפיר נחא ומתוק לחיך דהרי תיבה הראשונה הוא ביום א' לספירת העמר שאז היתה נס פורים ע"י אסתר המלכה וק"ל. עכ"ל.

ידידי הרה"ג אברהם מייזעלס שליט"א מח"ס "מטבע שטבעו חכמים" (מאנטריאל קאנאדא), כתב לי, וז"ל: לכבוד הרב שליט"א הנה יש רמז נאה ונחמד מאת הה"ק מבארניב זצ"ל כי מצות ספירת העומר הוא מצוה האמצעית של תרי"ג מצוות מצוה ש'ז כי כשבונה בנין מקימים באמצע הבנין עמוד חזק לחזק כל הבנין וזו המצוה כוחו רב שהוא לטהרינו ולקדשינו ובה מפרש המסורה תיבת וש'א נאמר ג'פ וש'א את כל חטאותי וש'א עיניך ימה וצפונה וש'א את מספר שמותם דהיינו וש'א הוא ש'ז רמז לספה"ע שהוא לטהרינו מקליפותינו וכן וש'א עיניך ימה וצפונה כי בהעמוד שבאמצע הבנין יכול לראות בכל הצדדים וכן וש'א את מספר שמותם דהיינו כי יש מ'ט אותיות בכללות ה'ב שבטים רמז למ'ט ימי הספירה. ואני אוסיף בחשבון האותיות כי בפסוק הראשון של ספה"ע אחרי וספרתם לכם עד סוף הפסוק ישנו בסך הכל מ'ט אותיות והפסוק שלאחריו עד ממחרת השבת וגו' יש בכל הפסוק סך הכל במנין חמישים אותיות רמז לתספרו חמשים יום. והוא טוב ויפה.

ידידי היקר הרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א מח"ס "סוד החשמל" ה"ח ירושלים הוסיף על דברי הרה"ג אברהם מייזעלס שליט"א, וז"ל: אולי מזה השתלשל שימ"ש הישמעלים נתנו שם עמר לשיקוץ שלהם בהר הבית [מסגד עומר] כי הם מבינים שמצוה זו היא עמוד האמצע שעליו כל הבנין כן המצוה

נקראת יום הנף מלשון נוף השם של המקדש ויום הנף כולו אסור כי מהרה יבנה המקדש וכו'.

וכן שמעתי מהרה"ג ר' אברהם אגשי שליט"א שהכתוב "וספרתם לכם" עם המלים בגימטריא משי"ח במלוי האותיות, לרמז שעבודת התשובה של ימי הספירה תביא את המשיח. וכן כל ענין הספירה והמספרים קשור עם ספירת המלכות ששם סוד המספר.

וכן שמעתי מהרה"ג ר' אברהם יצחק וינברג שליט"א שהעמר מתחיל עם קרבן שעורים ומסתים עם קרבן חטים, ויש בו מ"י ימים יחד יוצא משי"ח. וכן חטים שעורים בגימטריא משה משיח. וכן משי"ח נרמז בחטים שעורים.

והוסיף הרה"ג ר' י. ש. צור שליט"א שספירת העומר בגימטריא סוכת דוד הנופלת.

במדרש (ויק"ר כח, ו) אל תהי מצות העמר קלה בעיניך, שעל ידי מצות העמר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, הדא הוא דכתיב "ונתתי לך ולזרעך אחריו", על מנת "ואתה את בריתי תשמר", ואיזה זה מצות העמר.. וכן מובא ב'שער הכוונות' להאריז"ל (ספירת העומר קפב) אור הפנימי היה נמשך בזמן שבית המקדש קים, על ידי קרבן העמר.

מובא בספר 'התודעה' (פכ"ה) מנהג בישראל, אדם כותב מכתב לחברו בימי הספירה, מצין את היום שעומד בו בספירת העמר, כדי לזכר ולהזכיר את המצוה ולא להסיח הדעת ממנה. ויש שכותבים בדרך מליצה, כך וכך למטמונים. מטמונים, מ"ט מונים. ועל שם הכתוב "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה'". נראה שהשתלשל השם מטמונים על ספירת העמר, לרמז שהימים קשורים ליוסף היסוד שבו סוד, ומסתיר את השפע, ולכן הוא משפיע בסתר בבחינת מטמון, כמו שכתוב על יוסף (בראשית מג, כג) "ויאמר שלום לכם אל תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם".

והוסיף הרה"ג ר' יוסף סופר שליט"א שהאותיות לפני מטמוני"ם, היינו מעליהם, חט"ה למל"ך, לרמז על ההכנה למתן תורה שנזכה לעלות בדרגה, ולהביא חטה למלך, וההכנה היא בסוד הכתוב "וכמטמונים תחפשנה". וכן עמר נרמז בסור מרע.

מריח ניהוח / קונטרס ימי הספירה ————— צא

וכן שמעתי בשם הרה"ג ר' עודד כי טוב שליט"א שאם נחשב את כל המספרים
מ 1 עד 49, היינו אחד ועוד שנים וכו' עד 49, נקבל 1225. ואם נחלק 1225
ל 2 נקבל 612.5, היינו שהמספר האמצעי של מ"ט ימי העמר הוא מספר תרי"ג
מצוות, שהן המטמון שאליו אנו סופרים.

והוסיף הרה"ג ר' מ. פ. שליט"א ש"מטמון באמתחתיכם", מרמז על השפעת
יוסף היסוד, באמת - חתיכם, אמה מסמלת את היסוד, וחתיכם מרמז
על החתוך שיש בהשפעת היסוד. עכ"ל.

ספרים בהוצאת מכון "מרי"ח ניהוח"

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה א' תש"ע - תשע"א

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ב' תשע"ב

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ג' תשע"ג

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ד' תשע"ד

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ה' תשע"ה

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ו' תשע"ו

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ז' תשע"ז

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ח' תשע"ח

קובץ גליונות "מרי"ח ניהוח" שנה ט' תשע"ט

"אוצר הקונטרסים" ה"ח - אוצר בלום של קונטרסים בנושאים שונים ונדירים.

ספר "אותיות מחכימות" - על ענייני האותיות וסודותיהם.

ספר "ליקוטי מישרים מגיד" - ליקוטים נוראים מהספה"ק "מישרים מגיד".

קונטרס "דניאל איש חמודות" - עניינים נפלאים בנושאים שונים.

ספר "אבנים יקרות" - עמ"ס ב"ב פרק "יש נוחלין" לרבי יצחק אבוחצירא שליט"א.

ספר "זכרון אפרים" - ספר זכרון מכת"י מרן הגר"א גרינבלט זצ"ל.

קונטרס "גנזי יוסף" - חידו"ת, דרשות, מכתבים, מסמכים ותעודות מהגר"ר יוסף דיין שליט"א.

ספר שו"ת "ויכתוב מרדכי" - שו"ת בהלכה מגדולי ישראל.

ספר "תיקון נגד יצר הרע ותפלה נוראה לשריפת חמץ" - יו"ל לראשונה מכת"י ישן נושן.

ספר "ימי סופר המלך" ח"א - קורות חייו של הגה"ק רבי יצחק צבי ברנפלד זיע"א.

ספר "שיר השירים" עם פירוש מרן ה"חתם סופר" זצ"ל - הגה"ק רבי יצחק צבי ברנפלד זיע"א.

ספר "זך יאיר" חלק ההספדים על הגר"מ מרדכי חדש זצ"ל - שנאמרו ע"י מו"ר הגאון הרב אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א.

ספר "גם אני אודך" חלק א' - תשובת הרב מחבר ספר מרי"ח ניהוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניהוח. שנת ה'תשע"ז.

ספר "גם אני אודך" חלק ב' - חידושים של הרב מחבר ספר מרי"ח ניהוח עם הוספות יפות ומועילות מאת הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א יצא לאור ע"י מכון גן אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניהוח. שנת ה'תשע"ז

ספר "גם אני אודך" חלק ג' - תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניהוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. ובסופו "קונטרס הוספות מרי"ח ניהוח", תשובות להרה"ג משה חליוה שליט"א בספריו "גם אני אודך". ומכתבי תורה על חלקים א' וב'. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניהוח. שלהי שנת תשע"ח.

ספר "גם אני אודך" חלק ד' - אוסף נפלא בעניני ספר יצירה ובריאת הגולם בהלכה באגדה קבלה וידיעות מופלאות בענין הגולם. שו"ת בנושא הגולם בהלכה ששאלתי לת"ח אני ריחמ"א ס"ט. ותשובות שהשיבו להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בענין אלו ועוד דברים חשובים ויקרים.

ספר "גם אני אודך" חלק ה' - לקט קונטרסים ותשובות - בעניני כניסת כהנים לציון הרשב"י זיע"א. קונטרס "ימי ספירת העומר והעבודה שבהם רמזים בימי ספירת העומר". בחוקתי תלכו - בעניני הליכה בין ב' נשים ואשה בין ב' גברים והמסתעף, ותשובות שהשיבו בזה להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. קונטרס "אספקלריא המאירה" - עובדות והנהגות על האדמו"ר הרה"ק רבי מסעוד אביחצירא זי"ע מאת הרה"ג יעקב הייזליר שליט"א, ובתחילתו מבוא על חכמי מרוקו והקבלה שהייתה במרוקו ומתולדותיו של הרה"ג רבי מסעוד בן שבת זיע"א מתארודאנת. ובסופו מאמר על משפחת אביחצירא מהרה"ג אברהם דבדה שליט"א. קונטרס א"ש אמת - ממה שכתב הרה"ג שלמה זריהן שליט"א עיה"ק צפת ת"ו הארות בתורת כתבי האריז"ל הרש"ש זיע"א ועוד.

ספר "גם אני אודך" חלק ו' - תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח. שנת ה'תשע"ט.

ספר "גם אני אודך" חלק ז' - תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח. שנת ה'תש"פ.

ספר "גם אני אודך" חידושים על "מעדני אשר" - מהרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. ונוסף לו חידושי "מרי"ח ניחוח" מהרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח. שנת ה'תש"פ.

שיעורי כנס מרח"ב שנת ה'תשע"ד חלק א' - שיעורים על חכמי הספרדים ועוד נושאים מגוונים שנמסרו מפי רבנים בתוככי העיר העתיקה בעיה"ק ירושלים תובב"א.

שיעורי כנס מרח"ב שנת ה'תשע"ה חלק ב' - שיעורים על חכמי הספרדים ועוד נושאים מגוונים שנמסרו מפי רבנים בתוככי העיר העתיקה בעיה"ק ירושלים תובב"א.

ספר נר המאיר - שיחות על המועדים עפ"י ספר פרי צדיק לרבי צדוק הכהן מלובלין - ערוך ע"י הרב אמיר סורקה שליט"א.

קונטרס תולדות הכהן - מתולדות חייו של רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א.

מצמיח קרן ישועה - שו"ת עובדות והנהגות מח"ר ישועה חי בן שושן זצ"ל. כתב וערך הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א.

ספר אבן השהם - לרבי יוסף ב"ר אברהם ציאח זצוק"ל וזיע"א מחכמי ירושלים ודמשק מזמן תקופת הבית יוסף מהרשד"ם הרמ"ק זיע"א. מוזכר בשו"ת אבקת רוכל ועוד. יו"ל לראשונה מעצם כתי"ק אחר 480 שנה. הקלדת הכתב יד נעשתה ע"י מכון מרי"ח ניחוח וכן תולדותיו, ביאורים בספר עם מבוא ארוך ומקיף ב'חרשת אבן' נעשה ע"י מכון חכמי ירושלים של ידידי הרה"ג אוהד תורגמן שליט"א. יצא לאור בשנת תשע"ט. [יש לציין שקונטרס נוסף מתולדותיו יותר באריכות יצא בעזרת ה' ובלי נדר בתוך סדרת אוצר הקונטרסים מרי"ח ניחוח].

ספר אוסף עלונים שמירת הלשון - בעניני שמירת הלשון ובו סיפורים תורניים מחזקים מוסר השכל ועוד - מגליון 1 עד 140.

תהילת שלמה השלם - שירים ופיוטים לאל נורא עלילה מכת"י אשר הניח ברכה האי חסיד ועניו מגזע איתנים מוז"ק הגה"צ רבי שלמה אבורמאד זצוקללה"ה - ריש מתא ור"מ תארודאנת וחכמי אגאדיר - מרוקו וחתנא דבי נשיאה הגה"ק רבי אברהם אביחצירא זיע"א. ובסוף ימיו בעיה"ק אור עקיבא ת"ו, ושם היה מתפלל בבית הכנסת אהבת שלום, לימד תורת לרבים והיה בעל תפילה מיוחד. יצא לאור עולם לראשונה מעצם כתי"ק בתוספת ביאורים ומראי מקומות ומבוא נרחב לרגל מלאת כ"ט שנים להסתלקותו ערב יומא דאשכבתיה דרבי י"ב שבט שנת תשע"ה. יצא לאור ע"י בן דודתי רבי יוסף שלמה פרץ שליט"א, בשיתוף מכון מרי"ח ניוחוח.

קובץ מאמרים "ליהודים היתה אורה ושמחה" - בהלכה ובאגדה ובענינים שונים, מת"ח שליט"א רבים וחשובים. יצא לאור ע"י מערכת מריח ניוחוח אדר ב' תשע"א.

קונטרס "האותיות הקדושות" - ליקוטים בעניני א"ב של תורתנו הקדושה, נוטריקונים, גימטריאות, צירופי אותיות, ר"ת ס"ת וחילופי אותיות. יצא לאור ע"י הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א עפולה תשע"ד. מהדורא ראשונית לא מוגה.

קונטרס "ליל שימורים" - קונטרס קצר חידושים על ההגדה של פסח. יצא לאור ע"י הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א ערב פסח תשע"ז עפולה. מהדורא ראשונית לא מוגה.

"פניו יאר" - ביאורים בפרק שני דקידושין. מאת הבה"ח יאיר אלמקייס הי"ו.

"ברכת יאיר" - מכתבים מגדולי ישראל. לכבוד הבר מצוה של הבה"ח יאיר אלמקייס הי"ו.

"גנזי שלום" - חידו"ת, טעמים, סגולות, ודברים נפלאים מעצם כתי"י של הרה"ג שלום זנדני זצ"ל.

"ישע ימינו" - חידושים וביאורים על מגילת אסתר. מאת הרה"ג דן אביחצירא שליט"א.

ספר "צל העולם" - לג"ר מתתיהו בן מוהר"ר שלמה דלקארט זצ"ל.

מעייני גנים - לרבי אליקים בן אברהם מלונדון. קיצור גינת אגוז לרבי יוסף ג'קטילא זיע"א - עם מבוא ותולדות חיי המחבר.

יוצר בראשית - בעניני בריאת הגולם בהלכה ובאגדה קבלה וחסידות - מהדורה ב'.

ספר "זך יאיר" ב"כ - מתורתו של הרה"ג אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א אב"ד דק"ק כפר גדעון עמק יזרעאל - על התורה, מועדים, הלכה, ובענינים שונים.

ספר "מרי"ח ניחוח" ח"א - גנוזות, אסופת מאמרים, בהלכה ובאגדה, מכתבי תורה ומכתבי ברכה מתלמידי חכמים חשובים. יצא לאור לכבוד הוצאת גליון מרי"ח ניחוח ה - 500

ספר "אוצר הגלגולים" - אוצר בלום בענייני גלגולים והמסתעף.

ספר "חוט המשולש" - מדרשותיו של הרה"ג יצחק בונין זיע"א יו"ל מכתב ידו.

ספר "שש כנפיים" - על משנת "כל ישראל יש להם חלק", יו"ל מכת"י יחיד בעולם.

ספר "תפארת דוד" - תולדות חייו, דברי תורה, פיוטים וסיפורי מופת מהצדיק הקדוש המלובן כמהר"ר דוד לסקאר זלה"ה הנקרא מולאי יגי. כתב וערך הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א. בשיתוף מכון 'פי ישרים' פנמה.

ספרים הנמצאים בעריכה מתקדמת

"גנוזות" ח"א - מכתבים וגנוזים מגדולי ישראל.

שו"ת הוראת שעה - שאלות ששאל הרב ריחמ"א שליט"א רבנים ותלמידים חכמים ומה שהשיבו.

פיוטים כת"י משפחת ויזמאן מתארודאנת מרוקו - כת"י של פיוטים ממשפחת ויזמאן מחכמי מרוקו ממשפחתו של הגריחמ"א.

באר מים חיים - כת"י לרבי אליקים בן אברהם מלונדון - על אדם דאצילות.

ספר "דברי יוסף" - על התורה מעט נ"ך ודרושים לצדיק וחסיד, המקובל האלהי הדיין המצויין, נובע כמעין, בר אוריין ובר אבהן כקש"ת כמוהר"ר יוסף נסים בן אדהאן זצוקלה"ה וזיע"א בעל המחבר הספר הקדוש "מעשה בראשית" דיין ומו"ץ בעי"ת סיאוטה יע"א.

ספר "גם אני אודך" חלק ח' - עשרות תשובת הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

כל ספרי המכון

ניתן להשיג במכון עצמו.

ספרים משנים עברו ניתן לקבל ע"י בקשה
לדוא"ל של המכון.

רוב ספרי המכון נמצאים ב'ספריה הלאומית'
בירושלים (רובם נמצאים באתר הספריה הלאומית).

כמו כן במאגר תורני 'אוצר החכמה',

'בית מלא ספרים', 'אוצרות התורה'.

וכן במאגר תורני בר אילן

ישנם מאמרים וציוני מאמרים של

הרב רן יוסף היים מסעוד אביהצירא.